

Academia de Științe
a Moldovei

IEFS

*Institutul de Economie,
Finanțe și Statistică*

Ministerul Economiei
al Republicii Moldova

TENDINTE în ECONOMIA MOLDOVEI

Nr. 2 (trim. II) 2011

ISSN 1857-3126

Supported by the European Union High Level Policy
Advice Mission to the Republic of Moldova

ISSN 1857-3126

AUTORII:

Alexandru Stratan, Marcel Chistruga, Anatolii Rojco, Elena Aculai, Alexandru Fala, Tatiana Colesnicova, Victoria Clipa, Viorica Septelici, Veronica Vragaleva, Alexandra Novac, Eugenia Lucasenco, Zinovia Toaca, Zaharia Olarescu, Andrea Lorenzo Capussela

Această ediție a fost pregătită cu suportul acordat de Proiectul EUHLPAM, finanțat de Uniunea Europeană și implementat de PNUD Moldova.

Echipa **TEM** este recunoscătoare pentru cooperare instituțiilor publice din Republica Moldova: Ministerul Economiei, Ministerul Finanțelor, Banca Națională a Moldovei, Biroul Național de Statistică.

Toate drepturile sunt rezervate. Nici o informație din această publicație nu poate fi retipărită sau reprodusă sub nici o formă fără permisiunea scrisă a IEFS.

Publicația "Tendințe în economia Moldovei" este o ediție trimestrială produsă cu asistența Misiunii Uniunii Europene de Consiliere în Politici Publice pentru Republica Moldova. Conținutul acestei publicații este responsabilitatea exclusivă a autorilor și nu reflectă punctul de vedere al Uniunii Europene.

© Institutul de Economie, Finanțe și Statistică al AȘM și ME

Pentru informații adiționale Vă rugăm sa ne contactați:

Institutul de Economie, Finanțe și Statistică

2064, RM, Chișinău, Str. Ion Creangă, 45

Tel: (+ 373 22) 50-11-00, Fax: (+ 373 22) 74-37-94

e-mail: iefs@iefs.md, web site: www.iefs.md

CUPRINS

Principalele evenimente politice, economice și sociale din Republica Moldova	7
Rezumatul ediției	10
Capitolul I. PRODUCȚIA	16
Capitolul II. PREȚURI ȘI CURSUL DE SCHIMB	29
Capitolul III. FINANȚE	35
Capitolul IV. SECTORUL EXTERN	61
Capitolul V. MEDIUL DE AFACERI	80
Capitolul VI. SECTORUL SOCIAL	90
Capitolul VII. ESTIMĂRI ȘI PROGNOZE	103
NOTE DE POLITICI	118
<i>Andrea Lorenzo Capussela/Marcel Chistruga</i> CARE SUNT CELE MAI IMINENTE CONSTRÂNGERI ÎN CALEA CREȘTERII ECONOMICE ÎN REPUBLICA MOLDOVA	118
<i>Andrea Lorenzo Capussela/Alexandru Fala</i> MEDIUL DE AFACERI ȘI CLIMATUL INVESTIȚIONAL SLAB ESTE O CONSTRÂNGERE MAJORĂ ÎN CALEA CREȘTERII ECONOMICE	127
<i>Andrea Lorenzo Capussela/Marcel Chistruga</i> ACCESUL LA FINANȚE – O CONSTRÂNGERE IMPORTANTĂ PENTRU CREȘTEREA ECONOMICĂ	134
<i>Anatolii Rojco/Oxana Livițchi</i> EVOLUȚIA SĂRĂCIEI ÎN REPUBLICA MOLDOVA.....	146
ANEXA STATISTICĂ	152

DATE GENERALE

Denumirea oficială	REPUBLICA MOLDOVA
Capitala	Chișinău
Șeful statului	Marian Lupu, Președinte interimar al Republicii Moldova
Președintele Parlamentului	Marian Lupu
Prim-ministru	Vlad Filat
Parlamentul Republicii Moldova	101 deputați (Partidul Comuniștilor din Republica Moldova - 42, Partidul Liberal Democrat din Moldova - 31, Partidul Democrat din Moldova - 15, Partidul Liberal - 12, Deputați neafiliați - 1)
Obținerea independenței	27 august 1991
Suprafața	33.8 mii km ²
Unități administrative	32 raioane, 5 municipii (Chișinău, Bălți, Bender, Comrat, Tiraspol), UTA Gagauzia, Unitățile Administrativ-teritoriale din stânga Nistrului
Populația	3560,4 mii locuitori (fără populația din regiunile din partea stânga a Nistrului)
Principala religie	Ortodoxă
Limba oficială	Română
Moneda națională	Leu moldovenesc (1 USD = 11,45 MDL, 1 EUR = 16,46 MDL; media ratelor de schimb oficiale pentru Trimestru II 2011)

ABREVIERI

ACECL	Acordul Central European al Comerțului Liber
ACR	Avantajul Comparativ Relevant
AGCS	Acordul General asupra Comerțului cu Servicii
AHPCC	Analiza hazardului și punctul critic de control
AID	Asociația Internațională pentru Dezvoltare
ALSAC	Acord de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător
ATP	Preferințe Comerciale Autonome
BERD	Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare
BMA	Biroul Migrație și Azil
BNM	Banca Națională a Moldovei
BNP	Bugetul Național Public
BNS	Biroul Național de Statistică
BPA	Bune practici agricole
BTC	Bariere Tehnice în Comerț
CBN	Certificatele Băncii Naționale
CE	Comisia Europeană
CNPF	Comisia Națională a Pieței Financiare
CNT	Capital Normativ Total
CPE	Coeficientul protecției efective
CSCI	Clasicatorul Standard de Comerț Internațional
CSI	Comunitatea Statelor Independente
CT	Contingent Tarifar
DPI	Drepturile Proprietății Intelectuale
DST	Drepturi Speciale de Tragere
EAD	Echivalent ad-valorem
FMI	Fondul Monetar Internațional
IEFS	Institutul de Economie, Finanțe și Statistică
IHH	Indicele Herfendahl-Hirschman
IMM	Întreprinderi mici și mijlocii
IPC	Indicele Prețurilor de Consum
IPPI	Indicele Prețurilor Producției Industriale
ISD	Investiții Străine Directe
MAIA	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare
MDL	Leu Moldovenesc
MF	Ministerul Finanțelor
MSF	Măsuri sanitare și fitosanitare
NBM	Banca Națională a Moldovei

NCMF	Națiunea cea mai Favorizată
NEER	Rata Nominală Efectivă de Schimb
NPC	Coeficientul Protecției Nominale
ODIMM	Organizația pentru Dezvoltarea Întreprinderilor Mici și Mijlocii
OIM	Organizația Internațională A Migrației
OMC	Organizația Mondială a Comerțului
OMS	Organizație de Microfinanțare
ONU	Națiunile Unite
PCA	Acordul de Parteneriat și Cooperare
PIB	Produsul Intern Brut
RC	Rata de concentrare
REER	Rata Reală Efectivă de Schimb
SGP	Sistemul Generalizat de Preferințe
TEM	Tendințe în Economia Moldovei
TN	Transnistria
Transnistria	Autoproclamata Republică Transnistreană Moldovenească
TVA	Taxa pe Valoare Adăugată
UE	Uniunea Europeană
USD	Dolar SUA
UTA	Unitate teritorial-administrativă
VAB	Valoare adăugată brută
VMS	Valori mobiliare de stat

PRINCIPALELE EVENIMENTE POLITICE, ECONOMICE ȘI SOCIALE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Al doilea trimestru al anului 2011 a fost caracterizat de un șir de evenimente atât pe plan politic, cât și economic și social.

11 mai

Compania spaniolă de distribuție a energiei electrice, care activează pe piața Moldovei, RED „Union Fenosa”, și-a schimbat marca comercială în „Gas Natural Fenosa”. Noua marcă comercială a rezultat în urma unificării însemnelor comerciale și logourilor a două companii spaniole - „Gas Natural Fenosa - Union Fenosa” și “Gas Natural”, care au fuzionat în septembrie 2010. În același context „Gas Natural Fenosa” în Moldova va continua să se ocupe doar de distribuția energiei electrice, iar efectuarea livrărilor de gaze naturale este imposibilă din cauza lipsei infrastructurii și numărului limitat de furnizori.

26 mai

Consiliul de administrație al Băncii Naționale a Moldovei a decis, majorarea normei rezervelor obligatorii pentru mijloacele atrase în MDL și valute neconvertibile, precum și pentru mijloacele atrase în valute liber convertibile cu 3,0 puncte procentuale, fiind stabilită o valoare de 14,0 la sută, începând cu perioada de urmărire 8 iulie–7 august 2011.

5 iunie 2011

În data de 5 iunie 2011, în Republica Moldova s-au desfășurat alegeri generale locale, în urma cărora au fost aleși 898 primari, 1,120 consilieri raionali și 10,630 consilieri sătești, comunale și orașenești. În toate cele 35 de circumscripții electorale, primul tur de scrutin a fost validat, fiind depășit baremul de validare a alegerilor de 25%. Dat fiind faptul că în perioada primului tur de scrutin, în 512 localități nici unul dintre candidații la funcția de primar nu a acumulat 50% din voturile alegătorilor necesare pentru victoria în alegeri, pe 19 iunie a fost organizat turul doi de scrutin. Alegerile pentru componența Consiliului Municipal Chișinău s-au soldat cu 26 de mandate pentru Partidul Comuniștilor, iar celelalte partide din cadrul Alianței pentru Integrare Europeană au acumulat în total 25 de mandate.

9 iunie

Consiliul director al Băncii Mondiale a aprobat un credit oferit Republicii Moldova în sumă de 37 mln dolari SUA. Suma respectivă este destinată consolidării eficienței rețelei de protecție socială în Moldova. Obiectivul principal al acestui credit este ameliorarea eficienței și echității rețelei de protecție socială în Moldova prin expansiunea durabilă sub aspect fiscal și consolidarea programului Ajutor Social.

12 iunie 2011

În prima jumătate a lunii iunie, Republica Moldova a fost vizitată de senatorul american dl McCain, care a reiterat susținerea SUA pentru Moldova, menționând că aceasta se află pe calea reformelor democratice și dezvoltării economice. De asemenea, a menționat poziția țării sale cu

privire la sprijinirea obiectivelor Guvernului de la Chișinău - integritatea teritorială, independența, reformele democratice și integrare europeană, menționând că va pleda în continuare pentru abrogarea amendamentului Jackson-Vanik. La sfârșitul discursului său, acesta a felicitat Republica Moldova cu ocazia celor 20 de ani de la declararea independenței, adăugând că Statele Unite sunt mereu gata să acorde sprijin acestui stat. Vizita a fost apreciată ca una pozitivă, care exprimă în mod expres interesul sporit din partea Statelor Unite ale Americii pentru Republica Moldova, acesta reprezentând un cadru constructiv de promovare a relațiilor dintre cele două țări.

16-18 iunie

La Sankt-Petersburg s-a desfășurat Forumul Economic Internațional, la care Republica Moldova a fost reprezentată de către delegația condusă de dl. Valeriu Lazăr, viceprim-ministru, ministrul economiei. Evenimentul a fost organizat sub egida Ministerului Dezvoltării Economice din Rusia, această ediție fiind organizată sub patronajul Președintelui Federației Ruse. Forumul a cuprins o serie de evenimente - ședințe plenare, mese rotunde, briefinguri, cu diverse subiecte abordate: securitatea energetică și alimentară, procese integraționiste și perspectiva dezvoltării CSI, business, investiții și finanțe, tehnologii informaționale și inovații, migrație.

19 iunie 2011

În data de 19 iunie 2011 a avut loc al doilea tur de scrutin al alegerilor locale, în cadrul căruia s-a evidențiat, în special, situația din municipiul Chișinău, locuitorii căruia au participat la alegerea primarului general. În primul tur de scrutin nici unul dintre cei 13 candidați nu a întrunit mai mult de jumătate din voturile valabil exprimate de către alegători, necesare pentru victoria în alegeri. Astfel, în rezultatul turului doi, Primarul general în exercițiu, dl Dorin Chirtoaca a fost reales pentru al doilea mandat consecutiv, în urma unei prezențe la vot de 59,88% din locuitorii municipiului, surclasându-l pe candidatul Partidului Comuniștilor, dl Igor Dodon.

21 iunie 2011

Consiliul Afacerilor Generale și Relațiilor Externe al Uniunii Europene a adoptat mandatul pentru lansarea negocierilor cu Republica Moldova în scopul semnării ulterioare a unui Acord de comerț liber aprofundat și comprehensiv.

21 iunie 2011

Are loc o nouă rundă de discuții în formatul "5+2" cu privire la soluționarea diferendului transnistrean. La negocieri au participat reprezentanții Chișinăului și Tiraspolului, mediatorii din Federația Rusă, Ucraina și OSCE, dar și reprezentanți ai UE și SUA în calitate de observatori. Rezultatele discuțiilor, deși slab vizibile și palpabile, au reprezentat încă un pas în procesul de reglementare a conflictului din stânga Nistrului.

21 iunie 2011

Consiliul de Administrare al SA "Franzețuța" decide demisia directorului Eugen Baleca, ca urmare a unei revizii întocmite de Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției în octombrie 2010, prin care se specifica că directorul întreprinderii ar fi prejudiciat statul cu 24 de milioane MDL în urma importului de făină. La mai bine de o lună de la începutul problemelor din cadrul combinatului de panificație, în data de 22 iulie 2011, Victor Cojocaru este numit în calitate de Director General al Societății pe Acțiuni "Franzețuța".

24 iunie

Guvernul Republicii Moldova a aprobat Planul Național de acțiuni pentru realizarea reformei structurale în sistemul de învățământ, ca condiție din partea Fondului Monetar Internațional în scopul obținerii a unei următoare tranșe de credit din luna iulie. Strategia de reformă prevede optimizarea mărimii claselor, optimizarea rețelei școlare, reducerea personalului non-didactic și a pozițiilor vacante, sporirea flexibilității în relațiile de muncă din sector, implementarea unui sistem de finanțare per capita, trecerea costurilor de protecție socială din domeniul învățământului pe principiul bazat pe veniturile familiei.

28 iunie

Guvernul Republicii Moldova și cel al României au semnat un Memorandum de Înțelegere pe segmentul Tehnologiilor Informaționale și Comunicațiilor. De asemenea, șefii autorităților naționale pentru administrarea frecvențelor radio ai ambelor țări (Centrul Național pentru frecvențe Radio și Autoritatea Națională pentru Administrare și Reglementare în Comunicații), au încheiat un Acord privind coordonarea și distribuția frecvențelor preferențiale pentru sisteme digitale de radiocomunicații mobile terestre. Memorandumul va servi drept bază pentru extinderea relațiilor de colaborare dintre cele două țări, va oferi posibilități de lansare a unor proiecte de interes comun și va permite dezvoltarea proiectelor în domeniul comunicațiilor electronice.

REZUMATUL EDIȚIEI

Producția

În primul semestru al anului 2011 se atestă o scădere a ritmurilor de creștere economică. Este un ritm de creștere notabil, dar creșterea de 6,8% în trimestrul II, este semnificativ mai mică decât creșterea de 8,4% înregistrată în primul trimestru al anului 2011. Creșterea semestrială este de 7,5%, una din cele mai mari din regiune.

În mare parte, decelerarea creșterii economice a fost cauzată de reducerea ritmurilor trimestriale de creștere a impozitelor nete pe produs: în primul trimestru al anului 2011 majorarea a constituit 17,9%, comparativ cu perioada similară a anului precedent, în timp ce în al doilea trimestru s-a produs doar o sporire cu 5,2%, comparativ cu perioada similară a anului 2011. Situația poate fi explicată, parțial, prin scăderea colectărilor TVA.

În trimestrul II al anului 2011 consumul gospodăriilor a crescut cu 10,9% comparativ cu perioada similară a anului trecut, ritm care este mai mic ca cel înregistrat în primul trimestru, când acesta a constituit 11,9%. Consumul final al administrației publice și a instituțiilor fără scop lucrativ în serviciul gospodăriilor populației a crescut cu 0,9%, comparativ cu perioada similară a anului 2010, în timp ce în primul trimestru creșterea a fost de 0,8%.

În trimestrul II, formarea brută de capital a scăzut cu 4%, comparativ cu perioada similară a anului 2010. Acest lucru este cauzat de reducerea stocurilor, în trimestrul II variația stocurilor a constituit -398,9 mil. MDL, fiind mai mică ca nivelul de 497 mil. MDL înregistrat în primul trimestru al anului 2011. Micșorarea stocurilor este asociată creșterii exporturilor. Pe de altă parte, continuă expansiunea activității investiționale, în trimestrul II 2011 ritmul de creștere a formării brute de capital fix, comparativ cu perioada similară a anului trecut a crescut cu 27,1%, și a devansat majorarea de 24,9% înregistrată în primul trimestru al anului 2011.

La fel, continuă și tendințele pozitive în comerțul exterior: în trimestrul II al anului 2011, comparativ cu perioada similară a anului trecut, ritmul de creștere a importurilor a constituit 23,7% fiind, practic, de 2 ori mai mic ca majorarea exporturilor, ce a constituit 46,2%.

În primul semestru 2011 s-a înregistrat o creștere a volumului producției agricole cu 3,9%, comparativ cu perioada similară a anului precedent, volumul producției agricole, înregistrând o valoare de 3,015 mil. MDL, dintre care producția animală - 2,482 mil. MDL, iar producția vegetală 348 mil. MDL.

În prima jumătate a anului creșterea producției agricole a fost determinată, preponderent, de creșterea producției animaliere, care a sporit cu 4,2%, comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent, ca urmare creșterii producției vitelor și păsărilor cu 9%, ceea ce reprezintă 65 mii tone. Odată cu creșterea producției de vite și păsări au sporit și vânzările acestora cu 10%, comparativ cu aceeași perioadă a anului 2010, ceea ce echivalează cu 64 mii tone. În același timp, în această perioadă se atestă o scădere a producției de lapte și ouă cu 1% și, corespunzător, 2% față de aceeași perioadă a anului 2010.

Privind producția vegetală, în primul semestru contribuția sa la creșterea producției agricole este una nesemnificativă, aceasta înregistrând cele mai mari valori în a doua jumătate a anului. Totuși, comparativ cu primul semestru al anului precedent, în primele șase luni ale anului curent volumul producției vegetale a crescut cu 0,9%.

Finanțe publice

În primul semestru al anului 2011 la BPN au fost acumulate venituri cu 10,1% mai mult decât în perioada similară a anului 2010, continuând astfel, trendul crescător, în același timp executarea planului fiind cu 5,4% mai mică ca în perioada respectivă a anului precedent, în mare parte datorită neexecutării planului de încasări la TVA.

În primul semestru al anului 2011 din BPN s-au efectuat cu 9,5% mai mult decât în perioada similară a anului 2010, principala destinație a acestora fiind acțiunile de ordin social.

Executarea bugetului de stat în primul semestru al anului 2011 a rezultat cu un deficit de 4,4% mai mare ca în perioada similară a anului 2010.

Din totalul datoriei publice, partea cea mai mare o constituie datoria de stat, urmată de datoria BNM, datoria întreprinderilor din sectorul public și datoria UAT. În aceeași, datoria de stat a crescut comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent, în mare parte din cauza datoriei de stat externe. Cât privește structura datoriei interne în dependență de termen, se remarcă lipsa datoriilor interne pe termen lung, pe fundalul creșterii acestora pe termen mediu și scurt.

Sectorul bancar

În semestrul I al anului 2011, evoluția sectorului bancar al Republicii Moldova a consemnat o tendință pozitivă de dezvoltare, fiind reflectată prin îmbunătățirea indicatorilor de performanță (lichiditatea, eficiența, creșterea profitabilității și calitatea portofoliului de credite).

Pe parcursul a șase luni ale anului 2011, s-a înregistrat o creștere atât la acordarea creditelor, cât și la atragerea depozitelor. În primul semestru 2011, lider pe piața bancară la capitalul credite bancare, este Moldova-Agroindbank înregistrând un sold de credite în sumă de 6024,6 mil. MDL. Iar la atragerea depozitelor, în semestrul I al anului 2011, Victoriabank devine lider, cu un sold de depozite în sumă de 6436,9 mil. MDL.

Din semestrul I al anului 2010, se atestă o continuă scădere a ratei dobânzii la credite în monedă națională, tendință care s-a stabilizat la începutul primului semestru al anului 2011. În luna iunie 2011 rata medie a dobânzii la creditele acordate în monedă națională a constituit un nivel de 14,2%. Totodată, în iunie 2011 se atestă o tendință de creștere a ratei dobânzii la depozite în MDL, ajungând la un nivel de 7,28%. În aceeași perioadă marja bancară la operațiunile în monedă națională a atins un nivel de 6,92%.

Prețuri și curs de schimb

În semestrul I al anului 2011 s-a înregistrat un ritm de creștere al IPC de 6,6%, comparativ cu perioada similară a anului trecut. În primul trimestru al anului 2011 ritmul de creștere al IPC, comparativ cu perioada similară a anului 2010, a fost de 6,1%, ceea ce a reprezentat o decelerare față de evoluțiile înregistrate anterior (în ultimele 3 trimestre din 2010, prețurile au avansat în mediu cu valori aproximativ de 8%), totuși în trimestrul II intensificarea proceselor inflaționiste a generat o schimbare a tendinței, ce a rezultat majorarea de 7,1%.

În primul semestru al anului 2011 prețurile producției industriale au crescut cu 5,5%, față de aceeași perioadă din 2010. În cazul producției industriale după 4 trimestre consecutive de reducere a ritmurilor de creștere a prețurilor, în trimestrul II al anului 2011 asistăm la o schimbare a tendinței. În primul trimestru al anului 2011, prețurile producției industriale au

crescut cu 4,7%, comparativ cu perioada similară a anului trecut, în timp ce în al doilea trimestru majorarea a fost, deja, de 6,3%. În sectorul agricol și în cel al construcțiilor prețurile, la fel, au avut o evoluție ascendentă.

Majorările de prețuri în trimestrul II au fost cauzate de:

- propagarea runde a doua a efectelor majorării prețurilor la produsele energetice, operate în primul trimestru;
- scumpirea energiei electrice în aprilie 2011;
- condițiile climaterice (manifestate în luna iunie) ce au împiedicat colectarea recoltei.

Tendința de consolidare a leului moldovenesc față de USD (inițiată în ianuarie 2011) a continuat și în trimestrul II, cursul nominal MDL/USD s-a apreciat în perioada martie-iunie cu 4,75%. Pe de altă parte, în trimestrul II s-a produs o schimbare în raportul MDL/EURO, din aprilie cursul a început să se aprecieze. Per ansamblu, în trimestrul II 2011 cursul MDL/EURO s-a apreciat ușor cu 0,27%. Cursul real MDL/USD, a continuat să se aprecieze și în trimestrul II al anului 2011, modificându-se cu 4,75%. Pe de altă parte, cursul real MDL/EURO are o evoluție cu o volatilitate redusă (caracteristică ce persistă din iunie 2010) și în trimestrul II acesta s-a apreciat cu aproximativ 2%.

Politica monetară

Politica monetară nu a suferit modificări esențiale în decursul trimestrului II 2011. Ratele instrumentelor de politică monetară au rămas constante pe parcursul trimestrului:

- rata de bază aplicată la principalele operațiuni de politică monetară pe termen scurt – 8%;
- rata la creditele overnight – 11%;
- rata la depozitele overnight – 5%.

La fel, nu s-a schimbat nici rata rezervelor obligatorii rămânând la nivelul de 11%. Totuși, ca urmare a intensificării riscurilor inflaționiste, la ședința Consiliului de Administrație al Băncii Naționale a Moldovei din 26 mai 2011, s-a decis majorarea normei rezervelor obligatorii de la 11 la 14%, începând cu 8 iulie.

În trimestrul II, 2011 rezervele valutare au atins un nivel record, la 30.06.2011 nivelul acestora s-a cifrat cu 1,9 mild. USD.

Balanța de plăți

În primul trimestru al anului 2011 soldul negativ al contului curent a constituit 232.95 mil. USD. Acesta a fost în creștere față de aceeași perioadă a anului precedent cu 63.58%, ca urmare a sporirii deficitului comercial de bunuri cu 32% și reducerea veniturilor curente cu 5.5%, în timp ce s-a înregistrat o creștere a intrărilor de transferuri curente cu 23% și o reducere sensibilă a deficitului balanței comerciale cu servicii cu 13%.

În T1'2011 transferurile nete de capital au înregistrat -7.69 mil. USD, fiind în creștere cu 48% comparativ cu anul precedent, tendința fiind determinată cu precădere de devansarea transferurilor imigranților asupra transferurilor emigranților în Republica Moldova.

În primul trimestru al anului curent soldul pozitiv al balanței contului financiar, a constituit 165.31 mil USD, înregistrând o creștere cu 80% față de perioada similară a anului precedent. În această perioadă s-a înregistrat o reducere a activelor externe nete, precum și a fluxurilor asociate pasivelor externe, datorită reducerii influxului de alte investiții în economia națională,

cu precădere a împrumuturilor contractate, în timp ce ISD în economia națională au crescut cu 73%.

Poziția investițională internațională

Soldul debitor al poziției investiționale internaționale nete a Republicii Moldova a continuat să crească în trimestrul II al anului curent, de la începutul anului fiind în ascensiune cu 7,77%, constituind 4908 mil. USD. Creșterea se datorează, pe de o parte, scăderii ușoare a soldului altor investiții efectuate de rezidenți de peste hotare, iar pe de altă parte, creșterii cu 8,97% a pasivelor externe.

Investiții străine directe

În semestrul I al anului curent ISD, efectuate de nerezidenți, în economia națională au crescut cu 96%, comparativ semestrul I al anului 2010, constituind 152 mil. USD, ceea ce reprezintă valoarea maximă semestrială începând cu anul 2009. În această perioadă au sporit investițiile în capitalul fix cu 48% față de perioada similară a anului precedent, înregistrând 60,82 mil. USD, iar investițiile sub formă de venit reinvestit au însumat 59,95 mil. USD, depășind valoarea anuală a anului precedent de 22 mil. USD.

Remiterile

Remiterile efectuate din străinătate, deși cu ritmuri mai lente decât în perioada pre-criză au continuat tendința de creștere în trimestrul II al anului 2011, sporind cu 12,77%, comparativ cu perioada similară a anului precedent și au constituit 384,87 mil. USD. În semestrul I remitterile au constituit 670 mil. USD, în timp ce transferul mijloacelor bănești efectuate prin sistemul bancar în favoarea persoanelor fizice - 643 mil. USD.

Comerțul extern

În trimestrul doi al anului curent comerțul exterior a constituit 1798,2 mil. USD. Exporturile au continuat să crească cu ritmuri superioare celor ale importurilor, acestea fiind în ascensiune cu 71%, comparativ cu perioada similară a anului precedent, în timp ce importurile au crescut cu 40%.

Creșterea exporturilor, tendință determinată și în cazul importurilor, au înregistrat o majorare susținută pe principalele direcții geografice: UE și CSI, având la bază produse manufacturate. Totuși creșterea progresivă a exporturilor vorbește mai curând de o intensificare a fluxurilor de reexport, decât de o tendință susținută de capacitățile interne de producție. Astfel, se înregistrează o corelație puternică între unele produse, care au înregistrat o dinamică înaltă la export în această perioadă și importul acestora.

De asemenea, în această perioadă, au crescut reexporturile de petrol (a crescut volumul exportat de 4 ori, dar s-a majorat și prețul de aproximativ 2 ori).

Produsele agroalimentare, tradiționale exporturilor moldovenesti au avut o influență nesemnificativă în această perioadă. Mai mult ca atât, exporturile de vinuri au continuat să scadă în trimestrul II cu 15,4%, ca urmare a reducerii volumului și valorii unitare de export. Astfel, în trimestrul II, 2011, exportul de vinuri a constituit 3063 mii dal., comparativ cu 2702 mii dal. în perioada similară a anului precedent.

Mediul de afaceri

Numărul întreprinderilor înregistrate de Camera Înregistrării de Stat a crescut în ianuarie-iunie 2011, comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent, ritmul anual de creștere constituind 108,9%.

În primul semestru al anului 2011, întreprinderile noi-înregistrate în oficiul teritorial Chișinău constituie 57% din total întreprinderi, înregistrate în ianuarie-iunie anul curent.

Numărul întreprinderilor radiate în ianuarie-iunie 2011 a constituit cu 15 % mai mult decât în aceeași perioadă a anului precedent. Din numărul de întreprinderi radiate în primul semestru al anului curent 68,7% sunt din afara Chișinăului.

În perioada 2007-2010 se observă o creștere ne semnificativă, dar constantă a numărului de întreprinderi: de la 40,0 mii până la 46,7 mii de întreprinderi. În anul 2009, când s-au micșorat în mod semnificativ indicatorii macroeconomici, numărul de întreprinderi a continuat să crească, ritmul anual de creștere a constituit 106,0%. În anul 2010, în comparație cu anul 2009, ritmul anual de creștere al numărului de întreprinderi a înregistrat o ușoară scădere (- 4,7%).

În pofida creșterii numărului de întreprinderi, în anul 2010, se remarcă o micșorare a numărului mediu de salariați. În comparație cu anul 2007, numărul mediu de salariați a înregistrat o tendință de micșorare (indicele constituind 91,6%).

În anul 2010, în comparație cu anul 2009 se înregistrează o creștere semnificativă a venitului din vânzări (indicele 121,2%). În anul 2010 se atestă o majorare a veniturilor din vânzări în toate sectoarele economiei.

Întreprinderile mici s-au distins prin ritmuri anuale de creștere înalte (110,5% în 2010). Grupul de întreprinderi mijlocii, dimpotrivă, a înregistrat o micșorare în perioada 2009-2010, indicele a constituit - 99,8%.

Ponderea IMM în PIB, în perioada 2009-2010, a crescut: de la 28,9 la 35,5%.

Sectorul social

În trimestru II al anului 2011, populația economic activă a constituit aproximativ 1328,7 mii persoane, în scădere cu 20,9 mii pers. comparativ cu trimestru II al anului precedent. Nivelul populației economic active, în trimestrul II al anului 2011, a fost de 44,7%, în scădere 0,8 puncte procentuale, comparativ cu perioada similară a anului precedent. În aceeași perioadă, rata de ocupare a scăzut cu 0,4 puncte procentuale. Numărul șomerilor a fost 82,6 mii pers., fiind în scădere cu 11,9 mii pers. comparativ cu trimestru II al anului precedent. Rata șomajului la nivel de țară, în trimestrul II al anului curent, a fost de 6,2%, comparativ cu 7% în perioada similară a anului 2010. Continuă să se mențină disparități semnificative între rata șomajului în mediul urban - 7,9% și cel rural - 4,7%.

În trimestrul I al anului 2011 *veniturile disponibile* ale populației au constituit 1352,2 MDL în medie pe o persoană lunar, crescând cu 10,6% față de perioada similară a anului precedent. În termeni reali veniturile populației au crescut cu 4,2%.

Câștigul salarial mediu nominal brut în luna iunie 2011 a fost de 3556,2 MDL, înregistrând o creștere cu 20,0% comparativ cu luna iunie al anului 2010 și cu 10,6% față de luna mai 2011. Creșterea medie salarială pe economie a fost determinată, în special, de creșterea cu peste 60% a salariului mediu în învățământ.

Numărul pensionarilor aflați la evidența organelor de protecție socială la 1 iulie 2011 a constituit 627,4 mii pers. sau cu 4,1 mii pers. mai mult comparativ cu 1 iulie 2010. Mărimea medie a pensiei lunare stabilite la 1 iulie 2011 a constituit 875,6 MDL, fiind în creștere cu 8,2% față de 1 iulie 2010, iar în termeni reali creșterea a constituit 0,5%.

Capitolul I PRODUȚIA

În primul semestru al anului 2011, PIB a constituit 36,6 mild. MDL și a crescut cu 7,5%, comparativ cu perioada similară a anului 2010. Este un ritm de creștere notabil, dar se atestă o temperare a creșterii economice – creșterea semestrială a PIB-ului este mai mică decât creșterea de 8,4% înregistrată în primul trimestru al anului 2011, comparativ cu perioada similară a anului 2010.

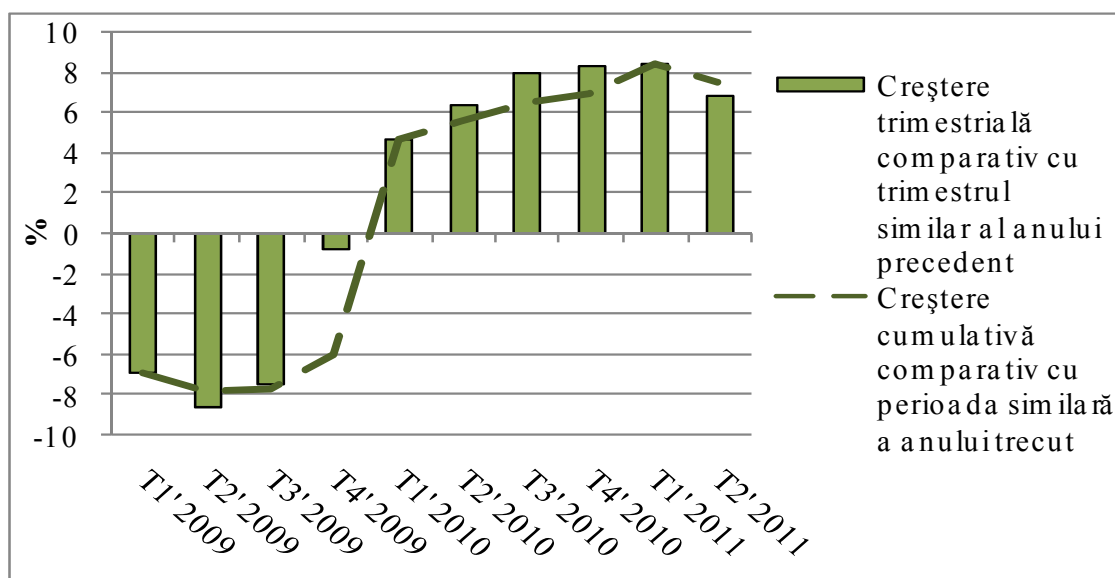

Figura 1.1. Evoluția PIB-ului

Sursa: Biroul Național de Statistică

PIB resurse

În primul semestru evoluții pozitive s-au înregistrat la toate componentele PIB-ului. În această perioadă **valoarea adăugată brută produsă în sectorul de bunuri** a crescut cu 7,2%, comparativ cu perioada similară a anului trecut, influențând cu 1,5% majorarea PIB-ului. Totuși ritmul de creștere de 6,8% - înregistrat în al doilea trimestru 2011, comparativ cu perioada similară a anului precedent, a fost inferior majorării cu 8,4%, înregistrată în primul trimestru. Decelerarea creșterii PIB-ului, în mare parte, a fost cauzată de reducerea ritmurilor trimestriale de creștere a impozitelor nete pe produs: în primul trimestru al anului 2011 majorarea a constituit 17,9%, comparativ cu perioada similară a anului precedent, în timp ce în al doilea trimestru s-a produs doar o sporire cu 5,2%, comparativ cu perioada similară a anului 2011. Situația poate fi explicată parțial prin scăderea colectărilor TVA.

Valoarea adăugată brută obținută în servicii s-a majorat în raport cu aceeași perioadă a anului precedent cu 7%, contribuind la sporirea PIB-ului cu 4,5%. Valoare adăugată brută în trimestrul II, 2011, dar și toate componentele sale, cu excepția sectorului energetic au înregistrat creșteri, continuând tendința pozitivă din perioada anterioară. Cele mai mari creșteri s-au înregistrat în sectorul construcțiilor – o avansare de 24,9%, comparativ cu perioada similară a anului trecut, urmată de comerțul cu amănuntul cu o majorare de 17,2%. Aceste evoluții reflectă într-o

manieră univocă faptul că economia națională s-a relansat după criza din 2009.

Tabelul 1.1. Ritmul de creștere a componentelor PIB

COMPONENTELE PIB	RITM DE CREȘTERE, %		
	Trimestrul I 2011/ Trimestrul I 2010	Trimestrul II 2011/ Trimestrul II 2010	Semestrul I 2011/ Semestrul I 2010
Agricultura	6,4	2,1	3,3
Industria extractivă	27,6	18,2	20,7
Industria prelucrătoare	13,3	11,4	12,2
Sectorul energetic	-3,1	-2,9	-3,1
Construcții	4	24,9	18
Comerț	19,5	17,2	18,3
Transporturi și comunicații	2	5,3	3,6
Alte activități de servicii	3,2	1,5	2,3
Valoare adăugată brută	6,6	7,1	6,9
Impozite nete pe produs	17,9	5,2	10,5

Sursa: Biroul Național de Statistică

În trimestrul II al anului 2011 structura PIB a rămas relativ neschimbată. Cu toate că ritmurile de creștere au scăzut, serviciile continuă să dețină ponderea cea mai mare în PIB, în trimestrul II al anului 2011 acestea au constituit 63%. Se atestă creșteri în sectorul construcțiilor, în timp ce în transporturi și comunicații și alte servicii se înregistrează o ușoară scădere. Comparativ cu trimestrele similare din 2010 și 2009 se atestă o ușoară creștere a ponderii industriei și agriculturii în VAB.

Tabelul 1.2. Structura PIB pe categorii de resurse

COMPONENTELE PIB	PONDEREA ÎN PIB, %		
	T2 2009	T2 2010	T2 2011
Agricultura	9	9,6	10,6
Industria	11,6	12,3	12,6
Bunuri total	20,6	21,9	23,2
Construcții	4,8	4,4	5
Comerț	14,9	14,3	15,1
Transporturi și comunicații	11,2	11	10,4
Alte servicii	34,7	33,8	32,6
Servicii total	65,6	63,5	63,1
Serviciile intermediarilor financiari indirect măsurate	-1,5	-2,2	-2,1
Impozite nete pe produs	15,3	16,8	15,9

Sursa: Biroul Național de Statistică

PIB cheltuieli

În semestrul I al anului 2011 majoritatea componentelor PIB au cunoscut creșteri, cu excepția formării brute de capital. Consumul final a fost în creștere cu 9,1% în raport cu același semestru a anului precedent, influențând cu 11,2% majorarea PIB-ului. Creșterea a fost condiționată de majorarea consumului final al gospodăriilor populației (cu 11,4%). Totodată în trimestrul II al anului 2011 consumul gospodăriilor a crescut cu 10,9%, comparativ cu perioada similară a

anului trecut, ritm care este mai mic ca cel înregistrat în primul trimestru, când acesta a constituit 11,9%.

Consumul final al administrației publice și a instituțiilor fără scop lucrativ în serviciul gospodăriilor populației a crescut cu 0,9%, comparativ cu perioada similară a anului 2010, în timp ce în primul trimestru creșterea a fost de 0,8%.

În semestrul I, 2011, formarea brută de capital a depășit cu 7,2% realizările perioadei respective a anului 2010. Totuși, în trimestrul II, 2011 formarea brută de capital a scăzut cu 4%, comparativ cu perioada similară a anului 2010. Acest lucru este cauzat de reducerea stocurilor, în trimestrul II variația stocurilor a constituit - 398,9 mil. MDL, fiind mai mică ca nivelul de 497 mil. MDL înregistrat în primul trimestru al anului 2011.

Micșorarea stocurilor nu indică asupra unor probleme pe care le-ar putea avea agenții economici (variația stocurilor este corelată cu ciclul de afaceri, reducerea stocurilor se produce în proximitatea temporală a încetirii creșterii, în condițiile scăderii vânzărilor agenții economici recurg mai rar la suplinirea stocurilor), aceste evoluții sunt asociate creșterii exporturilor – o parte din exporturi sunt realizate în baza vânzării produselor din stocuri. Pe de altă parte, continuă expansiunea activității investiționale, în trimestrul II, 2011 ritmul de creștere a formării brute de capital fix, comparativ cu perioada similară a anului trecut a crescut cu 27,1% și a devansat majorarea de 24,9% înregistrată în primul trimestru al anului 2011.

Pe de altă parte, continuă și tendințele pozitive în comerțul exterior. Pentru primul semestru 2011, comparativ cu perioada similară a anului trecut, exportul a crescut cu 39,1%, iar importul cu 24,7%. În același timp, în trimestrul II al anului 2011, comparativ cu perioada similară a anului trecut, ritmul de creștere a importurilor a constituit 23,7% fiind, practic, de 2 ori mai ca majorarea exporturilor, ce a constituit 46,2%.

Tabelul 1.3. Ritmul de creștere a componentelor PIB

COMPONENTELE PIB	RITM DE CREȘTERE, %		
	Trimestrul I 2011/ trimestrul I 2010	Trimestrul II 2011/ trimestrul II 2010	Semestrul I 2011/ semestrul I 2010
Consumul final al gospodăriilor populației	11,9	10,9	11,4
Consumul final al administrației publice și instituțiilor fără scop lucrativ în serviciul gospodăriilor	0,9	0,8	0,8
Formarea brută de capital	32,5	-4	7,2
Formarea brută de capital fix	24,9	27,1	26,4
Exportul de bunuri și servicii	31,5	46,2	39,1
Importul de bunuri și servicii	25,9	23,7	24,7

Sursa: Biroul Național de Statistică

Sub aspect structural, consumul menajelor continuă să fie componenta principală a PIB-ului - în trimestrul II, 2011 ponderea consumului menajelor în PIB a constituit -96,2%. Pe de altă parte, creșterea spectaculoasă a exportului începe a fi reflectată și în structura PIB-ului: în trimestrul II 2011 ponderea exportului net în PIB a fost de 42,6%, fiind în scădere cu 1,1p.p. comparativ cu trimestrul II din 2010.

PRODUCȚIA DE BUNURI ȘI SERVICII

Industria

În prima jumătate a anului curent industria a înregistrat o tendință de creștere. În această perioadă întreprinderile industriale au fabricat producție în valoare de 14,4 mild. MDL, ori cu 9% mai mult decât în primele 6 luni ale anului anterior, la care au contribuit industria extractivă cu 20,6%, industria prelucrătoare cu 11,3% și cu - 3,3%, producția și distribuția de energie electrică și termică.

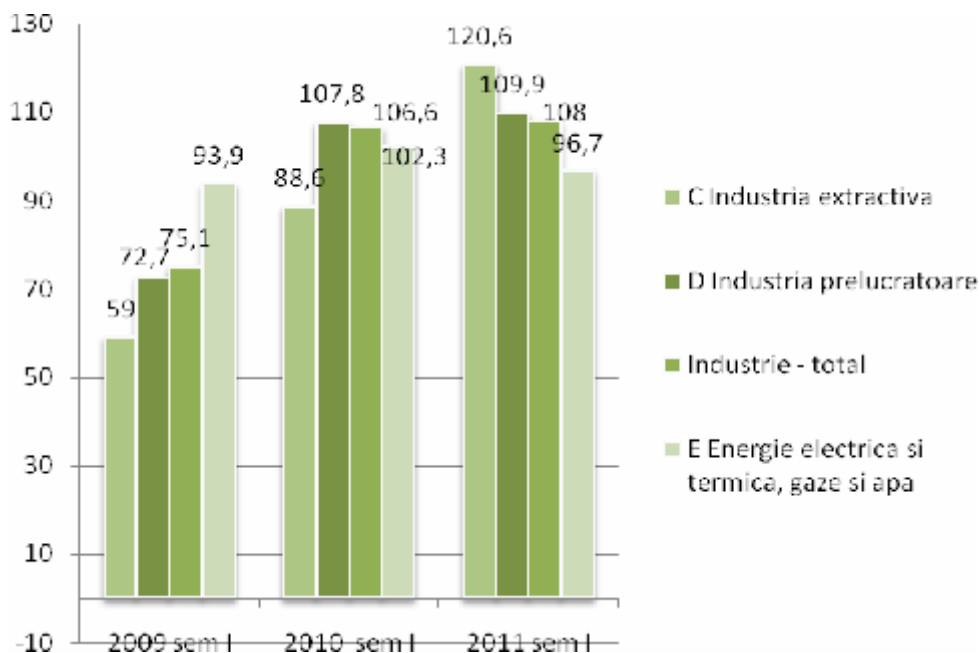

Figura 1.2. Evoluția indicilor volumului producției industriale, perioada similară a anului precedent=100%

Sursa: elaborat în baza datelor Biroului Național de Statistică

Întreprinderile industriale cuprinse în cercetarea statistică lunară au livrat 32,3% din valoarea producției spre piețele de desfacere externe, în creștere cu 3,7 puncte procentuale. Atestăm această tendință pozitivă, dar trebuie de menționat că în valori absolute, exportul de produse industriale a constituit 3,9 mild MDL, ceea ce reprezintă aproximativ 30% din totalul exporturilor din semestrul I, 2011.

În semestrul I al anului 2011, se observă o creștere notabilă a industriei extractive. În primele două luni ale anului, a fost înregistrată o creștere de 334% și, respectiv, 248% a indicelui volumului producției industriei extractive, comparativ cu aceeași perioadă a anului trecut. Această creștere spectaculoasă a fost datorată relansării economiei naționale, în special sectorului construcțiilor.

De menționat că în 2010 indicii volumului producției industriei extractive au avut o descreștere dramatică (în ianuarie 2010, industria extractivă a scăzut cu 73,3%, comparativ cu 2009). Respectiv, creșterile mari din acest an se datorează, în mare parte, bazei mici de comparație din anul precedent. Astfel, deși a înregistrat cea mai însemnată creștere, în semestrul I al anului 2011, ponderea industriei extractive în total valoare adăugată rămâne la un nivel modest de 3%.

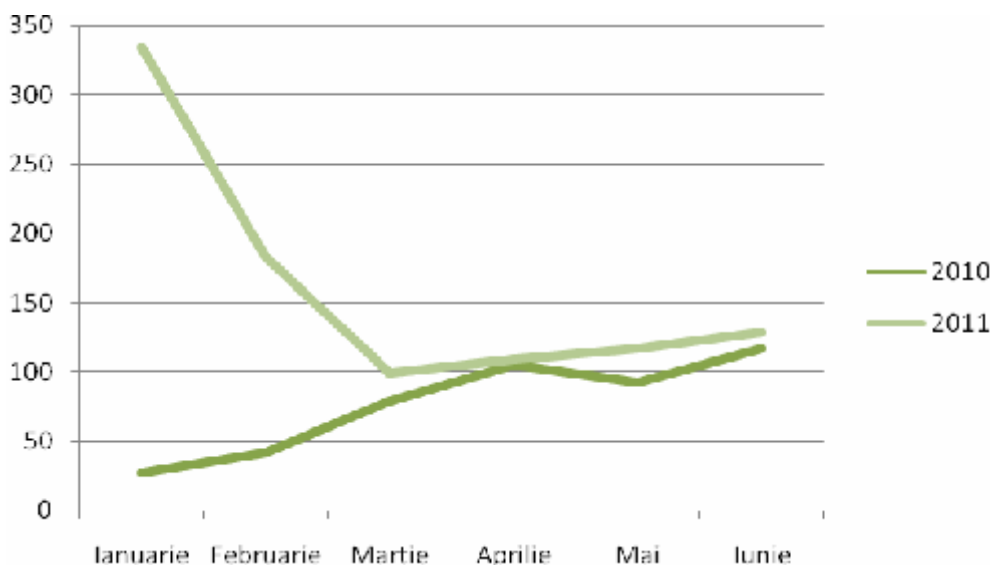

Figura 1.3. Evoluția indicilor volumului producției extractive

Sursa: conform datelor BNS

Sub aspect cantitativ, creșterea industriei extractive în semestrul I, 2011, comparativ cu aceeași perioadă a anului trecut, este argumentată de producția următoarelor produse industriale:

- ghips și anhidrit, creștere cu 42,6%;
- pietriș, prundiș, bolovani și silex - creștere cu 33,8%, după o scădere de 14,7% în perioada similară a anului 2010, comparativ cu 2009;
- pietre calcaroase pentru cioplit sau pentru construcții, care au înregistrat o creștere de 5,5%, după o scădere de 12,4% în aceeași perioadă a anului 2009, comparativ cu 2010.

Al doilea an consecutiv în perioada ianuarie-iunie producția de nisip descrește: cu 5,6% - în semestrul I, 2011, comparativ cu 2010 și cu 9,9% - în 2010 comparativ cu 2009. Cea mai mare scădere în acest sector a înregistrat-o producția de piatră de var, în perioada analizată, scăderea a constituit 23,5%.

Cea mai însemnată pondere în volumul total al producției - 80,6%, o deține industria prelucrătoare, care a înregistrat creșteri superioare a volumului producției, comparativ cu media primului semestru al ultimilor opt ani (9,9% în 2011 și media perioadei 2004-2011 fiind de 4,5%¹).

Comparativ cu perioada similară a anului trecut, tendințe remarcabile de creștere a volumului de producție s-au înregistrat la fabricarea nutrețurilor gata pentru animale (141,7%), fabricarea de mașini și echipamente (58%) și producția de aparatură și instrumente medicale, de precizie,

¹Anul de criză 2009 a fost exclus din calcule

optice și producția de ceasuri (48%). În același timp, producția de articole din cauciuc și din material plastic și industria chimică, a scăzut cu 8,6% și, respectiv 6,1%.

Sub aspect cantitativ, în semestrul I, 2011, produsele care au înregistrat cea mai bună performanță în cadrul industriei prelucrătoare, comparativ cu aceeași perioadă a anului trecut au fost după cum urmează în tabelul 1.4:

Tabelul 1.4. Producția industriei prelucrătoare, semestrul I 2011

Produse	Semestrul I 2011, comparativ cu semestrul I 2010	Cantitatea produsă
Fruite prelucrate și conservate,	de 2,2 ori	897,9 tone
Sticle și flacoane din sticlă	De 2,0 ori	177,8 mii bucăți
Panouri pentru parchete	196,9	8,6 mii m ²
Hârtii și cartoane ondulate	195,4	3,3 mii m ²
Piese turnate din oțel	176,2	39,2 tone
Costume și completuri	152,1	62,9 mii bucăți

Sursa: conform datelor BNS

În semestrul I al anului 2011, comparativ cu anul 2010, au survenit unele modificări în structura producției industriale. Se observă o creștere a ponderii energiei electrice și termice, a gazelor și apei (cu 1,6 p.p.) și a industriei extractive (cu 0,13 p.p.) în totalul producției industriale și scăderea ponderii industriei prelucrătoare (cu 1,72 p.p.). Fapt, parțial explicat, prin creșterile prețurilor la resursele energetice și a serviciilor comunale.

Sectoarele care au înregistrat cele mai însemnate schimbări în structura producției industriale sunt:

- în sensul diminuării ponderii, fabricarea de articole de îmbrăcăminte și producția de mașini și aparate electrice, cu 6,7 puncte procentuale și respectiv, 1,84 puncte procentuale;
- în sensul creșterii ponderii, industria chimică, cu 1,85 puncte procentuale și producția de articole din cauciuc și din material plastic, cu 1,81 puncte procentuale.

Tabelul 1.5. Modificări în structura valorii producției, 2011 comparativ cu 2010

Industria	Scăderea ponderii în total valoare a producției, 2011/2010	Industria	Creșterea ponderii în total valoare a producției, 2011/2010
Fabricarea de articole de îmbrăcăminte; prepararea și vopsirea blănurilor	6,77 p.p.	Industria chimică	1,85 p.p.
Producția de mașini și aparate electrice	1,84 p.p.	Producția de articole din cauciuc și din material plastic	1,81 p.p.

Sursa: conform datelor BNS

Agricultura

În semestrul I al anului 2011, producția agricolă a însumat 3015 mil. MDL, ce corespunde unei creșteri de 0,3% în termeni nominali și 3,9% în termeni reali, comparativ cu perioada similară a anului precedent. Se atestă o tendință de temperare a ritmurilor de creștere a producției agricole. În perioada similară a anului trecut producția agricolă a crescut cu 11,4%, comparativ cu anul 2009.

Volumul producției animaliere a constituit 2482 mil. MDL, ceea ce reprezintă o pondere de 82,3% din totalul producției agricole, cu 2,1 puncte procentuale mai puțin decât în perioada similară a anului precedent. Ritmul de creștere a producției animaliere s-a redus la 4,2%, comparativ cu 12,7% în perioada similară a anului trecut. Amintim că în primul trimestru al anului 2011, creșterea producției animale a fost de 8,4%, comparativ cu perioada similară a anului precedent.

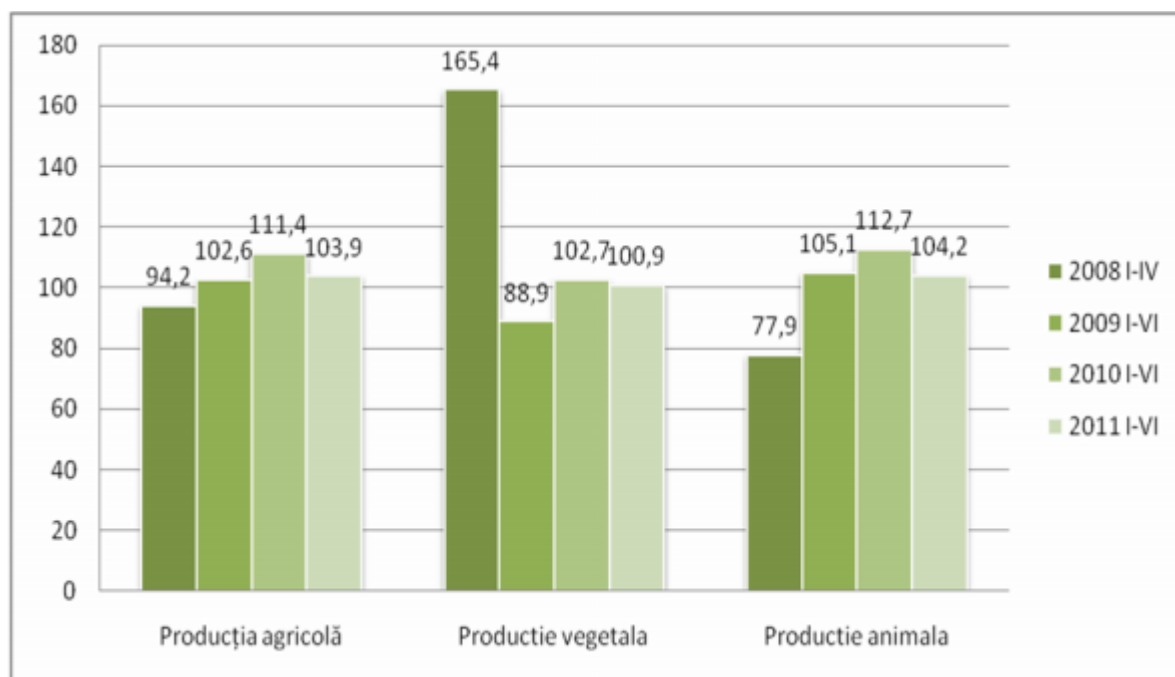

Figura 1.4. Evoluția trimestrială a producției agricole în perioada anilor 2008-2011 comparativ cu perioada similară a anului precedent

Sursa: conform datelor BNS

Creșterea producției agricole globale în primul semestru a fost influențată, preponderent, de sporirea volumului producției animaliere. Efectivul de animale vii în gospodăriile de toate tipurile, cu excepția porcinelor care la sfârșitul primei jumătate de an a fost în creștere cu 4% comparativ cu perioada similară a anului precedent, constituind 451 mii capete, a avut o tendință generală de reducere.

În iunie 2011 efectivul de bovine (213 mii capete), inclusiv vaci (154 mii capete) a fost în scădere cu 6%, comparativ cu perioada similară a anului precedent, iar de ovine și caprine (835 mii capete) s-a micșorat cu 9%. De menționat că efectivul acestor animale la sfârșitul primului semestru, reprezintă valorile minime, înregistrate în perioadele similare pe parcursul ultimilor 5 ani.

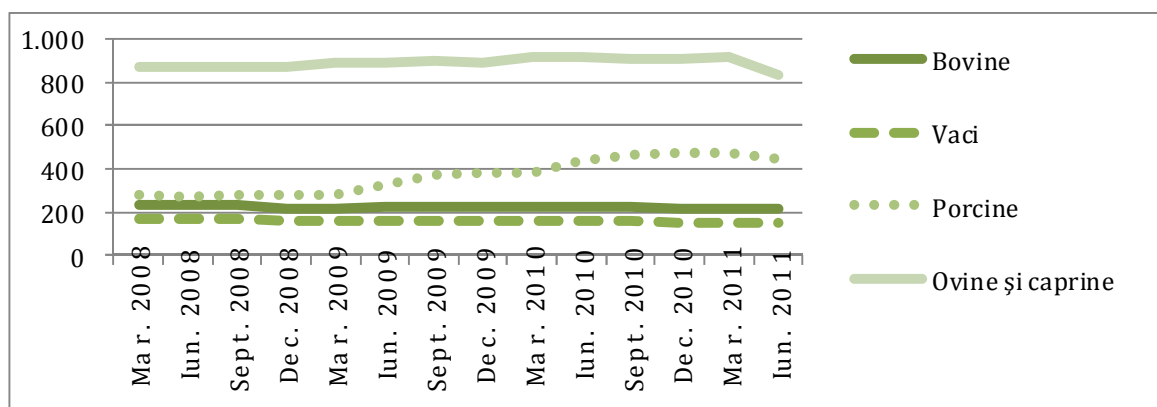

Figura 1.5. Efectivul de animale vii în toate categoriile de gospodărie în perioada anilor 2008-2011, mii capete

Sursa: conform datelor BNS

În pofida unei tendințe generale de scădere a efectivului de animale vii, vânzările vitelor și păsărilor în masă vie a reprezentat o valoare de 36 mii tone și a crescut cu 6% în trimestrul II, 2011, comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent. Se observă o pronunțată tendință sezonieră la producția de vite și păsări în masă vie și lapte, care crește până în trimestrul III, când se înregistrează valoarea maximă, după care în trimestrul IV se produce o scădere.

Producția de lapte și ouă în trimestrul II al anului curent, a rămas practic la nivelul atins în perioada similară a anului precedent, constituind 161 mii tone și, respectiv, 217 mil. buc.

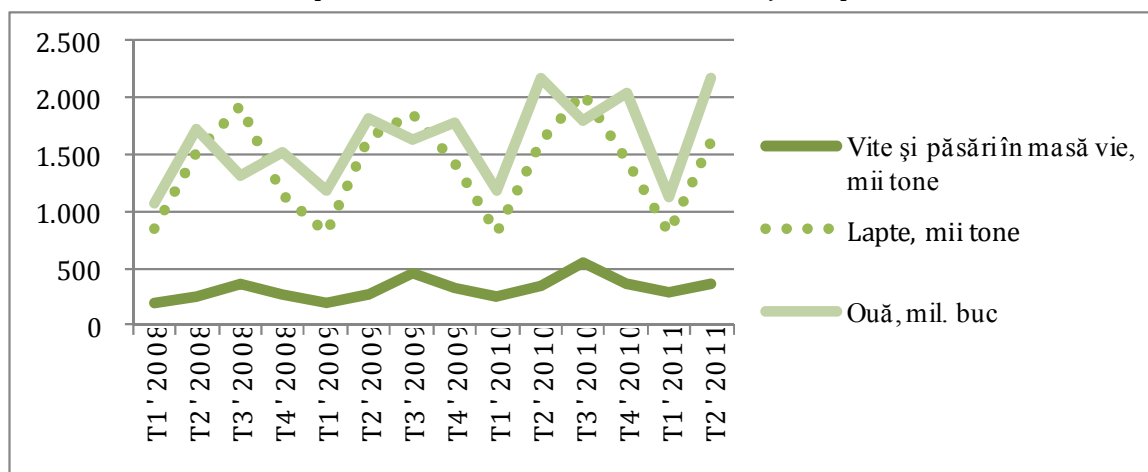

Figura 1.6. Dinamica trimestrială a producției animale în perioada anilor 2008-2011

Sursa: conform datelor BNS

Per ansamblu, în perioada ianuarie-iunie 2011, producția (creșterea) vitelor și păsărilor a constituit 65 mii tone, în creștere cu 8,7% comparativ cu perioada similară a anului precedent, iar vânzările au reprezentat 64 mii tone, cu 10% mai mult. La întreprinderile agricole se realizează aproximativ 30% din producția și vânzările de vite și păsări. Circa 65% din producția vitelor și a păsărilor și 73% din vânzări sunt realizate de întreprinderile agricole din Centru.

În primul semestru producția de lapte a constituit 241 mii tone, iar cea de ouă – 329 mil. buc, fiind în scădere cu 1% și, corespunzător, 2%. O scădere esențială de 17,7% a fost atestată la producția de ouă în întreprinderile agricole.

Pe fundalul reducerii efectivului de bovine în gospodăriile de toate categoriile și a creșterii celui de porcine, în primul semestru s-a înregistrat o creștere a prețurilor pentru bovine cu 22% și, din contra, o reducere pentru porcine cu 27%. De asemenea, au fost în creștere cu 16% și 10%, comparativ cu perioada similară a anului precedent, laptele și ouăle.

În primul semestru valoarea producției vegetale a fost de 348 mil. MDL, constituind 12% din totalul producției agricole, în creștere cu 2,4 puncte procentuale față de perioada similară a anului trecut. Producția vegetală, creștere cu 0,9% comparativ cu 2,7% semestrului I al anului 2010.

La sfârșitul celui de al doilea semestru al anului 2011, suprafața însămânțată a constituit 1442 mil. ha., dintre care 798,89 mil. La întreprinderile agricole și gospodăriile țărănești, fiind în scădere cu 1.1% comparativ cu perioada similară a anului precedent. Sub aspect regional au crescut suprafețele însămânțate din întreprinderile agricole și gospodăriile țărănești în regiunea de Nord cu 1,1%, în timp ce în celelalte regiuni acestea au fost în descreștere. Creșterea în regiunea de Nord s-a datorat sporirii suprafețelor însămânțate cu porumb și culturi tehnice, cum ar fi sfecla de zahăr și porumbul.

De menționat că, se atestă o creștere generală pentru suprafețele însămânțate cu aceste culturi în toate regiunile. În același timp, cea mai mare reducere au înregistrat-o suprafețele însămânțate cu tutun, cartofi și grâu de toamnă.

SERVICII

Comerț și servicii cu plată prestate populației

Sectorul comerțului cu ridicata și cu amănuntul; repararea autovehiculelor, motocicletelor, a bunurilor casnice și personale a continuat performanța primului trimestru, indicele volumului fizic crescând cu 18% în semestrul I comparativ cu perioada similară a anului precedent.

În semestrul I al anului curent, indicatorii ce reflectă activitatea comercială pe piața internă au marcat tendințe pozitive:

- cifra de afaceri în comerțul cu amănuntul a crescut față de perioada similară a anului precedent cu 20,6% (în prețuri comparabile);
- cifra de afaceri la întreprinderile cu activitate principală de comerț cu ridicata s-a majorat cu 18,5%, comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent (în prețuri curente).

Creștere modestă au înregistrat serviciile cu plată, prestate populației. Astfel, în perioada vizată, volumul cifrei de afaceri la întreprinderile cu activitate principală de servicii de piață prestate populației s-a majorat în raport cu perioada respectivă a anului precedent cu 1,3% (în prețuri comparabile).

Structura comerțului cu amănuntul pe forme de proprietate denotă tendința constantă de reducere a întreprinderilor comerciale cu forma publică și mixtă și, respectiv, de majorare a celor cu forma de proprietate privată și colectivă (cu participarea capitalului străin), cota ultimelor constituie peste 95 %.

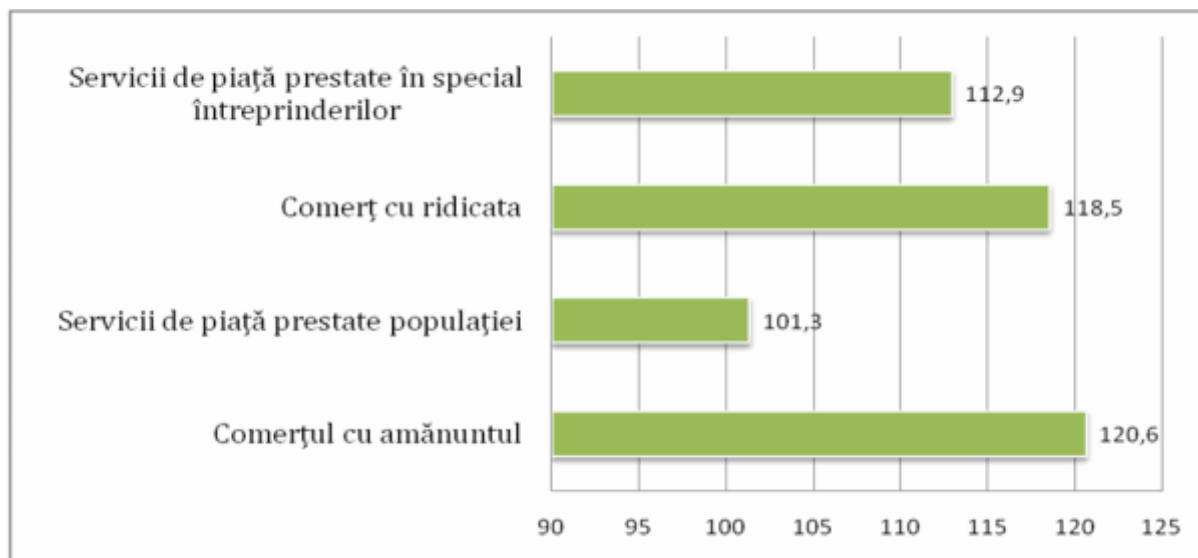

Figura 1.7. Indicii volumului cifrei de afaceri pentru comerțul cu amănuntul și serviciile de piață prestate populației în semestrul I 2011

Sursa: conform datelor BNS

Transporturi

În prima jumătate a anului 2011, a crescut volumul serviciilor de transport. Transportul de mărfuri, în această perioadă, a crescut cu 27%, comparativ cu perioada similară a anului precedent, volumul mărfurilor transportate de întreprinderile de toate tipurile de transport a constituit 4040 mii tone. Tendința de creștere, în această perioadă, a fost determinată de majorarea cu 34,1% a volumului de mărfuri transportat pe cale feroviară, 28,7% - aeriană, 26,3% - fluvială și 19,2% - transportul auto.

În perioada ianuarie-iunie 2011, parcursul mărfurilor a constituit 1634 mil. tone-km, ori cu peste 21% mai mult în comparație cu perioada respectivă a anului precedent. Activitatea de transport în perioada analizată se prezintă după cum urmează în tabelul de mai jos.

Tabelul 1.6. Volumul mărfurilor transportate și parcursul mărfurilor în ianuarie-iunie 2011

	Mărfuri transportate			Parcursul mărfurilor		
	mii tone	în % față de ianuarie-iunie 2010	în % față de ianuarie-iunie 2009	mii tone-km	în % față de ianuarie-iunie 2010	în % față de ianuarie-iunie 2009
Întreprinderi de transport - total	4039,8	126,6	45,9	1634,0	121,4	64,7
din care:						
feroviar	2105,6	134,1	33,9	556,3	145,0	33,8
auto	1874,6	119,2	74,3	1076,7	112,0	122
fluvial	59,1	126,3	92	0,2	141,6	80
aerian	0,7	128,7	166	0,8	109,1	133

Sursa: conform datelor BNS

Deși, serviciile de transport în primul semestru 2011 au cunoscut evoluții destul de bune în comparație cu aceeași perioadă a anului precedent, totuși având în vedere profunzimea căderii acestui sector în 2009, se estimează că la sfârșitul anului curent, parcursul mărfurilor nu va

înregistra decât 80% din valoarea înregistrată în anul 2008, iar mărfurile transportate – 65%.

Construcții

Sectorul construcțiilor cunoaște ritmuri solide de creștere, în semestrul I lucrările de construcții și montaj au crescut cu aproape 13%, comparativ cu perioada similară a anului precedent. Această învigorare vine după ce în ultimii doi ani s-au atestat scăderi la atare lucrări.

Cea mai dinamică a fost construcția de locuințe, care a înregistrat o creștere de 28,7%, comparativ cu perioada similară a anului precedent. Sub aspect cantitativ, s-au dat în folosință 945 de apartamente cu o suprafață totală de 138,4 mii m².

Comunicații

În ianuarie-iunie 2011, comparativ cu perioada similară a anului trecut, tendințe pozitive au fost înregistrate la expedierea corespondenței (creștere cu 6,5% în semestrul I, 2011, comparativ cu scăderea de 3,2% din 2010). Și-a continuat evoluția pozitivă expedierile de colete care au crescut de 4,4 ori în semestrul I, 2011.

O reducere a ritmului de creștere se atestă la plățile de pensii, subvenții și indemnizații, înregistrând în primul semestru 2011 o creștere de 0,7%, pe când în 2010, comparativ cu 2009, în perioada similară, creșterea a fost de 9,3%.

Turism

În domeniul turismului atestăm o modificare pozitivă a tendințelor, atât la nivelul numărului total de turiști, cât și la numărul turiștilor străini. Atestăm o creștere de 7,4% a numărului de turiști și de 15,7% a turiștilor nerezidenți, comparativ cu semestrul I al anului precedent.

Turiștii autohtoni au preferat cazarea în structurile de întremare (creștere în ianuarie-iunie 2011 cu 30,9%, comparativ cu semestrul I 2010) și vile, sate de vacanțe (creștere cu 26,7% comparativ cu perioada similară a anului 2010). Turiștii străini au preferat vilele turistice, satele de vacanță, cazările acestora crescând de 2,2%. Cazările în hoteluri și moteluri în rândul turiștilor nerezidenți a crescut în primul semestru cu 15,7%, comparativ cu aceeași perioadă a anului 2010.

Regiunea din partea stângă a râului Nistru

PIB-ul în regiunea din partea stângă a râului Nistru în 2010 a constituit 9388,1 mil. ruble (un echivalent de 992,3 mil USD) și 1807,3 mil. ruble în primul trimestru al anului 2011. În 2009 economia regiunii a înregistrat un ritm de creștere de 8,3% (indicator, care în fond nu reflectă evoluția economică a regiunii, în timpul crizei, iar această valoare s-a obținut datorită unui nivel scăzut al deflatorului PIB, de aproximativ 0,98% în 2009), în 2010 avansarea economică a fost de doar 1,8%, iar în prima jumătate a anului 2011, deja se atestă o descreștere de 4,9%.

Structura PIB a suferit schimbări esențiale. Până la criză producerea bunurilor constituia o pondere de 41,01% în PIB, în 2009 acest indicator a scăzut la 28,83%, iar evoluțiile din 2010 au permis doar o recuperare parțială a sectorului, acesta atingând o cotă de 33,13%. Structura PIB e dominată de sectorul serviciilor – 62,12% în 2010. La fel, se atestă o scădere a ponderii impozitelor nete pe produs în PIB, de la 8,5% în 2008 la 4,75% în 2010.

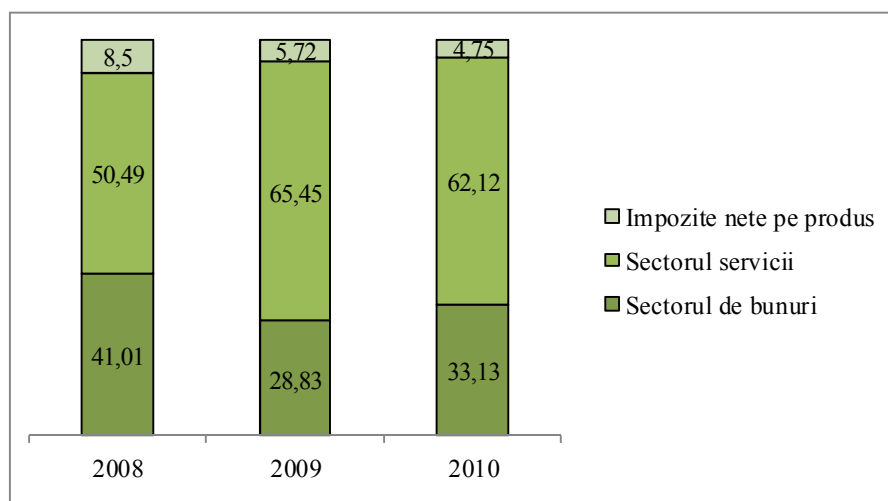

Figura 1.8. Structura PIB-ului regiunii din stânga Nistrului, %

Sursa: <http://www.mepmr.org/>

Contribuția agriculturii la formarea PIB a regiunilor din partea stângă a Nistrului a constituit în 2010 - 16,3%, valoarea adăugată brută creată în acest sector, fiind de 507,8 mil. ruble (1 USD=10.4 ruble)².

În perioada ianuarie-iunie 2011, valoarea producției agricole globale a regiunilor din partea stângă a Nistrului a constituit 191316 mii ruble, volumul acesteia, fiind în scădere comparativ cu perioada similară a anului precedent cu 28,2%.

Suprafața cultivată cu culturi de iarnă și toamnă pentru recolta anului 2011 în întreprinderile agricole, cu excepția gospodăriilor țărănești și a întreprinderilor mici, a constituit 133 mii ha., cu 7,4% mai mult decât suprafața însămânțată sub recolta anului 2010. În prima jumătate de an, recolta principalelor culturi a constituit: cereale și leguminoase, cu excepția porumbului - 1120,8 tone, rapiță - 586,4 tone, fructe - 1397,2 tone, ceea ce reprezintă 17,4%, 11,2% și, corespunzător, 89,8% comparativ cu perioada similară a anului precedent.

Tabelul 1.7. Efectivul de animale vii și păsări în întreprinderile agricole regiunea din partea stângă a râului Nistru, cu excepția gospodăriilor țărănești și a întreprinderilor mici la finele Semestrului I, 2011, mii capete

	Efectivul de animale, mii capete	%, comparativ cu perioada similară 2010
Bovine	7794	96,5
dintre care vaci și boi	2207	89,1
Porci	14028	114,2
Ovine și caprine	3713	90,2
Păsări	230962	78,5

Sursa: <http://mepmr.org>

²<http://www.cbpmr.net/resource/prbvd143-1.pdf>

Producția animală, în perioada analizată a avut o tendință generală de creștere, sporind față de perioada similară a anului precedent cu 26,5%, volumul producției de vite și păsări în masă vie, care a constituit 1298,6 tone, cu 41,6 - producția de ouă, ceea ce reprezintă 7317,7 mii. bucăți. În același timp s-a redus cu 8,1% producția de lapte, care a constituit 3576,0 tone. Cu excepția porcilor, a scăzut în prima jumătate de an efectivul de păsări și animale.

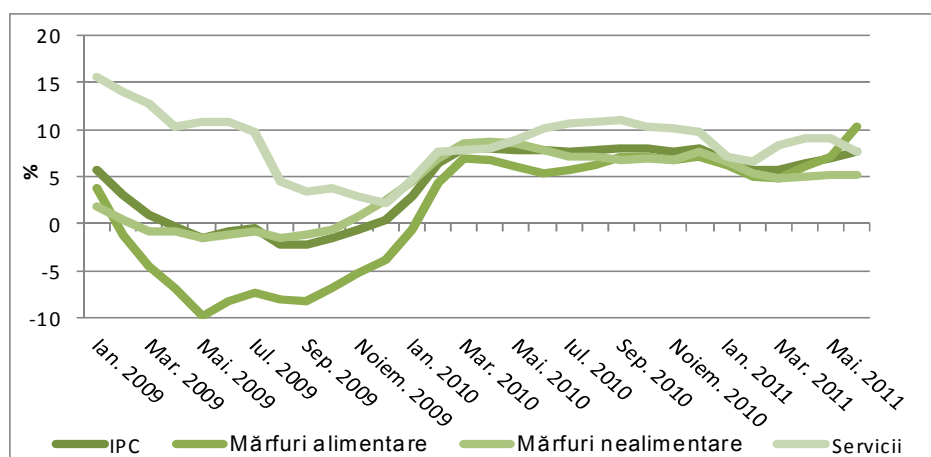
Capitolul II PREȚURI ȘI CURSUL DE SCHIMB

În prima jumătate a anului 2010 indicii prețurilor de consum au crescut cu 6,6%, comparativ cu perioada similară a anului trecut. În aceeași perioadă, pentru componentele IPC s-au înregistrat următoarele majorări: produse alimentare – 6,6%, produse nealimentare – 5,3%, servicii – 8%. În același timp, în trimestrul II al anului 2011, comparativ cu perioada similară a anului trecut, prețurile au cunoscut o creștere mai intensă, în felul acesta s-a produs schimbarea în evoluția inflației în direcția ascensiunii acesteia. Majorările de prețuri au fost cauzate de:

- propagarea runde a doua a efectelor creșterii prețurilor la produsele energetice, operate în primul trimestru;
- scumpirea energiei electrice în aprilie 2011;
- condiții climaterice (manifestate în luna iunie) ce au dezavantajat colectarea recoltei.

În al doilea trimestru al anului 2011, IPC a crescut cu 7,1% comparativ cu perioada similară a anului precedent. Indicii lunari ai prețurilor, calculați comparativ cu perioada similară a anului 2010, au avut următoarele creșteri: în aprilie cu 6,5%, în mai cu 7%, iar în iunie cu 7,7%. În trimestrul II al anului curent, comparativ cu același trimestru din anul precedent, pe componente ale IPC s-au înregistrat:

- la servicii o creștere cu 8,6% (în expresie lunară, comparativ cu perioada similară a anului precedent, s-au produs următoarele majorări ale prețurilor: aprilie cu 9,1%, în mai cu 9,1%, în iunie cu 7,7%);
- la produsele alimentare o majorare cu 7,8% (în expresie lunară, comparativ cu perioada similară a anului precedent, prețurile au crescut cu: în aprilie 6,1%, în mai 7,1% și în iunie 10,3);
- la produsele nealimentare creșterea a fost relativ constantă de aproximativ 5,1% (în expresie lunară, comparativ cu perioada similară a anului precedent s-au produs următoarele scumpiri: în aprilie cu 5,0%, în mai cu 5,1% și în iunie cu 5,1%).

**Figura 2.1. Ritmul de creștere al IPC și a componentelor sale
(aceeași lună a anului precedent = 100)**

Sursa: Biroul Național de Statistică

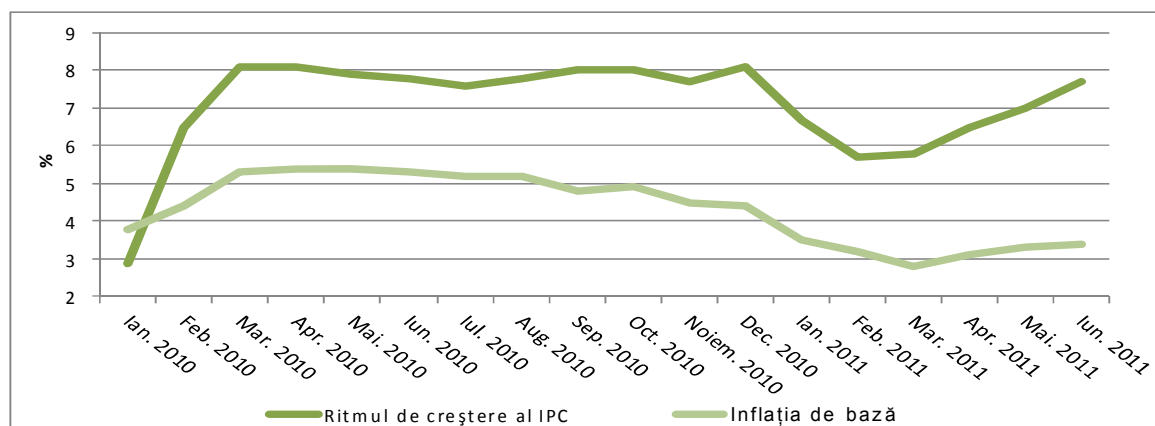
Scumpirea serviciilor a fost cauzată de stabilirea noilor tarife pentru consumul de energie electrică în aprilie 2011, precum și majorările operate în primul trimestru pentru gaze și încălzire centrală. La fel, în trimestrul II din 2011, comparativ cu perioada similară din anul

precedent, au crescut tariful pentru transportul feroviar cu 16,3%, ca rezultat al majorării prețului la combustibili.

Referitor la produsele alimentare, în cel de-al doilea trimestru comparativ, cu perioada similară a anului trecut, au crescut prețurile la produsele de panificație cu 8,6%, această evoluție reprezintă efectul de runda a doua ce ține de majorarea prețurilor produselor energetice în prima perioadă a anului 2011. În luna iunie majorarea prețului la legume a fost de 10,3% comparativ cu aceeași lună a anului 2010. Situația în cauză a fost determinată de condițiile climaterice ce au afectat colectarea legumelor.

Pentru produsele nealimentare se atestă, în special creșterea prețurilor la combustibili cu 16,9% în trimestrul II al anului 2011 comparativ cu trimestrul II al anului 2010, precum și la materiale de construcție – o majorare de 16,9%.

Influența sporită a factorilor nemonetari asupra inflației este reflectată și de evoluția inflației de bază (calculată prin excluderea produselor alimentare și băuturilor, combustibililor, produselor și serviciilor cu prețuri reglementate), care pe parcursul trimestrului II al anului 2010, comparativ cu perioada similară a anului precedent, a evoluat cu ritmuri de peste 3%.

**Figura 2.2. Ritmul de creștere al IPC și al inflației de bază
(aceeași lună a anului precedent = 100)**

Sursa: Biroul Național de Statistică

În primul semestru al anului 2011 indicele prețurilor producției industriale s-a majorat cu 5,5%, comparativ cu perioada similară a anului trecut. În ramurile industriei s-au înregistrat următoarele creșteri: industria extractivă – 3,6%, industria prelucrătoare – 4,8%, sectorul energetic – 9,6%. De la începutul anului se atestă o accelerare a ritmurilor de creștere a indicelui prețurilor producției industriale: în primul trimestru al anului 2011 prețurile producției industriale au cunoscut o avansare de 6,3% comparativ cu același trimestru al anului 2010, în timp ce, în primul trimestru creșterea a fost de doar 4,7%. În expresie lunară, comparativ cu perioada similară a anului precedent, prețurile producției industriale s-au majorat cu 5,5% în aprilie, cu 6,9% în mai, iar în iunie tendința de creștere s-a diminuat, înregistrând un ritm de 6,6%. În al doilea trimestru, comparativ cu perioada similară a anului precedent, în subsectoarele industriei s-au înregistrat următoarele creșteri:

- în sectorul energetic o creștere cu 10,1% (majorările lunare, comparativ cu perioada similară a anului trecut au fost de: 10,5% în aprilie, 10,7% în mai și 9,2% în iunie),
- în industria prelucrătoare indicele prețurilor a avansat cu 5,7% (creșterile lunare, comparativ cu perioada similară a anului trecut au fost de 4,6% în aprilie, de 6,3 în mai și de
- 6,2% în iunie).

- în industria extractivă, prețurile au înregistrat o ascensiune de 3,5% (creșterile lunare, comparativ cu perioada similară a anului trecut au fost de 4,5% în aprilie, 4,9% în mai și 1,3% în iunie).

În trimestrul II 2011, niveluri avansate a majorării prețurilor, comparativ cu perioada similară a anului 2010, s-au înregistrat la fabricarea produselor de morărit, a amidonului și a produselor din amidon – o creștere de 39,2% și la fabricarea zahărului - o avansare de 20,9%. Creșterea prețurilor producției industriale a fost cauzată de scumpirea combustibililor, materiei prime și a produselor alimentare pe piețele internaționale.

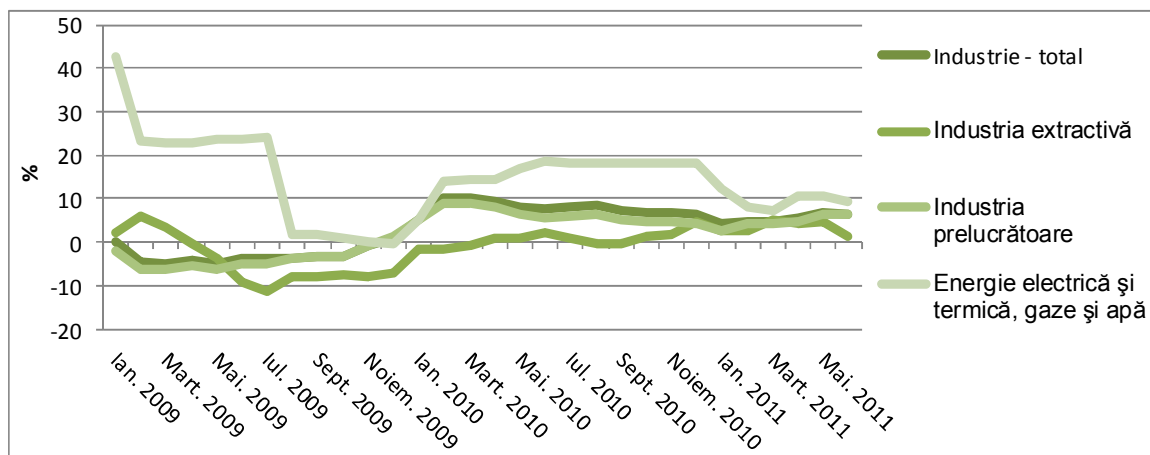

Figura 2.3. Ritmul de creștere al indicelui prețurilor producției industriale și al componentelor sale (aceeași perioadă a anului precedent = 100)

Sursa: Biroul Național de Statistică

Prețurile în construcții continuă să crească, prelungind tendința începută în trimestrul II al anului 2010. În trimestrul II, comparativ cu perioada similară a anului precedent, prețurile au crescut cu 9,4%. Creșterea prețurilor în construcții denotă revigorarea sectorului. În trimestrul II al anului 2011, în profil sectorial, cele mai mari creșteri au fost înregistrate în telecomunicații - cu 13,2 %, construcția de locuințe - cu 13,1% și agricultură - cu 11,4 %.

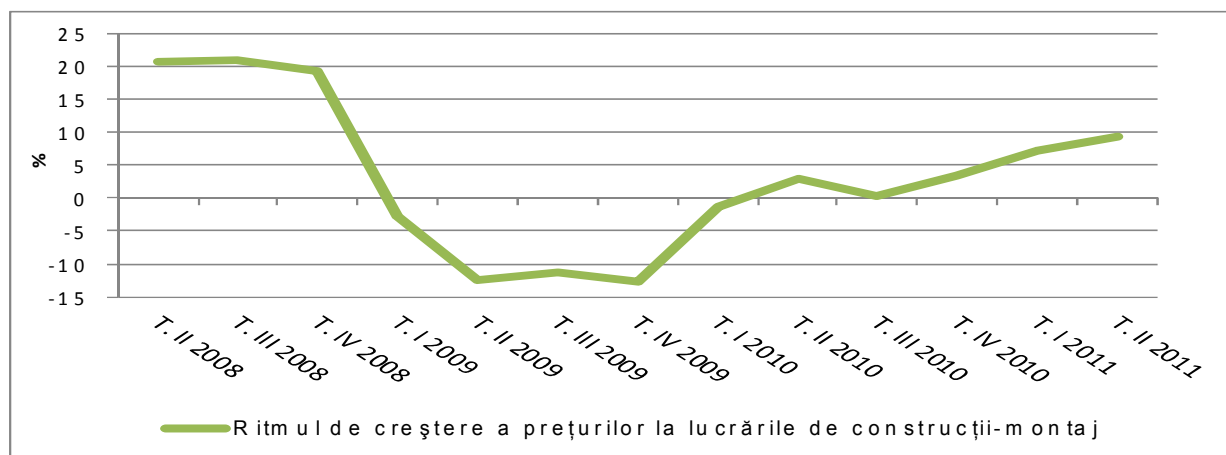

Figura 2.4. Ritmul de creștere al prețurilor în construcții (aceeași perioadă a anului precedent = 100)

Sursa: Biroul Național de Statistică

Prețurile produselor agricole au cunoscut o evoluție ascendentă în primul semestru al anului 2011, majorându-se cu 19,8%, comparativ cu perioada similară a anului trecut. Creșterea prețurilor producției agricole a fost cauzată de majorarea prețurilor la produsele vegetale cu 44,2%, în timp ce prețurile produselor animaliere au scăzut cu 7,9%. Deosebit de mult s-au scumpit culturile cerealiere și leguminoase, boabele - creșterea în primul semestru al anului constituind 59,1%.

Atât în 2010, dar, îndeosebi în 2011, autoritățile au recurs la metode administrative de contracarare a creșterii prețurilor. Elocvente în acest sens sunt două decizii luate de Guvern: sistarea exportului de cereale și reglementarea pieții farmaceutice.

PRIMELE EFECTE ALE REGLEMENTĂRII PREȚURILOR LA MEDICAMENTE

În 2011 în vederea contracarării majorării prețurilor, Guvernul a recurs la utilizarea unor metode administrative. Reglementarea pieții farmaceutice este un exemplu relevant în acest sens. Prin Hotărârea de Guvern nr. 525 din 22.06.2010 a fost stabilit noul mod de formare a prețurilor la medicamente, prin introducerea *Catalogului național de prețuri de producător la medicamente*, iar prețul de vânzare al medicamentelor trebuie să fie calculat în funcție de prețul producătorului stabilit în catalog. De asemenea, se stabilește că "prețul propus de producătorul de medicamente nu trebuie să depășească prețul mediu pentru cele mai scăzute trei prețuri la medicamentele similare în țările de referință" (3 state din CSI și 15 din UE). Implementarea acestei hotărâri a demarat la începutul anului 2011 prin începerea completării catalogului (procedură ce a durat câteva luni).

Totodată, evoluția prețurilor la medicamente denotă un anumit deficit de eficiență al implementării hotărârii. În perioada ianuarie-iulie 2011 prețurile la medicamente a scăzut comparativ cu perioada similară a anului precedent cu 5,6%. Totuși analiza lunară redă o altă situație - prețurile la medicamente au scăzut până în luna aprilie, perioadă după care tendința s-a inversat. În luna martie s-a înregistrat cel mai scăzut nivel al prețurilor la medicamente comparativ cu luna decembrie 2010 (prețurile s-au redus cu 4,4%), în același timp, în luna aprilie s-au atestat cele mai mici prețuri la medicamente comparativ cu aceeași perioadă a anului 2010 (micșorarea a constituit 7,8%). Din aprilie indicele lunar al prețurilor la medicamente a avut o creștere volatilă, dar continuă, fapt reflectat și în indicii ce au alte perioade ca bază de calcul: în iulie 2011, prețurile la medicamente a scăzut cu 7,2% comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent și cu 3,3% comparativ cu decembrie 2010.

În mare parte, scăderea indicelui de prețuri pentru ultimile 12 luni, înregistrată în primul trimestru al anului 2011 se datorează reducerii prețurilor la medicamente, ce s-a produs în perioada iuni-octombrie 2010. Luând drept perioadă de bază luna mai 2010, prețurile au scăzut cel mai mult cu 8,5% (nivel înregistrat în martie 2011), iar în iulie 2011 reducerea prețurilor a fost deja de 7,2%. Spre exemplu: în perioada decembrie 1999 - mai 2010, prețurile la medicamente au crescut de 4,12 ori, iar în iunie 2011 prețurile erau de 3,84 ori mai mari ca în decembrie 1999.

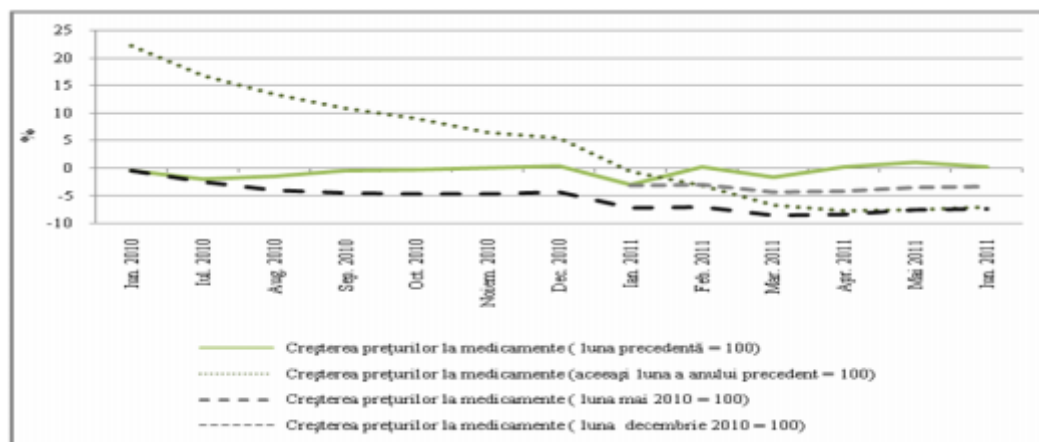

Figura 2.5. Evoluția prețurilor la medicamente

Sursa: Biroul Național de Statistică

Cursul MDL/EURO a avut o depreciere de aproximativ 1% în aprilie, comparativ cu martie 2011, în această lună fiind atinsă cea mai înaltă cotație de la începutul anului, de 16,86 MDL pentru un EURO. Ulterior, tendința ușor s-a schimbat – în luna iunie cursul MDL/EURO era apreciat cu aproximativ 0,3% comparativ cu luna martie. În decursul trimestrului II al anului 2011 moneda națională s-a apreciat față de USD, continuând tendința din primul trimestru. Cursul mediu lunar MDL/USD pentru luna iunie a fost de 11,58 și s-a apreciat cu 3% comparativ cu martie 2011.

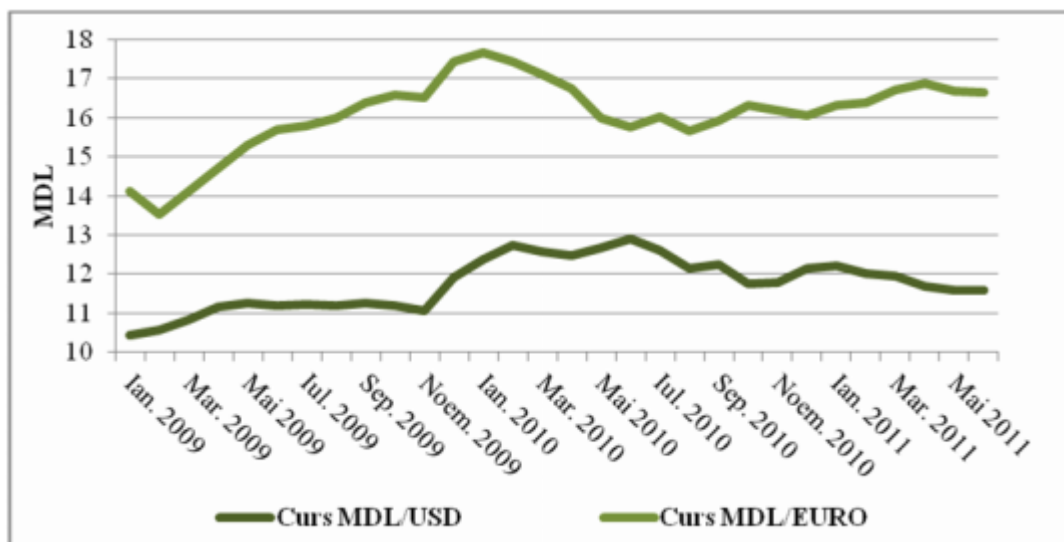

Figura 2.6. Evoluția cursului mediu lunar MDL/USD și MDL/EURO

Sursa: Banca Națională a Moldovei

În trimestrul II, cursul real al monedei naționale s-a apreciat față de principalele valute de referință: cu 4,75% față de MDL/USD și cu 2% față de MDL/EURO (s-a luat în considerație cotația din luna iunie, comparativ cu cea din martie). Totuși dacă pentru raportul MDL/USD aprecierea a fost continuă, urmând evoluția din primul trimestru, atunci în cazul cursului MDL/EURO, la începutul trimestrului, în aprilie, s-a produs o depreciere de 0,7%, comparativ cu luna martie 2011, lună după care tendința s-a schimbat.

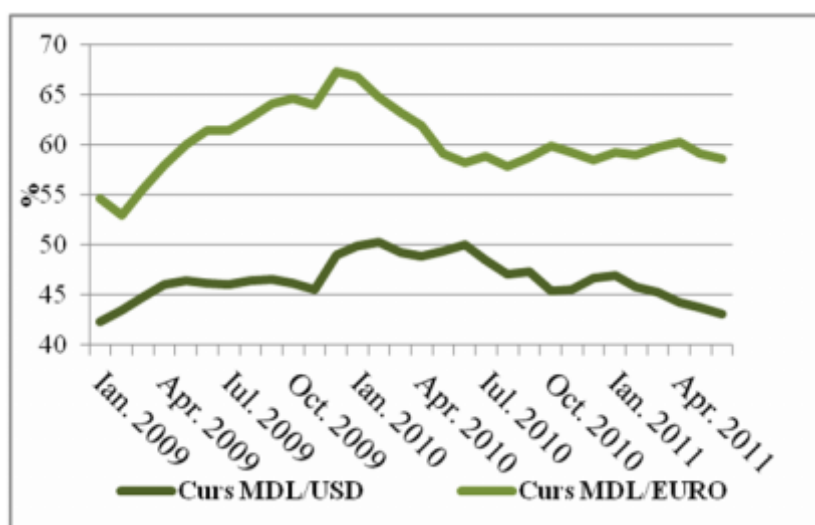

Figura 2.7. Evoluția cursului real MDL/USD și MDL/EURO (ian. 2000 = 100)

Sursa: calcule în baza datelor preluate de la Banca Națională a Moldovei

Regiunea din partea stângă a râului Nistru

În regiunea din partea stângă a Nistrului, se atestă o evoluție caracterizată prin niveluri înalte ale prețurilor. În perioada anilor 2005-2010 inflația anuală (calculată ca creșterea prețurilor în decembrie comparative cu decembrie anul precedent) a depășit cu mult nivelul de 10 %, cu excepția anilor 2006 și 2009. Pentru prima jumătate a anului 2011, la fel, se observă o dinamică intensă a inflației, în luna iunie 2011, comparativ cu decembrie 2010, prețurile au crescut cu 12,3%.

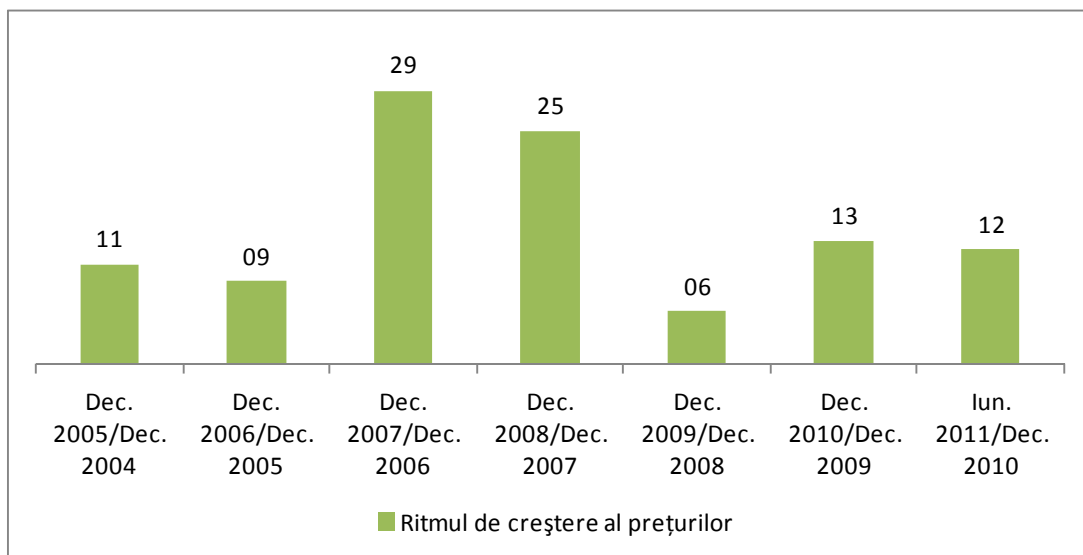

Figura 2.8. Nivelul inflației în regiunea din partea stângă a Nistrului, %

Sursa: <http://www.cbpmr.net/>

Capitolul III FINANȚE

3.1 FINANȚE PUBLICE

Veniturile Bugetului Public Național

În primul semestru al anului 2011 la BPN au fost acumulate venituri în sumă totală de 13646,5 mil. MDL, cu 1246,7 mil. MDL sau cu 10,1% mai mult decât în perioada similară a anului 2010, continuând, astfel, trendul crescător constat și în ediția precedentă.

Totodată, planul de încasări este realizat în volum de 100% (neîncasate fiind 2,7 mil. MDL), comparativ cu 105,4% la care a fost executat planul de încasări în primul semestru al anului 2010. Valoarea mai scăzută a nivelului de executare a planului, printre altele, este cauzată de, neîndeplinirii planului de încasări la capitolul TVA (vezi Boxa finanțe publice).

Este de remarcat că valoarea medie a veniturilor acumulate în semestrul I al anului 2011 (2274,4 mil. MDL) este mai mare ca valoarea medie lunară a veniturilor acumulate în trimestrul I al aceluiași an (2040,7 mil. MDL). De fapt, această tendință mai poate fi remarcată și examinând veniturile semestriale și trimestriale ale anului 2010 (2066,6 mil. MDL – în semestrul I al anului 2010 și 1860,8 mil. MDL – în trimestrul unu al aceluiași an). Cu toate acestea, ritmul lunar de creștere a veniturilor acumulate în semestrul I al anului 2011, comparativ cu trimestrul I al aceluiași an (10,28%) este mai accelerat ca în aceeași perioadă a anului 2010 (9,96%). Acest fapt susține tendința de creștere a veniturilor încasate lunar – fapt ce ar putea însemna că activitatea economică se relansează în timp.

Făcând o analiză a structurii veniturilor BPN în primul semestru al anului 2011 se observă că partea predominantă continuă să fie veniturile fiscale (85%).

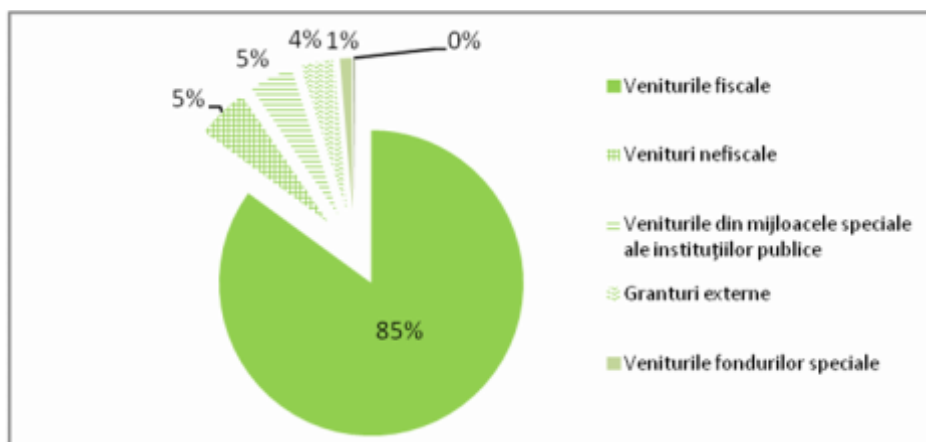

Figura 3.1. Structura veniturilor Bugetului public național în semestrul I al anului 2011

Sursa: MF

Comparativ cu primul trimestru al anului 2011, ponderea veniturilor fiscale a scăzut cu 2,8%, aceasta fiind, totodată, mai mare cu 2,5% comparativ cu perioada similară a anului 2010. Din veniturile fiscale, ponderea cea mai mare o au veniturile din TVA, această pondere majorându-se în timp – fapt ce poate fi vizualizat în Figura 3.1.1.

Se menține tendința prevalării veniturilor indirecte în raport cu cele directe. Totodată, ar putea exista anumite schimbări odată cu majorarea, din 01.01.2012, a cotei impozitului pe venit de la 0% la 12% (pornind de la prevederile proiectului de politică fiscală pentru anul 2012).

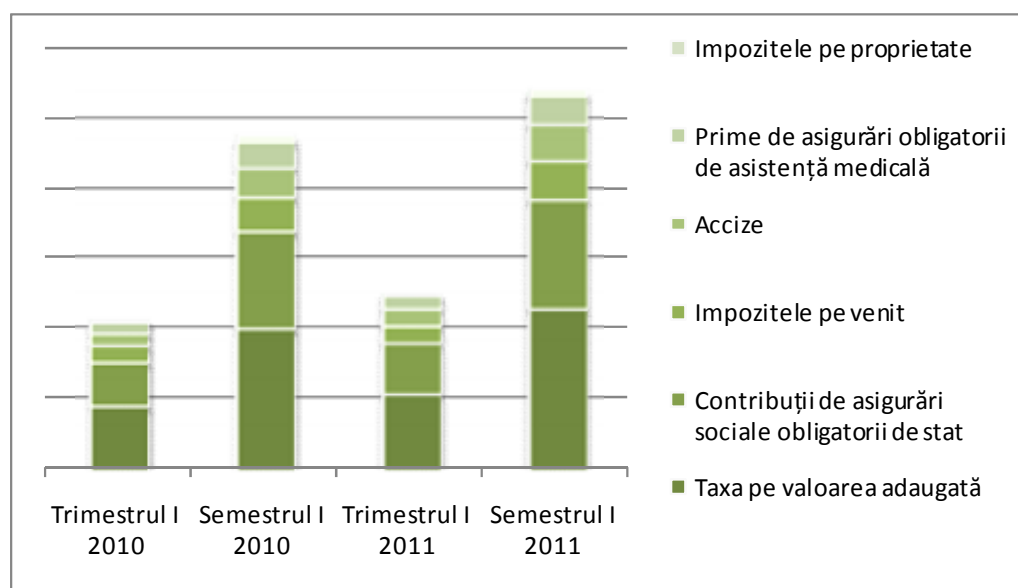

Figura 3.2. Structura veniturilor fiscale (mil.MDL)

Sursa: MF

Încasările nefiscale, în primul semestru al anului 2011 au constituit 741,5 mil.MDL, ponderea acestora în total venituri fiind de 5,4%, comparativ cu 3,9% în primul trimestru al anului 2011. Totodată, se observă o diminuare a ponderii încasărilor fiscale comparativ cu perioadele similare ale anului 2010.

Cea mai importantă contribuție la formarea veniturilor sub formă de granturi o au granturile externe, pentru primul semestru al anului 2011 suma totală a veniturilor bugetare sub formă de grant a reprezentat 504,1 mil. MDL, din care 488,0 mil. MDL – granturi externe și 16,1 mil. MDL – granturi interne.

Pe fonul veniturilor acumulate, merită a fi remarcată restanța la BPN constatată în primul semestru al anului 2011, care a constituit 861,3 mil. MDL. Din suma totală, restanța pentru TVA a constituit 367,6 mil. MDL (42,7 %), impozitul pe venitul din salariu – 39,3 mil. MDL (4,6%), impozitul pe venitul din activitatea de întreprinzător – 55,0 mil. MDL (6,4%), impozitele pe proprietate – 37,2 mil. MDL (4,3%), accize – 11,3 mil. MDL (1,3%).

Cheltuielile Bugetului public național

În primul semestru al anului 2011 din BPN au fost efectuate cheltuieli în sumă totală de 15009,1 mil. MDL, cu 1304,0 mil. MDL sau cu 9,5% mai mult decât în perioada similară a anului 2010.

Totodată, în primul semestru al anului 2011, planul de cheltuieli a fost realizat în proporție de

84,1% (-2845,4 mil. MDL) comparativ cu 86,3% (-2181,6 mil. MDL) în perioada similară a anului 2010.

Analizând structura cheltuielilor din BPN în primul semestru al anului 2011 se observă că partea predominantă continuă să cuprindă cheltuielile de ordin social (74%).

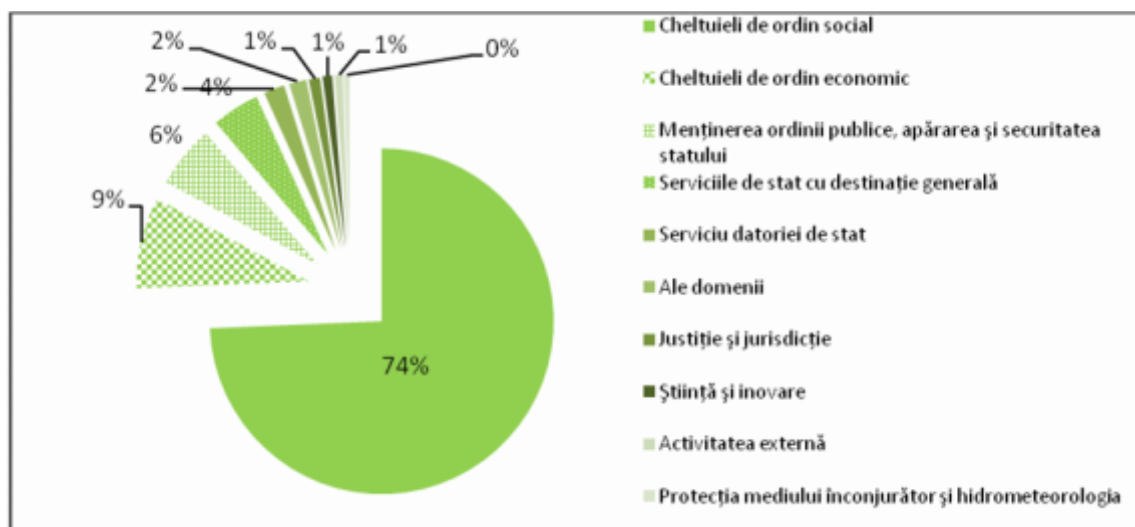

Figura 3.3. Structura cheltuielilor din Bugetului public național în semestrul I al anului 2011

Sursa: MF

Totodată, examinând evoluția ponderii indicatorului dat din total cheltuieli în trimestrele unu și doi ai anilor 2010 și 2011, observăm diminuarea acestora. Dacă în primul trimestru al anului 2010, ponderea cheltuielilor de ordin social din total cheltuieli a reprezentat 74% și a crescut la 75,6% în primul semestru al aceluiași an, atunci în primul trimestru al anului 2011, ponderea cheltuielilor în cauză a reprezentat 76,7%, iar în primul semestru al aceluiași an a scăzut la 74,6%.

Din total cheltuieli de ordin social, ponderea cea mai importantă o au cheltuielile privind asigurarea și asistența socială, care arată un trend în creștere (+2%) pornind de la datele pe semestrul I al anilor 2010 și 2011, aceasta producându-se pe fundalul diminuării altor componente ale cheltuielilor de ordin social: ocrotirea sănătății - 0,4% și învățământ - 2%. De altfel, un trend crescător au înregistrat și cheltuielile privind cultura, arta, sportul și acțiunile pentru tineret (+0,5%).

Rezultatul financiar bugetar

Executarea bugetului de stat în primul semestru al anului 2011 a rezultat cu un deficit în mărime de 1362,6 mil. MDL, ceea ce constituie 32,4% din suma planificată pentru perioada de gestiune (-4205,3 mil. MDL) fiind, totodată, cu 4,4% (57,3 mil. MDL) mai mare ca în perioada similară a anului 2010.

Printre principalele surse de finanțare a deficitului bugetar se numără veniturile din vânzarea valorilor mobiliare de stat (64,1 mil. MDL, sau cu 64% mai puțin ca în perioada similară a anului 2010), diferența dintre cursul de schimb a surselor valutare (21,4 mil. MDL), împrumuturile acordate de organizații financiare internaționale (517,1 mil. MDL, sau cu 44% mai puțin ca în perioada similară a anului 2010), mijloace din vânzarea și privatizarea bunurilor proprietate publică (158,6 mil. MDL, sau cu 14,5% mai mult ca în perioada similară a anului 2010).

Soldul la 30.06.2011 a constituit 3066,3 mil. MDL, ceea ce este cu 41,5% mai mult ca nivelul planificat și cu 2,8% mai puțin ca nivelul soldului la data respectivă a anului precedent. Comparativ cu soldul din 01.01.2011, a avut loc o creștere cu 937,2 mil. MDL.

Datoria publică

În perioada 2007-2010, datoria publică a reprezentat, în mediu, 17359,3 mil. MDL, înregistrând un trend crescător, începând cu anul 2008.

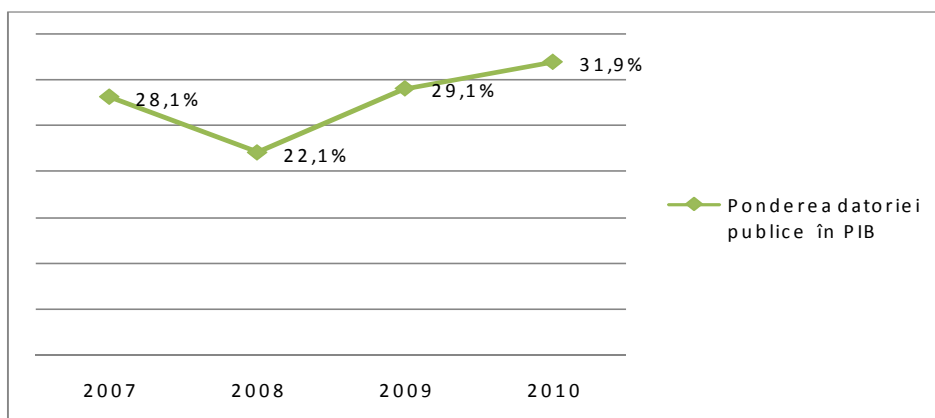

Figura 3.4. Evoluția părții datoriei publice în Produsul Intern Brut

Sursa: MF, BNS

Analizând structura datoriei publice, putem constata că partea cea mai mare este compusă din datoria de stat (circa 83% -tendință, care rămâne relativ constantă pe parcursul anilor examinați), urmată de datoria BNM - circa 11,5%, datoria întreprinderilor din sectorul public - circa 4,9% și datoria UAT - circa 0,7%. Datoria BNM scoate în evidență o tendință de diminuare a acesteia în cuantumul total al datoriei publice (de la 12% în 2007 la 10,8% în 2010), pe când datoria întreprinderilor din sectorul public înregistrează o tendință inversă (de la 4,5% în 2007 la 6,6% în 2010, cu o mică deviere de la trend în anul 2008, când ponderea cheltuielilor în cauză a reprezentat 3%).

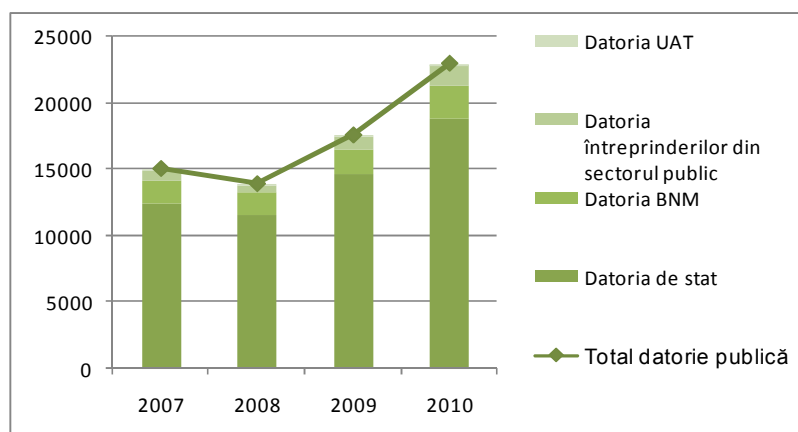

Figura 3.5. Evoluția structurii datoriei publice în perioada 2007-2010, mil. MDL

Sursa:MF

Potrivit situației la 31.03.2011 soldul datoriei publice s-a micșorat comparativ cu începutul anului cu 2,9 mil.MDL și a constituit 22 801,17 mil.MDL, inclusiv: datoria de stat – 18 768,0 mil.MDL; datoria BNM – 2 460,3 mil. MDL; datoria întreprinderilor din sectorul public – 1 438,3 mil. MDL; datoria UAT – 134,6 mil.MDL. Micșorarea soldului datoriei publice către finele primului trimestru al anului 2011 în comparație cu începutul anului este condiționată de diminuarea soldului datoriei de stat (cu 102,78 mil.MDL), precum și a soldului datoriei BNM (cu 22,01 mil.MDL). În același timp, s-a înregistrat majorarea soldului datoriei întreprinderilor din sectorul public (cu 56,40 mil.MDL) și a soldului datoriei UAT (cu 65,49 mil.MDL).

În comparație cu primul trimestru al anului 2010, soldul datoriei publice s-a majorat cu circa 10,8%.

Datoria de stat

Potrivit situației din 30.06.2011, datoria de stat a constituit 18991,6 mil.MDL, ceea ce este cu 0,6% mai mult ca cea din 01.01.2011 și cu 5,5% mai mult ca datoria de stat înregistrată la data respectivă a anului precedent.

Din cuantumul general, 28,3% reprezintă datoria de stat internă și 71,7% - datorie de stat externă. Respectiv, spre deosebire de finele trimestrului I al anului 2011, datoria de stat internă a crescut cu 0,4 puncte procentuale, totodată datoria externă scăzând în aceeași măsură. În comparație cu finele semestrului I al anului 2010, datoria de stat internă s-a diminuat cu 1,1 puncte procentuale, iar datoria de stat externă a crescut cu aceeași valoare.

La data de 30.06.2011, datoria de stat internă a constituit 5368,9 mil.MDL, fiind complet formată din valori mobiliare de stat la momentul analizat, spre deosebire de aceeași perioadă a anului precedent, în care, pe lângă VMS mai erau prezente și alte componente nesemnificative.

Făcând o analiză structurală a datoriei de stat, se observă că soldul VMS convertite a rămas neschimbat pe perioadele analizate, devierile fiind formate din contul VMS emise pe piața primară.

Tabelul 3.1. Soldul datoriei de stat interne la începutul anilor 2010 și 2011 și la finele semestrului I al anilor 2010 și 2011, (mil. MDL)

Indicatori	Soldul datoriei de stat potrivit situației din:				Devierea la 30.06.2011 comparativ cu 01.01.2011			
	01.01.2010	30.06.2010	01.01.2011	30.06.2011	Suma	%	Suma	%
Total datorie de stat	14622,4	18005,1	18870,7	18991,6	+120,9	100,6%	+3382,7	105,5%
Datoria de stat internă	5104,9	5287,3	5304,9	5368,9	+64	101,2%	+182,4	101,5%
VMS emise pe piața primară	2441,5	2723,9	3091,5	3155,5	+64	102,1%	+282,4	115,8%
VMS convertite	2213,4	2213,4	2213,4	2213,4	0	100,0%	0	100,0%

Sursa: MF

În ceea ce ține de structura datoriei interne în dependență de termen, se remarcă lipsa datoriilor interne pe termen lung și creșterea datoriei pe termen mediu și scurt.

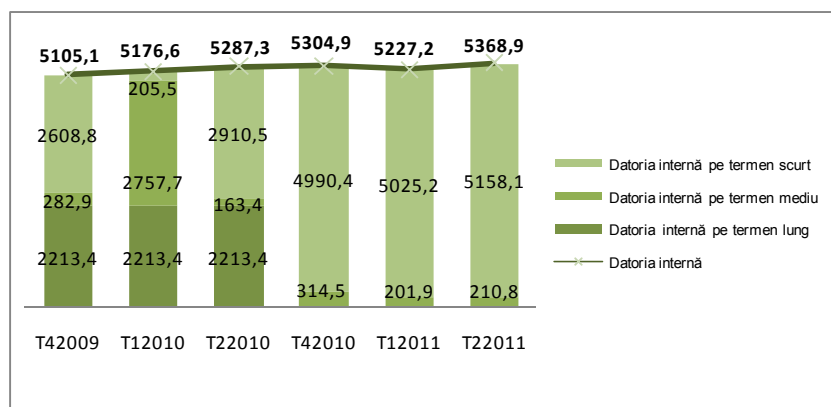

Figura 3.6. Evoluția datoriei de stat interne (mil. MDL)

Sursa: MF

Pentru șase luni ale anului curent, rata dobânzii la VMS comercializate la licitații a constituit 10,81 % (pe tipuri de VMS: 91zile - 9,88%, 182 zile - 11,23%, 364 zile - 11,69%, 2 ani - 11,48%), ceea ce este cu 4,1 puncte procentuale mai mare comparativ cu perioada analogica 2010.

La data de 30.06.2011, datoria de stat externă a constituit 13622,7 mil. MDL (circa \$1173,6 mil.), astfel, majorându-se de la începutul anului curent cu 57,5 mil. USD, ca urmare a intrărilor din contul împrumuturilor de stat externe care au depășit rambursările cu circa 21,4 mil. USD, cât și a fluctuației pozitive a cursului de schimb al dolarului SUA față de alte valute în sumă de circa de 36,1 mil. USD

Structura datoriei externe în dependență de termen continuă să fie caracterizată de lipsa datoriilor pe termen scurt și prezența datoriilor pe termen mediu. Totuși, ponderea datoriei externe pe termen mediu a scăzut, comparativ cu soldul acesteia de la finele primului trimestru al anului 2011, de la 1,34% la 0,03%.

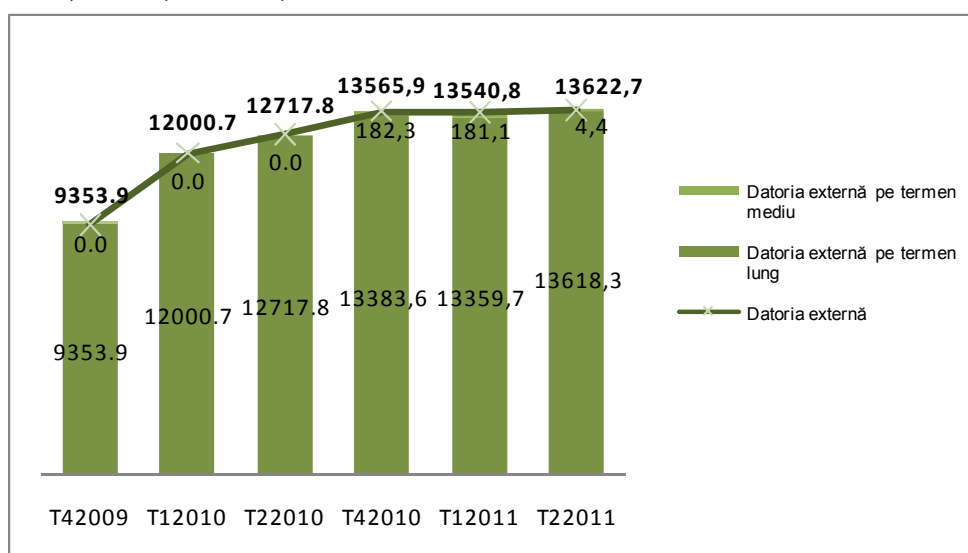

Figura 3.7. Evoluția datoriei de stat externe, mil. MDL

Sursa: MF

Acest fapt denotă tendința de suplinire a totalului datoriei externe doar cu datorie externă pe termen lung.

În general, se observă menținerea tendinței de creditare externă pe termen lung și de creditare internă pe termen scurt. Putem presupune că din împrumuturile externe sunt finanțate programele guvernamentale ce necesită o perioadă mai lungă de implementare, pe când sursele interne sunt destinate acoperirii necesităților curente. Plus la toate, aceasta ar putea fi cauzată de prețurile superioare ale surselor de finanțare internă comparativ cu cele de finanțare externă.

Deservirea datoriei de stat

În primul semestru al anului 2011, pentru deservirea datoriei de stat au fost utilizate 836 mil. MDL, și anume:

- pentru serviciul datoriei de stat – 294,8 mil. MDL;
- pentru rambursarea sumei principale interne și externe – 542,1 mil. MDL

Pentru serviciul datoriei de stat interne în semestrul I al anului 2011 au fost utilizate mijloace bănești în sumă de 209,9 mil. MDL., dintre care 118,2 mil. MDL pentru plata dobânzii și cupoanelor la VMS emise pe piața primară și 91,7 mil. MDL pentru plata dobânzii la VMS convertite.

Pentru deservirea datoriei de stat externe au fost utilizate mijloace bănești în sumă de 527,1 mil. MDL, dintre care pentru serviciul datoriei de stat externe – 84,9 mil. MDL, iar pentru rambursarea sumei principale – 442,1 mil. MDL.

Finanțele publice ale regiunii din partea stângă a Nistrului

În conformitate cu informațiile disponibile pe site-ul oficial al autorităților financiare din regiunea din partea stângă a Nistrului³, pentru anul 2010, veniturile bugetare au constituit 1473,7 mil. ruble, care poate fi echivalat cu 1214,3 mil. MDL (la data de 30.06.2011, o rublă transnistreană echivala 0,8240 MDL⁴), planul încasărilor fiind realizat în proporție de 96,7%. Volumul încasărilor transnistrene nu depășesc 4,4% din încasările de pe restul teritoriului Republicii Moldova. Veniturile anului 2010 depășesc cu 22,7% veniturile încasate în anul 2009, iar dacă se ține cont și de ajutorul umanitar și restituirea creditelor bugetare – cu 63,1%. Totodată, pentru anul 2011 au fost planificate venituri în proporție de 1061 mil. ruble (874,3 mil. MDL), astfel înregistrând o diminuare de 30% comparativ cu suma planificată în anul 2010.

Din total venituri, 44,5% reprezintă plățile fiscale, din care 55% reprezintă impozitul din venitul organizațiilor. La rândul său, veniturile nefiscale au constituit 40% din total venituri, ponderea principală fiind compusă din sumele creditelor bugetare restituite și dobânda aferentă acestora (66,7%).

Cheltuielile bugetare, în anul 2010, au constituit 2466,1 mil. ruble, care poate fi echivalat cu 2032,1 mil. MDL (circa 8,4% din cheltuielile teritoriului controlat al Republicii Moldova), ceea ce a constituit cu 7% mai puțin decât cheltuielile executate în anul 2009. Pentru anul 2011, planul cheltuielilor bugetare a fost stabilit la 2607,6 mil. ruble (2148,7 mil. MDL).

³<http://minfin-pmr.org/>

⁴<http://www.cbpmr.net/?kv=1&lang=en/>

Partea prioritară a destinațiilor utilizării cheltuielilor (43,1%) în anul 2010 reprezintă alte cheltuieli (24,1%), urmate de cheltuielile ce țin de protecția socială (16,5%) și sănătate (14,1%).

În rezultat, deficitul bugetar, în anul 2010, a constituit 992,6 mil. ruble sau 817,7 mil. MDL.

Boxa 3.1. Cauzele încasării insuficiente a TVA pe teritoriul țării

Făcând o analiză – expres a pozițiilor bugetare ce țin de încasarea impozitelor și taxelor în primele șase luni ale anului 2011, se face remarcată ponderea de 88% a executării planului înregistrată la capitolul TVA la mărfurile produse și serviciile prestate pe teritoriul țării (cu 188,3 mil. MDL) pe fonul supra-îndeplinirii planului încasărilor TVA per ansamblu (102,4%). De fapt, valoarea încasărilor din TVA în perioada examinată este cu 112,1 mil. MDL mai scăzută ca în perioada similară a anului 2010 și asta pe fonul creșterii economice generale. Trendul în cauză s-a făcut remarcabil începând chiar cu primele luni ale anului, sumele neacumulate crescând di lună în lună, ridicând, astfel, semne de întrebare asupra cauzelor ce au dus la aceste efecte. În cele ce urmează, vor fi prezentate cauzele ce au dus la înregistrarea acestor efecte.

Schimbări ale politicii fiscale

Schimbarea politicii fiscale este un factor foarte important în ceea ce ține de estimarea cauzelor neîncasării veniturilor la bugetul de stat.

Spre exemplu, schimbarea politicii fiscale față de livrările efectuate de întreprinderile specializate în producerea și comercializarea produselor agricole și-a găsit reflectare în încasările acumulate de la aceste întreprinderi.

Astfel, efectului negativ s-a resimțit atât în ceea ce ține de cota TVA (pentru 2009 cota TVA la livrarea producției agricole de fabricație proprie era de 20%, iar începând cu 2010 aceasta a devenit de 8%, luna ianuarie 2010 fiind marcată de achitățile aferente producției livrate în anul 2009, impozitate la cota TVA de 20%), cât și în ceea ce ține de neaplicarea TVA la valoarea sub cost în cazul comercializării produselor agricole la prețul sub cost (odată cu intrarea în vigoare la 22.10.2010 a modificărilor la Codul fiscal, operate prin Legea nr.233 din 24.09.2010).

Ca rezultat, la situația din 31.05.2011¹, întreprinderile în cauză au achitat TVA în valoare de 20,7 mil. MDL comparativ cu 65,9 mil. MDL înregistrate în aceeași perioadă a anului 2010. Totodată, suma TVA trecută în cont pentru perioadele ulterioare după primele trei luni ale anului 2011 a constituit 241,8 mil. MDL comparativ cu 130,4 mil. MDL în aceeași perioadă a anului precedent.

Un alt exemplu ține de schimbarea politicii fiscale în ceea ce ține de reexportul gazelor naturale din Federația Rusă. Astfel, schimbarea relațiilor contractuale și a politicii tarifare aferente tranzitării gazului din Federația Rusă a dus la ceea ce activitatea de reexport a gazelor este impozitată cu cota zero a TVA – fapt ce contribuie la neîncasarea unor surse substanțiale la buget.

Creșterea valorii bunurilor importate

Conform datelor Serviciului Fiscal de Stat, făcute publice prin intermediul Monitorului Fiscal FISC.md, companiile mari din sfera telecomunicațiilor au înregistrat o diminuare a achităților comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent, principala cauză fiind creșterea valorii bunurilor importate (utilaje), drept urmare majorându-se sumele TVA atribuite la decontări din contul sumelor achitate la Serviciul Vamal.

Făcând o analiză tematică, se constată o creștere a valorii TVA aferentă mărfurilor importate în primele 6 luni ale anului 2011 comparativ cu perioada similară a anului 2010 cu 25,8%. Totuși, în perioada respectivă a anului 2010 comparativ cu primul semestru al anului 2009 situația era relativ similară (+25,3%), spre deosebire de compararea perioadelor respective în anii 2009 și 2008 (-30,3%). Respectiv, se constată existența trendului în cauză începând cu anul 2009. Acest fapt ar putea fi generat de evaluarea inadecvată a bunurilor în vamă, utilizându-se metoda estimativă – metodă, ce nu este recomandată de Organizația Mondială a Comerțului pentru a fi utilizată, dat fiind faptul că lasă loc de interpretare, formând, astfel, premise pentru utilizarea traficului de influență în rândul angajaților vamali.

Per ansamblu, această redistribuire a TVA între bunurile produse pe teritoriul țării și cele importate nu afectează mult bugetul de stat. Totuși, posibilitățile de încasare a TVA din livrările pe teritoriul țării (plăți administrate de Serviciul Fiscal de Stat) sunt epuizate încă la etapa importului prin majorarea obligației fiscale față de Serviciul Vamal și acordarea dreptului la trecere în cont a TVA în mărime majorată care determină diminuarea obligației la livrarea pe teritoriul țării.

Investițiile

Conform sursei enunțate mai sus, o altă cauză o constituie investițiile efectuate de agenții economici care se specializează în comercializarea produselor alimentare și nealimentare, în special, în construcția unor noi rețele de magazine. Respectiv, valoarea TVA aferentă efectuării investițiilor în cauză se trece în cont, astfel, diminuând valoarea TVA achitată la bugetul de stat

3.2. SECTORUL BANCAR

Pe parcursul a șase luni ale anului 2011, evoluția sistemului bancar al Republicii Moldova a înregistrat performanțe semnificative, demonstrând o dinamică pozitivă la marea majoritate a indicatorilor.

În semestru I al anului 2011, activele totale ale sistemului bancar au însumat 44837,3 mil. MDL, majorându-se de 13,07 % față de aceeași perioadă a anului 2010. Evoluția activelor bancare a fost determinată de creșterea accentuată a activelor generatoare de profit, cea mai mare pondere în totalul activelor a revenit portofoliului de credite 57,5%, majorându-se cu 2,3 p.p., comparativ cu 30.06.2010. Creșterea ritmică a activelor pe componente conduce la concluzia unei stabilități bancare relative.

Astfel, la data de 30.06.2011, comparativ cu 30.06. 2010, s-au înregistrat următoarele modificări:

- creșterea numerarului cu 12,8% până la 2212,1 mil. MDL;
- majorarea mijloacelor datorate de BNM cu 96,3% până la 3666,5 mil. MDL;
- creșterea creditelor și leasingul financiar net cu 22,6 % până la 2577,5 mil. MDL;
- micșorarea mijloacelor datorate de bănci și mijloacele overnight net cu 4,7 % până la 2591,7 mil. MDL;
- reducerea altor active net cu 9,4% până la 1266,0 mil. MDL;
- scăderea volumului valorilor mobiliare nete cu 2,9 % până la 6463,5 mil. MDL.

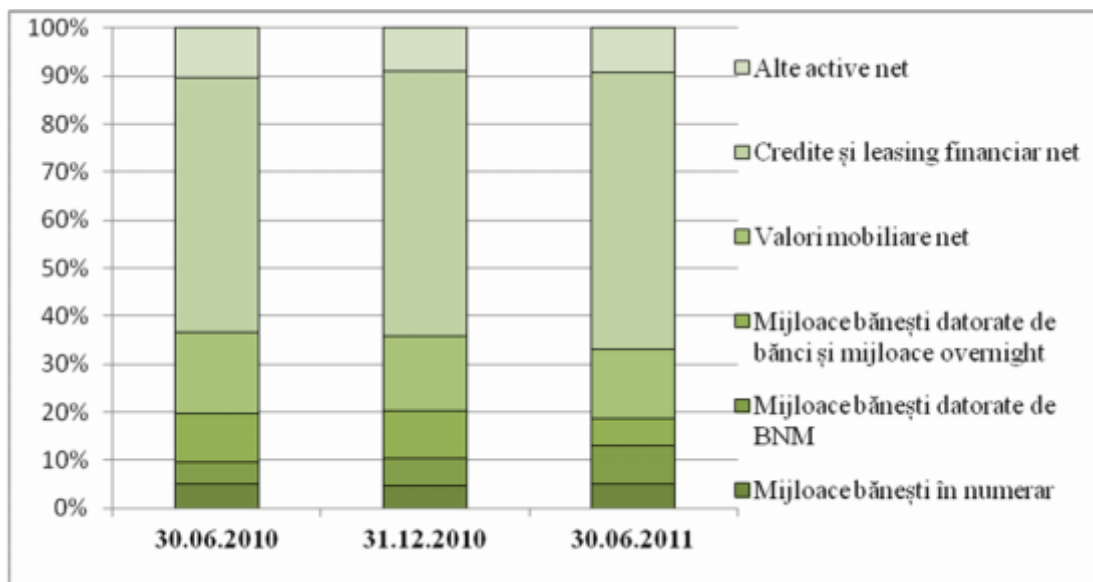

Figura 3.8. Evoluția activelor bancare după structură, %

Sursa: Banca Națională a Moldovei.

Volumul creditelor în economie a constituit 28833,4 mil. MDL la data de 30.06.2011, și s-a majorat cu 3930,4 mil. MDL, față de 30.06.2010. În semestrul I al anului 2011, tendințele de majorare s-au datorat creșterii soldului creditelor acordate în monedă națională cu 21,9 mil. MDL (0,1%), respectiv și a soldului creditelor în valută străină cu 654,1 mil. MDL (5,3%). La data de 30.06.2011, ponderea creditelor nefavorabile, în total credite a constituit 9,2% și s-a diminuat cu 8,2 p.p., față de data 30.06.2010. Același volum de credite nefavorabile, proiectat asupra CNT, constituie 36,1%, la data de 30.06.2011 și a scăzut cu 24,7 p.p față de data 30.06.2010.

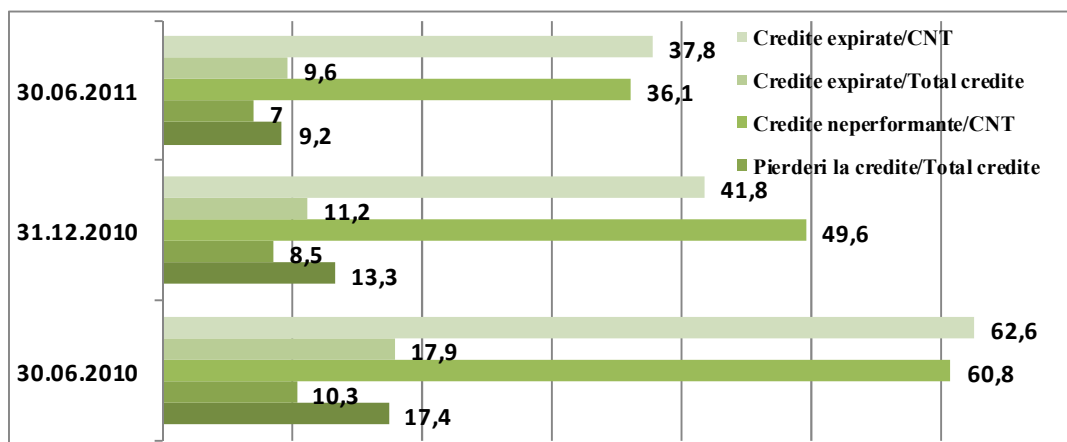

Figura 3.9. Evoluția calității creditelor bancare,%

Sursa: Banca Națională a Moldovei.

Volumul creditelor expirate și a creditelor în stare de neacumulare a dobânzii la data de 30.06.2011, a constituit 9,6% din total portofoliul de credite, acest indicator a înregistrat o diminuare de 8,3% față de data 30.06.2010. Respectiv, volumul creditelor expirate și a creditelor în stare de neacumulare de dobânzii raportat la CNT a constituit 37,8% la 30.06.2011, fiind în scădere cu 24,7 p.p. față de 30.06.2010. În acest context, s-au diminuat și reducerile pentru pierderile la credite cu 3,3 p.p.

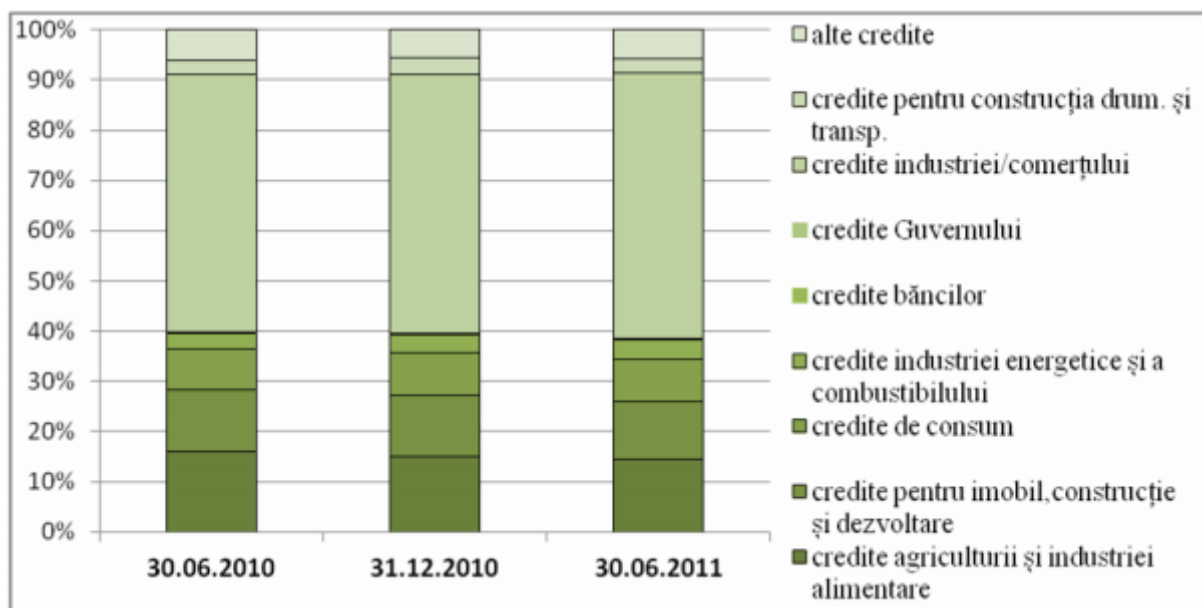

Figura 3.10. Structura portofoliului de credite, %

Sursa: Banca Națională a Moldovei.

La data de 30.06.2011, ponderea cea mai mare, în total credite, au deținut-o creditele acordate industriei și comerțului cu 52,9%, urmate de credite agriculturii și industriei alimentare cu 14,5 , credite pentru imobil, construcție și dezvoltare cu 11,6% , credite de consum cu 8,2% și credite industriei energetice cu 4%. Totodată, observăm că s-au înregistrat scăderi semnificative la următoarele tipuri de credite: - credite agriculturii și industriei alimentare cu 1,4.p.p, credite pentru imobil, construcție și dezvoltare cu 0,7 p.p.

În luna iunie 2011 rata medie a dobânzii la creditele acordate în monedă națională s-a diminuat cu 2,2 p.p., ajungând până la nivelul de 14,2%, iar la 30.06.2010 a fost de 16,4%. Respectiv, se observă o diminuare și la rata medie la creditele acordate persoanelor fizice, acest indicator a constituit în luna iunie 2011 - 16,4%, fiind în scădere cu 3p.p., comparativ cu iunie 2010. În iunie 2011, rata medie a dobânzii la credite în valută străină, a scăzut cu 1,9 p.p., comparativ cu 30.06.2011 și a constituit nivelul de 8,2%. Această reducere a fost cauzată de scăderea ratei medii la creditele acordate persoanelor juridice, ce în iunie 2011 a constituit 8,8% fiind în scădere cu 1,5 p.p comparativ cu luna iunie 2010.

Pe parcursul primului semestru 2011, evoluția creditelor băncilor comerciale au înregistrat creșteri. Astfel, la 30.06.2011, după soldul creditelor bancare piața este concentrată de 4 bănci comerciale, care dețin 61 % din total credite, dintre care BC Moldova-Agroindbank cu 22%, BC Victoriabank – cu 16%, BC Moldindconbank - cu 13% și BC Banca de Economii – cu 10%. Respectiv, BC Moldova-Agroindbank lider pe piața bancară, a înregistrat un sold de credite în sumă de 6024,6 mil. MDL la data de 30.06.2011, mai mult cu 1454,3 mil. MDL față de 30.06.2010.

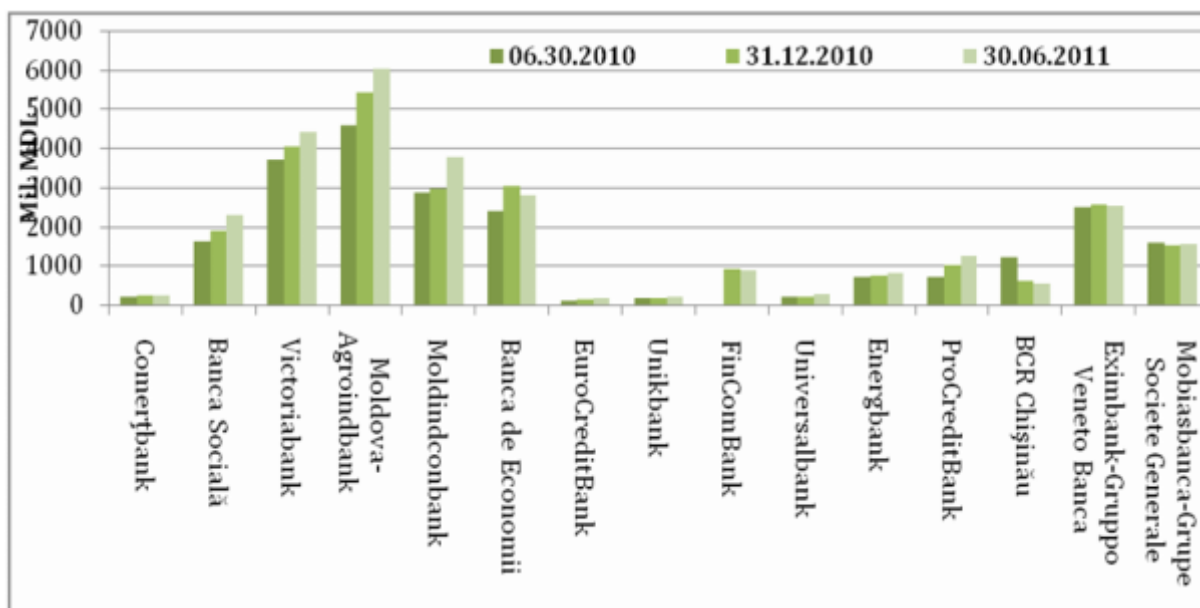

Figura 3.11. Evoluția creditelor băncilor comerciale din Republica Moldova în semestrul I 2010-2011, mil. MDL

Sursa: conform BNM.

Analiza capitalului normativ total, determinant al solvabilității băncilor, la data de 30.06.2011 a constituit 7062,9 mil. MDL, majorându-se cu 4,8 p.p. față de 30.06.2010. Creșterea capitalului a fost marcată de modificări calitative, fiind realizată din contul emisiunilor de acțiuni, care s-a majorat cu 33,3% pe parcursul a șase luni ale anului curent. Astfel, fiind comparat CNT cu activele ponderate la risc se determină că ritmul de creștere al CNT este mai lent, constituind 15,7%, pe când cel al activelor ponderate la risc 55,9%, la finele lunii iunie 2011.

Capitalul de gradul I, la 30.06.2011, a crescut cu 5,5 % până la 6949,9 mil. MDL față de 30.06.2010. Valoarea pozitivă a acestui indicator confirmă rezistența și siguranța sistemului în cazul șocurilor financiare.

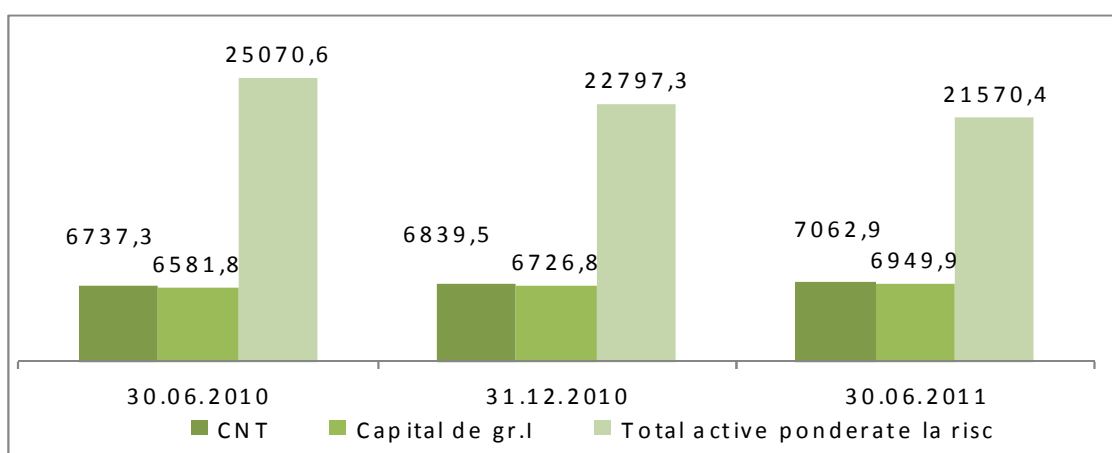

Figura 3.12. Evoluția capitalului sistemului bancar al Republicii Moldova în I semestru 2010-2011, mil. MDL

Sursa: conform Băncii Naționale a Moldovei.

Gradul de suficiență a capitalului se menține la un nivel înalt, constituind 28,7%, la 30.06.2011. Deși, aflat peste nivelul minim necesar de 12%, se observă o mică diminuare de 3% față de 30.06.2010. Considerăm explicabil faptul diminuării gradului de suficiență a capitalului bancar, prin creșterea considerabilă a portofoliului de credite, care fac parte din activele riscante cu o pondere majoră la risc.

La data de 30.06.2011, obligațiunile băncilor a constituit 37354,2 mil. MDL, și s-au majorat cu 14,7% față de 30.06. 2010.

În semestrul I, 2011, comparativ cu data similară a anului 2010, au fost înregistrate următoarele modificări în structura obligațiunilor sectorului bancar:

- micșorarea mijloacelor bănești datorate băncilor cu 4978,3 mil. MDL, constituind 6669,6 mil. MDL;
- majorarea depozitelor persoanelor fizice cu 355,6 mil. MDL, o creștere de 39,4%;
- creșterea depozitelor persoanelor juridice cu 179,9 mil. MDL, sau cu 36,2%;
- majorarea la alte împrumuturi cu 4,6%, constituind 5749,4 mil. MDL la 30.06.2011;
- micșorarea la alte obligațiuni până la 5371,1 mil. MDL sau mai puțin cu 4,9%, față de 30.06.2010.

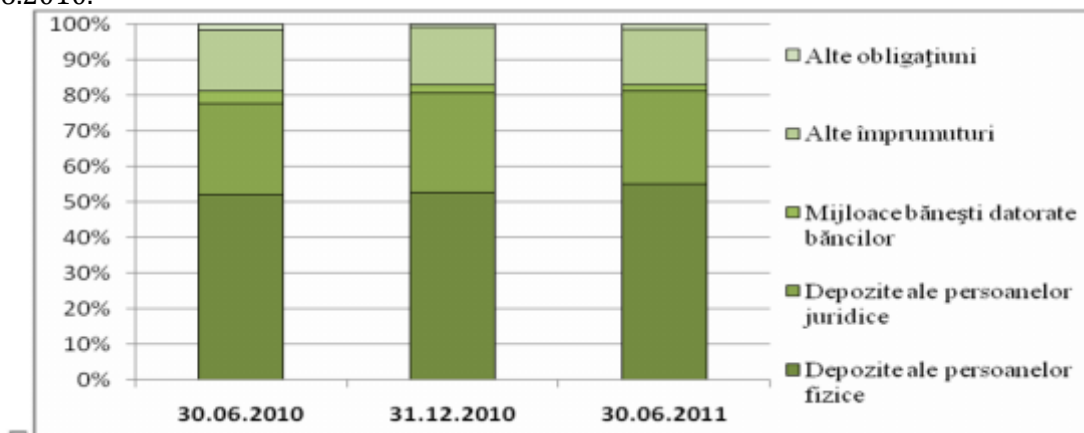

Figura 3.13. Structura obligațiunilor sectorului bancar %

Sursa: conform Băncii Naționale a Moldovei.

La 30.06.2011, soldul depozitelor în sistemul bancar a constituit 29033,5 mil. MDL, majorându-se cu 4895,5 mil. MDL față de 30.06.2010, ca rezultat al creșterii soldului depozitelor persoanelor fizice, ce constituie 20291,1 mil. MDL.

În semestrul I al anului 2011, se atestă o creștere a volumului depozitelor băncilor comerciale din Republica Moldova. Astfel, după valoarea depozitelor bancare, piața este concentrată de 4 bănci comerciale, care dețin 67% din total depozite, dintre care BC Victoriabank – 21%, BC Moldova-Agroindbank-19%, BC Moldindconbank - 14% și BC Banca de Economii – 13%.

La capitolul atragerile depozitelor, la sfârșitul anului 2010 BC Victoriabank devine lider, depășind pe BC Moldova-Agroindbank (BC Victoriabank avea un sold de 5849,4 mil.MDL iar BC Moldova-Agroindbank deținea un sold de 5503,1 mil. MDL). Această tendință s-a intensificat și în semestrul I al anului 2011, la 30.06.2011, BC Victoriabank are un sold de 6436,9 mil. MDL, iar BC Moldova-Agroindbank deține un sold de 5949,7 mil. MDL.

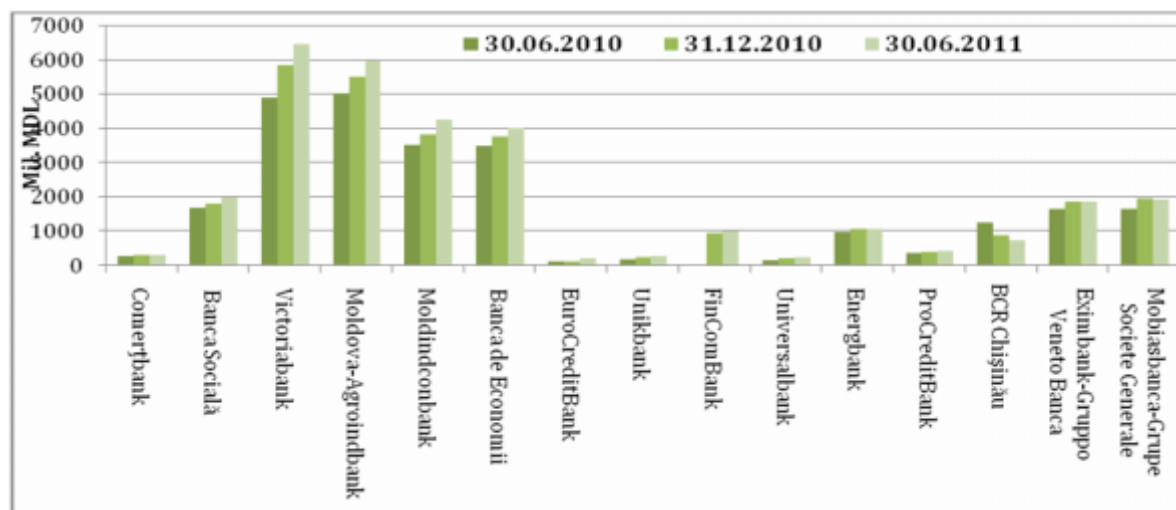

Figura 3.14. Evoluția depozitelor băncilor comerciale din Republica Moldova în semestrul I 2010-2011, mil. MDL

Sursa: conform Băncii Naționale a Moldovei.

Tendențe de creștere au fost înregistrate la rata dobânzilor. În iunie 2011 rata dobânzilor la depozite atrase în MDL a constituit 7,28% și a fost în creștere cu 0,6 p.p., față de iunie 2010, când acest indicator a constituit 6,6%. Respectiv, în iunie 2011 rata depozitelor persoanelor fizice a constituit 9,04%, fiind în creștere cu 0,15 p.p. față de iunie 2010, iar rata depozitelor persoanelor juridice în iunie 2011 a înregistrat un nivel de 4,9%, fiind în creștere cu 0,64 p.p. față de perioada similară a anului trecut.

În iunie 2011, rata medie a dobânzii la depozite la termen în valută străină a crescut cu 0,26 p.p. constituind 3,5%, față de iunie 2010, ce a înregistrat un nivel de 3,3%. În luna iunie 2011 rata depozitelor persoanelor fizice a crescut cu 0,30 p.p. comparativ cu iunie 2010, iar rata depozitelor persoanelor juridice a scăzut cu 0,2 p.p. atingând un nivel de 4%.

Marja bancară la operațiunile în monedă națională a scăzut de la 9,23% în luna iunie 2010 la 6,92% în iunie anul 2011.

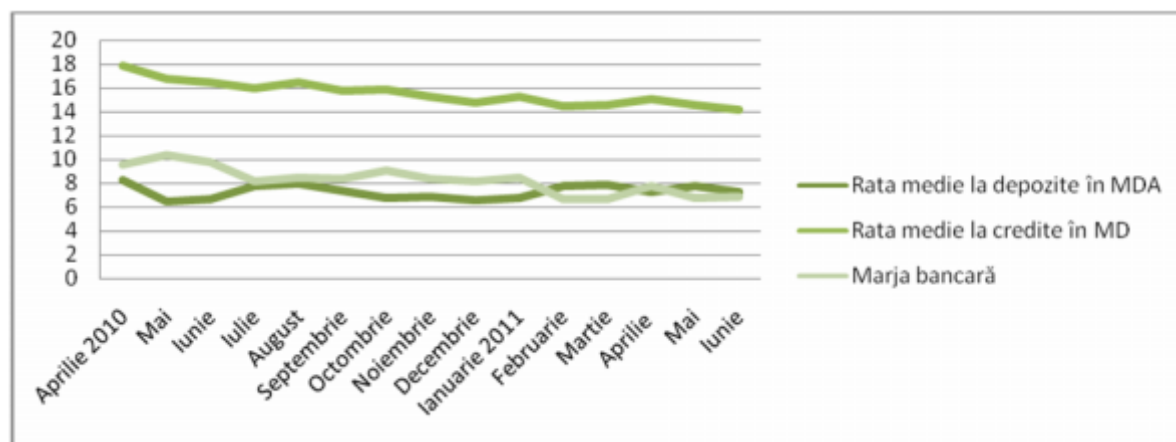

Figura 3.15. Evoluția marjei bancare*, a ratelor medii a dobânzii la depozite și la credite în MDL, %

Sursa: Calcule în baza datelor, oferite de Banca Națională a Moldovei.

*Nota: Indicatorul marja bancară a fost calculată ca diferența dintre rata medie la depozite în MDA și rata medie la credite MDA.

Evoluția profitabilității bancare, denotă că băncile au fost capabile să majoreze venitul net raportat la active (ROA) cu 1,2 p.p., constituind 1,7%, la data de 30.06.2011, cât și raportat la capitalul acționar (ROE) cu 7,7 p.p. înregistrând 10,3%, față de anul 2010. Odată cu creșterea volumului de capital acționar și de active, majorarea ROE și ROA denotă un ritm de creștere a profitului net mult mai rapid, fapt destul de încurajator. Astfel, la sfârșitul lunii iunie 2011, venitul băncilor pe sistem a constituit 383,6 mil. MDL.

Ponderea activelor, generate de dobândă în total activ, la data de 30.06.2011, s-a majorat cu 2,6 p.p. și a constituit 79,5%, comparativ cu data de 30.06.2010 ce a constituit 76,8%. Respectiv, la data de 30.06.2011, se evidențiază o ușoară creștere neesențială a marjei nete din dobânzi cu 0,06 p.p., constituind 6,4%, față de 30.06.2010. Astfel, băncile în situații mai dificile, compensează veniturile din alte surse și, în special din comisioane din transferuri, inclusiv a celor din străinătate, și din alte comisioane percepute de către bancă.

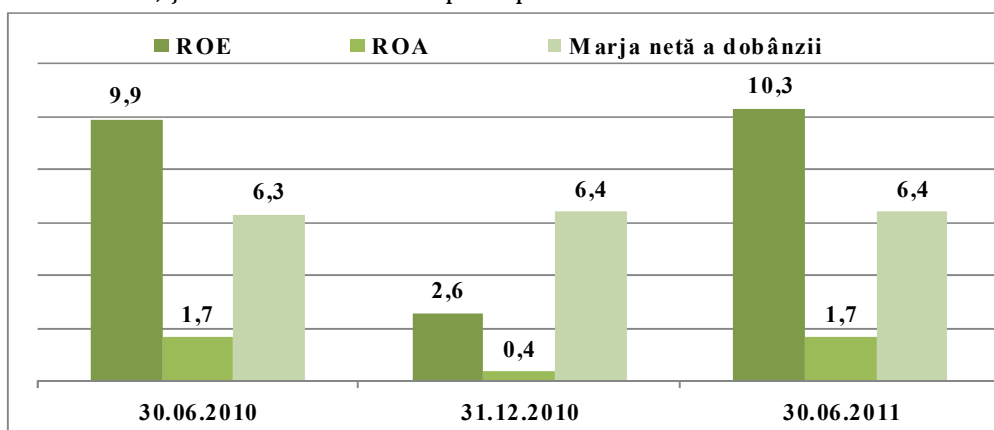

Figura 3. 16. Tendințele marjei nete ale dobânzii, a ROE și ROA, în sem. I 2010-2011,%
Sursa: Banca Națională a Moldovei.

Indicele de eficiență, determinat ca raportul dintre venituri nete aferente dobânzilor plus veniturile neaferente dobânzilor la cheltuieli neaferente dobânzilor, la 30.06.2011 este în creștere cu 16,3%, constituind 166,3% față de 30.06.2010.

Lichiditatea bancară poate fi privită atât prin prisma ponderii activelor lichide în total active, cât și prin prisma obligațiilor, pe care banca este obligată să le onoreze. Astfel, observăm diminuarea ponderii activelor lichide (principiul II al lichidității), cu 3,03%, înregistrând 31,7% la 30.06.2011, ce denotă neafectarea capacității de plată a băncilor. Ponderea depozitelor în total active la 30.06.2011 este în creștere cu 4,08%, constituind 67%, față de 30.06.2010.

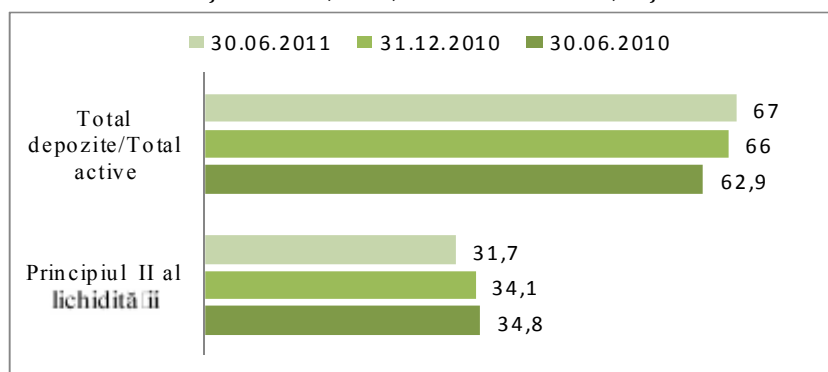

Figura 3.17. Evoluția lichidității bancare în anul 2010 în sem. I 2010-2011,%
Sursa: Banca Națională a Moldovei.

Lichiditatea pe termen lung sau principiul I al lichidității, pe întreg sistemul bancar a înregistrat 0,7%, la 30.06.2011, cu 0,11% mai mult față de 30.06.2010. Aceste valori ale indicatorilor lichidității relevă existența surselor adecvate pentru susținerea plăților aferente obligațiilor.

În general, putem afirma, că în primul semestru 2011-2010, sistemul bancar a susținut economia națională prin noile condiții și reguli economice, păstrându-și stabilitatea și credibilitatea în pofida mediului economic nu tocmai favorabil.

Regiunea Republicii Moldova din partea stângă a râului Nistru

În primul semestru 2010-2011, evoluția sectorului bancar al Transnistriei a înregistrat tendințe modeste de dezvoltare la principalii indicatori. Astfel, la 30.06.2011 activele totale ale sistemului bancar din Transnistria au totalizat 5846,3 mil. ruble , care poate fi echivalat cu 7095 mil. MDL , (la data de 30.06.2011, o rublă transnistreană echivala cu 0,8240 MDL).

În acest context, s-a înregistrat o diminuare la volumul creditelor, ce a constituit 2709,5 mil. ruble (3288,2 mil. MDL) la 30.06.2011, cu 133,9 mil. MDL mai puțin decât la 30.06. 2010. Această micșorare este influențată de creditele acordate persoanelor juridice ce s-au redus cu 131,9 mil. ruble (160 mil. MDL), la 30.06.2011, ajungând la nivelul de 2153 mil. ruble (2613,9 mil. MDL) față de 30.06. 2010.

Tendințe de creștere s-au înregistrat la volumul de depozite, constituind suma de 1814,6 mil. ruble (2202,1 mil. MDL), la data de 30.06.2011, cu o creștere de 371 mil. ruble (450,2 mil. MDL) față de 30.06.2010. Această creștere se datorează depozitelor persoanelor fizice până la 1234,5 mil. ruble (1498,1 mil. MDL) și depozitelor persoanelor juridice până la 185,5 mil. ruble (225,1 mil. MDL), înregistrat la data de 30.06.2011. Nivelul de lichiditate a sectorului bancar, în I semestru al anului 2011, a crescut cu 1,3 p.p constituind 26,5% față de finele anului 2010.

Rezultatele pozitive a indicatorilor financiari din sectorul bancar Transnistrean, din ultimii ani, se datorează creșterea activelor în dinamică și a calității portofoliului de credite, chiar dacă în I semestru al anului 2011 au fost înregistrate diminuări la careva indicatori.

Piața asigurărilor

Evoluția pieței asigurărilor din Republica Moldova, în semestrul I 2011, s-a caracterizat prin tendințe modeste la principalii indicatori ai sectorului. În această perioadă, au desfășurat activitatea de asigurare 24 societăți de asigurare și 68 brokeri de asigurare/reasigurare.

În semestrul I al anului 2011, primele brute subscrise din activitatea de asigurări, au constituit 466,2 mil. MDL, înregistrând o creștere de 6,2%, față de perioada similară a anului 2010. Astfel, asigurările generale au înregistrat în semestrul I al anului 2011, prime brute subscrise în valoare de 436,2 mil. MDL, înregistrând o creștere cu 5,2% față de semestrul I 2010. În același timp, primele brute subscrise din asigurări de viață au constituit 30,0 mil. MDL, fiind în creștere cu 25,0% față de semestrul I 2010.

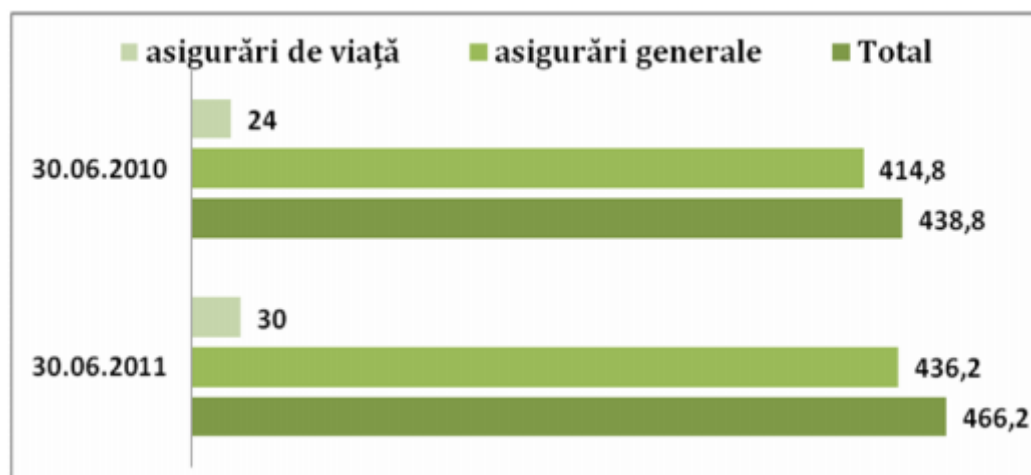

Figura 3.18. Evoluția primelor brute subscrise pe total și categorii de asigurare, mil. MDL

Sursa: Comisia Națională a Pieței Financiare.

În semestrul I al anului 2011, se observă că structura primelor brute subscrise nu s-a modificat esențial, respectiv, ponderea asigurărilor facultative a constituit 50,6% și a asigurărilor obligatorii constituind 49,4 %. Iar segmentul asigurărilor de răspundere civilă reprezintă 50,8 % din total, urmate de asigurările de bunuri cu 35,7%, asigurările de persoane a constituit 13,2 % și primele de reasigurare 0,3%.

Primele 5 societăți de asigurare, care au înregistrat cele mai mari sume de prime subscrise au acumulat 74,2 % inclusiv: Moldasig SRL- 26,3 % cu suma de 122,9 mil. MDL, urmat de Asito SA - 17,7% cu 82,5 mil. MDL, Grawe Carat Asigurări SA cu 12,4% sau cu suma de 51,8 mil. MDL și Moldcargo cu 9,4% în sumă de 43,8 mil. MDL. Astfel, în semestrul I 2011, liderii pieței sunt Moldasig SRL și Asito SA ce dețin o cotă de 44% din piața asigurărilor iar în perioada similară al anului 2010 tot aceste companii dețineau o cotă de 51,3%.

Societățile de asigurare, în semestrul I al anului 2011, au plătit despăgubiri și indemnizații de asigurare în sumă de 172,9 mil. MDL, depășind indicatorul respectiv din perioada similară a anului 2010, cu 17,8 mil. MLD, sau cu 11,5 %. Asigurătorii, care au desfășurat asigurări generale, au plătit despăgubiri în sumă de 168,1 mil. MDL sau 97%, iar asigurătorii, care au desfășurat activitatea de asigurare de viață, au plătit despăgubiri în sumă de 4,8 mil. MDL sau 3%.

Tabelul 3.2. Topul Companiilor de asigurare din Republica Moldova, după mărimea primelor subscrise, %

Rating 2011/2010	Denumirea companiilor	Mărimea primelor subscrise. MDL		Modificarea primelor subscrise,%	Cota de piață, %	
		30.06.2011	30.06.2010		30.06.2011	30.06.2010
1/1	MOLDASIG SRL	122913637	123701512	-0,64	26,36	28,19
2/2	ASITO SA	82563260	101812678	-18,91	17,71	23,20
3/3	GRAWE CARAT ASIGURĂRI SA	58024929	51874013	11,86	12,45	11,82
4/5	MOLDCARGO SRL	43893233	18755954	134,02	9,41	4,27
5/4	DONARIS-GROUP SA	38750021	29394223	31,83	8,31	6,70
6/7	EUROASIG GRUP SRL	19040427	14449407	31,77	4,08	3,29
7/6	ACORD-GRUP SRL	18153309	15314566	18,54	3,89	3,49
8/12	VICTORIA ASIGURĂRI	15025924	8300982	81,01	3,22	1,89

Rating 2011/2010	Denumirea companiilor	Mărimea primelor subscrise. MDL		Modificarea primelor subscrise,%	Cota de piață, %	
		30.06.2011	30.06.2010		30.06.2011	30.06.2010
	SRL					
9/9	TRANSELIT SRL	11803288	9343118	26,33	2,53	2,13
10/11	KLASSIKA ASIGURARI SA	11461877	8654777	32,43	2,46	1,97
11/14	GARANȚIE SA	7895356	5758853	37,10	1,69	1,31
12/12	AUTO-SIGURANTA SA	6530311	5230136	24,86	1,40	1,19
13/8	MOLDOVA- ASTROVAZ SRL	5458734	14325889	-61,90	1,17	3,26
14/16	ASTERRA GRUP SRL	5087291	4473155	13,73	1,09	1,02
15/13	GALAS SA	4758645	6041267	-21,23	1,02	1,38
16/10	EXIM-ASINT SA	4719114	8763474	-46,15	1,01	2,00
17/19	IDEEA ASIGURĂRI SA	3346173	3013269	11,05	0,72	0,69
18/18	VITORIASIG SRL	2617334	3022426	-13,40	0,56	0,69
19/17	ARTAS SRL	2014719	3053322	-34,02	0,43	0,70
20/20	SIGUR-ASIGUR SRL	1763857	1858367	-5,09	0,38	0,42
21/22	ALIANȚA-MOLDCOOP SRL	382528	384647	-0,55	0,08	0,09
22/21	GARANT SRL	9543	835340	-98,86	0,00	0,19
23/23	AFES-MOLDOVA SRL	0	315836	0,00	0,00	0,07
24/24	EDICT SRL	0	162536	0,00	0,00	0,04
TOTAL		466213509	438839747	6,23	100	100

Sursa: Calcule în baza datelor, oferite de Comisia Națională a Pieței Financiare.

În semestrul I al anului 2011 comparativ cu perioada similară a anului 2010, despăgubirile plătite pentru asigurările de răspundere civilă au înregistrat un ritm de creștere de 14,5% sau cu 9,5 mil. MDL, în asigurările de bunuri ritmul de creștere a constituit 12,0% (8,9 mil. MDL), iar în asigurările de persoane despăgubirile plătite s-au diminuat cu 1,2% (0,2 mil. MDL).

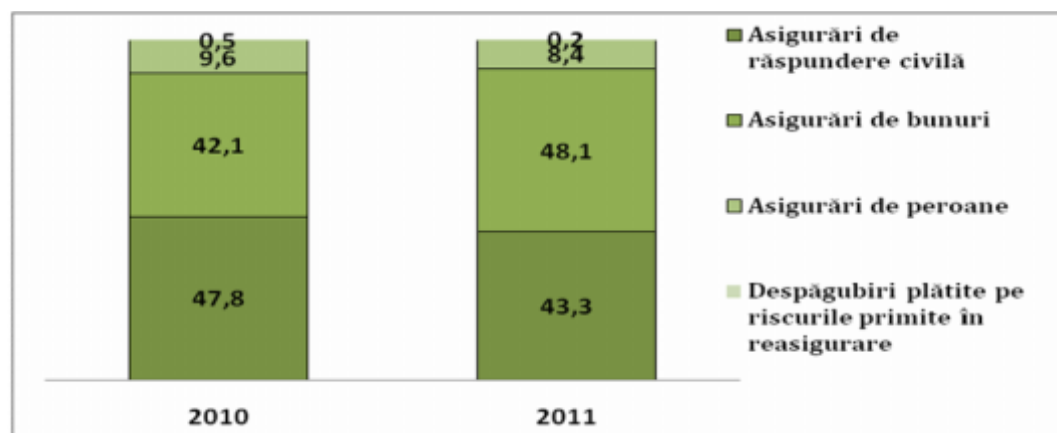

Figura 3. 19. Structura despăgubirilor și indemnizațiilor de asigurare, I semestru 2010-2011,%

Sursa: Comisia Națională a Pieței Financiare.

Astfel, în semestru I al anului 2011, primele 5 societăți de asigurare care au înregistrat cel mai mare volum de despăgubiri și indemnizații de asigurare plătite sunt: Moldasig SRL- 28,1% cu suma de 48,6 mil. MDL, urmată de Asito SA- 20,4 % cu 35,3 mil. MDL, Donaris-Group SA cu 7,6% în sumă de 13,1 mil. MDL și Grawe Carat Asigurări SA cu 6,4% sau cu suma de 11,2 mil. MDL.

Liderii pieței în I semestru al anului 2011, sunt Moldasig SRL și Asito SA ce dețin o cotă de 48,5% din piața asigurărilor.

Tabelul 3.3. Topul Companiilor de asigurare din Republica Moldova, după mărimea despăgubirilor și indemnizațiilor plătite, %

Rating 2011/2010	Denumirea companiilor	Mărimea despăgubirilor și îndemnizațiilor plătite MDL		Modificarea despăgubirilor și îndemnizațiilor,%	Cota de piață, %	
		30.06.2011	30.06.2010		30.06.2011	30.06.2010
1/1	MOLDASIG SRL	48678267	44785075	8,69	28,16	28,88
2/2	ASITO SA	35317046	35277523	0,11	20,43	22,75
3/3	DONARIS- GROUP SA	13186293	13224828	-0,29	7,63	8,53
4/4	GRAWE CARAT ASIGURĂRI SA	11222188	9861351	13,80	6,49	6,36
5/9	EUROASIG GRUP SRL	9591178	4368764	119,54	5,55	2,82
6/5	MOLDCARGO SRL	9204822	8000923	15,05	5,33	5,16
7/10	GARANȚIE SA	8957610	3541693	152,92	5,18	2,28
8/7	VICTORIA ASIGURĂRI SRL	8826781	5199525	69,76	5,11	3,35
9/8	KLASSIKA ASIGURĂRI SA	4992607	4978224	0,29	2,89	3,21
10/11	GALAS SA	4474024	2913385	53,57	2,59	1,88
11/6	MOLDOVA- ASTROVAZ SRL	3878761	7548143	-48,61	2,24	4,87
12/13	TRANSELIT SRL	2894981	2719513	6,45	1,67	1,75
13/15	AUTO- SIGURANȚA SA	2423784	2014196	20,34	1,40	1,30
14/12	EXIM-ASINT SA	2411731	2790431	-13,57	1,40	1,80
15/16	IDEEA ASIGURĂRI SA	1781539	1056270	68,66	1,03	0,68
16/17	ASTERRA GRUP SRL	1717267	1,012,348	69,63	0,99	0,65
17/14	ARTAS SRL	1617184	2,380,853	-32,08	0,94	1,54
18/18	VITORIASIG SRL	815906	768,734	6,14	0,47	0,50
19/21	AFES- MOLDOVA SRL	239113	690,898	-65,39	0,14	0,45
20/19	GARANT SRL	233956	757,131	-69,10	0,14	0,49
21/22	ALIANȚA- MOLDCOOP SRL	175891	389,935	-54,89	0,10	0,25
22/20	ACORD-GRUP SRL	172073	718,905	-76,06	0,10	0,46
23/23	SIGUR-ASIGUR SRL	33097	22,315	48,32	0,02	0,01
24/24	EDICT SRL	11439	46,244	-75,26	0,01	0,03
TOTAL		172857537	155067207	11.47	100	100,00

Sursa: Calcule în baza datelor, oferite de Comisia Națională a Pieței Financiare.

Principalii indicatori ce caracterizează solvabilitatea și stabilitatea financiară a societăților de asigurare sunt volumul capitalului social, activele nete și totalitatea rezervelor de asigurare ale societăților de asigurare.

Prin urmare, activele nete ale societăților de asigurare la 30.06.2011 au constituit 1111,7 mil. MDL sau cu 126,9 mil. MDL (12,9%) mai mult față de 30.06.2010. Creșterea activelor nete se datorează creșterii profitului nerepartizat cu 109,4 mil. MDL și sporului valorii activelor pe termen lung în rezultatul reevaluării cu 36,4 mil. MDL. Astfel, valoarea totală a capitalului social vărsat la 30.06.2011 de către societățile de asigurare a constituit 451,8 mil. MDL, majorându-se cu 11,2% față de valoarea acestuia la 30.06.2010.

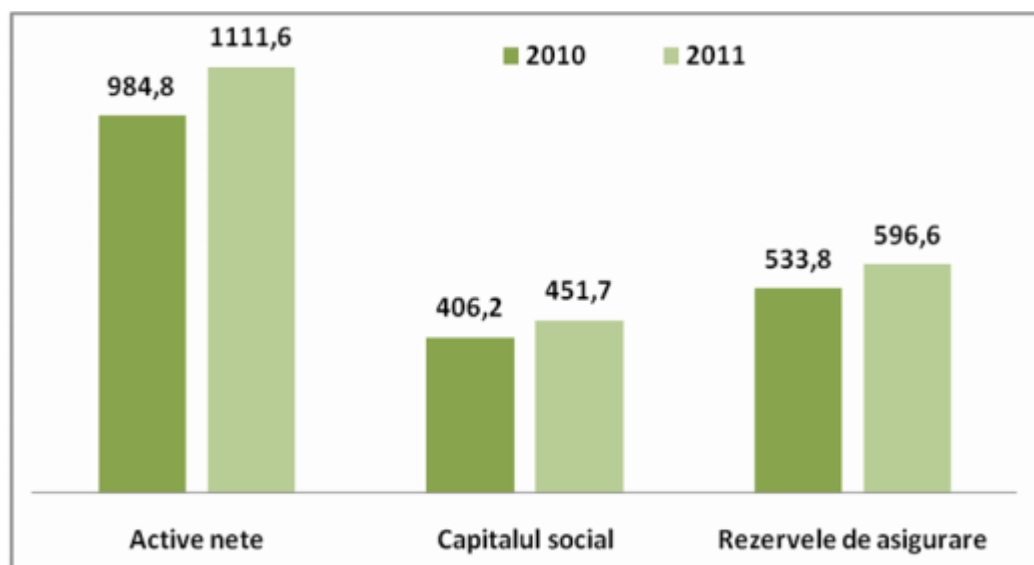

Figura 3.20. Evoluția principalilor indicatori ai companiilor de asigurare, în I semestru 2010-2011, mil. MDL.

Sursa: Comisia Națională a Pieței Financiare.

La finele semestrului I 2011 valoarea totală a rezervelor tehnice pentru contractele de asigurări generale și de viață au constituit 596,6 mil. MDL, înregistrând o creștere cu 62,7 mil. MDL în comparație cu finele semestrului I al anului 2010. Respectiv, rezervele tehnice constituite de asigurătorii care au desfășurat activitate de asigurări generale la 30.06.2011, s-au majorat cu 32,2 mil. MDL (1,1%) și, pentru asigurări de viață cu 30,5 mil. MDL (22,0%), față de 30.06.2010.

În semestrul I al anului 2011, societățile de asigurare au obținut un profit de 20,6 mil. MDL sau de 3,3 ori mai mic decât în semestrul I al anului 2010. Respectiv, în I semestru al anului 2011, pierderile financiare, înregistrate de către 11 societăți de asigurare în volum de 20,9 mil. MDL, reflectă o creștere a pierderilor în sumă de 15,2 mil. MDL, față de perioada similară a anului 2010.

Boxa 3.2. Evoluția pieței asigurărilor din Republica Moldova, prin prisma indicilor de concentrare, în perioada 2005-2010

În Republica Moldova piața asigurărilor a înregistrat tendințe de creștere în ultimii ani, ca urmare a aportului acesteia la dezvoltarea economiei reale, e însă neesențială, comparativ cu țările dezvoltate.

În perioada 2005-2010, au fost înregistrate câteva modificări de structură pe piața asigurărilor, dintre care:

- piața asigurărilor în perioada anului 2005-2010 a fost în creștere, volumul total de prime înscrise a crescut de la 413,3 mil. MDL la 914,7 mil.MDL.;
- pe parcursul anului 2008, a avut loc fuziunea companiilor GRAWE cu CARAT și formarea unui nou actor pe piață GRAWE CARAT ASIGURĂRI, ce a consolidat poziția și a plasat noua companie pe poziții mai ridicate în topul companiilor de asigurări;
- a avut loc achiziționarea de către ROSGOSSTRAH a Companiei MOLDASIG S.A., respectiv majorând și capitalul statutar al companiei (de la 1,1 mil. USD la 5,8 mil. USD), în perioada anului 2008;
- în anul 2009, S.A.R. „ACCEPT INSURANCE” S.R.L. a fost reorganizată prin fuziune-absorbție la C.A. „GARANT” S.R.L. Ca urmare a retragerii licenței de activitate, pentru societățile de asigurare „DELTA” S.R.L. și „NOTABIL-POLIS” S.R.L. a fost aplicată procedura de administrare provizorie și lichidare silită;
- pe parcursul anului 2010 au desfășurat activitate de asigurare 24 societăți, din care în categoria „asigurări generale” - 22 asigurători, alte 2 societăți de asigurare au desfășurat activitate compozită. Mai puțin față de anul 2005 cu 8 societăți de asigurare, constituind 32 de societăți de asigurare;
- a fost înregistrat cel mai mare număr de brokeri de asigurare și reasigurare, în număr de 63, în anul 2010.

În perioada 2005-2010, se elucidează o tendință de creștere la indicatorii ce reflectă nivelul de dezvoltare a pieței de asigurare: densitatea asigurărilor și gradul de penetrare al asigurărilor în PIB. Astfel, punctul maxim a fost atins în anul 2007 și 2009 cu 1,36%, iar minim în anul 2005 cu 1,1%. Gradul de penetrare a asigurărilor, în anul 2010, a înregistrat nivelul de 1,27 la sută, fapt ce atestă evoluția indicelui PIB (în prețuri curente) peste cel al volumului primelor subscrise. Densitatea asigurărilor, a înregistrat nivelul de 256,8 mil. MDL/locuitor, fiind în creștere cu 27,8 mil. MDL /locuitor (12,1 %) față de nivelul anului 2009.

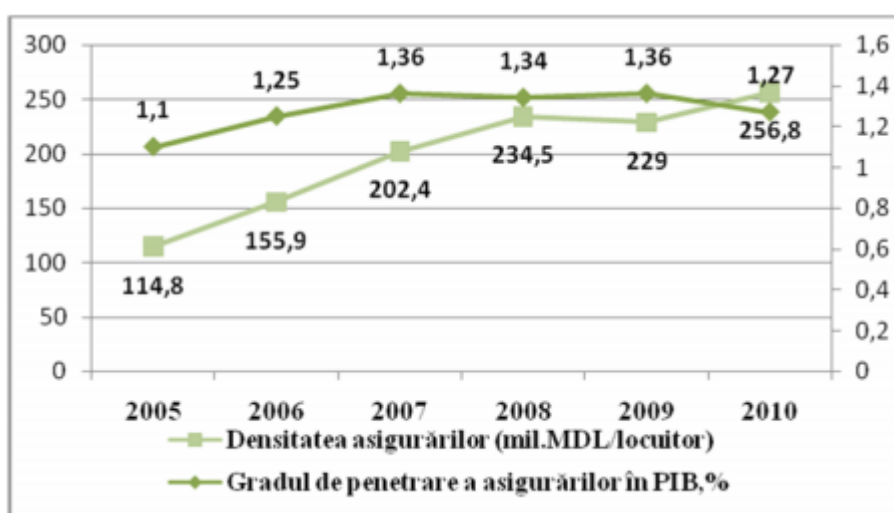

Figura 3.21. Evoluția gradului de penetrare a asigurărilor și a densității asigurărilor în Republica Moldova, în perioada 2005-2010

Sursa: Comisia Națională a Pieței Financiare.

În anul 2010, societățile de asigurare au înregistrat un volum de prime înscrise de 914,7 mil. MDL cu o creștere de 12%, sau cu o creștere nominală de 98,2 mil. MDL mai mult față de perioada 2009. Ponderea asigurărilor obligatorii în structura primelor brute subscrise, în anul 2010 a constituit 42,7 %, fiind în creștere cu 2,4%, față de anul 2009, respectiv a asigurărilor facultative cu 57,3 %. Astfel, segmentul asigurărilor de răspundere civilă reprezintă 50,9 %, urmate de asigurările de bunuri cu 36,2%, asigurările de persoane cu 12,8% și primele obținute din reasigurare cu 0,1 %.

Piața asigurărilor în anul 2010, se încadrează în limitele pieței cu un grad moderat de concentrare, în anul 2010 a crescut ușor față de anul 2007 la indicatorul HHI (Indicele Herfindahl-Hirschman) cu 52,8 puncte și CR-4 (Coeficientul de concentrare a pieței) cu 5,3 p.p. Acest fapt denotă că în anul 2010 pe piață au activat 24 de companii de asigurare din 33 de companii înregistrate în anul 2007.

Astfel, în anul 2010, după volumul primelor subscrise, piața asigurărilor este concentrată de 4 societăți de asigurare care au înregistrat 68,7 % din total prime subscrise. Astfel, elucidăm liderii sectorului asigurărilor, dintre care: Moldasig SRL cu o cotă de 29 %, urmat de Asito SA cu 21%, Grawe Carat Asigurări SA cu 11,5% și Donaris-Group SA cu o cotă de 7,6%. Deci, liderii pieței în anul 2010, sunt *Moldasig SRL și Asito SA ce dețin peste 49,6% din piața asigurărilor, iar în anul 2008 aceste două companii dețineau o cotă de 52,7%.*

Tabelul 3.4. Indicatorii de concentrare a sectorului de asigurări, în anii 2007-2010

Nr.	Indicatorii	2007	2008	2009	2010
1	CR-4 , %	63,1	66,3	70,3	68,4
2	HHI, puncte	1481,3	1609,2	1694,4	1534,1
3	Nr. de societăți de asigurări	33	28	24	24

Sursa: Calcule în baza datelor, oferite de Comisia Națională a Pieței Financiare.

Pe parcursul anului 2010, societățile de asigurare au plătit despăgubiri și indemnizații de asigurare în sumă de 322,7 mil. MDL, înregistrând o scădere cu 38,5 mil.MDL sau cu 10,7% față de anul 2009. Valoarea cumulativă a despăgubirilor de asigurare plătite pentru asigurările auto (RCA internă, RCA externă „Carte Verde” și Casco) a constituit 258,1 mil. MDL sau 80% din totalul despăgubirilor.

Astfel, în anul 2010, după volumul despăgubirilor și indemnizațiilor de asigurare plătite, piața este concentrată de 4 companii de asigurare, dintre care: Moldasig SRL ce deține o cotă de 31,8%, urmată de Asito SA cu o cotă de 19,9%, Donaris-Group SA cu o cotă de 8,1% și Grawe Carat Asigurări SA cu 7,2 %. Respectiv, *în anul 2010, liderii pieței asigurărilor sunt Moldasig SRL și Asito SA ce dețin o cotă de peste 51,7 % iar în anul 2008, aceste două companii dețineau o cotă de 51,6%.*

La finele anului 2010, valoarea cumulată a profitului a constituit 162,0 mil.MDL, cu o creștere de 18,4 mil. MDL față de 2009, ce a constituit 143,6 mil. MDL. Astfel, *cele mai mari profituri au înregistrat Moldasig SRL în sumă de 79,6 mil. MDL, urmată de Sigur-Asigur SRL cu suma de 31,9 mil.MDL și ASITO SA cu suma de 21,1 mil. MDL.* Totodată, la finele anului 2010 au fost înregistrate *cele mai mari pierderi la următoarele companii de asigurări, ca: Afes-Moldova SRL în sumă de 1,6 mil. MDL și Exim-Asint SA în suma de 1,5 mil. MDL.*

Din cele menționate mai sus, putem afirma, că piața asigurărilor din Republica Moldova reflectă tendințe modeste de dezvoltare. Respectiv, se resimte prezența actorilor concurențiali pe acest segment, iar intrarea noilor jucători va impulsiona dezvoltarea sectorului de asigurări pe viitor.

3.3 POLITICĂ MONETARĂ

Indicatorii monetari au înregistrat o evoluție ascendentă, la 30.06.2011 stocul agregatelor monetare fiind mai mare în comparație cu 30.06.2010:

- agregatul monetar M0 a constituit aproximativ 10,7 mld. MDL (comparativ: pe 30.06.2010 agregatul M0 era de 8,8 mld MDL);
- agregatul monetar M1 a fost de 16,08 mld. MDL (comparativ: pe 30.06.2010 agregatul M1 era de 13,5 mld. MDL);
- agregatul monetar M2 a atins un nivel de 26,4 mld. MDL (comparativ: pe 30.06.2010 agregatul M1 era de 21,8 mld. MDL);
- agregatul monetar M3 s-a cifrat la 39,5 mld. MDL (comparativ: pe 30.06.2010 agregatul M1 era de 32,9 mld. MDL).

La fel, s-a majorat și baza monetară, pe 30.06.2011 atingând un nivel de 13,4 mld. MDL, în timp ce pe 30.06.2010 acest indicator constituia 10,5 mld. MDL.

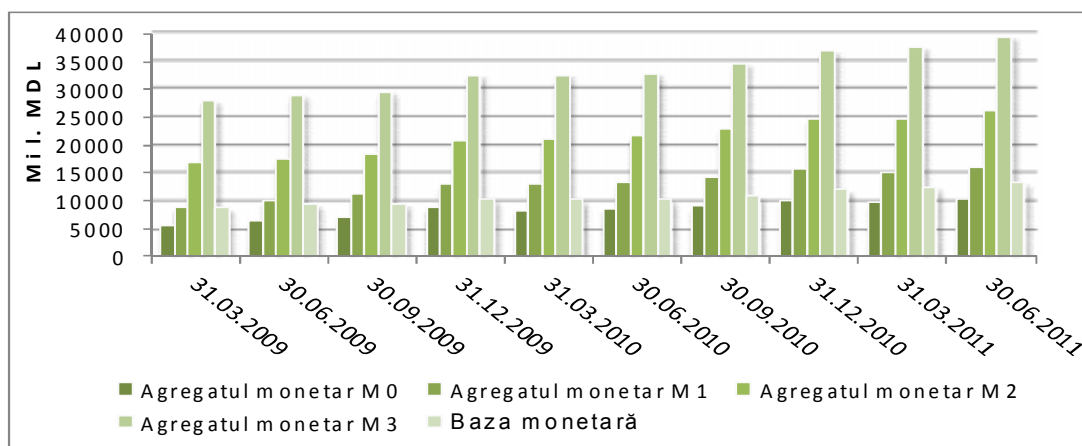

Figura 3.22. Evoluția agregatelor monetare și a bazei monetare

Sursa: Banca Națională a Moldovei

Structura masei monetare nu a suferit schimbări esențiale. La 30.06.2011 componentele masei monetare erau distribuite în felul următor: agregatul monetar M0 (bani în circulație) – 26,5%; depozite la vedere – 14,1%; instrumentele pieții monetare – 0,006%; depozite la termen – 26,2% și depozite în valută – 33,2%.

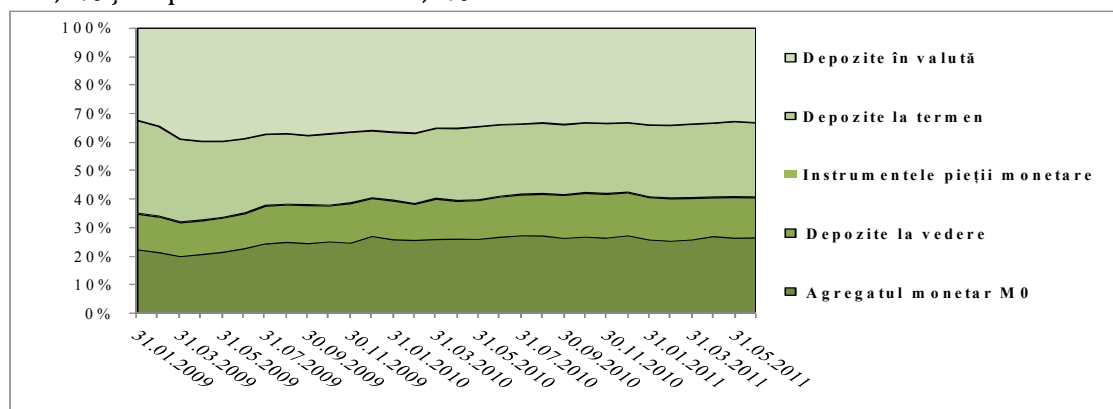

Figura 3.23. Structura masei monetare

Sursa: Banca Națională a Moldovei

În decursul trimestrului II al anului 2011 nu au fost modificate ratele dobânzilor asociate instrumentelor politicii monetare:

- rata de bază aplicată la principalele operațiuni de politică monetară pe termen scurt – 8%;
- rata la creditele overnight – 11%;
- rata la depozitele overnight – 5 %.

Soldul mediu lunar al CBN a avut o tendință de scădere. În luna aprilie 2011 soldul mediu al CBN a constituit 3,5 miliard. MDL – valoare mai mică ca în luna martie, când acest indicator a fost de aproximativ, 3,7 miliard. MDL. În luna mai soldul mediu al CBN a mai scăzut și a atins un nivel de aproximativ 3,3 miliard. MDL, doar în luna iunie s-a produs o majorare a acestui indicator, constituind aproximativ 3,5 miliard. MDL. La fel, și soldul mediu al depozitelor overnight a avut o scădere în trimestrul II. Comparativ cu martie 2011, când soldul mediu al depozitelor overnight a constituit 409,8 mil. MDL, în lunile ce au urmat acest indicator a fost mai mic: de 162,5 mil. MDL în aprilie, de 174 mil. MDL în mai și de 260 mil. MDL în iunie. Băncile comerciale nu au solicitat de la BNM oferirea facilităților de credite overnight în perioada analizată.

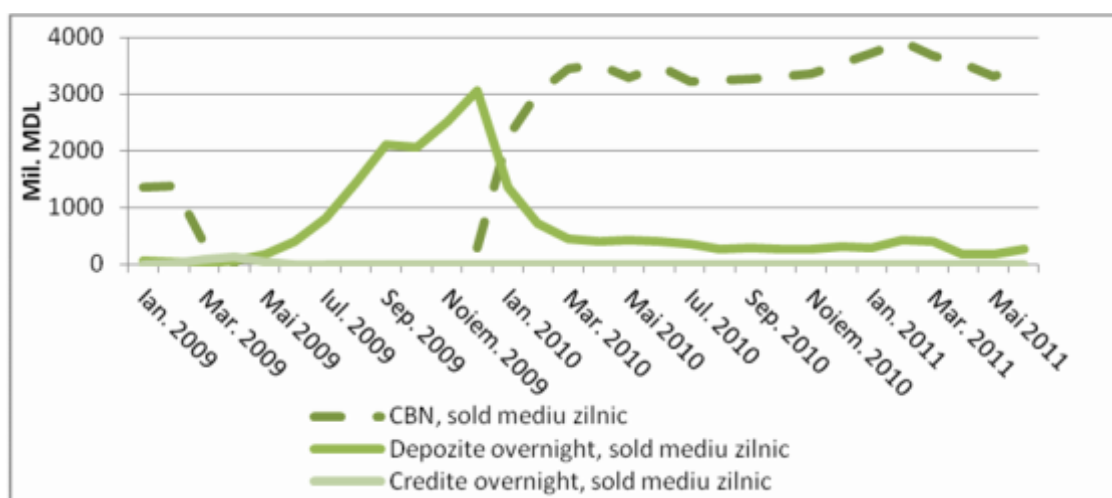

Figura 3.24. Instrumentele politicii monetare

Sursa: Banca Națională a Moldovei

Pe parcursul trimestrului, II nivelul ratei rezervelor obligatorii nu a fost schimbat, rămânând la nivelul de 11%. Totodată majorarea rezervelor obligatorii în ianuarie 2011 de la 8 la 11%, a contribuit la relaxarea pieții monetare. Datorită acestei măsuri s-a reușit reducerea excedentului de lichiditate, reflectată prin diminuarea soldului mediu lunar al operațiunilor de sterilizare și al depozitelor overnight. Ca urmare a intensificării riscurilor inflaționiste, la ședința Consiliului de Administrație al Băncii Naționale a Moldovei din 26 mai 2011, s-a decis majorarea normei rezervelor obligatorii de la 11 la 14%, începând cu 8 iulie. La fel s-a decis modificarea "Regulamentului cu privire la regimul rezervelor obligatorii", care ar prevedea aplicarea unei norme a rezervelor obligatorii de 0% pentru mijloacele atrase a căror scadență este mai mare de 2 ani. Această măsură ar putea determina creșterea mijloacelor atrase pe termen lung, care ar urma să fie orientate spre sectorul real prin credite pe termen lung. Totuși, luând în considerație că BNM oferă instrumente sigure cu o profitabilitate bună, precum și "predilecția" băncilor pentru acestea, s-ar putea întâmpla situația în care sursele atrase pe termen lung să fie orientate spre operațiuni pe termen scurt, în felul acesta creându-se presiuni adiționale pe piața monetară.

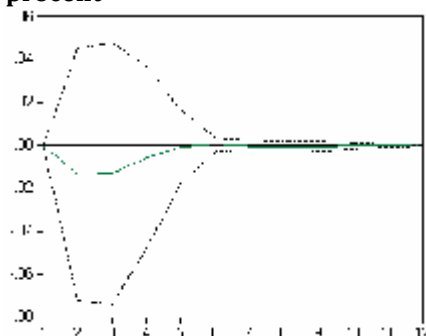
**Propagarea efectelor asociate aplicării unor
instrumente ale politicii monetare. Aspecte cantitative**

În promovarea politicii monetare, BNM utilizează pe larg rata de bază. Totuși caracteristicile pieții bancare moldovenești creează piedici în propagarea efectelor asociate utilizării ratei de bază. Supra lichiditatea existentă în sistem permite băncilor să opereze, fără a apela la sursele financiare ale BNM. Pe de altă parte, rata rezervelor obligatorii are o eficiență mai mare. Metodele cantitative vin să demonstreze această ipoteză.

Pentru a determina efectul influenței ratei de bază asupra masei monetare s-a utilizat modelul VAR (regresie autovectorială). În model au fost incluse date lunare, pentru perioada ianuarie 2000-iunie 2010, referitoare la evoluția nivelului prețurilor, ratei de bază și a agregatului monetar M0, iar pentru rata rezervelor obligatorii s-a utilizat seria de timp ianuarie 2004-iunie 2010. Seria ce relevă evoluția agregatului M0 și a nivelului prețurilor a fost desezonalizată utilizând procedura TRAMO/SEATS. Prin ulterioară diferențiere a datelor logaritmice, seriile au fost staționarizate.

Modelele VAR realizate (pentru perechile: rată de bază - agregatul monetar M0, rata rezervelor obligatorii - agregatul monetar M0, agregatul monetar M0 - inflație) relevă o influență redusă a ratei de bază asupra agregatului monetar M0 (în baza funcției impuls-răspuns). Un ritm de creștere a ratei de bază de un procent are cel mai mare efect peste 2 luni și contribuie la scăderea masei monetare cu 0,013%, ulterior efectul se atenuează. Pe de altă parte rata rezervelor obligatorii are o influență mai mare comparativ cu rata de bază asupra agregatului monetar M0. Creșterea rezervelor obligatorii cu un procent are un efect maxim peste 6 luni și contribuie la decelerarea ritmurilor de creștere lunare a agregatului monetar M0 cu 0,045%.

Figura 3.25. Răspunsul ritmului de creștere al agregatului monetar M0 la impulsul majorării ratei de bază cu un procent

Sursa: estimat în baza datelor BNM și BNS
Nota: linia întreruptă - devierea standard de 2 unități.

În baza calculelor efectuate putem presupune că majorarea ratei rezervelor obligatorii de la 11 la 14%, ceea ce reprezintă în cazul modelului un impuls de aproximativ 27 unități [$27 = (14 - 11) \cdot 100 / 11$], își va face resimțită influența negativă asupra M0 peste 4 luni, iar peste 6 luni va fi atins efectul maxim, când ritmul lunar de creștere al agregatului monetar va fi temperat cu 1,2%.

Pe de altă parte, agregatul monetar M0 are o influență, relativ, redusă asupra nivelului prețurilor. Efectul maxim al creșterii agregatului monetar cu un procent se resimte asupra prețurilor peste 3 luni, iar nivelul acestora crește cu 0,06%.

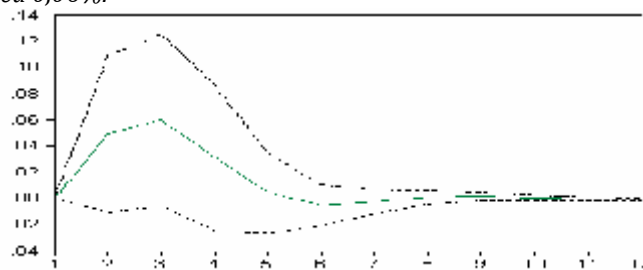

Figura 3.27. Răspunsul ritmului de creștere al nivelului prețurilor la impulsul majorării Agregatului monetar M0 cu un procent

Sursa: estimat în baza datelor BNM și BNS
Nota: linia întreruptă - devierea standard de 2 unități

În trimestrul II 2011 BNM a intervenit pe piața valutară în calitate de cumpărător, procurând valută în valoare de 42693,45USD în aprilie, de 14,39 mil. USD în mai și de 45917 USD în iunie. Aceste intervenții au avut ca scop temperarea ritmurilor de apreciere a MDL. În această perioadă rezervele valutare au atins un nivel record, la sfârșitul trimestrului cifrându-se la un nivel ce a depășit 1,9 mild. USD.

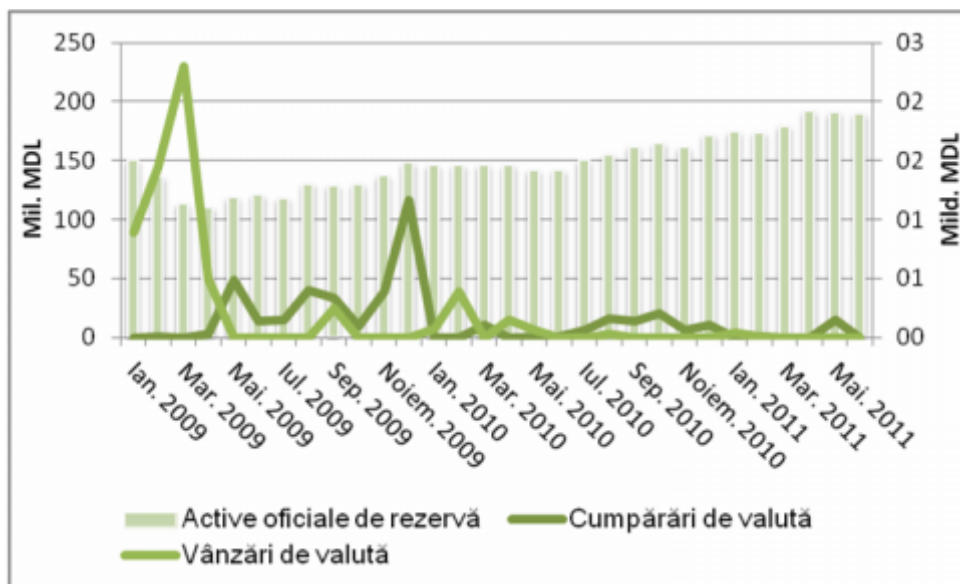

Figura 3. 28. Operațiunile valutare ale BNM și active oficiale de rezervă

Sursa: Banca Națională a Moldovei

Regiunea din partea stângă a râului Nistru

Pe 30.06.2011, masa monetară în regiunea din stânga Nistrului constituia 3765,4 mil. ruble. Caracteristic pentru regiunea din stânga Nistrului este gradul înalt de dolarizare – pe 30.06.011 acest indicator era de 63,1%.

Politica monetară în regiunea din stânga Nistrului pentru anul 2011 are drept obiectiv principal menținerea stabilității rublei, în timp ce indicatorii monetari au scop de monitorizare a promovării politicii. Politica valutară se promovează în cadrul regimului de flotare controlată a cursului valutar. Pentru anul 2011 variația cursului valutar, urmează să se încadreze într-un coridor de 10-11 ruble pentru un dolar SUA (în perioada ianuarie –iunie 2011 cursul față de USD a fost de 10,2 ruble). Pe termen mediu politica monetar-valutară va fi orientată spre crearea condițiilor de realizare a țintirii rublei față de dolarul SUA.

În prima jumătate a anului 2011 politica monetară în Regiunea din stânga Nistrului a fost înăspriată - de pe 1 aprilie rata rezervelor obligatorii a fost mărită de la 9 la 11%. Totodată legislația din regiunea nistreană prevede că nivelul maxim de majorare a ratei rezervelor este de 15%. În același timp rata de refinanțare a fost de 7% - nivel neschimbat din 1 iunie 2010.

Capitolul IV SECTORUL EXTERN

BALANȚA DE PLĂȚI. Contul curent

După o consolidare ușoară a soldului contului curent al balanței de plăți în anul 2009, în 2010 aceasta pare să-și reia tendința dinaintea crizei pe fondul revitalizării importului de bunuri și servicii, reducând astfel efectele creșterii sensibile a surplusului contului de venituri și transferuri curente, ca urmare creșterii veniturilor provenite din compensarea muncii și a transferurilor guvernamentale. Deficitul contului curent a constituit 522,91 mil. USD, ridicându-se la 9% din PIB, cu 0,37 % mai mult decât anul precedent, în același timp mai puțin decât în perioada anilor 2006-2008, când valoarea acestuia a depășit nivelul de 10%.

În primul trimestru al anului curent soldul negativ al contului curent a continuat să crească constituind 232,95 mil. USD, cu 63,58% mai mult decât în aceeași perioadă a anului precedent. Creșterea deficitului a fost favorizată de agravarea deficitului comercial de bunuri și reducerea veniturilor, în timp ce s-a înregistrat o creștere a intrărilor de transferuri curente și o reducere sensibilă a deficitului balanței comerciale cu servicii.

Tabelul 4.1. Balanța de plăți – Contul curent (prezentare sintetică), mil. USD

	2007	2008	2009	2010	T1' 2010	T1' 2011	T1' 2011/ T1' 2010
Contul curent	-674,05	-987,19	-469,24	-522,91	-142,41	-232,95	63,58
A. Bunuri	-2298,07	-3,223,23	-1,948,82	-2,219,52	-437,00	-580,82	32,91
Export	1373,34	1,645,91	1,326,92	1,590,44	312,31	492,15	57,58
Import	3671,41	4869,14	3275,74	3809,96	749,31	1072,97	43,19
B. Servicii	-24,67	-1,36	-43,98	-80,31	-20,72	-18,01	-13,08
Export	625,46	837,28	668,88	689,79	141,20	163,03	15,46
Import	650,13	838,64	712,86	770,10	161,92	181,04	11,81
C. Venituri	416,41	598,60	302,93	471,17	77,33	73,06	-5,52
Intrări	710,07	905,01	590,00	741,25	132,64	151,18	13,98
Plăți	293,66	306,41	287,07	270,08	55,31	78,12	41,24
D. Transferuri	1232,28	1638,80	1220,63	1305,75	237,98	292,82	23,04
Încasări	1297,34	1750,29	1323,99	1391,15	255,76	311,43	21,77
Plăți	65,06	111,49	103,36	85,40	17,78	18,61	4,67

Sursa: Banca Națională a Moldovei

Atât balanța bunurilor cât și a serviciilor au înregistrat un sold negativ în primele trei luni ale anului, gradul de acoperire a importurilor prin exporturi fiind de 46% și, corespunzător, 90%. Deficitul Balanței bunurilor a constituit -580,82 mil. USD, cu 33% în creștere față de aceeași perioadă a anului precedent. O consolidare a cunoscut balanța serviciilor, deficitul căreia a fost în scădere cu 13% față de anul precedent, constituind 18 mil. USD. O contribuție în acest sens a avut creșterea exporturilor de servicii în primul trimestru: construcții, turism, asigurări. În același timp, o influență negativă a avut creșterea importurilor serviciilor de afaceri și de transport.

Surplusul la capitolul venituri a constituit 73 mil. USD, fiind în scădere cu 5,5% comparativ cu 2010. Efectele creșterii surplusului subcapitolului veniturilor din compensarea de muncă, care a constituit 130,39 mil. USD au fost atenuate de creșterea deficitului balanței veniturilor din

investiții la 57,33 mil. USD.

Balanța transferurilor curente a înregistrat o creștere de 23%, constituind 292,8 mil. USD, care s-a produs ca urmare creșterii surplusului la subcapitolele transferuri curente guvernamentale și din alte sectoare.

Contul de capital

Transferurile nete de capital au înregistrat o evoluție negativă în perioada ultimilor ani, determinată cu precădere de devansarea transferurilor imigranților asupra transferurilor emigranților în Republica Moldova. În TI 2011 transferurile nete de capital au înregistrat -7.69 mil. USD, fiind în creștere cu 48% comparativ cu anul precedent.

**Tabelul 4.2. Balanța de plăți – Contul de capital și financiar
(prezentare sintetică), mil. USD**

	2007	2008	2009	2010	T1'2010	T1'2011	T1'2011/ T1'2010
Contul de capital							
Transferuri de capital	-7,96	-14,61	-17,54	-28,36	-5,21	-7,69	47,6
Intrări	6,97	9,33	12,19	13,39	2,67	1,88	-29,59
Transferurile emigranților	6,97	9,28	12,13	12,06	2,67	1,88	-29,59
Ieșiri	-14,93	-23,94	-29,73	-41,75	-7,88	-9,57	21,45
Contul financiar							
Active externe	-511,44	-415,05	-16,68	-223,24	-21,86	71,77	-428,32
Investiții străine directe	-17,36	-16,08	-6,76	-3,5	-0,19	-2,88	1415,79
Investiții de portofoliu	-0,07	-0,04	-0,25	-0,2	-	-0,07	-
Alte investiții	35,32	52,14	-210,56	75,46	12,7	99,96	687,09
Derivate financiare	-0,47	0,94	0,34	-0,63	-0,31	0,02	-106,45
Active de rezervă	-528,86	-452,01	200,55	-294,37	-34,06	-25,26	-25,84
Pasive externe	1076,2	1330,63	441,06	663	113,62	93,54	-17,67
Investiții străine directe	533,62	712,77	127,84	198,9	43,31	74,91	72,96
Investiții de portofoliu	-4,44	6,42	-5,57	5,84	0,01	0,02	100
Alte investiții	547,02	611,44	318,79	458,26	70,3	18,61	-73,53
Balanța contului financiare	564,76	915,58	424,38	439,76	91,76	165,31	80,15
Investiții străine directe	516,26	696,69	121,08	195,4	43,12	72,03	78,83
Investiții de portofoliu	-4,51	6,38	-5,82	5,64	0,01	-0,05	800
Alte investiții	582,34	663,58	108,23	533,72	83	118,57	-241,23
Derivate financiare	-0,47	0,94	0,34	-0,63	-0,31	0,02	-106,45
Active de rezervă	-528,86	-452,01	200,55	-294,37	-34,06	-25,26	-25,84
Erori și omisiuni	117,25	86,22	62,4	111,51	55,86	75,33	34,85

Sursa: Banca Națională a Moldovei

Contul financiar

Balanța contului financiar rămâne să fie una net creditoare. În 2010 soldul pozitiv a constituit 439,76 mil. USD, înregistrând o creștere ușoară de 4% după reducerea de 54% în 2009, tendință determinată de creșterea ISD și a altor investiții în economia națională. În 2010, activele externe nete au crescut de aproximativ 13 ori comparativ cu anul 2009, dar valoarea de -223,24 mil. USD, fiind de aproape 2 ori mai mică, comparativ cu anul 2008 (au crescut activele de rezervă, în timp ce investițiile rezidenților în străinătate, inclusiv directe, de portofoliu și alte investiții s-au redus).

De asemenea, s-a înregistrat și o creștere a pasivelor externe nete cu 50%, ceea ce reprezintă 663 mil. USD, ca urmare sporirii investițiilor străine în economia națională pe toate categoriile funcționale.

În primul trimestru al anului curent balanța contului financiar, înregistrând o creștere cu 80% față de perioada similară a anului precedent, a constituit 165,31 mil. USD. Activele externe nete s-au redus în această perioadă, constituind 71,77 mil. USD, comparativ cu -21,86 mil. USD perioada similară a anului precedent. De asemenea, s-au redus fluxurile asociate pasivelor externe (intrările de capital), cu 18%, constituind 93,54 mil. USD, datorită reducerii influxului de alte investiții în economia națională, cu precădere a împrumuturilor contractate, în timp ce ISD în economia națională au crescut cu 73%.

INVESTIȚIILE STRĂINE DIRECTE

Soldul debitor al poziției investiționale internaționale nete a Republicii Moldova a continuat să crească în trimestrul II al anului curent, astfel la data de 30.06.2011 acesta fiind în ascensiune cu 354 mil. USD (7.77%) de la începutul anului și însumând 4908 mil. USD. Creșterea se datorează pe de o parte scăderii ușoare a soldului altor investiții efectuate în străinătate, iar pe de altă parte creșterii cu 8,97% a pasivelor externe.

Continuând tendința din primul trimestru al anului curent, în trimestrul II s-a înregistrat o creștere, atât a aflurilor, cât și a influxurilor de investiții străine directe a tuturor formele de capital, cu excepția investițiilor realizate în economia națională sub forma de alt capital. Astfel, în trimestrul II, ISD realizate de rezidenți în străinătate au constituit 4 mil. USD, iar influxurile de ISD au reprezentat 74,48 mil. USD, înregistrând o creștere aproape dublă comparativ cu perioada similară a anului precedent.

Per ansamblu, în primul semestru investițiile directe efectuate în străinătate, au crescut de aproape 3 ori, comparativ cu primul semestru al anului 2010, după o reducere cu 91% în aceeași perioadă a anului 2009 comparativ cu anul 2008. Totuși în termeni absoluți valoarea lor rămâne a fi nesemnificativă, doar de 6,9 mil. USD.

Investițiile străine directe atrase în economia națională în primele șase luni ale anului curent au crescut cu 96% comparativ cu S1'2010. Deși, ritmurile bune de creștere sunt un indicator al redresării continue a situației investiționale în RM, baza mică pentru aceste creșteri, atestă un volum real încă destul de modest. Totuși, valoarea influxului de ISD în această perioadă de 152 mil. USD reprezintă valoarea maximă semestrială înregistrată începând cu anul 2009.

Astfel, se pare că evoluțiile din economia națională care atestă o redresare progresivă după criză, au impulsionat influxurile de ISD. Deși în scădere față de ultimul semestru al anului 2010, în semestrul I al anului curent au crescut investițiile în capital fix cu 48% față de perioada similară a anului precedent, înregistrând 60,82 mil. USD.

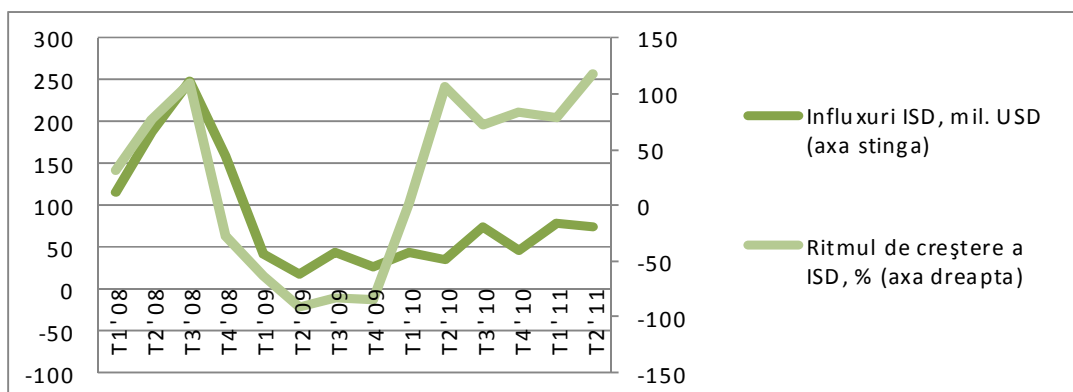

Figura 4.1. Evoluția trimestrială a influxurilor de ISD în valori absolute și ritmuri de creștere

Sursa: Banca Națională a Moldovei

Despre ameliorarea mediului economic vorbește și sporirea investițiilor sub formă de venit reinvestit. Valoarea ISD sub formă de venit reinvestit a constituit 59,95 mil. USD, ceea ce reprezintă o sumă mai mare decât totalul de 22 mil. USD înregistrat în 12 luni ale anului precedent.

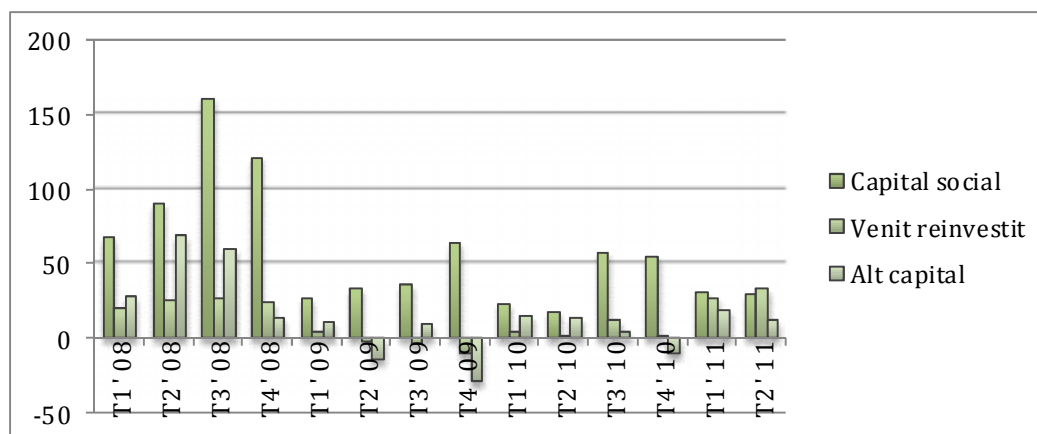

Figura 4.2. Evoluția influxurilor de ISD pe formarea de capital, mil. USD

Sursa: Banca Națională a Moldovei

REMITERILE ÎN REPUBLICA MOLDOVA

Remiterile efectuate din străinătate în TII al anului curent, conform datelor Balanței de Plăți, au înregistrat 384,87 mil. USD, fiind în creștere cu 12,77% comparativ cu perioada similară a anului precedent. Deși, remiterile, urmează o tendință constantă de recuperare, totuși ritmul de creștere a acestora este cu mult sub nivelul înregistrat în perioada pre-criză. În primul semestru valoarea remiterilor a constituit 670,11 mil. USD, în timp ce în primele șase luni ale anului precedent acestea au constituit 596,4 mil. USD.

Volumul transferurilor de mijloace bănești din străinătate către persoanele fizice prin sistemul bancar în trimestrul al doilea a constituit 367 mil. USD, crescând cu 22% comparativ cu perioada similară a anului precedent, și cu 33% față de trimestrul precedent. Astfel în prima jumătate a anului, volumul acestor transferuri a fost în creștere cu 20% față de anul precedent, valoarea acestora ridicându-se la 643 mil. USD.

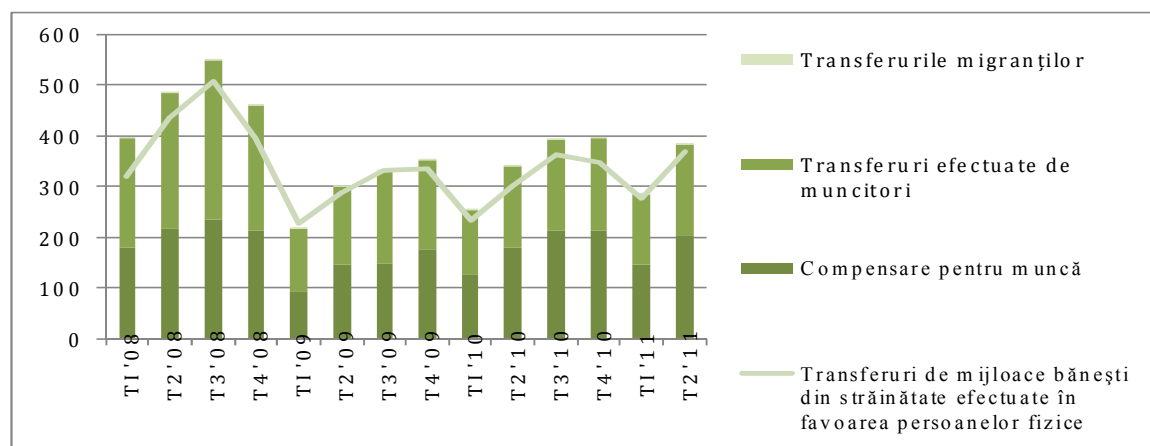

Figura 4.3. Evoluția transferurilor de mijloace bănești din străinătate a persoanelor fizice prin sistemul bancar vis-a-vis remiterile în Republica Moldova

Sursa: Banca Națională a Moldovei

Regiunea din partea stângă a Nistrului. După o reducere cu 20,5% a deficitului contului curent în 2009, acesta a reluat tendința de creștere din perioada pre-criză, înregistrând 643 mil. USD, cu 24% mai mult decât în anul 2009. Această tendință a fost determinată de sporirea deficitului comercial al balanței de bunuri (709,7 mil. USD), în pofida unei reduceri continue a deficitului balanței de servicii (69,5 mil. USD) și a sporirii transferurilor în economie.

În primul trimestru al anului curent, deficitul contului curent a constituit - 125,2 mil. USD, cu 16% mai puțin decât în perioada similară a anului precedent. Reducerea soldului negativ a fost determinată de o reducere mai profundă a importurilor comparativ cu exporturile de bunuri, precum și scăderea importurilor de servicii pe fonul intensificării exporturilor. Astfel, deficitul contului de bunuri și servicii s-au redus cu 10,6% și, respectiv, 46,5% comparativ cu perioada similară a anului precedent.

În același timp, soldul pozitiv al contului de transferuri curente a crescut cu 6,4%, ca urmare creșterii transferurilor curente ale nerezidenților, care au constituit 53,5 mil. USD. Transferurile bănești efectuate în favoarea persoanelor fizice a constituit 37,2 mil. USD.

Tabelul 4.3. Balanța de plăți a regiunii din partea stângă a Nistrului – Contul curent (prezentare sintetică), mil. USD

	2007	2008	2009	2010	T1' 2010	T1' 2011	T1' 2011/ T1' 2010
Contul curent	-328,70	-650,60	-517,50	643,10	-148,90	-125,20	-15,9
A. Bunuri	-404,60	-713,70	-535,70	-709,70	-168,10	-150,30	-10,6
Export	727,00	928,90	577,50	584,90	129,80	118,90	-8,4
Import	1131,60	1642,60	1113,20	1294,60	297,90	269,10	-9,7
B. Servicii	-57,90	-10,10	-92,60	-69,50	-15,70	-8,40	-46,5
Export	56,70	54,40	44,10	36,50	8,60	13,00	51,2
Import	114,60	155,40	136,70	106,00	24,30	21,30	-12,3
C. Venituri	-15,80	-46,20	-38,70	-28,60	-87,00	-13,00	-85,1
Intrări	6,20	6,20	7,60	10,50	3,70	1,70	-54,1
Plăți	22,00	52,40	46,20	39,10	12,50	14,70	17,6
D. Transferuri	149,60	210,40	149,40	164,70	43,60	46,40	6,4
Încasări	173,60	242,60	175,60	197,80	50,70	53,50	5,5
Plăți	24,00	32,30	26,20	33,10	7,10	7,10	0

Sursa: (<http://www.cbpmr.net/?id=109&lang=ru>)

În perioada analizată s-a produs o creștere a surplusului contului financiar cu 25% față de anul precedent, constituind 216,6 mil. USD. Datoriile rezidenților față de exterior au crescut până la o valoare de 215 mil. USD, iar activele externe ale rezidenților, deși mai lent, au continuat să scadă comparativ cu T1 2010, înregistrând 1,4 mil USD.

A continuat să crească, datoria pentru consumul de gaze cu mai mult de un sfert comparativ cu perioada similară a anului 2010 și a constituit 179 mil. USD. De menționat că datoriile actuale ale Republicii Moldova față de compania rusească S.A. Gazprom, pentru livrările de gaze depășesc 2,3 mld. USD, dintre care 2,1 mld. USD revin anume regiunii din partea stângă a Nistrului.

Tabelul 4.4. Balanța de plăți a regiunii din partea stângă a râului Nistru - Contul de capital și financiar (prezentare sintetică), mil. USD

	2007	2008	2009	2010	T1' 2010	T1' 2011	T1' 2011/ T1' 2010
Contul de capital și financiar	295,3	519,2	492,1	615	165,5	207	25,1
<i>A. Contul de capital</i>	2	-	-	-7	-	-	-
<i>B. Contul financiar</i>	300,9	543,8	489,4	613,9	173,3	216,6	25,0
Active	71,4	60,6	-48,7	59,6	19,7	1,4	-92,9
Investiții străine directe și de portofoliu	17,8	0,9	1,3	0	0	-1,4	-1,4
Alte investiții	53,6	59,7	-50	59,6	19,7	2,8	-85,8
Credite comerciale	-173	32,8	-30,9	23,6	-4,7	-13,6	189,4
Judecăți și împrumuturi	43,3	33,5	-26	0	-3,7	4,5	-221,6
Valută și depozite	26,5	-6,6	6,9	36	28,1	11,9	-57,7
Alte active	1,2	0	0	0	0	0	-
Passive	229	484,7	538,1	554,2	153,6	215,2	40,1
Investiții străine directe și de portofoliu	10,8	23,1	57,5	90,9	2,7	5,7	111,1
Alte investiții	218,2	461,6	480,6	463,3	150,9	209,5	38,8
Credite comerciale	40,4	19	-69,4	-46	-19,4	-5	-74,2
datorii pentru gaz natural	201,6	296,8	435,8	523,1	140,9	179	27,0
Judecăți și împrumuturi	90,1	148,5	143,3	-17,4	24,4	37,1	52,0
Valuta și depozite	-112,2	-2,7	-29,1	3,6	5	-1,6	-132,0
Alte pasive	-1,7	0	0	0	0	0	-
<i>C. Modificarea activelor de rezerva</i>	-5,8	-24,6	2,7	1,8	2,7	1,8	-33,3
Alte operațiuni	-58	0	0	0	-78	-95	21,8
Eroare statistica	0	131,4	25,4	28	-16,6	-81,8	-

Sursa: Banca Republicană Transnistriană (<http://www.cbpmr.net/?id=109&lang=ru>)

Investițiile străine. În primele trei luni ale anului s-a intensificat activitatea investițională în țară, sporind, atât investițiile directe și de portofoliu ale rezidenților care au constituit 1,4 mil. USD, cât și investițiile în economia transnistreană. Astfel, intrările de investiții în perioada propriu-zisă au crescut mai mult de două ori, constituind 5,7 mil. USD. Cea mai mare parte din investiții în regiunea transnistreană, în mărime de 5,1 mil. USD provin din țările CSI.

COMERȚUL EXTERIOR

În trimestrul doi al anului curent comerțul exterior a constituit 1798,2 mil. USD. Continuând tendința din primul trimestru, ba chiar depășind așteptările, exporturile au fost în ascensiune cu

71% comparativ cu perioada similară a anului precedent și cu 9% față de primul trimestru, valoarea lor ajungând la 522 mil. USD. În același timp importurile au crescut cu 40% și, respectiv, 16%, atingând nivelul de 1,27 mild. USD.

Astfel valoarea agregată a exporturilor în prima jumătate de an a atins un nivel record în ultimii cinci ani de 1000,5 mil. USD, iar importurile au constituit 2375 mil. USD, ajungând și chiar depășind nivelul înregistrat în semestrul I al anului 2008. În pofida unei creșteri accelerate a exporturilor comparativ cu importurile, deficitul comercial nu a încetat să crească, constituind 1374,8 mil. USD, cu 305,6 mil. USD mai mult comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent.

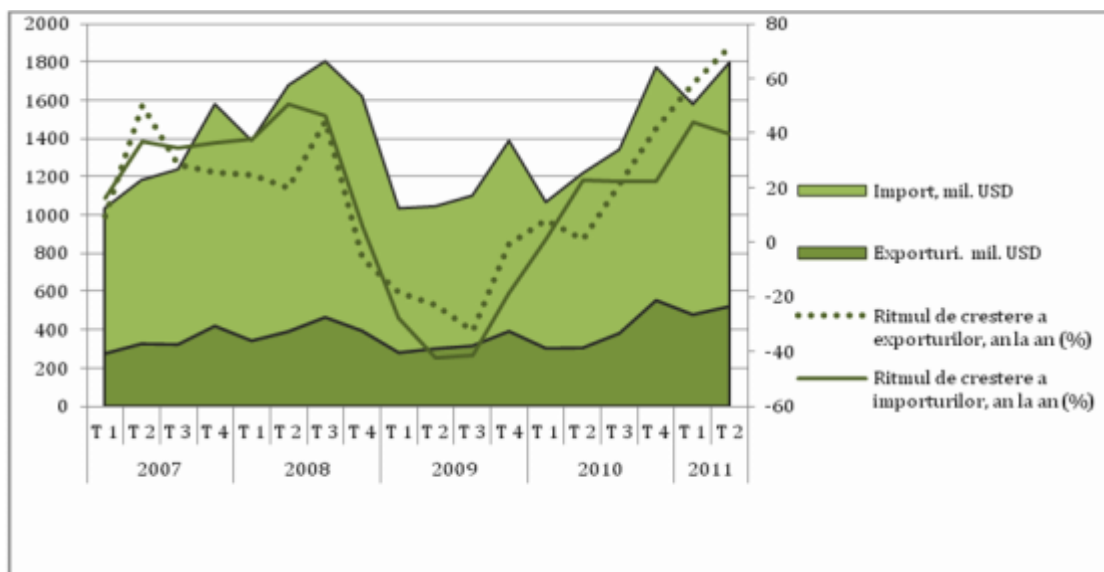

Figura 4.4. Evoluția valorii și ritmului de creștere a fluxurilor de import-export în perioada Ianuarie-Iunie 2011

Sursa: Biroul Național de Statistică

Importurile. În trimestrul II, importurile au constituit 1,27 mild. USD, fiind în creștere cu 39,8% comparativ cu perioada similară a anului precedent. Au continuat să se redreseze importurile din țările CSI (46% f.a.p), cu precădere din Federația Rusă, Ucraina și Bielorusia, care în perioada similară a anului precedent au crescut doar cu 5%. Au crescut semnificativ și importurile din țările UE (40% f.a.p), în special din România, Germania, Italia, Ungaria, Franța, Polonia, acest grup de țări continuând să mențină o cotă importantă de aproximativ 48% din valoarea totală a importurilor. De asemenea, au sporit importurile din alte țări, cum ar fi Turcia și China.

Creșterea în perioada analizată a fost condiționată, în mărime de 28% din 39,8%, de importul produselor manufacturate, cu precădere de: produse cum ar fi mașini și echipamente de transport, inclusiv mașini și aparate electrice, vehicule rutiere, mașini și aparate specializate pentru industriile specifice, mașini și aparate industriale cu aplicații generale; fire, țesături, articole textile din UE și grupul altor țări; fier și oțel, în special din CSI; diferite produse chimice, inclusiv, produse medicinale și farmaceutice din UE și grupul altor țări.

De asemenea, a crescut semnificativ importul de produse energetice, inclusiv din alte țări decât CSI și UE. Valoarea importului acestei categorii de produse în perioada analizată a constituit 236,2 mil. USD (petrol – 157,2 mil. USD), cu 55% mai mult decât în perioada similară a anului precedent. Creșterea importurilor de petrol a fost determinată și de creșterea prețului mondial cu 24,8% comparativ cu luna decembrie a anului precedent, acesta reprezentând în iunie 815 USD /tonă (în Rusia prețul de export al petrolului în luna iunie a constituit 785 USD/tonă,

înregistrând în prima jumătate a anului o creștere cu 28.7%).

În ceea ce privește produsele agroalimentare, cu toate că au crescut ușor importurile de fructe și legume din alte țări și de cereale din CSI, ritmul de creștere a acestora a scăzut simțitor comparativ cu perioada similară a anului precedent (25,6% în TII 2010/T II 2009 și 8,3% în T II 2011/T II 2010). Creșterea modestă a importurilor de produse agroalimentare a fost determinată și de sezonul agricol favorabil, doi ani consecutiv. Aceasta a permis reducerea ritmului de creștere a importului de produse agricole, iar importurile de zahăr chiar înregistrând o scădere cu 49%, după o creștere triplă în T II al anului precedent. De asemenea, au fost reduse esențial importurile de tutun cu 57%. Evidența datelor din ultimii 5 ani, indică existența unei corelații negative puternice între creșterea producției agricole și a importurilor de produse agro - alimentare (coeficientul de corelație constituind (-)0.82).

În primul semestru al anului curent, atât producția agricolă, cât și industria alimentară și a băuturilor și a tutunului au crescut cu 0,3%, 2,2% și, respectiv, 19,9%.

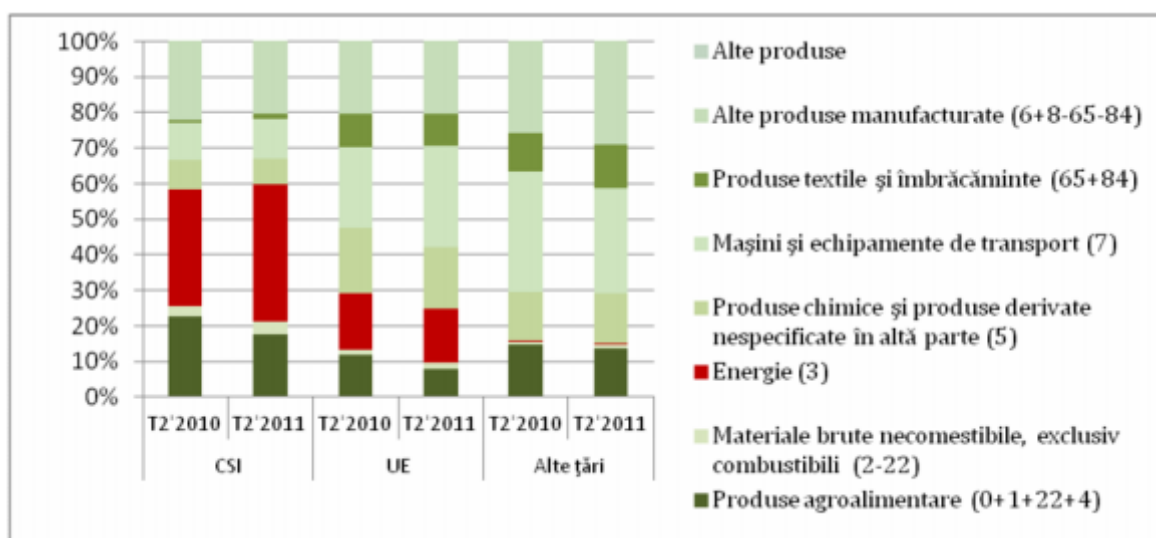

Figura 4.5. Structura importurilor pe grupe de țări Ianuarie-Iunie 2011

Sursa: Biroul Național de Statistică

Importul din UE a crescut în perioada aprilie-iunie 2011, cu 40,8% comparativ cu perioada similară a anului precedent (610,86 mil. USD), fiind determinat de sporirea importurilor de diferite produse manufacturate: mașini și echipamente de transport, fire și țesături, produse medicinale și farmaceutice ș.a, precum și de petrol. În același timp s-au redus importurile de produse de tutun și agroalimentare, ca urmare reducerii importurilor de fructe și legume, zahăr. Practic, jumătate din creșterea importurilor cu 46% din țările CSI, în T II, a fost condiționată de sporirea importurilor de combustibili minerali cu 71,7%, mai cu seamă de petrol și energie electrică. De asemenea, au fost în creștere și importul de produse manufacturate, ex. fier și oțel, vehicule rutiere, mașini și echipamente electrice, precum și de produse agroalimentare, în special de cereale. În același timp au scăzut importurile de produse din tutun.

Importul din alte țări a crescut cu 31%, constituind 298,7 mil. USD, fiind caracterizat printr-o creștere a produselor agroalimentare (în special, fructe și legume, pește ș.a.) și a produselor manufacturate, în evidență ieșind astfel de produse cum ar fi țesături, fire, hârtie și carton, diferite mașini și echipamente de transport și produse chimice.

În prima jumătate a anului 2011, importurile au înregistrat o creștere cu 41,7%, comparativ cu perioada similară a anului precedent, însumând 2375,4 mil. USD. Creșterea importurilor s-a produs ca urmare a intensificării fluxurilor comerciale cu principalii parteneri din UE și CSI, cu precădere: Federația Rusă, România, Ucraina, Germania și Italia. De asemenea, au crescut considerabil importurile din alte țări cum ar fi Turcia și China. Sporirea importurilor din aceste țări, au condiționat o avansare a importurilor cu 32,6%, concentrând 71,7% din valoarea totală a importurilor.

Structura importurilor în această perioadă a fost dominată de produsele energetice – 22,3% și produsele manufacturate - 62,6%, care au înregistrat o creștere mai dinamică decât produsele agroalimentare, comparativ cu perioada similară a anului precedent. Dacă în prima jumătate a anului 2010, importul de produse energetice a înregistrat o tendință negativă, anul curent această categorie de produse au determinat o creștere a importurilor cu 10,8%. De asemenea, în această perioadă s-a înregistrat o creștere semnificativă a importurilor de diferite produse din categoria mașini și echipamente de transport: mașini și aparate electrice, vehicule rutiere, mașini și aparate specializate pentru industriile specifice, mașini și aparate industriale cu aplicații generale; precum și de produse textile: fire, țesături și alte articole textile; fier și oțel etc.

Exporturile. Sporirea exporturilor în al doilea trimestru a fost determinată de o creștere considerabilă a fluxurilor comerciale cu principalele țări partenere din UE, în special, România, Italia, Germania, Polonia și CSI: Rusia și Ucraina, cu 77,6% și, respectiv, 73,6%, acoperind 89,7% din volumul total al exporturilor.

În această perioadă s-a înregistrat o creștere determinată, cu precădere, de exportul produselor manufacturate, de genul: mașini și echipamente de transport în CSI și UE, mobilă și îmbrăcăminte în țările UE, fire și țesături, hârtie și carton, precum și diverse materiale brute necomestibile-minereuri metalifere și deșeuri de metale, semințe și fructe oleaginoase.

În trimestrul doi au continuat să crească și exporturile de petrol. Valoarea acestora a constituit 7043 mil. USD, înregistrând o creștere de aproape 8 ori, comparativ cu perioada similară a anului precedent, ca urmare creșterii volumului exportat de 4 ori, și a prețului de export cu 93%. Valoarea unui litru de petrol exportat a constituit în trimestrul II, 64,7 cenți, în timp ce în perioada similară a anului precedent era de 33 cenți. În primul semestru a fost exportat petrol în valoare de 10,43 mil. USD, în timp ce în anul precedent, valoarea anuală exportată a constituit 5,85 mil. USD.

În pofida faptului că exportul de produse alimentare și animale vii a crescut cu 43% comparativ cu perioada similară a anului precedent, când s-a înregistrat o scădere cu 34%, în special, datorită creșterii exportului de legume, fructe și cereale și produse de cereale, influența sa asupra creșterii generale a exporturilor a fost una modestă, de doar 6,6%. Exporturile de tutun au înregistrat o scădere cu 24%, iar cele de băuturi a continuat să scadă cu 10% al doilea trimestru consecutiv.

Exporturile în UE au constituit în perioada analizată 255,2 mil. USD, cu 111,4 mil. mai mult, comparativ cu perioada similară a anului precedent. 61% din această creștere, ceea ce echivalează cu 87,7 mil. USD, a fost determinată de creșterea exporturilor de semințe și fructe oleaginoase, mașini și aparate electrice, îmbrăcăminte, mobilă, minereuri, grăsimi și uleiuri vegetale fixate, legume și fructe, cereale. De asemenea, printre produsele care au înregistrat o creștere semnificativă la export se numără petrolul și produsele de petrol. Valoarea exportului de produse petroliere în UE a constituit în această perioadă 5925 mil. USD, valoare superioară celei exportate per ansamblu în anul 2010 (5854 mil. USD).

Boxa 4.1. Evoluția exporturilor de produse agroalimentare supuse contingentelor tarifare în comerțul cu țările Uniunii Europene

În primul semestru, s-a resimțit o inițiere a exporturilor pentru unele produse alimentare, supuse contingentelor tarifare în temeiul preferințelor comerciale autonome, acordate Moldovei de către Uniunea Europeană. Dacă în ultimii 3 ani, nu au fost efectuate exporturi de produse din carne, lactate și ouă în UE, de la începutul acestui an se pare că puțin câte puțin, aceste produse au început să penetreze și această piață. Deși în cantități foarte mici, care rămân cu mult sub cota acordată, totuși au fost înregistrate unele exporturi de carne de animale din specia bovină, porcină, ovină și caprină proaspătă, refrigerată sau congelată -0,3 tone; carne și organe comestibile, proaspete, refrigerate sa-u congelate, de păsări - 0,105 tone; produse lactate - 0,217 tone; ouă de pasăre în coajă - 1,6 mii. bucăți. Principala piață de destinație pentru aceste produse a fost Marea Britanie.

Exporturile de porumb, care anul precedent au depășit cota acordată cu 36,8%, au continuat tendința de creștere în semestrul I, volumul acestora sporind de 4 ori comparativ cu perioada similară a anului precedent.

În același timp, se pare că în acest an, nu vor fi completate cotele pentru alte produse cum ar fi alt alac, grâu comun și meslin, orz și zahăr alb, întrucât exportul de grâu și meslin a scăzut în această perioadă comparativ cu perioada similară a anului precedent cu 60,28%, de orz cu 98,37%, de zahăr cu 63%. Dacă anul precedent au fost completate cotele pentru alt alac, grâu comun și meslin și orz cu 10% și, corespunzător, 20%, exportul de zahăr începând cu anul precedent a scăzut foarte puternic, constituind doar 5.8 tone din cota de 22000 tone accesibilă.

De asemenea, în pofida faptului că începând cu anul curent au fost majorate cotele tarifare pentru exportul de vinuri cu 30000 hectolitri, dat fiind că anii precedenți cotele au fost epuizate, în prima jumătate de an s-a înregistrat o ușoară scădere, cu 0.5% (Mai multe detalii privind exportul de vinuri pot fi găsite în boxa 4.2).

Exporturile în CSI au crescut și ele cu 90,3 mil. USD, constituind 212,7 mil. USD. În această perioadă au crescut exporturile de mașini și aparate industriale cu aplicații generale, vehicule rutiere, precum și alte produse manufacturate cum ar fi: fire, țesături, cauciuc prelucrat.

De asemenea, comparativ cu anul precedent, și trimestrul trecut, au început să crească și exporturile de produse farmaceutice și uleiuri esențiale. În același timp, exporturile de băuturi au continuat să scadă cu 16% comparativ cu perioada similară a anului precedent. Cu excepția unor produse cum ar fi semințele și fructele oleaginoase, fructele și legumele, cerealele care au crescut cu ritmuri mai înalte, în linii generale produsele agricole prelucrate și neprelucrate au cunoscut o creștere foarte modestă în această perioadă, iar altele chiar fiind în scădere (animale vii, uleiuri, grăsimi și ceruri de origine animală sau vegetală etc.).

Restul 54,1 mil. USD au fost exportate în alte țări. Cu toate că au fost înregistrate creșteri semnificative la exportul de minereuri metalifere și deșeuri (de 18 ori, ponderea lor în total exporturi spre aceste țări făcând un salt de la 3% la 39,5%), precum și pentru astfel de produse cum ar fi aparatele și echipamentele de telecomunicații și pentru înregistrarea și reproducerea sunetului și imaginii, mașini și aparate electrice și părți ale acestora ș.a. De asemenea, în această perioadă s-a înregistrat și o creștere de aproximativ 18 ori a exporturilor de petrol, acestea constituind 1,07 mil. USD comparativ cu 59,7 mii USD anul precedent. În același timp au scăzut exporturile de produse alimentare, animale vii, tutun ș.a.

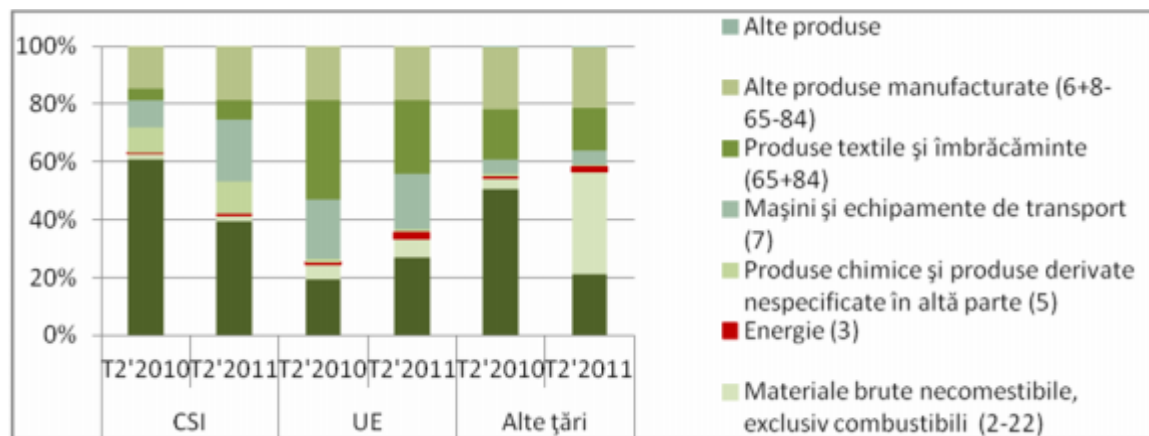

Figura 4.6. Structura exporturilor pe grupe de țări ianuarie-iunie 2011

Sursa: Biroul Național de Statistică

Per ansamblu, în semestrul I, 2011 exporturile au înregistrat o creștere cu 64,9% comparativ cu perioada similară a anului precedent, constituind 1000,5 mil. USD. Sporul a fost determinat de revitalizarea exporturilor către țările Uniunii Europene (cu 67,5%), care în perioada similară a anului precedent au fost în regres cu 2,8%, dar și de creșterea acestora în spațiul CSI cu 63%. În același timp această dinamică a fost condiționată, cu precădere de intensificarea exporturilor pe câteva piețe: România, Federația Rusă, Italia, Ucraina, Germania, Polonia, Marea Britanie, Turcia care au determinat creșterea exporturilor cu 50,9% și au concentrat 77,7% din valoarea totală a exporturilor.

În primul semestru al anului curent au înregistrat o dinamică bună atât exportul de produse agroalimentare, cât și de produse manufacturate, o influență importantă asupra creșterii acestora fiind exercitată de către astfel de produse cum ar fi: semințe și fructe oleaginoase (9%), îmbrăcăminte și accesorii (4,7%), mașini și aparate industriale cu aplicații generale (4%), mașini și aparate electrice și părți ale acestora (4%), mobilă (3,8%), legume și fructe (3,8%), cereale (3,4%), grăsimi și uleiuri vegetale fixate (3,5%) etc.

Privind în ansamblu tabloul comerțului exterior al Republicii Moldova în semestrul I, dar mai cu seamă în trimestrul II, iese în evidență o tendință care ar servi drept un argument asupra faptului că creșterea exporturilor Republicii Moldova în această perioadă a fost stimulată, în mare parte, de reexporturi. Produsele agroalimentare, tradiționale economiei moldovenești au avut o influență nesemnificativă asupra creșterii acestora, în schimb, se pare că exporturile moldovenești încep să se bazeze, tot mai mult, pe produse manufacturate cu o valoare adăugată înaltă, de tipul mașinilor și echipamentelor de transport, mai mult ca atât, crescând progresiv exporturile de petrol.

În ceea ce privește exporturile de mașini și echipamente de transport, cu toate că producția industrială în acest sector a înregistrat o creștere semnificativă în prima jumătate a anului, totuși evoluțiile din ultimii cinci ani, indică o corelație pozitivă puternică între ponderea acestor produse în importul și exportul moldovenesc. De asemenea, o corelație puternică pozitivă s-a înregistrat și pentru astfel de produse, cum ar fi fructele comestibile și nucile, tutunul, produsele farmaceutice.

Cu privire la exportul de petrol, deși o astfel de corelație nu a fost determinată, totuși este bine cunoscut că Republica Moldova nu dispune de rezerve de petrol, iar afacerile petroliere fiind construite pe scheme, care permit obținerea unor profituri însemnate, stimulează creșterea reexporturilor acestora.

**Tabelul 4.5. Structura comerțului exterior al Republicii Moldova
în perioada 2010-2011,%**

	Trimestrul II				Semestrul I			
	Export		Import		Export		Import	
	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011
Total	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Produse agroalimentare (0+1+22+4)	40,9	31,9	15,8	12,2	42,7	38,2	16,2	13,1
Materiale brute necomestibile, exclusiv combustibili (2-22)	4,0	8,3	1,6	2,1	3,0	6,7	1,7	2,1
Energie (3)	0,3	1,4	16,7	18,5	0,4	1,1	20,7	22,3
Produse chimice și produse derivate nespecificate în altă parte (5)	4,3	4,9	14,6	13,8	5,8	4,6	14,1	13,4
Mașini și echipamente de transport (7)	14,2	18,8	22,6	24,1	13,8	16,5	20,1	21,9
Produse textile și îmbrăcăminte (65+84)	20,5	16,9	10,8	7,8	20,3	16,5	7,5	7,2
Alte produse manufacturate (6+8-65-84)	15,7	17,7	17,9	21,5	13,9	16,4	19,6	20,2
Alte produse	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Sursa: Biroul Național de Statistică

Boxa 4.2. Situația pieței vinurilor în Republica Moldova

Deja două trimestre consecutiv, exporturile de băuturi continuă să scadă cu 10%, astfel în prima jumătate de an valoarea acestora constituind 72,7 mil. USD, comparativ cu 81,2 mil. USD în perioada ianuarie-iunie al anului precedent.

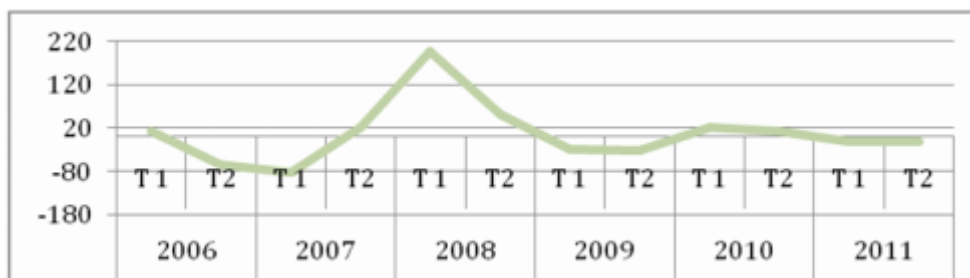

Figura 4.7. Evoluția trimestrială a exporturilor de Băuturi alcoolice, fara alcool și oțeturi (ritm de creștere, %)

Sursa: Biroul Național de Statistică

Un rol important în această scădere le revine vinurilor, care s-au redus cu 14,5% ca urmare reducerii atât al volumului exportat cu 5%, cât și a valorii unitare cu 10%. Prețul mediu a unui decalitr de vin exportat a constituit 10 USD în primul semestru, fiind în scădere comparativ cu anii 2009 și 2010, în care acesta a constituit 13 și, corespunzător 11 USD. Cea mai mare scădere a exportului de vinuri s-a produs în Rusia, a căror volum s-a redus cu 62%.

Exporturile de vinuri care la început de deceniu asigurau practic un sfert din volumul total al exporturilor, acum au ajuns să dețină doar o cotă mică de 9%. Un rol decisiv în producerea acestei schimbări l-au avut evident, barierele tehnice cu care se confruntă exportatorii de vinuri pe una dintre principalele piețe de desfacere – Rusia, și care au devenit mai pronunțate începând cu anul 2006. Deși, actualmente se declară că practic toate barierele au fost eliminate și exportatorilor naționali li s-a eliberat calea pe această piață, totuși pare că problemele nu au fost eliminate.

Astfel, de la începutul anului 2011 "Rospotrebnadzor" a calificat drept necorespunzătoare normativelor igienice 16 loturi de produse alcoolice din Moldova, dintre care opt loturi de vinuri și opt loturi de coniac în volum total de 59.418 mii litri, argumentându-se că se efectuează reexportarea produselor alcoolice, care nu corespund normativelor igienice (<http://www.vinmoldova.md/index.php?mod=news&id=26330>). Deși, această cantitate ar părea una nesemnificativă, având în vedere volumul total al vinurilor exportate pe piața Rusă în prima jumătate de an – 909,4 mii dal, totuși aceste acțiuni, în spatele cărora stau și altele întreprinse pe piața locală rusă, cum ar fi retragerea licențelor distribuitorilor de vinuri, inclusiv cu care exportatorii din RM cooperează, vorbesc despre o poziție ostilă a autorităților ruse față de produsele moldovenești.

În același timp, revenind la afirmațiile conform cărora Moldova ar face reexport de vinuri, conform datelor Comtrade pe perioada ultimilor 10 ani, valoarea reexporturilor de băuturi alcoolice, inclusiv de vinuri abia atingeau în unii ani nivelul de 1% (ex. anii 2006, 2007).

Am putea, însă, accepta drept un alt argument al reducerii ritmurilor de creștere al exporturilor de vinuri, scăderea ritmurilor de creștere a producției reale de vinuri. În perioada, începând cu anul 2001, se atestă o corelație pozitivă puternică între ritmurile de creștere a exporturilor de vinuri și producției de vinuri. Creșterea producției cu 1%, determină o creștere a exporturilor cu 0,7%. Până în 2006, acestea au înregistrat un ritm anual de creștere mediu de 8% și 15%, iar începând cu 2006, acestea fiind de -17 și, respectiv, -14%.

Astfel, apare o întrebare, care din acești factori determină pe altul. Au hotărât oare producătorii autohtoni să-și reprofileze activitatea, ceea ce ar fi oarecum îndoielnic în condițiile în care Moldova era cunoscută în exterior prin tradițiile sale vechi de producere a vinului, or producătorii naționali, se confruntă cu o atitudine ostilă din partea partenerilor comerciali, astfel având dificultăți serioase în dezvoltarea afacerilor și reorienta spre noi piețe.

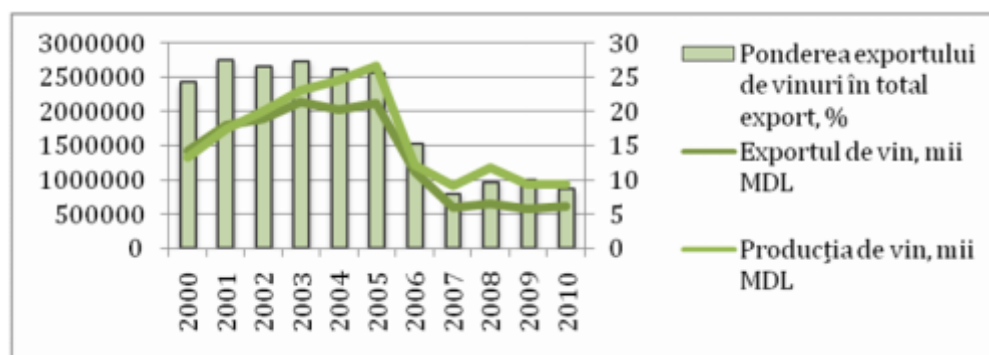

Figura 4.8. Dinamica volumului exporturilor și a producției de vinuri, 2000=100 (subgrupa 1121 conform CSCI)

Sursa: calculele autorilor în baza datelor Biroul Național de Statistică

De menționat că din 2005, structura exporturilor a cunoscut și unele modificări. S-a redus cota Rusiei în exportul de vinuri de la 78% la 33,5%, sporind în schimb volumul exporturilor în Bielorusia de mai mult de două ori (de la 11,5% în 2005 la 29,2% în 2010), în Ucraina de mai mult de trei ori (5% și, respectiv, 16%). Dar această schimbare s-a produs din contul ofertei reduse de preț, care se plasează cu mult sub media valorii unitare de vinuri exportate per ansamblu. În primul semestru valoarea unui decaltru de vin exportat în Bielarusia a constituit 8 USD, iar în Ucraina -7 USD, în timp ce media valorii unitare de export a constituit 10 USD, iar în UE și alte țări fiind chiar și mai mare, de aproximativ 16 USD.

A crescut și ponderea țărilor UE în volumul exportului total de vinuri de la 1,6% în 2005 la 8,9% în 2010, în ultimii 2 ani, fiind depășite contingentele tarifare de export stabilite în cadrul ATP cu 54% și, respectiv, 40%. În acest context, începând cu luna iunie al anului curent au fost mărite cotele pentru exportul de vinuri în UE cu 30 mii hectolitri. Cu toate acestea, în primul semestru s-a înregistrat o ușoară reducere a exporturilor și în UE, mai cu seamă ca urmare a reducerii prețurilor de export. Astfel, în această perioadă au fost asigurate doar 38.6% din cota oferită, în timp ce în anii 2009 și 2010, în această perioadă au fost acoperite 69,5% și, corespunzător, 7,2% din cote, ceea ce a reprezentat practic o jumătate din volumul total exportat în acei ani.

În concluzie, putem spune că modificările survenite pe această piață în ultimii 5 ani prin diversificarea piețelor de desfacere, s-au produs mai mult „de nevoie, decât de bună voie”, iar odată cu reducerea ponderii exporturilor de vinuri în Rusia în această perioadă, s-a redus și volumul total exportat de vinuri cu aproape 2/3. Iar aceasta, ar trebui să fie o lecție bună pentru exportatorii moldoveni, care încearcă să se concentreze pe acele piețe, care le oferă un acces mai facil prin exigențe minime de calitate.

Evoluția comerțului exterior al regiunii din partea stângă a Nistrului în primul semestru al anului 2011

În primele șase luni ale anului 2011, comerțul exterior al regiunii din partea stângă a Nistrului a avut o tendință generală de creștere, acesta constituind 1,03 mld. USD. Creșterea a fost condiționată de sporirea importurilor cu 19%, înregistrând 763 mil. USD, în timp ce exporturile au scăzut cu 14,7%, constituind 269 mil. USD.

Principalul partener cu o pondere de 59% la export este grupul țărilor CSI, în special Republica Moldova cu o pondere de 35%, Rusia -17%, Ucraina - 5%. Printre alți parteneri importanți la export pot fi menționați -Italia (12%), Romania (12%), Germania (7%),Turcia (8%). De asemenea CSI reprezintă și principalul partener la import cu o cotă de 68%, principalii parteneri fiind Rusia de unde se importă 48%, din Ucraina 8%, Bielarusia6%. Din afara CSI, alți parteneri importanți la import sunt Germania și China. Trebuie de notat că importurile regiunii din partea stângă a Nistrului din Republica Moldova au fost nesemnificative în această perioadă, acestea constituind doar 0,6% din valoarea totală a importurilor.

Atât în structura exporturilor cât și a importurilor, ponderea produselor agroalimentare este relativ mică de aproximativ 10 % și, corespunzător, 12%. În schimb, în structura exporturilor o cotă importantă dețin produsele energetice și petroliere -33%, precum și alte produse manufacturate cum ar fi produsele din metal - 15%, produse textile - 10%, încălțăminte -în jur de 9%, mașini și echipamente de transport -6%. De asemenea, regiunii din partea stângă a Nistrului importă cantități mari de produse energetice și petroliere -48%, mașini și echipamente de transport - 11%, produse textile -8%, produse chimice -5%.

TENDINȚE ȘI POLITICI ÎN PRINCIPALELE ȚĂRI PARTENERI ECONOMICI AI REPUBLICII MOLDOVA

După o revenire progresivă a economiei mondiale după criză în anul 2010, care a continuat și în primul trimestru al anului curent, în care conform datelor FMI, economia mondială a înregistrat o creștere de 4,3%. În trimestrul doi aceasta a început să se reducă treptat, ca urmare a revenirii dificile a economiilor dezvoltate, în care consecințele crizei încă se resimt. Astfel, în condițiile conjuncturii actuale a evoluției economiei mondiale, s-au schimbat și previziunile privind evoluțiile ulterioare ale acesteia. Conform aceleiași surse, FMI, încetinirea ritmurilor de creștere a economiilor dezvoltate, cu precădere SUA și Japonia, precum și a unor țări din Zona Euro - Portugalia, Irlanda, Grecia, vor determina o reducere a tendinței generale de creștere a economiei mondiale în anul 2011, estimată la un nivel de 4,3%. Aceste efecte sunt, însă, parțial compensate de accelerarea ritmurilor de creștere a economiilor emergente.

O mare parte din economiile emergente, cum ar fi și cazul Republicii Moldova, creșterea a fost mai mare decât cea estimată de la începutul anului. Un rol important în acest sens l-a avut reanimarea influxurilor de capital străin în aceste țări, ISD și remiteri, iar pentru cele exportatoare de produse agroalimentare și produse energetice, venituri importante din export, ca urmare a creșterii prețurilor mondiale pentru aceste produse. În trimestrul II, însă creșterea prețurilor pentru produsele agroalimentare și metale s-a temperat.

Spre deosebire de produsele energetice, inclusiv petrol care au înregistrat o tendință de creștere în perioada ultimelor trei trimestre, indicele prețurilor produselor agroalimentare și al metalelor a scăzut ușor în perioada aprilie - iunie 2011, comparativ cu trimestrul precedent, dar rămânând a fi peste nivelul înregistrat la sfârșitul anului 2010.

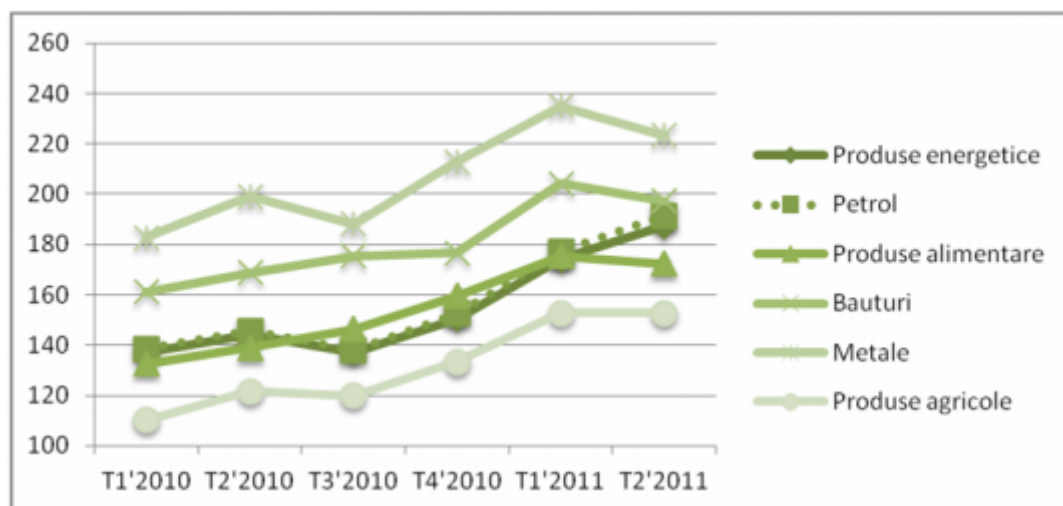

Figura 4.9. Indicii prețurilor mondiale ai bunurilor primare, 2005=100

Sursa: Fondul Monetar Internațional

Principalii factori care au exercitat o presiune asupra dezvoltării economiei mondiale în perioada de analiză vizează situația economică dificilă în care s-a aflat Japonia, un important actor economic mondial, ca urmare a calamităților naturale, precum și instabilitatea financiară a SUA și UE, condiționate, în mare parte de agravare a datoriilor externe.

Evoluțiile economice ale principalelor țări parteneri comerciali în prima jumătate a anului arată o reanimare continuă, deși lentă, situația fiind mai anevoioasă în SUA, unde în al doilea trimestru s-a simțit o contractare a evoluțiilor principalilor indicatori macroeconomici.

Tabelul 4.6. Situația macroeconomică a principalilor parteneri economici ai Republicii Moldova (% comparativ cu perioada similară a anului precedent)

		SUA	UE	Romania	Rusia	Ucraina
Creșterea economică reală	T1' 2010	2,2	0,9	-0,2	3,5	4,8
	T2' 2010	3,3	2,3	0,2	5,0	5,5
	T1' 2011	2,2	2,5	0,7	4,1	5,3
	T2' 2011	1,5	1,7	0,3	3,4	
Indicii prețurilor de consum	Martie 2010	4,9	2,0	4,2	6,5	11,0
	Iunie 2010	2,3	1,9	4,3	5,5	6,9
	Martie 2011	5,8	3,1	8,0	9,4	7,7
	Iunie 2011	7,8	3,1	8,0	9,4	11,9
Export	T1' 2010	20,5	22,1	27,7	61,1	24,5
	T2' 2010	25,4	16,3	22,3	43,4	41,4
	T1' 2011	18,2	23,5	38,5	23,8	48,8
	T2' 2011	17,7	27,1	34,5	38,7	36,9
Import	T1' 2010	17,7	27,1	34,5	38,7	36,9
	T2' 2010	20,7	16,2	20,4	18,8	20,6
	T1' 2011	31,7	21,3	18,3	32,4	38,0
	T2' 2011	18,7	23,6	25,5	41,9	56,9
Rata șomajului	Martie 2010	9,7	9,7	7,5	8,6	9,8 ⁵
	Iunie 2010	9,5	9,7	7,1	6,8	9,2
	Martie 2011	8,8	9,4	6,9	7,1	9,5
	Iunie 2011	9,2	9,4	7,3	6,1	

Sursa: Datele Oficiilor Naționale de Statistică

⁵Rata șomajului în Ucraina este indicată conform mediei trimestriale

SUA

Conform datelor Biroului pentru analize economice al Departamentului SUA pentru comerț, în primul trimestru creșterea reală a PIB al SUA a fost mai mică decât cea estimată preliminar, constituind 2,2% comparativ cu perioada similară a anului precedent. În trimestrul II, creșterea reală a constituit 1,5% față de 3,3% în trimestrul II, 2010.

Creșterea PIB-ului real în această perioadă s-a produs sub influența pozitivă a consumului final al gospodăriilor populației, cu precădere pentru bunuri de lungă durată, de investițiile private în capital fix și a exporturilor nete. Creșterea exporturilor de bunuri și servicii cu un ritm care a devansat creșterea importurilor, de 7,2% și, respectiv, 4,9%, a avut un efect pozitiv asupra creșterii economice. În același timp, creșterea fluxurilor comerciale externe, s-a produs cu ritmuri inferioare celor înregistrate în perioada similară a anului precedent. De menționat că atare efecte au fost parțial compensate prin evoluțiile negative ale cheltuielilor guvernamentale de stat și locale și a investițiilor private de inventar.

Indicele prețurilor de consum în luna iunie a scăzut cu 0,2% față de luna precedentă. Evoluția lunară a prețurilor indică o reducere a ritmurilor de creștere, începând cu luna aprilie, în care acestea au crescut doar cu 0,4%, după o creștere de 0,5% în luna februarie și martie. În mai, ritmul a mai scăzut încă cu 0,2 p.p. Temperarea ritmurilor de creștere din trimestrul II s-a produs ca urmare evoluțiilor prețurilor produselor energetice, care în perioada mai-iunie au înregistrat chiar o scădere cu 1 și, respectiv, 4,4%.

Creșterea anuală în iunie a constituit 3,6%. Creșterea indicelui de preț pentru toate produsele de consum cu excepția produselor alimentare și energiei, a constituit 1,6% cel mai înalt nivel înregistrat din iunie 2010. Cea mai mare creștere s-a înregistrat la indicele prețurilor pentru produsele energetice, care a fost în ascensiune cu 20,1%, în timp ce prețurile pentru produsele agroalimentare au crescut cu 3,7%⁶.

Situația pe piața muncii, indică și ea asupra tensiunii încă existente în economia americană. După o reducere ușoară a ratei șomajului în perioada ianuarie – martie, de la 9% la 8,8%, aceasta și-a reluat tendința de creștere în aprilie, ridicându-se din nou la 9%, continuând să crească în perioada întregului trimestru II, atingând în luna iunie nivelul de 9,2%⁷.

UE

În perioada celui de al II trimestru, în economia UE s-a produs o contractare a creșterii PIB. Cu toate că în această perioadă s-a înregistrat o creștere cu 0,2% comparativ cu primul trimestru, totuși luând ca bază perioada similară a anului precedent, creșterea a constituit doar 1,7%, în timp ce în primul trimestru economiile europene au înregistrat o creștere agregată de 2,5%. Creșterea per ansamblu a economiilor europene este constrânsă de condițiile economice încă dificile cu care se o confruntă unele țări, cum ar fi Grecia, Portugalia, Irlanda.

În iunie rata inflației comparativ cu perioada precedentă a avut o tendință generală de scădere în spațiul european, constituind -0,2%. Creșterea prețurilor a început să tempereze încă din luna mai. Rata anuală a inflației în iunie 2011 a constituit 3,1%. Cea mai mare creștere s-a

⁶ <http://www.bls.gov/news.release/pdf/cpi.pdf>

⁷ <http://data.bls.gov/timeseries/LNS14000000>

produs ca urmare creșterii prețurilor la transporturi, rata anuală a inflației în iunie constituind 5,7%, la energie electrică – 4,8%, la băuturi alcoolice – 4,1%, produsele agroalimentare – 4%.⁸

Rata anuală a inflației în principalele țări - parteneri comerciali ai Republicii Moldova din UE a fost: România (8%), Italia (3%), Germania (2,4%), Marea Britanie (4,2%), Franța (2,3%), Polonia (3,7%), Ungaria (3,5%).

Rata șomajului în UE-27, s-a menținut la nivelul de 9,4% în perioada martie-iunie, 2011. În același timp, având ca referință luna iunie, 2010, situația pare a se ameliora ușor, rata șomajului fiind în scădere cu 0,3p.p. În timp ce multe țări au reușit să consolideze parțial situația pe piața muncii, în alte țări rata șomajului continuă să înregistreze valori de două cifre, iar situația chiar devenind mai proastă comparativ cu anul precedent (iunie). În acest context pot fi menționate Bulgaria, Irlanda, Spania, Portugalia, Slovacia, în care rata șomajului în iunie, 2011 a constituit 11,4%, 44,2%, 21%, 12,2% și 13,4%.⁹

România

Datele disponibile pentru prima jumătate de an, indică asupra faptului că economia românească a început să reia gradual ritmul pozitiv de creștere de dinaintea crizei. Astfel, în primul trimestru, creșterea PIB real comparativ cu perioada similară a anului precedent a constituit 0,7%, iar în trimestrul II, 0,3%.

Conform datelor disponibile ale Institutului Național de Statistică al României, creșterea în primul trimestru a fost generată cu precădere de cererea externă, care a permis reanimarea industriei și, respectiv, creșterea impozitelor pe venit, în timp ce consumul final intern și formarea brută au continuat să scadă.

În perioada primului trimestru, s-a înregistrat o tendință de creștere a prețurilor în economia românească. Indicele prețurilor de consum în luna iunie 2011 față de mai 2011 a fost de 99,71%, iar față de iunie 2010 de 107,93%. Creșterea anuală de 7,93% a prețurilor a fost determinată de creșterea cu 9,81% a prețurilor la produsele nealimentare. Creșterea prețurilor pentru alte produse nealimentare a fost de 7,74%¹⁰.

Rata șomajului a fost de 7,3%, în creștere față de trimestrul anterior (6,9%), dar, totuși, fiind în scădere comparativ cu trimestrul corespunzător din anul precedent.

CSI

Evoluțiile din primul trimestru al anului curent vorbesc despre o recuperare rapidă a țărilor din spațiul CSI, înregistrându-se în această perioadă o creștere de 4,6%, comparativ cu primul trimestru al anului precedent. În acest context este de marcat că toate economiile au înregistrat o creștere a volumului PIB, în această perioadă deși foarte neomogenă. În al doilea trimestru, totuși s-a resimțit o creștere mai slabă a producției industriale în principalele economii CSI – Rusia, Kazahstan, Bielorusia, Ucraina. O cauză a unor atare evoluții ar putea fi înăsprirea politicilor monetare în aceste țări. Per ansamblu, creșterea producției industriale a țărilor CSI, a crescut în prima jumătate de an cu 6% față de perioada similară a anului precedent.

⁸ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-QA-11-009/EN/KS-QA-11-009-EN.PDF

⁹ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/3-01082011-AP/EN/3-01082011-AP-EN.PDF

¹⁰ <http://www.insse.ro/cms/files/statistici/comunicate/ipc/a11/ipc06r11.pdf>

Inflația a continuat să crească, constituind 6,4%, iar indicele prețurilor produselor industriale chiar și mai mult, constituind 111,6% în iunie, comparativ cu decembrie 2010. Cea mai mare creștere a prețurilor produselor industriale a avut loc în Bielorusia – 148,4%, Kazahstan – 120,7%, Ucraina – 115,7%.

Ritmurile avansate de creștere înregistrare în țările spațiului CSI, care vorbesc despre restabilirea economiilor după criză, au avut drept efect și reducerea ratei șomajului, care în prima jumătate a anului curent a constituit 6,3%, comparativ cu perioada similară a anului precedent când aceasta a constituit 6,8%.

Rusia

În primul trimestru economia rusească a urmat un trend ascendent, înregistrând o creștere reală de 4,1% comparativ cu perioada similară a anului precedent. Înregistrându-se o regenerare a consumului final, cu precădere cel privat de 4% în această perioadă, care a fost alimentat, în mare parte din importuri. Volumul importurilor de bunuri și servicii în primul trimestru a înregistrat o creștere reală de 23%. În același timp, volumul exporturilor a rămas static.

Conform resurselor, principalul generator al creșterii volumului PIB în trimestrul I, a fost industria prelucrătoare, în timp ce producerea și distribuția energiei electrice a înregistrat o ușoară scădere. De asemenea s-a redus și valoarea adăugată în sectoarele de servicii de importanță socială: învățământ și medicină.

Conform estimărilor Serviciului Federal al Statisticii de Stat al Federației Ruse, indicele volumului PIB în trimestrul II în raport cu perioada similară a anului 2010, va reprezenta 3,4%. Creșterea anuală a prețurilor la resursele energetice cu 15% și a produselor agroalimentare cu 12,48 au determinat o creștere a inflației în iunie cu 9,4% comparativ cu perioada similară a anului precedent. În același timp, comparativ cu luna mai, s-a înregistrat o temperare de creștere a prețurilor la resursele energetice – 1,7% (5,9% în mai/aprilie), iar prețurile pentru produsele agroalimentare au înregistrat chiar o scădere cu 0,25%.

În perioada aprilie-iunie 2011 s-a înregistrat o reducere constantă a ratei șomajului de la 7,2% la 6,1%, valoarea acestuia pentru trimestrul II constituind 6,6%. În trimestrul II al anului precedent rata șomajului a constituit 7,4%.

Ucraina

Creșterea producției industriale pe fonul revitalizării cererii externe și a consumului final intern a determinat o creștere a volumului PIB al Ucrainei cu 5,3% în trimestrul I, comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent. În perioada menționată au înregistrat o creștere de 12% investițiile în capital fix, în timp ce în primele trei luni ale anului precedent acestea au scăzut cu 12,5%. Investițiile în capital fix au fost în scădere, începând cu 2008.

În perioada aprilie-iunie 2011, creșterea producției industriale și agricole, s-a atenuat ușor, ceea ce probabil va influența creșterea PIB în trimestrul II. În același timp sporirea fluxurilor comerciale externe, cu precădere a importurilor vorbește despre creșterea consumului final, care impulsionează activitatea economică.

După o reducere ușoară a inflației în primul trimestru, care a constituit în martie 7,7% comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent, în trimestrul II aceasta a început din nou să crească, înregistrând o valoare anuală de 11,9 % în luna iunie.

În pofida tendinței de recuperare înregistrată în economia ucraineană, totuși situația pe piața muncii pare să evalueze greu, rata șomajului în primul trimestru rămânând a fi relativ înaltă – 9,5%.

Capitolul V MEDIUL DE AFACERI

Activitatea businessului

Numărul întreprinderilor înregistrate: clasificarea potrivit formelor organizațional-juridice. Conform datelor Camerei Înregistrării de Stat, la 01.07.2011 au fost înregistrate 159 147 de persoane juridice și întreprinzători individuali. În trimestrul al II-lea 2011, numărul întreprinderilor în Registru a crescut cu 672 sau cu 0,4% (la 01.07.2011 în comparație cu 01.04.2011). Analizând numărul întreprinderilor din Registru, putem face concluzia că antreprenorii preferă să-și înregistreze afacerea, în special, prin două forme organizațional-juridice: societăți cu răspundere limitată (47%) și întreprinderi individuale (42%). Ponderea societăților pe acțiuni și cooperativelor de toate tipurile (cooperative de producție, cooperative de consum și cooperative de întreprinzător) constituie 3%. Ponderea întreprinderilor de stat și municipale în Registrul de stat reprezintă 1%.

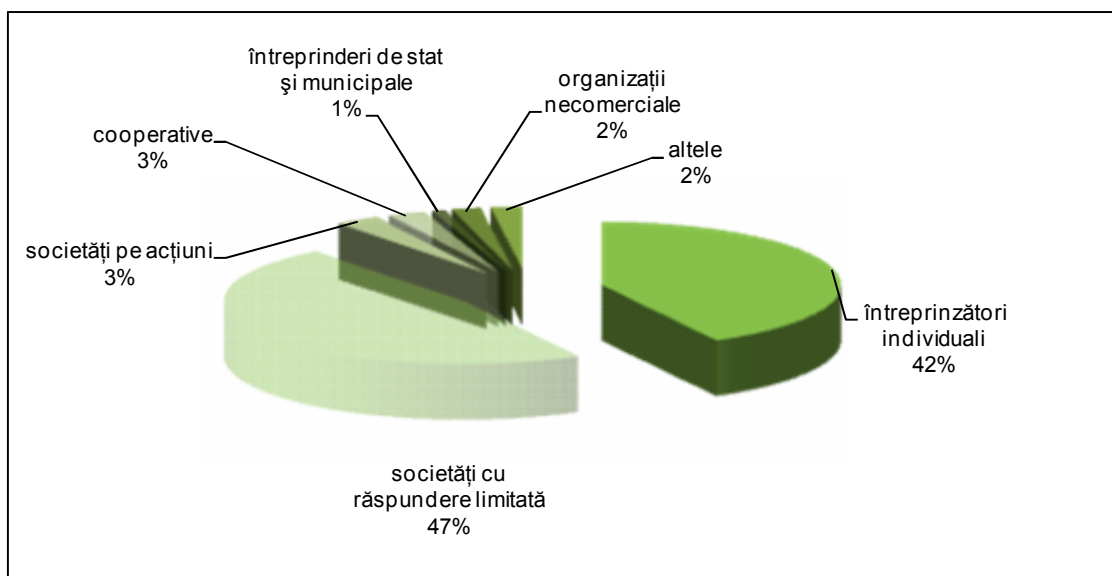

Diagrama 5.1. Întreprinderile înregistrate după forma organizațional-juridică, la data de 01.07.2011

Sursa: Datele Camerei Înregistrării de Stat <http://www.cis.gov.md/ru/content/241>

Dinamica întreprinderilor înregistrate și radiate în I semestru 2010-2011

Numărul întreprinderilor înregistrate de Camera Înregistrării de Stat a crescut în ianuarie-iunie 2011 comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent, ritmul anual de creștere constituind 8,9%. Astfel, potrivit datelor Camerei Înregistrării de Stat, în Registrul de stat au fost trecute în prima jumătate a anului 3560 de întreprinderi noi.

În primul semestru al anului 2011, au fost înregistrate 2028 întreprinderi noi în oficiul teritorial Chișinău, ce constituie 57% din total întreprinderi înregistrate în ianuarie-iunie, anul curent. În același timp, în primul semestru 2011 (în raport cu aceeași perioadă a anului precedent) în oficiile teritoriale s-a înregistrat un ritm de creștere mai mare decât în Chișinău (în oficiile

teritoriale indicele constituind 110%, respectiv 108, 2% în oficiul teritorial Chișinău).

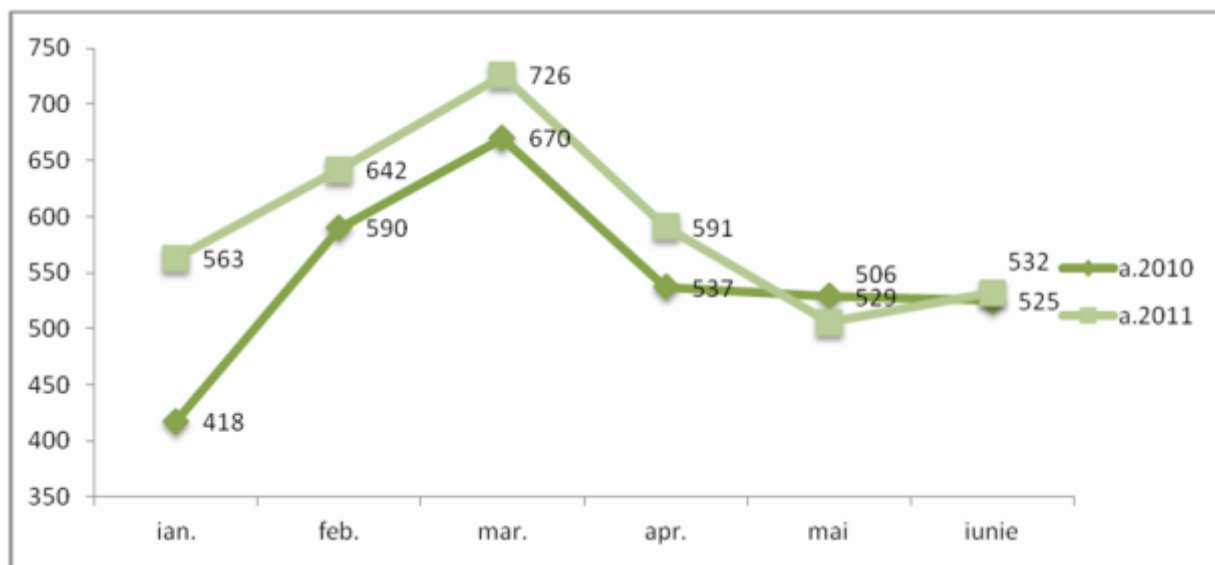

Figura 5.2. Evoluția numărului de întreprinderi înregistrate în ianuarie-iunie 2010-2011

Sursa: Camera Înregistrării de Stat

Numărul întreprinderilor radiate în ianuarie-iunie 2011 a constituit 1762 de unități cu 15% mai mult decât în aceeași perioadă a anului precedent. 68,7% din numărul de întreprinderi radiate în primul semestru al anului curent sunt din afara Chișinăului.

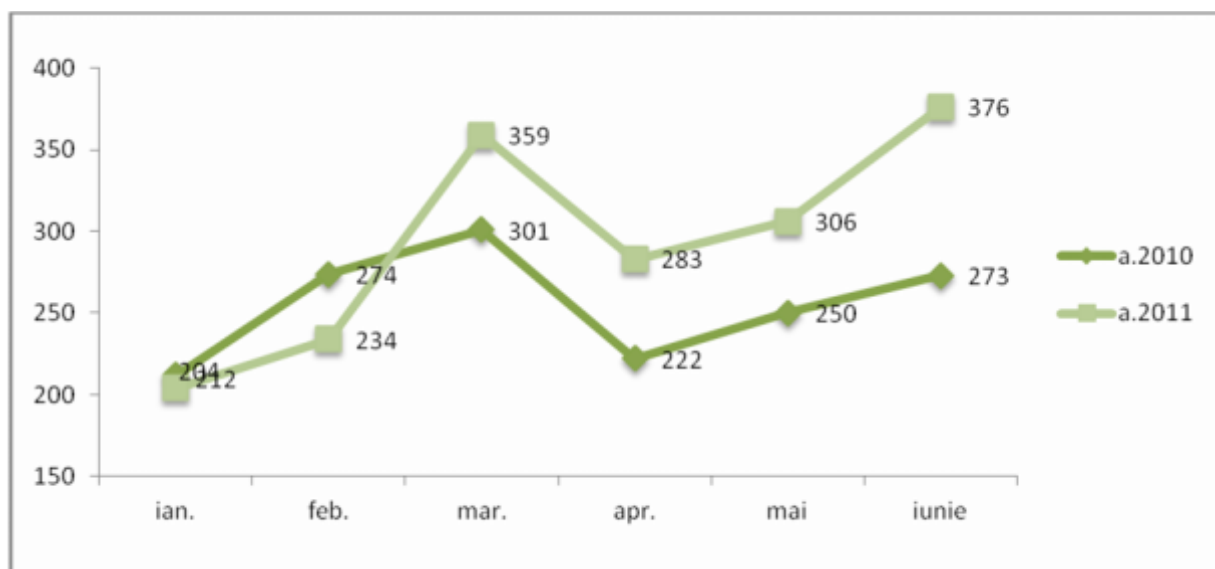

Figura 5.3. Evoluția numărului de întreprinderi radiate în ianuarie-iunie 2010-2011

Sursa: Camera Înregistrării de Stat

Indicatorul calculat, care caracterizează creșterea netă/micșorarea numărului întreprinderilor (înregistrate, minus radiate), arată că în perioada ianuarie-iunie 2010-2011 a avut loc o creștere netă nesemnificativă a numărului de întreprinderi, ritmul de creștere constituind 3,5%. În prima jumătate a anului 2011 se remarcă o creștere cu 3,5% a numărului întreprinderilor în Registrul de stat față de aceeași perioadă a anului precedent.

Tabelul 5.1. Dinamica întreprinderilor înregistrate și radiate în perioada ianuarie-iunie 2010-2011

Anii/luna	Creșterea / micșorarea netă	
	Numărul, un. (Întreprinderi înregistrate – întreprinderi radiate)	Indice, %
2010, semestrul I	1737	-
2011, semestrul I	1798	103,5
<i>Inclusiv:</i>		
Ianuarie	359	174,3
Februarie	408	129,1
Martie	367	99,5
Aprilie	308	97,8
Mai	200	71,7
Iunie	156	61,9

Sursa: calculat în baza datelor Camerei Înregistrării de Stat,

Dinamica principalilor indicatori de dezvoltare a întreprinderilor în perioada 2007-2010

Analiza principalilor indicatori de dezvoltare a întreprinderilor a fost efectuată pentru anii 2007-2010* pentru a vedea care a fost evoluția acestor indicatori în perioada premergătoare crizei economico-financiare, și respectiv în perioada ieșirii din criză.

Potrivit datelor BNS, în perioada 2007-2010 se observă o creștere ne semnificativă, dar constantă a numărului de întreprinderi: de la 40,0 mii până la 46,7 mii de întreprinderi. Ritmurile anuale de creștere a numărului de întreprinderi au constituit în anul 2007 –10,6%, în anul 2008 – 5,3%. În anul 2009, când s-au micșorat în mod semnificativ indicatorii macroeconomici, numărul de întreprinderi a continuat să crească, ritmul anual de creștere a fost ceva mai mic, constituind 6,0%. În anul 2010, în comparație cu anul 2009, ritmul anual de creștere a numărului de întreprinderi a înregistrat o ușoară scădere (un indice de 4,7%). În 2007-2010, ritmul de creștere a numărului de întreprinderi a constituit 17,04%.

Numărul mediu de salariați la întreprinderi, conform datelor BNS, în perioada 2007-2008, a rămas aproape neschimbat, în anul 2009 se remarcă o scădere semnificativă a acestuia (94,2% față de anul precedent). Deși numărul întreprinderilor, veniturilor din vânzări și a economiei în ansamblu, în anul 2010 a fost în creștere, de asemenea, se observă o micșorare a numărului mediu de salariați. În comparație cu anul 2007, numărul mediu de salariați a înregistrat o tendință de micșorare (indicele constituind 91,6%).

Veniturile din vânzări din activitatea întreprinderilor au crescut în perioada 2007-2008 (indicele fiind 117,9%). Anul 2009 a fost mai greu pentru agenții economici, reflectându-se prin diminuarea veniturilor. Astfel, în anul 2009 se remarcă o reducere semnificativă a veniturilor din vânzări cu 16,3% față de 2008. În comparație cu anul 2009 în anul 2010 se observă o ameliorare a situației, înregistrându-se o creștere semnificativă a venitului din vânzări (indicele -121,2%).

* e necesar de a lua în considerație că datele statistice privind activitatea întreprinderilor pentru anul 2010, au fost prezentate pe site-ul BNS în iunie 2011

Tabelul 5.2. Dinamica principalilor indicatori ai activității întreprinderilor în perioada 2007-2010

	2007	2008	2009	2010
Numărul întreprinderilor, mii un.	40	42,1	44,6	46,7
Indici, %	110,6	105,3	106	104,7
Numărul mediu de salariați, mii pers.	574,1	572,1	539,2	526,2
Indici, %	99,9	99,7	94,2	97,6
Venituri de vânzări, mil. MDL	148512,7	175058	146447	177503
Indici, %	126,5	117,9	83,7	121,2

Sursa: calcule în baza datelor preluate de la Biroul Național de Statistică

Conform statisticii oficiale, în anul 2010 din întreprinderile care prezintă rapoarte privind activitatea curentă la BNS, 97,7% aparțin sectorului IMM. 63,2% din veniturile din vânzări sunt încasate de întreprinderile mari (care constituie 2,3% din total întreprinderi).

Din numărul total de angajați ai întreprinderilor, 41,2% îi revin întreprinderilor mari, 58,6% din profitul întreprinderilor până la impozitare.

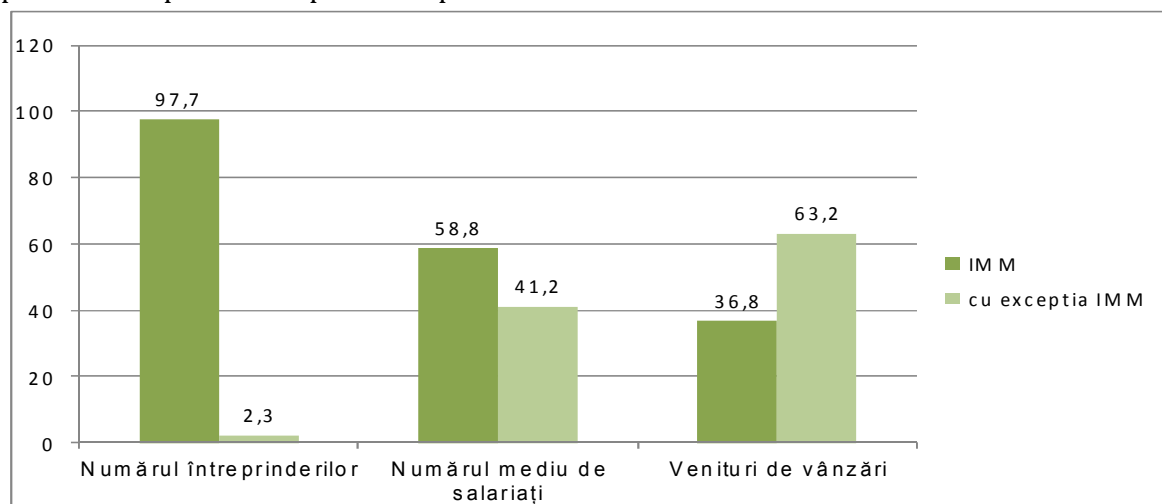

Figura 5.4. Ponderea întreprinderilor mari și IMM în total întreprinderi în anul 2010 pe principalii indicatori

Sursa: datele BNS

În anul 2010 se atestă o majorare a veniturilor din vânzări în toate sectoarele economiei. Comerțul cu ridicata și amănuntul domină, reprezentând în 2010, 46,3% – mai mult decât veniturile din vânzări generate de industrie și de sectorul agricol luate împreună. Sectoarele prestatoare de servicii (transporturi, comunicații) de asemenea reprezintă o proporție mare din vânzările totale în economie.

În perioada 2009-2010, cea mai mare majorare a venitului din vânzări au înregistrat-o sectoarele agricol și construcții (cu 46% față de anul 2009 în sectorul agricol, respectiv 27% în construcții).

Tabelul 5.3. Veniturile din vânzări ale întreprinderilor pe genuri de activitate, 2009-2010

	anul 2009	anul 2010
Total, mil. MDL	146447	177503
Agricultura, economia vânătorului și silvicultura	4806,9	7020,4
Industria prelucrătoare	22207,4	26436,2
Energie electrică, gaze și apă	15074,2	17071,2
Construcții	6451,8	8242,2
Comerț cu ridicata și cu amănuntul	65622,8	82101,3
Hoteluri și restaurante	1182,5	1368,0
Transporturi și comunicații	15301,2	17805,7
Tranzacții imobiliare, închirieri și activități de servicii prestate întreprinderilor	5773,7	6639,3
Alte activități	10026,5	10819,0

Sursa: Datele BNS

Dinamica principalilor indicatori de dezvoltare a IMM-urilor în perioada 2007-2010

Structura sectorului IMM

Sectorul IMM constă din microîntreprinderi, întreprinderi mici și mijlocii. În numărul total de IMM domină microîntreprinderile (76,5%), întreprinderile mici constituie 20%, iar cele mijlocii – aproximativ 3,5%.

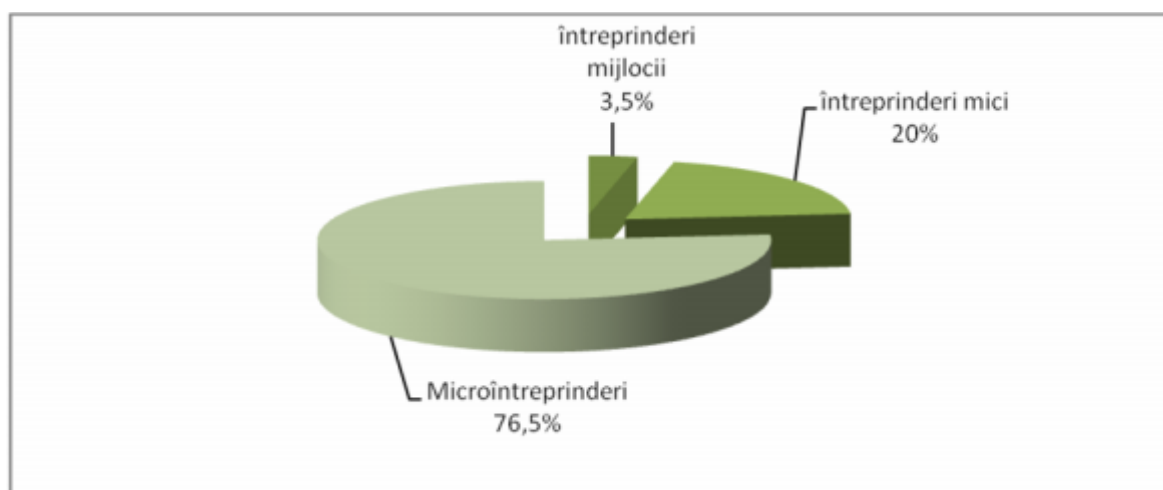

Figura 5.5. Structura sectorului IMM în anul 2010

Sursa: Biroul Național de Statistică

Modificarea principalilor indicatori ai IMM. Potrivit datelor BNS, în perioada 2007-2010 s-a remarcat o creștere nesemnificativă, însă constantă a numărului de IMM: de la 39,3 mii la 45,6 mii de întreprinderi. În anul 2010 în interiorul sectorului IMM dinamica numărului întreprinderilor micro, mici și mijlocii a înregistrat tendințe diferite. La fel ca și în anul 2009, creșterea numărului de întreprinderi în sectorul IMM a avut loc, în primul rând, datorită întreprinderilor micro și mici. În special întreprinderile mici s-au distins prin ritmuri anuale de

creștere înalte (10,5% în 2010). Grupul de întreprinderi mijlocii, dimpotrivă, a înregistrat în perioada 2007-2009 o micșorare a numărului de întreprinderi (în anul 2009, indicele a constituit 89,6%), în perioada 2009-2010 acesta fiind de 99,8%.

În perioada anilor 2009-2010 se atestă o scădere a numărului total de salariați din toate întreprinderile (indicele constituind 97,6%). În această perioadă pentru IMM, ritmul anual de micșorare a constituit 97,9%.

În anul 2010, în toate grupele de întreprinderi, cu excepția întreprinderilor mici, s-a înregistrat o tendință de scădere a numărului de salariați. Ritmurile de micșorare pentru întreprinderile mijlocii și micro au constituit 94,54% și 94,78%, respectiv întreprinderile mici au înregistrat un ritm de creștere de 103,3%. Ponderea IMM în PIB, în perioada 2009-2010, a crescut: de la 28,9 la 35,5% (sursa: site-ul Ministerului Economiei <http://www.mec.gov.md/sector/241/2113>).

Sectorul comerțului este cel mai mare angajator, cu 25% de salariați antrenați în IMM, sectorul formal, în anul 2010. Sectorul industriei prelucrătoare și cel agrar sunt cel de-al doilea, respectiv al treilea angajatori mari în sectorul IMM din țară (16,8%, respectiv 15,6%). Deși, în sectorul agriculturii sunt angajați un număr mare de salariați (15,6%), ponderea în total venituri din vânzări este una destul de mică (7%).

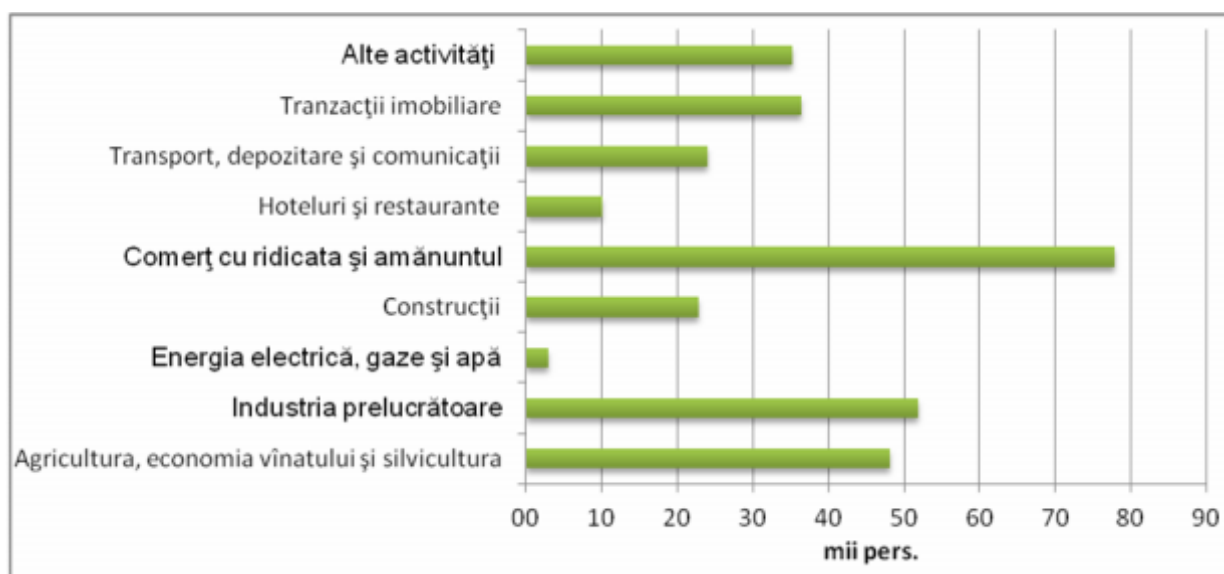

Figura 5.6. Numărul mediu de salariați pe genuri de activitate în IMM, 2010

Sursa: Datele BNS

În perioada 2009-2010, atât în sectorul IMM, cât și în ansamblu, profitul a crescut simțitor, în special în sectoarele: industria prelucrătoare (de 22,3 ori, respectiv pentru IMM a crescut de 2,7 ori), tranzacții imobiliare (2,9 ori, respectiv pentru IMM -1,9 ori), comerț (de 3,1 ori, respectiv pentru IMM s-a majorat de 2 ori), construcții (de 1,8 ori, respectiv pentru IMM de 1,9 ori). O creștere semnificativă s-a înregistrat la întreprinderile din sectorul agricol, întreprinderile sectorului dat, înregistrând în anul 2010- profit.

Sectoarele prestatoare de servicii (energie electrică, gaze, apă și hoteluri și restaurante) au înregistrat în anul 2010 profit, pe când întreprinderile mici și mijlocii au înregistrat în aceste sectoare pierderi, la fel ca și în anul 2009.

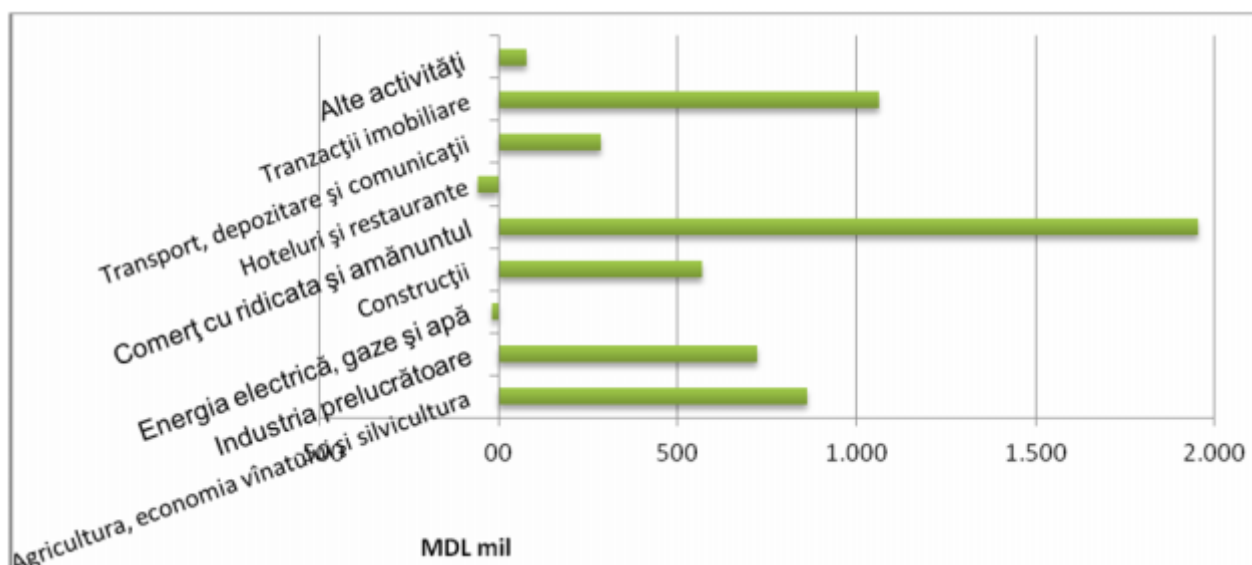

Figura 5.7. Suma profitului/pierderilor până la impozitare ale IMM în anul 2010 pe genuri principale de activitate ale întreprinderilor

Sursa: Datele BNS

Suma profitului (+)/ pierderilor până la impozitare a întreprinderilor (inclusiv sectorul IMM) a crescut în perioada 2007-2008. În plus, în sectorul IMM, inclusiv în 2 grupe de întreprinderi din sectorul dat (cu excepția întreprinderilor mici), în anul 2008 s-a înregistrat o micșorare a volumului veniturii din vânzări, dar profitul a continuat să crească. În anul 2009, profitul s-a micșorat în toate grupele de întreprinderi, dar în 2010 din nou s-a majorat.

Tabelul 5.4. Dinamica profitului (+)/pierderilor (-) până la impozitare

Indicatori	Profit (+)/ pierderi (-) până la impozitare, mil. MDL							
	2007	Indici, %	2008	Indici, %	2009	Indici, %	2010	Indici, %
Total întreprinderi, inclusiv:	10836,3	218,2	15549,4	143,5	3666,8	23,6	13169,8	359,16
sectorul IMM, dintre care:	3777,5	216,1	5483,2	145,2	2243,2	40,9	5456,9	243,3
Întreprinderi mijlocii	1486,0	253,1	1847	124,3	725,6	39,3	1931,5	266,2
Întreprinderi mici	1855,1	203,6	3124,4	168,4	1357,5	43,4	2842,4	209,4
Micro întreprinderi	436,4	174,7	511,8	117,3	160,1	31,3	683,0	426,6

Sursa: calculat de IEFS în baza datelor din Banca de date statistice Moldova:

<http://statbank.statistica.md/pxweb/Database/RO/databasetree.asp>. Accesat la 10.04.2011

Pentru o analiză mai detaliată a antreprenorialului și prognozării situației în sfera businessului, pe lângă indicatorii Biroului Național de Statistică și datele Camerei Înregistrării de Stat, e necesar de a lua în calcul opinia antreprenorilor (Boxa 5.1).

Boxa 5.1. Perspectivele de dezvoltare a businessului

În scopul cercetării situației actuale și identificării perspectivelor de dezvoltare a businessului în țară, IEFS cu sprijinul Ministerului Economiei a realizat în mai 2011 un sondaj anonim în rândul antreprenorilor, reprezentând diferite sectoare ale economiei, la care au participat 107 respondenți din 22 raioane ale țării, inclusiv mun. Chișinău, UTA Găgăuzia.

În pofida unei înrăutățiri a situației în a. 2008-2009, majoritatea antreprenorilor moldoveni (78,5%) planifică în următorii 2 ani să-și dezvolte afacerea. Doar 3,7% din respondenți nu intenționează să-și dezvolte businessul; 17,8% - au întâmpinat dificultăți în evaluarea perspectivelor de dezvoltare a afacerii lor.

Respondenții intenționează să-și dezvolte afacerea în diverse direcții. Cea mai mare parte a antreprenorilor chestionați (31,7%) planifică să majoreze volumul de producție și/sau să-și lărgescă gama de produse, 23,9% din respondenți intenționează să-și dezvolte afacerea prin intermediul ridicării calității produselor/serviciilor; diversificarea producției prin inițierea noilor genuri de activitate - 20,8%; penetrarea noilor segmente de piață (noi cumpărători) în interiorul țării - 16,6% din respondenți, 6,6% din numărul antreprenorilor chestionați planifică ieșirea pe noi piețe externe de desfacere.

Comparativ cu un sondaj realizat acum 5 ani (2006), în anul curent au avut loc modificări minore, privind direcțiile de dezvoltare a afacerii. Din diferențele mai semnificative, menționăm: s-a micșorat ponderea antreprenorilor, care planifică ridicarea calității produselor / serviciilor (de la 27,7% la 23,9% din respondenți), cu toate că anume calitatea este o componentă principală a competitivității produselor. Concomitent, cu 3,4 puncte procentuale (de la 17,4% la 20,8%) a crescut ponderea antreprenorilor, care acum, folosesc o strategie mult mai complexă de dezvoltare a afacerii prin inițierea noilor genuri de activitate, care necesită mai multe cunoștințe și experiență în condițiile de piață.

La fel ca și în anul 2006, majoritatea antreprenorilor intenționează să utilizeze strategii de dezvoltare pe termen scurt, care nu sunt întotdeauna asociate cu o creștere a competitivității businessului - majorarea volumului și asortimentului producției. O pondere relativ mai mică de respondenți, au în vedere strategii, care vor reflecta sau vor duce la o creștere durabilă a competitivității întreprinderilor - îmbunătățirea calității, exportul producției etc.

Indicatorii de dezvoltare a businessului în regiunea din partea stângă a Nistrului

Numărul general de întreprinderi/organizații, înregistrate în Registrul unic de stat a întreprinderilor și organizațiilor în regiunea din partea stângă a Nistrului a constituit la finele anului 2009- 9467 unități. În perioada 2005-2009 numărul lor a crescut cu 107,8%. În Tabelul 5.5. sunt prezentați unii indicatori, care caracterizează activitatea întreprinderilor și organizațiilor în regiunea din partea stângă a Nistrului.

Tabelul 5.5. Numărul și gruparea întreprinderilor/organizațiilor din regiunea din partea stângă a Nistrului la finele anului 2009

Indicatori	
Numărul întreprinderilor/organizațiilor, un.	9467,0
Din ele după forma de proprietate, %:	
De stat și municipală, %	13,0
Privată, inclusiv colectivă	71,5
Mixtă fără participarea capitalului străin	1,2
Mixtă cu participarea capitalului străin	2,5
Proprietatea organizațiilor publice	11,8
Din ele după genuri de activitate, %:	
Industrie	9,9
Agricultură	6,2
Transport și comunicații	1,8
Construcții	5,2
Comerț și alimentație publică, activități comerciale generale	39,9
Din ele: numărul întreprinderilor sectorului businessului mic, un.	4961,0

Sursa: Anuarul statistic al regiunii din partea stângă a Nistrului,
<http://www.mepmr.org/pechatnye-izdaniya/statisticheskij-ezhegodnik-pmr>

Datele privind dezvoltarea întreprinderilor mici din regiunea din partea stângă a Nistrului nu sunt comparabile cu datele BNS din Moldova. În regiunea din partea stângă a Nistrului, este utilizată o clasificare diferită a întreprinderilor pe sectoare, se folosește un alt criteriu de atribuire a întreprinderilor la sectorul businessului mic (organizațiile, care nu au ca formă de proprietate proprietatea de stat și au un număr de salariați până la 100 pers.).

Tabelul 5.6. Principalii indicatori de dezvoltare a businessului mic în regiunea din partea stângă a Nistrului

Indicatori	La 1 ianuarie 2010	La 1 ianuarie 2011	În % față de 2010
Numărul întreprinderilor care raportează, un.	4 961	4 925	99,3
Numărul mediu de salariați din personalul scriptic (fără cumularzi externi), pers.	15 327	13 860	90,5
Venitul din vânzări, mil ruble	4 407,7	5 758,2	130,6
Pe genuri de activitate			
- industrie	401	480,4	119,8
- agricultură	129,8	158,2	121,8
- transport	119,2	157,1	131,7
- construcții	409,3	347,3	84,8
- comerț și alimentație publică	3 031,70	4 123,90	136
- servicii informatice	8,9	17,1	192,1
- activitate generală comercială	75,6	119,6	158,2
Rezultatul activității financiar-economice (profit/pierdere)	341,4	330,3	96,7

Sursa: Доклад «О социально-экономическом развитии Приднестровской Молдавской Республики в 2010 году». Accesibil la <http://www.mepmr.org/>

În anul 2011 s-a atestat o reducere nesemnificativă a numărului întreprinderilor businessului mic. La 1 ianuarie 2011 în regiunea din partea stângă a Nistrului au funcționat 4925 de întreprinderi, cu 0,7% mai puțin decât la 1 ianuarie 2010. Se observă o micșorare a numărului de angajați în sfera micului business. În anul 2011, o întreprindere oferă locuri de muncă în medie la 2,8 persoane.

Venitul din vânzări pentru întreprinderile din micul business la 01.01.2011 a constituit 5758,2 mil rub sau de 1,3 ori ai mult decât la 01.01.2010. O pondere semnificativă de la veniturile obținute în sectorul businessului mic revine întreprinderilor din comerț și alimentația publică (71,6%).

În regiunea din partea stângă a Nistrului, la 1 ianuarie 2011, numărul întreprinzătorilor individuali, care activează în baza patentei de întreprinzător a constituit 12408, cu 9,3 % mai mult decât în anul 2009. Un număr mare de întreprinderi individuale activează în sectorul comerțului și alimentației publice (72,4%). Alte sectoare în care activează întreprinderile individuale se referă la următoarele sectoare: servicii (15,3%), agricultura (8,5%), producerea (3,8%).

Capitolul VI SECTORUL SOCIAL

Situația demografică

În perioada ianuarie-iunie 2011, numărul născuților-vii a constituit 1862 pers. sau, calculate la 1000 de locuitori, 10,5 pers. Comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent, numărul născuți-vii a scăzut cu 6,8%. Numărul celor decedați a alcătuit 21205 pers. sau 12,0 pers. la 1000 de locuitori. Comparativ cu aceeași perioadă a anului trecut, numărul de decedați s-a redus cu 9,7%. Structura mortalității pe clase ale cauzelor de deces relevă, că cele mai multe decese (59,3%) au drept cauză: bolile aparatului circulator, tumorile maligne constituind 12,9%, bolile aparatului digestiv - 8,6%, accidentele, intoxicațiile și traumele - 7,3%, bolile aparatului respirator - 5,6%, alte clase - 6,3%.

Boxa 6.1. Analiza comparativă

În toate țările CSI, una din cauzele decesului sunt bolile aparatului circulator. Această situație este valabilă pentru țările, unde predomină persoanele în vârstă, care sunt cele mai afectate de aceste boli. În Belarus, numărul persoanelor ce depășesc vârsta de 65 de ani este de 14% din populația totală, în Rusia - 13%, Ucraina - 16%.

Sursa: "Казakhstan и страны СНГ", № 2, 2011.

Revista trimestrială a Agenției de statistică a Republicii Kazahstan

În perioada ianuarie-iunie 2011, scăderea naturală a fost de 1,5 pers. la 1000 de locuitori. Comparativ cu aceeași perioadă a anului trecut, situația în acest domeniu s-a îmbunătățit (în primul semestru al anului 2010, scăderea naturală a fost de 2,0 pers.).

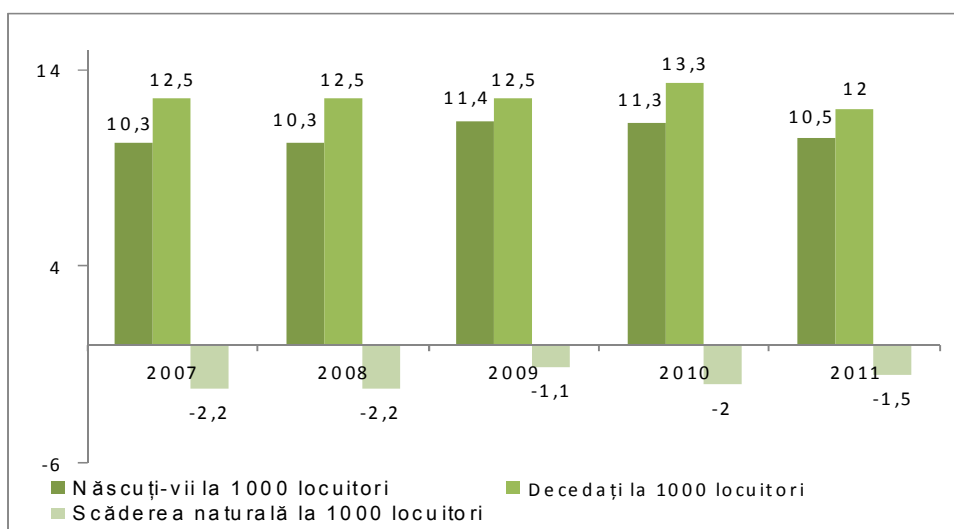

Figura 6.1. Ratele natalității, mortalității și scăderea naturală a populației în perioada ianuarie-iunie 2007-2011, promile

Sursa: BNS

Numărul *căsătoriilor* a alcătuit 9637 și a scăzut, comparativ cu perioada similară a anului precedent, cu 2,1%. Numărul *divorțurilor* a constituit 5565 de cazuri, fiind în scădere, comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent, cu 0,4%.

Rata de nupțialitate a fost de 5,5 căsătoriile 1000 de locuitori, față de 5,6 – în ianuarie-iunie 2010. Rata divorțialității a costat 3,2 divorțuri la 1000 de locuitori, fiind la aceeași nivel ca în perioada similară anului trecut.

Migrarea populației

În ianuarie-iunie 2011, potrivit Ministerului Afacerilor Interne, permis de ședere (permanentă și temporară) au primit 948 de cetățeni străini și 317 de repatriați. În structura imigranților după scopul sosirii au dominat cei imigrați la muncă – 41,2%, familiile – 40,5%, cetățeni imigrați la studii – 7,7%, din alte cauze – 10,6%.

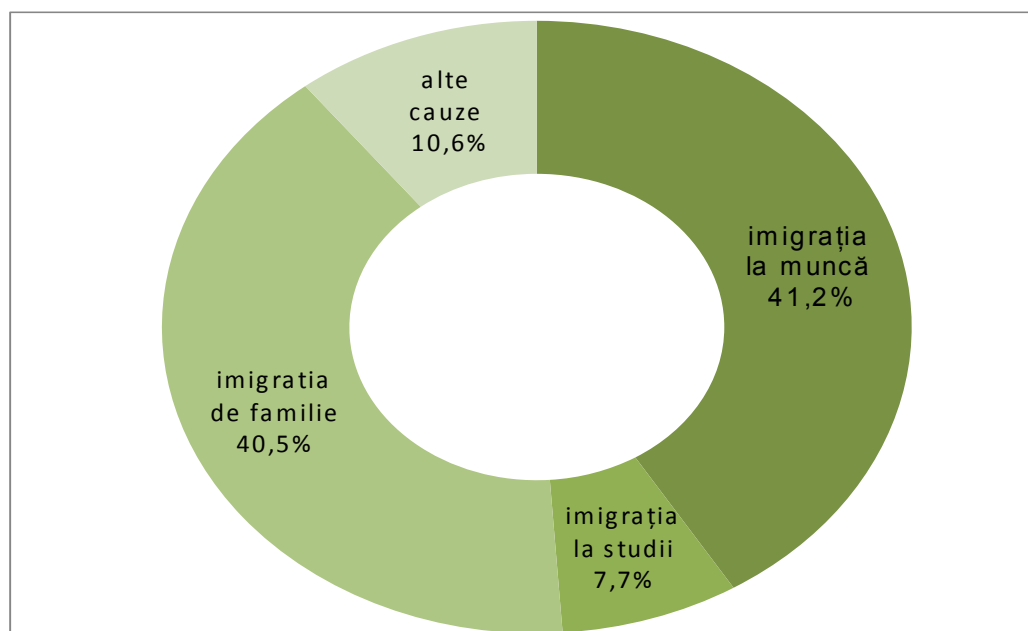

Figura 6.2. Cetățeni străini, după scopul sosirii în ianuarie-iunie 2011, %

Sursa: BNS

După țara de emigrare, cetățeni străini sunt imigranți din: Ucraina – 181 pers., România – 149 pers., Turcia – 99 pers., Federația Rusă – 97 pers., Italia – 50 pers., Statele Unite ale Americii – 30 pers., Franța – 29 pers., Azerbaidjan – 18 pers., Nigeria – 14 pers., Germania – 13 pers., Siria – 12 pers., alte țări – 256 pers.

Piața forței de muncă

În trimestru II al anului 2011, *populația economic activă* a constituit aproximativ 1328,7 mii pers. Nivelul populației economic active (raportul dintre populația economic activă mai mare de 15 ani și populația totală din această grupă de vârstă) a fost de 44,7%.

Boxa 6.2. Analiza comparativă

Populația economic activă în țările CSI, în trimestrul I anului 2011, este estimată la 137 mil. pers. (sau aproximativ jumătate din populația totală), inclusiv în Rusia-75 mil. pers., Ucraina - 22 mil. pers., Kazahstan - 8,6 mil. pers., Belarus - 4,7 mil. pers., Azerbaidjan - 4,6 mil. pers. În majoritatea țărilor CSI, rata ocupării forței de muncă variază de la 92 până la 94%. O parte semnificativă a persoanelor din activitățile economice, predomină în întreprinderile mari și mijlocii: în Armenia, Kazahstan și Tadjikistan - 26-40%, Ucraina - 53%, Rusia -67%, Belarus - 70%.

Sursa: "Казakhstan и страны СНГ", № 2, 2011.
Revista trimestrială a agenției de statistică a Republicii Kazahstan

Numărul *populației ocupate* a alcătuit aproximativ 1246,1 mii pers. Rata de ocupare (raportul dintre populația ocupată cu vârstă mai mare de 15 ani la populația totală de aceeași categorie de vârstă) a fost de 41,9%.

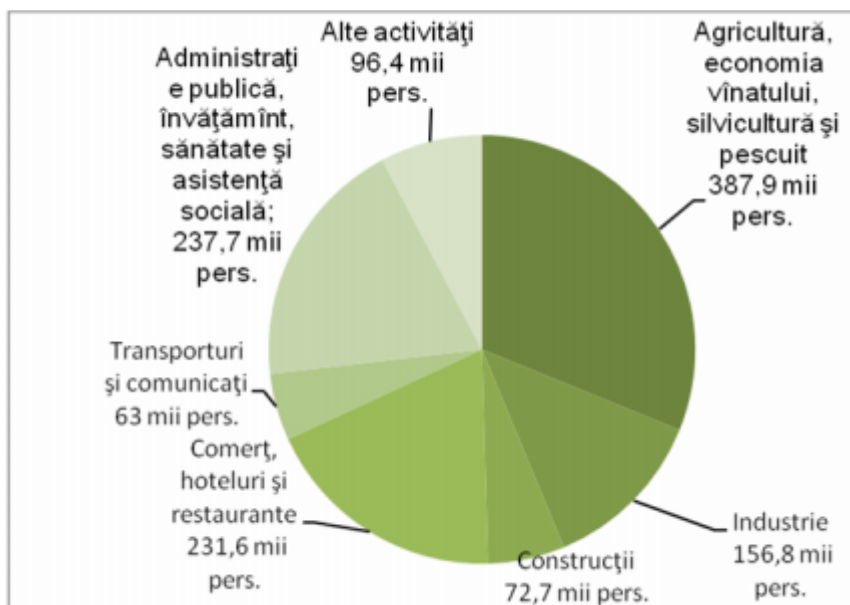

Figura 6.3. Populația ocupată pe activități economice în trimestru II 2011, mii pers.

Sursa: BNS RM

Populația ocupată a fost repartizată conform activității economice: 387,9 mii pers. - agricultură, economia vânatului, silvicultură și pescuit; 156,8 mii pers. - industrie; 72,7 mii pers. - construcții; 231,6 mii pers. - comerț, hoteluri și restaurante; 63 mii pers. - transporturi și comunicații; 237,7 mii pers. - administrație publică, învățământ, sănătate și asistență socială; 96,4 mii pers. - alte activități.

Numărul șomerilor conform definiției Biroului Internațional al Muncii a fost 82,6 mii pers. **Rata șomajului** a fost la nivel de țară în valoare de 6,2%. La bărbați ea a atins valoarea de 7,0% și la femei - 5,3%. Continuă să se mențină disparități semnificative între rata șomajului în mediul urban - 7,9% și cel rural - 4,7%.

Boxa 6.3. Analiza comparativă

Numărul șomerilor în țările CSI, calculat după metodologia Biroului Internațional al Muncii a scăzut în comparație cu perioada ianuarie-martie a anului trecut, potrivit Comitetului de statistică al CSI, a constituit în luna martie a anului curent 9,2 mil. pers. sau 6,7% din populația economic activă, ceea ce este cu 11% mai puțin decât în ianuarie-martie 2010 (10,4 mil. pers. sau 7,7%). Indicatorii șomajului înregistrați sunt semnificativ mai mici decât nivelul șomajului, stabilit prin metodologia Biroului Internațional al Muncii, o parte substanțială a șomerilor preferă să caute un loc de muncă independent a fi înregistrat. La sfârșitul lunii martie 2011, în țările CSI, sunt înregistrate în serviciile de ocupare a forței de muncă - 2,6 mil. de șomeri, sau 1,9% din populația economic activă, care este cu 17% mai mică decât la data corespunzătoare în 2010 (3,2 mil. pers. sau 2,3%).

*Sursa: " Казахстан и страны СНГ ", № 2, 2011.
Revista trimestrială a agenției de statistică a Republicii Kazahstan*

Numărul șomerilor oficial înregistrați, conform datelor Agenției Naționale pentru Ocuparea Forței de Muncă, în perioada ianuarie-iunie 2011 a atins 37866 pers., inclusiv 18391 femei. Din numărul total al șomerilor oficial înregistrați - 6730 pers. au fost plasate în câmpul muncii (inclusiv 3917 femei).

Din numărul total al șomerilor înregistrați oficial, 11177 pers. au lucrat (inclusiv 5390 femei), 9463 pers. au revenit pe piața muncii după o anumită întrerupere (inclusiv 4600 femei), 17226 pers. pentru prima dată au fost în căutarea unui loc de muncă (inclusiv 8401 femei).

Numărul total al șomerilor oficial înregistrați a fost repartizat conform studiilor: 1642 pers. – cu studii primare (inclusiv 4600 femei), 13712 pers. cu studii gimnaziale (9 clase) (inclusiv 6829 femei), 7630 pers. cu studii liceale și medii de cultură generală (11-12 clase) (inclusiv 4280 femei), 9568 pers. cu studii secundare profesionale (inclusiv 3472 femei), 2594 pers. cu studii medii de specialitate (colegii și fostele școli profesionale) (inclusiv 1488 femei), 2720 pers. cu studii superioare (inclusiv 1568 femei).

Șomerii înregistrați oficial au fost clasati conform categoriei de vârstă 7460 pers. - de vârstă 16–24 ani (inclusiv 3627 femei), 5929 pers. – de 25–29 ani (inclusiv 2963 femei), 16961 pers. – de 30–49 ani (inclusiv 8704 femei), 7516 pers. de 50–65 ani (inclusiv 3097 femei).

Repartizarea persoanelor după durata șomajului: din numărul total al șomerilor, înregistrați la începutul anului, cei aflați la evidență la începutul anului numărau 78585 pers. (40438 femei și 38147 bărbați); cu durata șomajului de până la 6 luni – 45697 pers. (22153 femei și 23544 bărbați); cu o durată de 6–12 luni – 16270 pers. (8774 femei și 7496 bărbați); cu o durată de la 12 până la 24 luni – 13887 pers. (7865 femei și 6022 bărbați); peste 24 luni – 2731 pers. (1646 femei și 1085 bărbați).

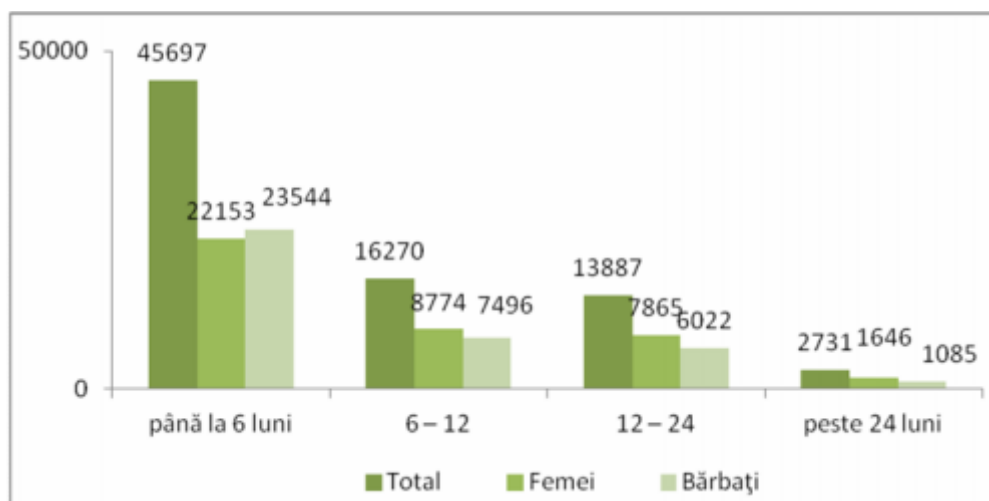

Figura 6.4. Repartizarea persoanelor după durata șomajului în ianuarie-iunie 2011, pers.

Sursa: ANOFM

Minimul de existență. Mărimea minimului de existență în trimestrul I-i al anului 2011 a constituit în medie pentru o persoană 1471,3 MDL, fiind în creștere cu 9,6% față de trimestru I-i al anului precedent. Majorarea minimului de existență a fost determinată atât de creșterea prețurilor, cât și de schimbările care au avut loc în structura cheltuielilor de consum ale populației, în special majorarea ponderii cheltuielilor pentru mărfurile nealimentare și servicii.

Pe categorii de populație, valoarea maximă a minimului de existență revine populației aptă de muncă – 1551,0 MDL (comparativ cu perioada similară a anului precedent - 1422,4 MDL), și în special bărbaților – 1631,3 MDL (comparativ cu perioada similară a anului precedent - 1502,7 MDL). Minimul de existență al pensionarilor a constituit 1275,4 MDL (1150,2 MDL în perioada similară al anului precedent) atingând 86,7% din valoarea medie pentru toată populația.

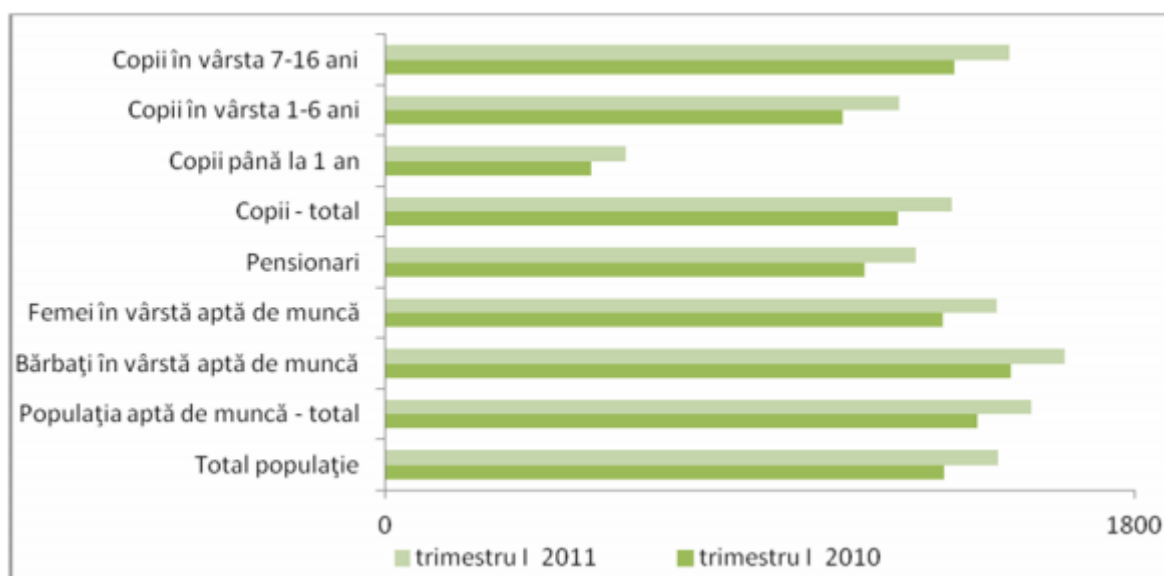

Figura 6.5. Minimul de existență, persoane

Sursa: BNS RM

Minimul de existență al copiilor în medie a atins 1358,7 MDL, în dependență de vârsta copilului: de la 577,6 MDL pentru un copil cu vârsta de până la 1 an până la 1499,7 MDL pentru un copil de 7-16 ani.

În funcție de mediul de reședință, minimul de existență pentru trimestrul I al anului 2011 se caracterizează prin valori maxime pentru mediul urban - 1618,2 MDL și respectiv valori minime pentru mediul rural - 1366,6 MDL. Acest decalaj este determinat de diferențele existente în componența coșului alimentar, dar și în structura cheltuielilor de consum ale gospodăriilor din mediul urban și rural.

Veniturile disponibile ale populației

În trimestrul I al anului 2011 *veniturile disponibile* ale populației au constituit 1352,2 MDL (conform datelor Cercetării Bugetelor Gospodăriilor Casnice) în medie pe o persoană lunar, cu o creștere de 10,6% față de perioada similară a anului precedent. În termeni reali (cu ajustarea la indicele prețurilor de consum) veniturile populației au crescut cu 4,2%.

Sursele de venit se distribuie după aportul lor la formarea veniturilor disponibile: plăți salariale, care formează sursele principale de venit – (48,8%) din veniturile totale disponibile, fiind în creștere față de perioada similară a anului 2010 cu 7,2 p.p.

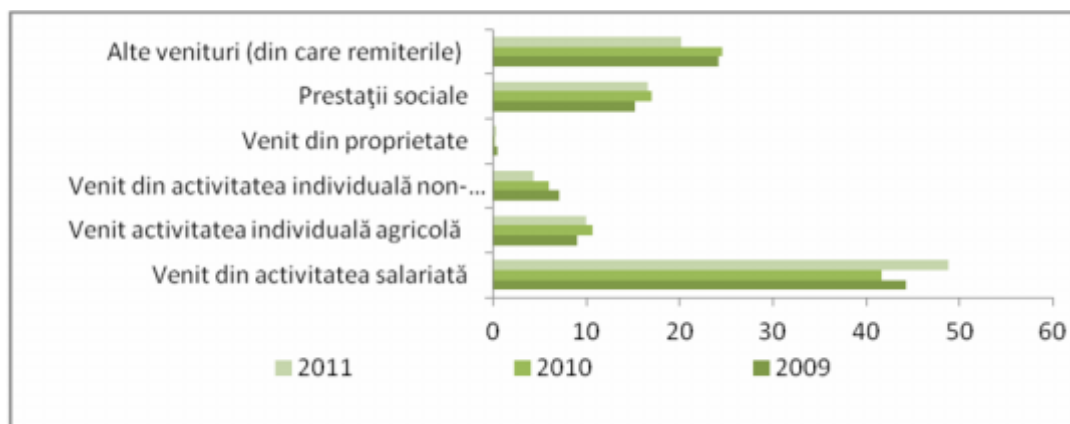

Figura 6.6. Structura veniturilor disponibile totale, în trimestrul I 2009-2011, %

Sursa: BNS

Prestațiile sociale formează o altă sursă importantă de venit, cu o pondere de 16,5% (marcând o reducere de 0,5 p.p. față de aceeași perioadă a anului 2010). Veniturile obținute din activitatea individuală agricolă constituie 10,0% (-0,7 p.p.) din totalul veniturilor disponibile. Veniturile obținute din activitatea individuală non-agricolă au scăzut cu 4,3% (-1,7 p.p.). O sursă importantă în formarea veniturilor gospodăriilor casnice sunt remiterile, a căror contribuție este de 14,8% cu o reducere de 3,7 p.p. față de trimestrul I al anului 2010.

În funcție de mediul de reședință, de remarcat că, veniturile populației urbane au fost în medie cu 661,7 MDL sau cu 61,8% mai mari decât ale populației rurale. În mediul urban, principala sursă de formare a veniturilor este activitatea salariată, care a asigurat veniturile populației în proporție de 62,6% (54,6% în trimestrul I-i al anului 2010) și prestațiile sociale – 12,9% (13,8% în trimestrul I-i al anului 2010).

În mediul rural, cea mai importantă sursă de venit este aceeași activitate salarială - 32,2%, a cărei contribuție la venitul total disponibil, practic, este de 2 ori mai mică decât în mediul urban. Totodată, veniturile obținute din activitatea individuală agricolă au asigurat 20,6% din totalul veniturilor disponibile.

Populația rurală în comparație cu cea urbană este dependentă într-o proporție mai mare de remiterile venite din afara țării, ponderea acestora în veniturile disponibile fiind de 20,4% față de 10,1% în cazul populației din mediul urban. În afară de aceasta, pentru populația rurală este caracteristică o pondere mai mare a prestațiilor sociale, contribuția acestora fiind 20,8% comparativ cu 12,9% în mediul urban.

În structura veniturilor disponibile ale populației predomină *veniturile bănești* – 88,2%, celor în natură revenind 11,8%. În termeni absoluți, valoarea veniturilor bănești a atins 1192,8 MDL lunar în medie pe o persoană, iar cele în natură – 159,4 MDL. Veniturile bănești constituie 96,5% din veniturile populației din mediul urban, și 78,3% ale celor din mediul rural.

Cheltuielile de consum ale populației

Cheltuielile medii lunare de consum ale populației în trimestru I-i al anului 2011 au constituit în medie pe o persoană 1421,1 MDL, cu o creștere de 7,2% față de aceeași perioadă a anului precedent. Veniturile au crescut cu ritmuri mai accelerate, comparativ cu cheltuielile – cu 3,4 p.p.

În termeni reali (cu ajustarea la indicele prețurilor de consum), populația a cheltuit, în medie, cu 1,1% mai mult, comparativ cu aceeași perioada a anului precedent.

Cea mai mare parte a cheltuielilor tradiționale este destinată consumului necesar de alimente – 42,9% (cu 0,7 p.p. mai puțin față de trimestrul I-i al anului 2010). Pentru întreținerea locuinței o persoană a alocat, în medie, 17,0% din cheltuielile totale de consum (+ 1,4 p.p), iar pentru îmbrăcăminte și încălțăminte – 10,0% (nivelul trimestrului I-i al anului precedent). Celelalte cheltuieli s-au fost împărțite în felul următor: pentru sănătate - 6,1% (față de 6,4% în trimestrului I-i al anului 2010); transport - 6,1% (față de 4,4%); comunicații - 4,6% (față de 4,8%); dotarea locuinței - 3,2% (față de 3,7%); învățământ - 1,2% (față de 1,3%) etc.

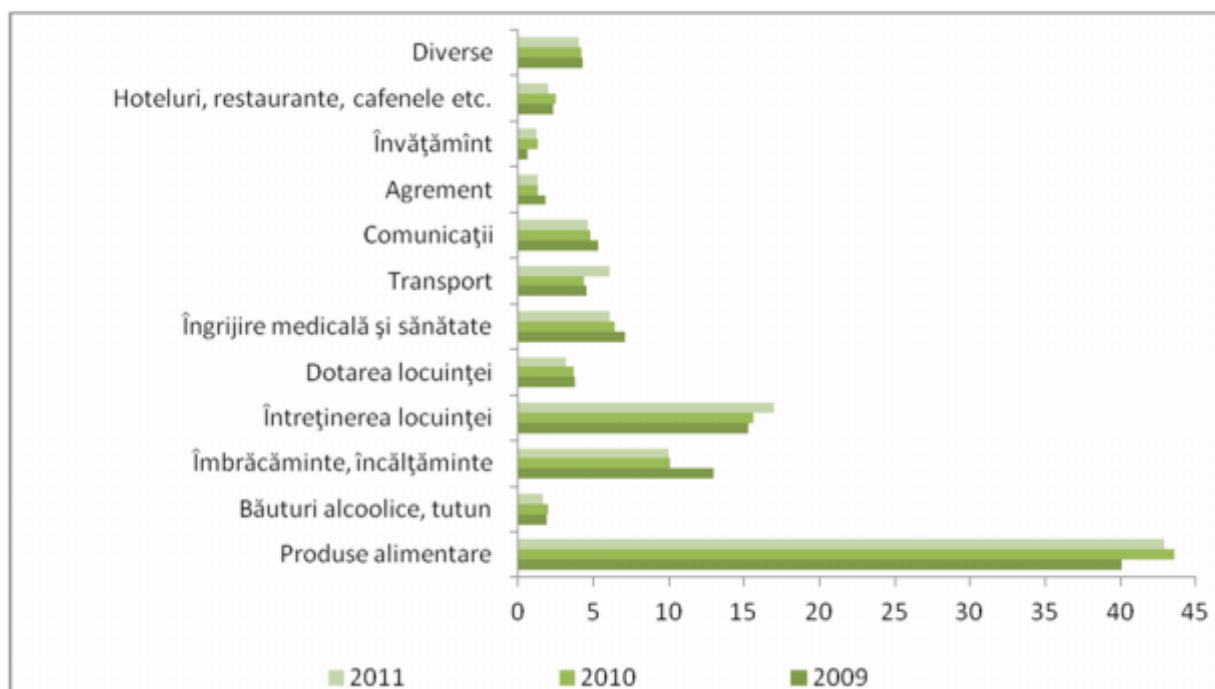

Figura 6.7. Structura cheltuielilor totale de consum ale gospodăriilor în trim. I 2009-2011, %

Sursa: BNS RM

În medie, cheltuielile de consum ale populației din mediul urban au constituit în total 1716,7 MDL pe o persoană lunar, respectiv cu 515,1 MDL sau de 1,4 ori mai mult față de mediul rural. În mediul urban, pentru asigurarea consumului de produse alimentare, populația a alocat 40,5% din cheltuielile lunare de consum (39,8% în trimestrul I al anului 2010), iar în mediul rural – 45,5% (respectiv 47,9%). Populația urbană cheltuie mai mult pentru întreținerea locuinței (19,2% față de 14,7% în mediul rural), servicii de comunicații (5,3% față de 3,8%), servicii de agrement (1,7% față de 1,0%) și pentru hoteluri, cafenele și restaurante (3,2% față de 0,8%).

În structura cheltuielilor totale de consum ale populației, predomină *cheltuielile bănești* – 88,8%, celor în natură revenindu-le, 11,2%.

În gospodăriile urbane cheltuielile în natură constituie 3,5% din totalul cheltuielilor de consum, de regulă acestea fiind cazuri de consum ale produselor alimentare primite gratis din afara gospodăriei (rude, ajutor social, etc.), iar în cazul gospodăriilor rurale, 19,3% din cheltuieli reprezintă consumul produselor obținute din activitatea individuală agricolă.

Remunerarea muncii

Câștigul salarial mediu nominal brut, potrivit BNS al RM, în luna iunie 2011 a fost de 3556,2 MDL, înregistrând o creștere cu 20,0% comparativ cu luna iunie al anului 2010 și cu 10,6% față de luna precedentă (mai 2011). Salariul mediu lunar în perioada ianuarie-iunie 2011, a înregistrat o tendință de creștere de la 2835,6 până la 3556,2 MDL.

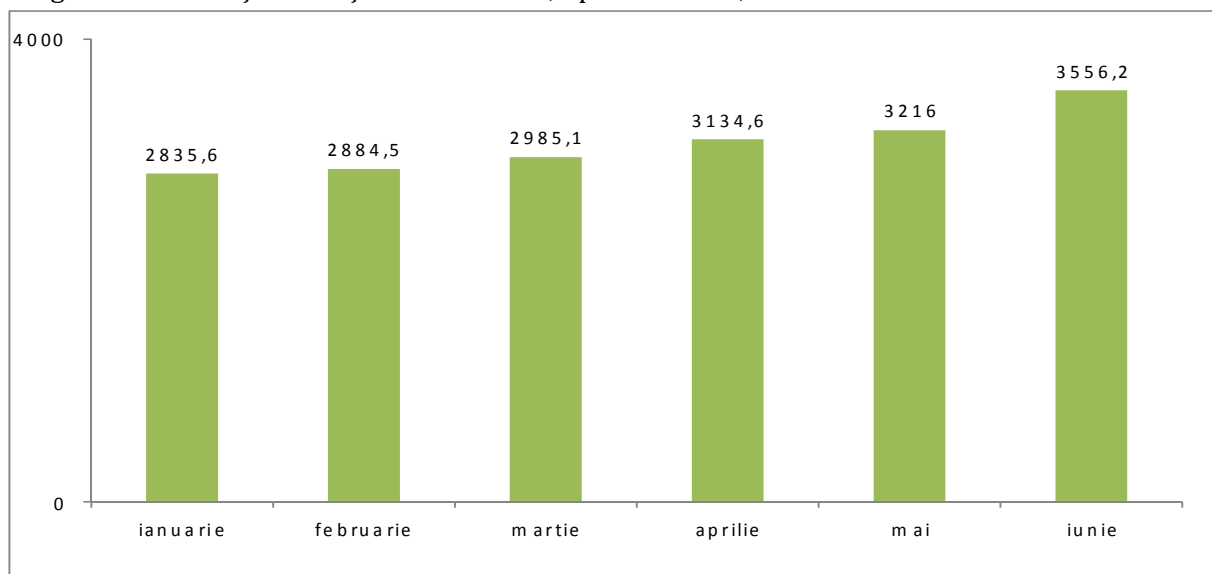

Figura 6.8. Evoluția salariului mediu lunar în ianuarie-iunie 2011, MDL

Sursa: BNS

Indicele câștigului salarial real pentru luna iunie 2011 față de luna iunie 2010 (luând în calcul inflația) a fost de 111,4%. Diferența condiționată de nivelul evaziunii fiscale este următoarea: în sfera bugetară, câștigul salarial mediu a constituit în luna iunie curent 3979,1 MDL (+39,7% față de iunie 2010); în sectorul real câștigul salarial în iunie a înregistrat 3362,5 MDL (+11,4% față de iunie 2010).

După tipurile de activitate economică, cel mai mare salariu a fost înregistrat în sfera activității financiare (de 1,9 ori mai mare decât salariul mediu pe economia națională în luna ianuarie și de 1,8 ori mai mare decât salariul mediu pe economia națională în luna iunie); și a energiei electrice

și termice, gaze și apă (de 1,6 ori mai mare decât salariul mediu pe economia națională în luna ianuarie și de 1,4 ori mai mare decât salariul mediu pe economia națională în luna iunie), a tranzacțiilor imobiliare (circa de 1,2 ori mai mare decât salariul mediu pe economia națională). Cel mai mic nivel a fost înregistrat în piscicultură (circa 50,5% din salariul mediu pe economia națională în luna ianuarie și 45% din salariul mediu pe economia națională în luna iunie), în agricultură, economia vânatului și silvicultură (54,4% din salariul mediu pe economia națională în luna ianuarie și 50% din salariul mediu pe economia națională în luna iunie).

Conform datelor BNS, creșterea cu 20% a salariului mediu pe economie este determinată, în special, de creșterea cu peste 60% a salariului mediu în „învățământ” (în sfera învățământului salariul înregistrat a fost de 2395,7 MDL în luna ianuarie, iar în luna iunie 4584,8 MDL). Totodată, creșterea câștigului salarial în învățământ, se datorează în exclusivitate acordării indemnizațiilor de concediu: spre deosebire de anul trecut acestea nu se repartizează pe lunile de concediu, ci se includ în luna de calcul. Îndemnizațiile de concediu au alcătuit peste 50% din fondul de salarii al activității respective (învățământ). În total pe economie ponderea plăților pentru timpul nelucrat (concedii anuale) a fost de 20%.

Boxa 6.4. Analiza comparativă

Câștigul salarial mediu nominal în luna martie 2011, în toate țările CSI a depășit nivelul din luna similară a anului trecut, dimensiunea acesteia a fost variată pe țări de la 5% la 40%.

Tabelul 6.1. Indicele câștigului salarial mediu lunar nominal și real în perioada ianuarie-martie a.2011

	Salariu mediu lunar nominal în comparație cu perioada similară a anului precedent, %	Salariu mediu lunar real în comparație cu perioada similară a anului precedent, %
Azerbaidjan	111,7	102,4
Armenia	105,5	95,0
Belarus	140,8	125,2
Kazahstan	118,2	109,0
Kîrgîzstan	117,4	97,6
Rusia	110,1	100,5
Tadjikistan	121,1	108,0
Ucraina	119,9	111,3

Câștigul salarial mediu nominal în capitalele țărilor CSI în luna februarie 2011, a depășit câștigul salarial mediu nominal pe întreaga țară: în Erevan de 1,1 ori, Minsk - 1,3 ori, Astana și Bișkek - 1,4 ori, Moscova și Dushanbe - 1,8 ori, Kiev - de 1,5 ori. Salarii mai mari decât media națională sunt achitate în domeniile de activitate: "Finanțe", "Industria extractivă", "Transport și comunicații". Cele mai mici salarii sunt în majoritatea țărilor CSI în domeniile: "Agricultură și silvicultură", "Sănătate" și "Educație".

Ocrotirea sănătății

Conform informației preliminare a Ministerului Sănătății, morbiditatea populației de unele boli infecțioase în ianuarie-iunie 2011 se caracterizează prin majorarea cazurilor de îmbolnăviri prin infecții acute ale căilor respiratorii cu localizări multiple - 158,0 mii cazuri față de 86,7 mii cazuri în ianuarie-iunie 2010. Totodată, au fost înregistrate mai multe cazuri de varicelă, circa 6,2 mii față de 3,3 mii cazuri în ianuarie-iunie 2010), în schimb - mai puține cazuri de gripă, hepatită virală A, infecții intestinale acute etc.

În medie la 100 mii locuitori revin 239,7 cazuri de infecții intestinale acute, 174,5 cazuri de varicelă, 128,5 cazuri de gripă și 4436,6 cazuri de infecții acute ale căilor respiratorii.

Cele mai multe cazuri de morbiditate prin infecții respiratorii acute se înregistrează în municipiile Bălți (10,9 mii sau 7,3 mii cazuri la 100 mii populație) și Chișinău (49,5 mii cazuri sau 6,3 mii cazuri la 100 mii populație), în raioanele Strășeni (5,5 mii sau 6,0 mii cazuri la 100 mii populație), Sângerei (5,3 mii sau 5,7 mii cazuri la 100 mii populație) etc.

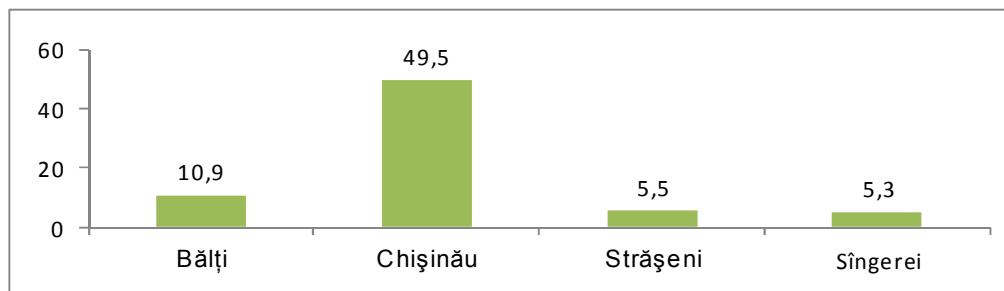

Figura 6.9. Cazurile morbidității prin infecții respiratorii acute în perioada ianuarie-iunie 2011, mii pers.

Sursa: BNS RM

Fiecare al treilea caz de infecții acute ale căilor respiratorii cu localizări multiple se înregistrează în cazul copiilor. Cele mai multe cazuri de îmbolnăviri ale copiilor cu aceste infecții au fost înregistrate în mun. Chișinău – 26,0 mii cazuri și mun. Bălți – 7,3 mii, în raioanele: Strășeni – 3,7 mii, Sângerei – 3,6 mii, Ialoveni – 3,0 mii, Căușeni – 2,7 mii de cazuri.

În ianuarie-iunie 2011 numărul purtătorilor virusului imunodeficienței umane (VIH) a constituit 271 pers., cu 28 cazuri mai mult decât în ianuarie-iunie 2010. Totodată, au fost înregistrate 101 cazuri de boală SIDA, majoritatea cazurilor fiind înregistrate în municipiile Chișinău și Bălți, (respectiv 27 și 21 cazuri) și în raionul Glodeni (11 cazuri).

Sărăcia

În anul 2010 nivelul sărăciei în Republica Moldova a înregistrat o diminuare semnificativă, comparativ cu anii precedenți. Ponderea persoanelor sărace, cu un consum mai mic decât pragul sărăciei absolute, a constituit 21,9%, reducându-se comparativ cu anul 2009 cu 4,4 p.p. Pragul sărăciei absolute a constituit în medie pe lună pe o persoană 1015,9 MDL, fiind în creștere față de anul 2009 cu 7,4%, dat fiind că Indicele Prețurilor de Consum în medie pe an a constituit 107,4%. Pragul sărăciei extreme a constituit 549,4 MDL, iar ponderea populației cu un consum mai mic decât acest nivel a alcătuit 1,4%. Astfel, circa 734,9 mii pers. au avut un consum mai mic decât pragul sărăciei absolute și circa 46,3 mii pers. – un consum sub pragul sărăciei extreme.

Profundimea sărăciei absolute sau deficitul de venituri ale persoanelor sărace în raport cu pragul sărăciei, în anul 2010 a constituit 4,5%, iar profundimea sărăciei extreme 0,3%. Aceasta înseamnă, că fiecare persoană absolut săracă a cunoscut un deficit mediu de circa 45,7 MDL pentru a depăși starea de sărăcie absolută, iar fiecărei persoane extrem de sărace au lipsă de circa 1,6 MDL pentru a ieși din sărăcia extremă.

În ceea ce privește indicele severității sărăciei, care reflectă gravitatea fenomenului sărăciei, în anul 2010 acest indicator a continuat trendul descendent, constituit 1,4%.

La nivel național, în anul 2010 a scăzut nesemnificativ nivelul inegalității. Conform coeficientului Gini, nivelul inegalității în Republica Moldova a constituit 0,305 comparativ cu 0,309 în anul 2009. De exemplu, în Rusia în anul 2010 coeficientului Gini a fost 0,42 (conform Serviciul Federal de Statistică a Federației Ruse), în Republica Kazahstan – 0,278 (conform Agenției de Statistică a Republicii Kazahstan). Un alt indicator care reflectă nivelul inegalității este distribuția 90/10 a mediei cheltuielilor de consum pe adult echivalent. Acesta indică, de

asemenea, o reducere ușoară a inegalității în țară, și relatează că cheltuielile medii ale celor mai înstărite 10% din populație sunt de circa 6,3 ori mai mari decât ale celor mai sărace 10% din populație. Sub aspect regional, inegalitatea în sate și orașele mici a crescut, iar în orașele mari diferența dintre bunăstarea celor săraci și celor bogați s-a diminuat.

Discrepanța dintre nivelul de trai al populației din mediul rural și mediul urban a rămas la fel de semnificativă. Cu toate acestea, după evoluțiile negative a ratei sărăciei în zonele rurale înregistrate în perioada anilor 2008-2009, în anul 2010 a fost constatată o ranversare a situației. Astfel, dacă în anul 2009 la sate se aflau în sărăcie 36,3% din populație, în 2010 ponderea persoanelor sărace s-a redus până la 30,3%.

Totodată, bunăstarea populației din mediul urban în general a crescut, cu excepția mun. Chișinău și mun. Bălți, unde rata sărăciei a rămas practic la nivelul anului 2009. În orașele mici nivelul sărăciei s-a redus de la 19,7 până la 14,2% în 2010.

Categoriile cele mai vulnerabile ale populației expuse sărăciei sunt cele tradiționale: gospodăriile numeroase și cele formate din mai mulți copii, gospodăriile care se întrețin din veniturile obținute din activități agricole și persoanele în etate.

Printre factorii de bază care au avut un impact semnificativ asupra evoluției sărăciei în anul 2010 vom menționa: creșterea volumului producției agricole; majorarea prețurilor la produsele agricole; implementarea reformelor în domeniul asistenței sociale, prin direcționarea mai eficientă a prestațiilor sociale spre cele mai vulnerabile pături ale populației, în special a ajutorului social.

Protecția socială a populației

Conform datelor Casei Naționale de Asigurări Sociale, numărul *pensionarilor* aflați la evidența organelor de protecție socială la 1 iulie 2011 a constituit 627,4 mii pers. sau cu 4,1 mii pers. mai mult comparativ cu 1 iulie 2010. Mărimea medie a *pensiei lunare* stabilite la 1 iulie 2011 a constituit 875,6 MDL, fiind în creștere cu 8,2% față de 1 iulie 2010, iar în termeni reali creșterea a constituit 0,5%.

Boxa 6.5. Analiză comparativă

În luna martie 2011 față de luna martie 2010, conform ratelor cursului de schimb stabilit de către autoritatea națională (centrală) a băncii din țările CSI, mărimea medie a pensiei lunare stabilite pentru limită de vârstă, în Belarus alcătuiește 107 dolari SUA (martie 2010 - 89 dolari SUA), în Kazahstan - 165 dolari SUA (125 dolari SUA), Tadjikistan - 18 dolari SUA (14 dolari SUA), Uzbekistan - 58 dolari SUA (48 dolari SUA), Ucraina - 94 dolari SUA (88 dolari SUA), mărimea pensiei de bază în Azerbaidjan alcătuiește 107 dolari SUA (93 dolari SUA), Armenia - 28 dolari SUA (20 dolari SUA), Kîrgîzstan - 21 dolari SUA (18 dolari SUA), Rusia - 104 dolari SUA (87 dolari SUA).

Sursa: "Казakhstan и страны СНГ", № 2, 2011.
Revista trimestrială a Agenției de statistică a Republicii Kazahstan

Infrațiuni. Conform datelor Ministerului Afacerilor Interne, în ianuarie-iunie 2011 au fost înregistrate 16,4 mii infrațiuni, cu 5,8% mai mult decât în perioada respectivă a anului precedent. În localitățile urbane au fost înregistrate 66% din total infrațiuni. La 10 mii locuitori revin în medie 46 infrațiuni înregistrate. Cel mai mare nivel de criminalitate a fost înregistrat în municipiile Chișinău și Bălți (respectiv 71 și 69 crime la 10 mii locuitori), ceea ce, respectiv, depășește de 1,5 ori nivelul mediu pe țară.

În ianuarie-iunie 2011 au fost înregistrate mai multe infrațiuni economice (cu 24,1%), infrațiuni contra patrimoniului (cu 11,9%) și contra securității și a ordinii publice (cu 9,3%).

Din categoria infracțiunilor contra patrimoniului cele mai răspândite sunt pungășiile, numărul cărora a crescut de 1,7 ori; furturile (cu 18,2%) și jafurile (cu 5,4%). Totodată, s-au majorat de 2,0 ori și cazurile înregistrate de fabricare a banilor falși, precum și cazurile de trafic de copii (de 2,4 ori); cazurile de huliganism și cele de contrabandă (cu 12,6% și 4,9% respectiv). În această perioadă, au fost înregistrate mai puține cazuri pentru infracțiunile contra sănătății publice și a conviețuirii sociale, a infracțiunilor contra vieții și sănătății persoanei și a celor privind viața sexuală.

Cu aplicarea armelor de foc, explozivelor și grenadelor au fost comise 37 crime. Din total infracțiunilor din categoria dată au fost înregistrate 10 cazuri de tâlhării, 9 cazuri de huliganism, 3 cazuri de vătămări intenționate.

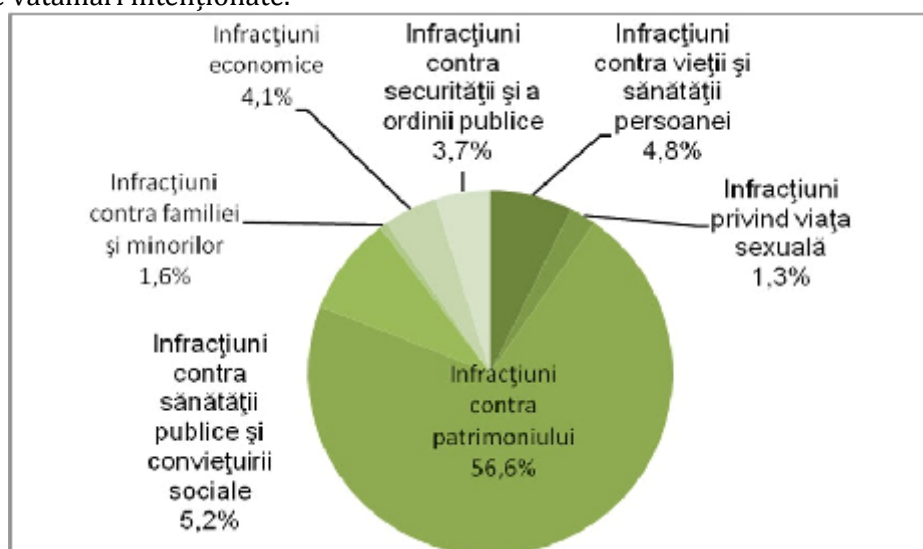

Figura 6.10. Structura infracțiunilor în perioada ianuarie-iunie 2011, %

Sursa: BNS

Contra persoanelor în ianuarie-iunie 2011 au fost comise 16,4 mii de crime, în urma cărora au decedat 230 pers. sau cu 19 pers. mai puțin comparativ cu ianuarie-iunie 2010. Principalele cauze de deces au fost: accidentele rutiere, omorurile și vătămările intenționate.

Regiunea din partea stângă a Nistrului

Conform datelor Agenției Statisticii Transnistrene:

Populația. Numărul calculat al populației republicii la 01.07.2011 a fost de 515,600 pers. În același timp numărul populației în localitățile urbane a alcătuit 355,800 pers., iar numărul populației rurale – 159,800 pers. *Scăderea naturală a populației* în ianuarie-iunie 2011 a fost de 1421 pers. S-au înregistrat 2336 născuți vii, numărul decedaților a atins 3757 pers. *Mortalitatea infantilă* la copiii sub un an, în ianuarie-iunie 2011, a constituit 30 de pers. Cauzele principale ale mortalității infantile sunt: starea, care a apărut în perioada prenatală, intoxicațiile și anomaliile congenitale. *Scăderea migrațională* a populației în ianuarie-iunie 2011 a fost de 948 pers. și comparativ cu ianuarie-iunie anului 2010, s-a majorat cu 11,7%. Pe parcursul lunilor ianuarie-iunie anului 2011, în regiune au sosit 3219 de pers., ceea ce constituie 106,9% din numărul celor sosiți în ianuarie-iunie anului 2010, din ei copii mai mici de 16 ani – 601 sau 18,7% din numărul total de sosiri. Au plecat 4167 de pers. sau 108,0% din numărul celor plecați în perioada ianuarie-iunie 2010, inclusiv copiii cu vârsta sub 16 ani – 606 pers. sau 14,5% din numărul total de plecări. Din numărul total de sosiți în regiune 47,5% sunt bărbați (1530 pers.), din numărul celor plecați – 48,1% (2006 pers.). Pe parcursul lunilor ianuarie-iunie anului 2011, în localitățile

urbane au venit 2101 de pers., au plecat 3101 pers. sau 100,6% și 103,3% față de ianuarie-iunie anului 2010 respectiv. În localitățile sătești au venit 1118 și au plecat 1066 de pers. (121,3% și 124,1%, respectiv). Numărul căsătoriilor *înregistrate* a fost de 1378 și, comparativ cu ianuarie-iunie anului 2010, a scăzut cu 7,5%. Numărul de divorțuri a atins cifra de 937, reducându-se cu 8,0%.

Piața forței de muncă. În perioada ianuarie–iunie 2011, Agenția Transnistreană pentru Ocuparea Forței de Muncă a înregistrat 6088 de pers. în calitate de solicitanți de locuri de muncă, inclusiv 3280 femei (53,9% din numărul total al cetățenilor înregistrați). La 01.07.2011, numărul cetățenilor înregistrați în agențiile de ocupare a forței de muncă, care nu sunt ocupați în muncă a constituit 6305 pers., dintre care 3932 femei (62,4% din numărul total al cetățenilor înregistrați). În perioada ianuarie-iunie anului 2011 prin intermediul Agenției Transnistreană pentru Ocuparea Forței de Muncă au fost angajați 1505 pers., printre care 1177 pers. – din numărul persoanelor, care erau recunoscute ca șomeri. În perioada analizată au fost efectuate consultări profesionale cu studenții: consultații în grup – 170, care au însumat 2907 de oameni, și consultații individuale – 670 pers., care au cuprins 641 pers., cu populația adultă: consultații individuale – 4317, care au cuprins 4111 de oameni. Pentru formarea profesională s-au cheltuit 361.0 mii de ruble, inclusiv pentru plățirea stipendiilor – 212,4 mii ruble. Pentru plățirea prestațiilor de șomaj s-au cheltuit 16207,8 mii ruble. Mărimea medie a ajutorului de șomaj a alcătuit 410,0 ruble.

Salariul. În perioada ianuarie–iunie 2011, *salariul nominal mediu lunar calculat* al unui lucrător pe republică (cu excepția antreprenorialului mic) a constituit 2799 ruble. (sau, la cursul oficial de schimb al autorității monetare din partea stângă a Nistrului – 273 dolari SUA), sau 109,9% față de ianuarie-iunie 2010. Raportul dintre salariul mediu lunar nominal și nivelul minim de existență în iunie 2011 a fost de 267,3%. În instituțiile bugetare salariul mediu lunar a fost de 1863 ruble sau cu 7,8% mai mare decât în ianuarie-iunie anului 2010. În industrie, cel mai mare salariu mediu nominal lunar în lunile ianuarie-iunie 2011 a fost înregistrat pentru lucrătorii următoarelor sub-ramuri: energia electrică – 454 dolari SUA, ceea ce este mai mult decât salariul mediu pe republică cu 66,3%, siderurgia – 398 dolari SUA, sau 145,5% din salariul mediu pe economie, alte ramuri industriale – 37 dolari SUA sau cu 38,2% mai mult decât salariul mediu pe economie. Cel mai mic salariul nominal mediu lunar calculat pentru ianuarie-iunie 2011 s-a format pentru lucrătorii următoarele sub-ramuri ale industriei: industria de prelucrare a lemnului – 194 dolari SUA, care este mai mic decât salariul mediu pe republică, la 29,1%, industria chimică – 280 dolari SUA, sau 102,3% din salariul mediu pe economie; industria ușoară – 288 dolari SUA sau cu 5,4% mai mult decât salariul mediu pe economie.

Protecția socială a populației. Numărul mediu al pensionarilor în ianuarie-iunie 2011 a alcătuit 136,5 mii oameni, din care pensia de muncă primesc – 132,1 mii pers., și pensie socială – 4,5 mii pers. Mărimea medie a pensiilor stabilite a constituit 972,76 ruble (pensia de muncă – 990,01 ruble, socială – 462,95 ruble), ceea ce este cu 25,4% mai mare decât în ianuarie-iunie 2010. Mărimea medie a pensiilor stabilite față de minimul de existență a pensionarului a alcătuit 108,9%, iar față de mărimea medie a salariului nominal calculat – 34,8%.

Infrapecțiuni. În ianuarie-iunie anului 2011 agențiile de protecție a ordinii publice au înregistrat 6,2mii cereri și rapoarte cu privire la crime, sau cu 11,0% mai multe decât în ianuarie-iunie anului 2010. Au fost înregistrate 3910 de crime, cu 22,8% mai mult față de perioada corespunzătoare a anului precedent. Din ele au fost înregistrate 165 de crime, legate de traficul ilegal de arme, 100 de crime comise cu utilizarea armelor, munițiilor și explozivului, 30 de infrapecțiuni contra patrimoniului, comise în proporții deosebit de mari (furtul proprietății străine). În total au fost descoperite 2754 cazuri penale, inclusiv 1812 au fost transmise în instanța de judecată.

Capitolul VII ESTIMĂRI ȘI PROGNOZE

7.1. PROGNOZA PRINCIPALILOR INDICATORI MACROECONOMICI AI REPUBLICII MOLDOVA (2011-2014)

Considerăm că previziunile IEFS de la începutul anului privind evoluția economiei naționale, cu mici abateri, vor fi corecte. După revizuirea estimărilor și prognozelor FMI, devine un consens nivelul de 7% a creșterii economice. Deși previziunile oficiale sunt mai rezervate, considerăm că nivelul prognozat anterior de 7,4% de către IEFS va fi atins.

În anii următori ritmurile de creștere economică se vor tempera. Deși, această situație este dependentă de rezultatul recuperării și atingerii nivelului de dinaintea crizei în sectoare ca industria, construcțiile și transporturile și redresarea investițiilor în capital fix. În semestrul I 2011, la aceste sectoare, din cauza potențialului rămas nerecuperat comparativ cu anul 2008, se atestă cele mai mari ritmuri de creștere. În anii următori economia națională își va atinge completamente nivelul de dinaintea crizei, creșterea economică ulterioară va fi asociată cu capacități și resurse noi de creștere.

Ipotezele modelului sunt în mare parte aceleași:

În cadrul modelului una din ipotezele de bază a fost tendința de apreciere a monedei naționale pe parcursul anului 2011, care până la moment s-a adeverit. În trimestrul II, cursul real al monedei naționale s-a apreciat față USD cu 4,75%.

Remiterile, reflectate prin transferurile efectuate prin intermediul sistemelor de plăți bancare în favoarea persoanelor fizice, au crescut cu 20% în prima jumătate de an comparativ cu perioada similară a anului trecut, cifrând 643 milioane USD. Estimările inițiale au fost de 1309 mil. USD pentru anul 2011. Din cauza riscului asociat cu datoriile suverane din UE, considerăm că ar putea exista o temperare a ritmurilor de creștere a transferurilor de peste hotare. În schimb, transferurile din țările de la Est, în special Rusia, credem că nu vor fi afectate.

Modelul estimează ritmuri de creștere mai mari decât media istorică. Acest fapt este explicat de nivelul productivității marginale (la niveluri scăzute de dotare cu capital, ritmurile de creștere sunt mai înalte datorită randamentelor de scară pozitive ale capitalului). Ritmurile sporite de creștere vor fi susținute de evoluția sectoarele economiei naționale.

Nivelul inflației în Republica Moldova este mai mare decât ne-am așteptat, astfel în prognoza de la sfârșitul anului se vor opera careva ajustări. În special prin intermediul prețurilor la produsele minerale și la produsele agricole, nivelul prețurilor de consum s-a majorat.

Evoluțiile din primul semestru al anului 2011 vin să confirme previziunile inițiale privind creșterea economică ce va depăși 7%. În același timp, factori ce nu pot fi cuantificați în cadrul modelului, cum ar fi condițiile climaterice și evoluțiile pe piețele internaționale, determină devieri de la estimările inițiale privind tendințele în anumite sectoare ale economie naționale.

Agricultura

Pentru anul 2011 a fost estimată o creștere de 6,8% a producției agricole. Estimările IEFS de la

Începutul anului s-au bazat pe prognozelor instituțiilor internaționale, în anul 2011 nivelul prețului mondial la produsele alimentare urma să crească cu 24%. În realitate, în primul semestru al anului 2011 prețurile mondiale au avut o creștere de peste 30%, comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent (FAO Food Price Index a crescut cu 39%, iar World Bank Food Price Index cu 33%).

Deși creșterea prețurilor la nivel internațional a avut o influență asupra producției agricole (în primul semestru al anului 2011, creșterea exporturilor la produsele agro-alimentare fost de 47%), sectorul agricol se confruntă cu influența factorilor climaterici. Seceta care afectează teritoriul Republicii Moldova nu va da posibilitatea valorificării potențialului agricol.

În aceste condiții, considerăm că creșterea producției agricole va fi mai mică decât cea anticipată. Majoritatea producției agricole este valorificată în semestrul II, iar recolta de sfeclă de zahăr, struguri, cartofii și a., va avea o influență mare la creșterea în agricultură.

Industria

În prima jumătate de an, performanțele industriei corespund estimărilor de la începutul anului. Impulsionată de export și investiții, considerăm că la sfârșitul anului creșterea producției industriale se va situa în jur de 8,5%.

PIB cheltuieli

Atestăm menținerea unor ritmuri înalte de creștere a consumului intern, 9,1% în primul semestru al anului 2011, comparativ cu aceeași perioadă a anului 2010. În cazul menținerii ritmurilor actuale de creștere a remiterilor și a altor surse de venit, menținem estimarea inițială, majorarea consumului va fi de 13,9%.

Estimările de la începutul anului indicau asupra unei dinamici mai moderate decât o exprimă evoluția reală a exporturilor naționale. Datorită unei relansări moderate la nivelul principalilor parteneri comerciali, cererea pentru produsele naționale a crescut semnificativ. Pe termen mediu, nivelul scăzut a indicatorilor de performanță a exporturilor ar putea determina temperarea acestei tendințe. Chiar și în condițiile atenuării a ritmurilor de creștere a exporturilor, în a doua jumătate de an, pentru 2011 evoluția reală a exporturilor va depăși previziunile inițiale.

Activitatea investițională a înregistrat evoluții spectaculoase în primul semestru al anului 2011. Ritmul bun de creștere economică, precum și tendința de reducere a ratei dobânzii a impulsionat activitatea investițională. În a doua jumătate ale anului 2011, posibila majorare a ratei dobânzilor, ca efect al creșterii inflației și a înăsprii politicii monetare, ar putea avea un efect negativ asupra activității investiționale. Totuși, această influență va fi compensată de efectul accelerator al ritmurilor bune de creștere economică ceea ce va permite păstrarea unui nivel sporit al investițiilor. Pe acest fundal anul 2011 va fi caracterizat printr-un „apetit” sporit pentru investiții, iar ritmul de creștere a acestora va depăși ritmul estimat la începutul anului. În același timp, pe termen mediu, deficiențele structurale vor constrânge activitatea investițională.

Prețuri

În primul semestru al anului curent, propagarea efectelor de runda a doua asociate majorării prețurilor la produsele petroliere, condițiile climaterice nefavorabile ce nu au permis colectarea în timp a recoltei, precum și menținerea unor prețuri înalte la produsele agro-alimentare pe

piețele internaționale, a cauzat schimbarea tendinței în evoluția inflației în direcția accesunii acesteia.

Se pare, că evoluția agregată a factorilor determinanți ai inflației va contribui la păstrarea unei tendințe de majorare accelerată a prețurilor în semestrul II al anului 2011. Efectele stabilizării prețurilor la produsele petroliere pe piețele internaționale va fi inferior influențelor ce vor contribui la intensificarea riscurilor inflaționiste și care se vor manifesta pe următoarele direcții:

- continuarea propagării efectelor runde a doua a majorării prețurilor la produsele petroliere, în trimestrul III, în perioada realizării principalelor lucrări agricole
- afectarea ofertei agricole, din cauza condițiilor climaterice nefavorabile, ce va determina majorarea prețurilor la produsele agro-alimentare;
- începând cu trimestrul IV, majorarea tarifului mediu la gaz, ca rezultat al creșterii prețului de import a gazului și efectiv, difuzarea efectelor conexe, ce vor genera scumpiri și în alte sectoare economice.

În acest context, pentru anul 2011 s-ar putea înregistra un ritm general de creștere a prețurilor ce va depăși valoarea prognozată la începutul anului, iar rata inflației va fi în proximitatea nivelului de 10%.

Tablel 7.1. Evoluția în dinamică a indicatorilor macroeconomici principali, 2011-2013

Indicatori:	Unitatea de măsură	2011 Estimări la începutul anului	Modificări
PIB (modificare %)	%	107,44	Neschimbat
IPC mediu anual	%	107,2	Mai mare decât valoarea prognozată
Export de bunuri(modificare %)	%	117,7	Mai mare decât valoarea prognozată
Import de bunuri(modificare %)	%	117,4	Mai mare decât valoarea prognozată
Producția industrială (modificare %)	%	108,5	Neschimbat
Producția agricolă (modificare %)	%	106,8	Mai mică decât valoarea prognozată
Investiții în capital fix(modificare %)	%	118,1	Mai mare decât valoarea prognozată
Rata șomajului		7,4	Neschimbat

7.2. ELABORAREA UNUI MODEL ARIMA PENTRU ANALIZAREA EVOLUȚIEI REALE A PIB ÎN REPUBLICA MOLDOVA: ESTIMĂRI ECONOMETRICE ȘI IMPLICAȚII PENTRU POLITICILE ÎN DOMENIU¹¹

*Apostolos Papaphilippou*¹²

Introducere și prezentare generală

Articolul elaborează și estimează un model de tip autoregresiv cu medie mobilă (ARIMA) pentru estimări semestriale ajustate sezonier ale PIB real pentru Republica Moldova. Acesta lucrare este parte a unui efort mai larg de cercetare având drept scop oferirea unei evaluări a evoluției creșterii economice în Republica Moldova până în prezent și determinarea unor implicații pentru elaborarea politicilor în domeniu.

Acest articol este organizat după cum urmează: Secțiunea 2 conține o scurtă descriere a modelelor ARIMA și metodologia de dezvoltare și testare pentru a sprijini aceste modele de analiză și prognozare a unei serii de timp anume. În Secțiunea 3 este adusă în discuție motivația din spatele cercetării prezentate în lucrare și seriile de timp utilizate. Secțiunea 4 conține estimările econometrice ale modelului ARIMA ales, validarea acestuia precum și o prognoză orientativă. Secțiunea 5 abordează datele privind creșterea economică a Republicii Moldova până în prezent și sustenabilitatea acesteia și o scurtă analiză a necesității și justificării unei schimbări a surselor de creștere. Secțiunea 6 oferă concluzii și sugerează domenii pentru cercetări ulterioare. În cele din urmă, anexa statistică a lucrării conține datele utilizate în analiza noastră econometrică.

Notă privind modelele ARIMA

Modelele ARIMA sunt utilizate pe scară largă în scopuri analitice și de prognoză. Deși în mod frecvent sunt neteoretice, acestea s-au dovedit a fi instrumente utile pentru:

- ✓ analiza și furnizarea o mai bune înțelegeri asupra procesului generator de date a unei serii de timp, precum și,
- ✓ producerea de previziuni privind seria de timp analizată. În special, previziunile generate de modele ARIMA sunt frecvent utilizate ca valori de referință: previziunile generate sunt luate în considerare și sunt combinate cu alți indicatori și cu analize empirice suplimentare a caracteristicilor structurale ale economiei analizate și ale mediului său extern.

Modelele ARIMA au fost utilizate pentru prima dată de Box și Jenkins (1970). Acestea sunt modele liniare, care încorporează două tipuri de procese dinamice, și anume, un proces autoregresiv și un proces de medie mobilă.

¹¹Cercetarea prezentată în acest articol a fost făcută în timp ce lucram în cadrul proiectului "Sprijin pentru consolidarea capacității de administrare a politicilor". Aduc mulțumiri Cancelariei de Stat și stafului proiectului și, în special, Dlui Sorin Hadârcă, liderului echipei de proiect, Dnei Onorica Banciu, vicleiderului echipei de proiect, și Dlui Dumitru Caraggia, economistul macrofiscal al echipei. Sunt de asemenea recunoscător Dnei Elena Basarab, Dnei Elena Vatcarau și Dnei Valentina Gidilica de la Biroul Național de Statistică pentru răspunsurile rapide la întrebările mele privind probleme legate de date și Dlui Iurie Turkunov de la Ministerul Economiei pentru discutarea aspectelor de analiză macro și prognozare în Moldova. Eu sunt singurul responsabil de opiniile exprimate în acest articol. Graficele și estimările economice din această lucrare au fost făcute cu EViews. Adresa pentru corespondență: apapaphilippou@yahoo.com

¹²Autorul este doctor în Economie la Universitatea din Cambridge și a lucrat în 7 țări cu economia în tranziție și în Grecia. Activitatea sa în Republica Moldova a început în toamna lui 1995 în cadrul unui proiect sprijinit de Ministerul Economiei pentru elaborarea publicației *Tendințele Economice ale Moldovei*. A activat în cadrul diferitelor proiectelor oferind consultanță privind dezvoltarea de politici și consolidarea capacității în Chișinău.

De exemplu, pentru variabila seriei de timp, y_t :

Un proces Auto-Regressiv (AR) este unul în care valoarea curentă a y_t este o funcție ale propriilor sale valori din trecut și un termen de eroare, u_t :

$$y_t = f(y_{t-1}, y_{t-2}, \dots) + u_t$$

Un proces de Medie Mobilă (MM) este unul în care valoarea contemporană a y_t este o funcție a trecutului, dar și valori contemporane ale termenului de eroare, u_t

$$y_t = g(u_{t-1}, u_{t-2}, \dots) + u_t$$

Primul pas în dezvoltarea unui model ARIMA este asigurarea faptului că seriile de timp care vor fi modelate sunt staționare, deoarece este bine-cunoscut faptul că o serie de timp care nu este staționară poate genera neîncredere în rezultatele regresii (suprious regressions). O serie de timp care urmează un proces staționar are proprietatea că valoarea sa medie, variația și structura autocorelației sunt finite și constante în timp.

Staționaritatea este verificată prin teste statistice, cum ar fi testele Dickey-Fuller și Phillips-Perron. În cazul în care seriile de timp care fac obiectul cercetării nu sunt staționare, atunci, urmând metodologia lui Box și Jenkins, se face diferența de ordinul întâi a seriilor de timp, iar noua serie rezultată ulterior este testată în vederea depistării staționarității. Procesul de diferențiere este repetat până când seriile de timp care rezultă sunt staționare. Numărul de diferențieri ale seriilor de timp efectuate cu scopul de a ajunge la o serie de timp staționară determină ordinea de integrare a modelului ARIMA.

Un model ARIMA ar putea fi caracterizat printr-un vector de trei cifre (p, d, q), unde:

p se referă la numărul de decalaje ale procesului AR în model;

d se referă la ordinea de integrare (adică, numărul de ori necesare pentru diferențierea unei serii de timp pentru a obține o serie de timp staționară); și

q este numărul de decalaje în procesul MM (Medie Mobilă) în model.

În etapa de identificare a modelului ARIMA, cercetătorul caută, de asemenea, să analizeze pe scurt proprietatea seriilor de timp care fac obiectul analizei, inclusiv pentru a determina dacă seriile de timp dau dovadă de sezonalitate și pentru a identifica rangul/ordinul termenilor autoregresiei sezoniere și/sau a termenilor sezonieri cu medie mobilă.

Identificarea modelului necesită exercitarea unei judecăți informate completate de instrumente de diagnosticare și de teste. Graficele de autocorelare și funcțiile de autocorelare parțială sunt utilizate pentru a facilita determinarea numărului de decalaje în modelarea AR și/sau a procesului MM în modelul ARIMA specificat. Autocorelația și funcțiile parțiale ale autocorelării sunt rezumate în corelograma seriilor de timp care afișează autocorelația și funcțiile de autocorelare parțială până la numărul specificat de decalaje. În special:

- ✓ funcția de autocorelație afișează coeficienții de corelație dintre o serie de timp și decalajele (lag-ul) aceleiași serii de date, în timp ce
- ✓ prin autocorelație parțială ne referim la corelarea dintre o variabilă și un decalaj (lag) care nu poate fi explicat prin corelațiile tuturor decalajelor de nivel mai mic.

Este bine cunoscut faptul că:

Un proces AR pur este caracterizat de o funcție de autocorelație cu o creștere geometrică (exponențială), în timp ce funcția de autocorelație parțială scade la zero după un anumit număr de decalaje (lag-uri). Creșterile de scurtă durată a funcției de autocorelație parțială (vârfurile)

indică ordinul AR care urmează a fi introdusă la specificarea modelului;

Pentru un proces pur MM: numărul de creșteri de scurtă durată (vârfuri) al funcției de autocorelație este un indicator al ordinului MM care urmează a fi introdus la specificarea modelului. Un proces MM se caracterizează printr-o funcție de autocorelație parțială cu creștere geometrică (exponențială) și o funcție de autocorelație care scade la zero după câteva decalaje (lag-uri);

În cazul în care corelograma unei serii de timp este caracterizată de funcții de autocorelație și autocorelație parțială ce expun creșteri geometrice (exponențiale), atunci, acest lucru indicativ pentru faptul că o combinație a proceselor AR și MM ar putea fi modelul potrivit.

În cele din urmă unul din obiectivele de identificare a modelului ARIMA și a procesului de selecție este de a ajunge la un model care:

- ✓ Este compact, sau cât mai mic posibil, în timp ce, în același timp.
- ✓ Trece testele de diagnostic.

Un model ARIMA compact este preferabil pentru cr:

Incluzând decalaje de timp irelevante în model crește coeficientul de erori standard (și, prin urmare, reduce „t” statistic).

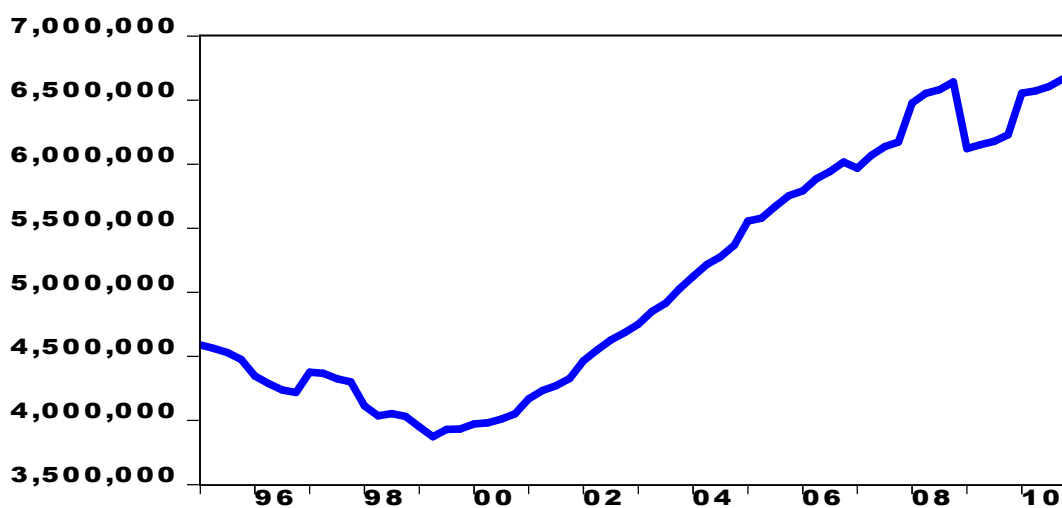
Modelele care încorporează un număr mare de decalaje de timp tind să nu ofere o prognoză bună: aceste modele mai mult ajustează/potrivesc caracteristicile specifice ale datelor (explicând astfel o mare parte din caracteristicile aleatorii a setul de date, mai degrabă decât oferind o explicație mai bună a datelor care stau la baza procesului generator).

În pașii întreprinși pentru estimarea și testarea modelului de dezvoltare sunt folosite diferite statistici descriptive și teste statistice pentru a sprijini analiza, selecția și validarea modelului. Acestea includ, de asemenea, folosirea criteriilor informaționale pentru a compara specificări alternative diferite și pentru calibrarea cerințelor ce țin de gradul de potrivire a datelor generate de model și cele reale (goodness of fit), cu necesitatea de a specifica un model cât mai compact și mai simplu. Două dintre acestea, și anume Criteriul de Informațional Akaike și Criteriul Informațional Schwartz, sunt discutate și folosite în secțiunea 5, de mai jos. Modelele ARIMA dezvoltate pentru scopuri de prognoză, de asemenea, sunt testate pentru capacitatea lor de prognoză în afara eșantionului, o problemă care este abordată în continuare în secțiunea 4 de mai jos.

Scopul cercetării și a datelor utilizate

Motivația din spatele cercetării prezentate în acest articol a fost de a dezvolta un model empiric care utilizează seriile de timp trimestriale disponibile ale PIB pentru a oferi o analiză a evoluției creșterii economice în Republica Moldova până în prezent, făcând abstracție de efectul pe care îl au influențele sezoniere asupra PIB-ului real.

Perioada de timp utilizată în activitatea noastră empirică reprezintă estimările trimestriale ale PIB real ajustate sezonier, a căror evoluție este prezentată în graficul 1 de mai jos. Aceste estimări sunt compilate de către Biroul Național de Statistică (2011). Ele nu conțin date privind regiunea din partea stângă a Nistrului, sunt reconciliate cu estimările anuale ale PIB și sunt exprimate în prețurile medii ale anului 2000 (în mii MDL).

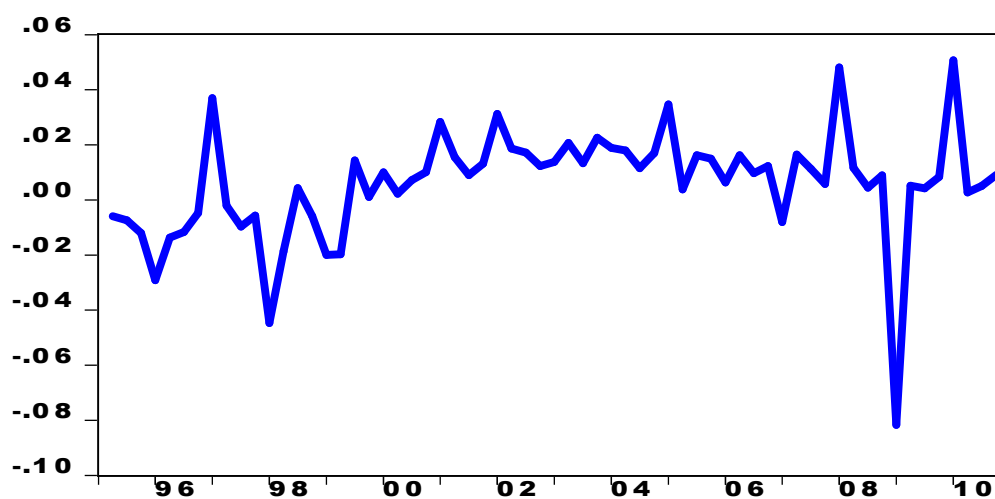
**Graficul 7.1. Evoluția trimestrială a PIB ajustată sezonier
(în prețurile medii ale anului 2000, MDL)**

Sursa: Biroul Național de Statistică (2011).

Nota: Estimările actuale sunt de asemenea reproduse în Anexa Statistică.

Între cel de-al treilea semestru al anului 1999 și cel de-al patrulea semestru al lui 2008 inclusiv, Moldova a trecut printr-o perioadă de creștere economică susținută. După recesiunea din 2009, economia a intrat în recul începând cu anul 2010.

Seriile descrise în Graficul 1 și logaritmul lor natural nu sunt staționare. Calculând diferența de ordinul întâi a logaritmului natural al seriilor PIB ajustate sezonier rezultă o serie de timp a cărei evoluție este reprezentată în graficul 2. Aceasta este seria de date timp pe care o vom modela pentru că aceasta satisface cerința de staționaritate: în special, valoarea statistică a Phillips-Perron la nivelul de încredere de 1% este de -3,54, valoarea estimată fiind de -5,93, respingând astfel ipoteza testului nul de existență a unei rădăcini unitare (unit root).

Grafic 7.2. Evoluția diferenței logaritmilor estimărilor PIB, ajustate sezonier

Diferența logaritmului natural este aproximativ egală cu rata de creștere a PIB real ajustat sezonier. Cea mai mare abatere apare la debutul recesiunii, în 2009 trimestru I.

Corelograma diferenței logaritmilor naturali a PIB ajustat sezonier nu are vârfuri ascuțite (modificări semnificative pe perioade scurte), primul lag (întârzierea în timp de un interval, în cazul nostru un trimestru) fiind cel mai pronunțat. În același timp, atât autocorelația cât și funcțiile parțiale ale autocorelației par a avea o evoluție exponențială (și nu scad brusc la zero după un anumit număr de decalaje, ceea ce ar indica un proces pur AR sau MM).

Luată împreună, aceste observații sugerează că un proces combinat AR și MM poate fi oportun pentru a modela datele care stau la baza procesului generator, având drept punct de plecare primul lag. Acest lucru sugerează rapid un model (1,1,1) ca punct de plecare pentru specificarea modelului nostru ARIMA.

Estimări econometrice

Modelul nostru preferat este un ARIMA (1,1,1) cu adaos de o variabilă dummy pentru a capta cea mai mare abatere care a avut loc în primul trimestru al anului 2009. Rezultatele regresiei cu patru zecimale sunt rezumate mai jos. Perioada de estimare acoperă un total de 62 de observații trimestriale în perioada 1995T3 până în 2010T4. Elementele din paranteză reprezintă t statistic:

dlogGDP =	0.0159	- 0.0978 Duvl	+ 0.9290 AR(1)	-0.9789 MA(1)
	(6.70)	(-6.79)	(42.47)	(-57.20)

R² = 0.5396 Akaike Inf. Criterion = -5.6459

Adj. R² = 0.5158 Schwarz Criterion = -5.5087

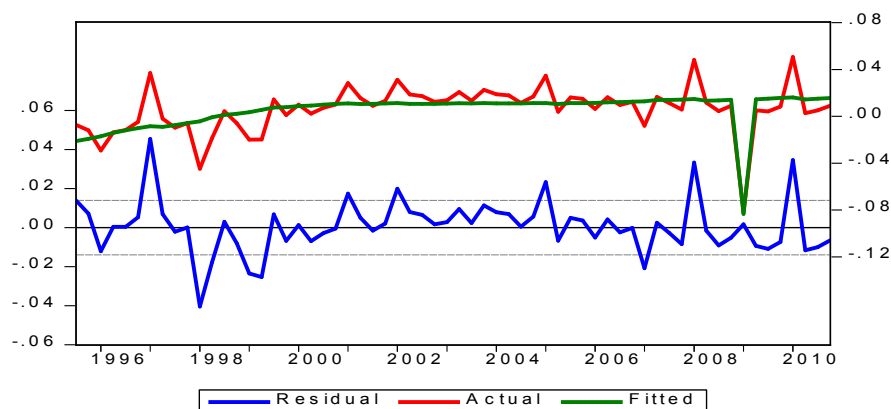
F-statistic = 22.661

Este de remarcat faptul că, în regresie toate variabilele explicative sunt semnificative. Mai precis: Termenul constant, C, poate fi interpretat ca tendință de creștere în perioada de estimare. Variabila dummz Duvl ia valoarea 1 în primul trimestru al anului 2009 și zero la orice alt trimestru și captează cea mai mare deviere.

Termenii AR (1) și MA (1) reprezintă termenii autoregresivi și, respectiv, de medie mobilă a modelului ARIMA.

În sfârșit, este de remarcat faptul că includerea variabilei dummy îmbunătățește semnificația regresiei în mod considerabil, deoarece surprinde cel mai mare deviație (și este bine-cunoscut faptul că metoda non-lineară de estimare sancționează abaterile deosebit de mari). Cu toate acestea, trebuie adăugat că în (1,1,1) în lipsa unei variabile dummy toate celelalte variabile rămân extrem de semnificative.

Graficele de regresie actuale, ajustate și reziduale sunt descrise în Graficul 7.3.

Graficul 7.3. Datele actuale, ajustate și reziduale ale modelului ARIMA estimat (1,1,1).

Modelul estimat ilustrează o decelerare a creșterii în această perioadă. În plus, modelul ARIMA estimat (1,1,1):

- datele generate de model sunt bune și
- satisface cerința generală de a fi un model compact (simplu).

Rămâne să fie analizată existența vreunui model mai bun din clasa de modele ARIMA care: (i) oferă o estimare mai bună per ansamblu a datelor, în timp ce, (ii) nu are o structură complicată a decalajelor (satisfăcând astfel cerința pentru un model compact și simplu).

Pentru a face acest lucru am operat regresii pentru toate modelele ARIMA (p,1,q) cu $p = 0, \dots, 4$ și $q = 0, \dots, 4$ și am rezumat rezultatele în tabelul 4 de mai jos.

Tabelul 7.2 . Rezumatul statisticilor modelelor ARIMA (p,1,q) cu $p = 0, \dots, 4$ and $q = 0, \dots, 4$.

	Ajustat R ²	Akaike Inf. Crit.	Schwarz Inf. Crit.
(0,1,1)	0.387308	-5.4369	-5.33485
(0,1,2)	0.384953	-5.41813	-5.28205
(0,1,3)	0.436163	-5.49041	-5.32032
(0,1,4)	0.436442	-5.47655	-5.27244
(1,1,0)	0.413178	-5.46886	-5.36593
(1,1,1)	0.515814	-5.64594	-5.50871
(1,1,2)	0.522698	-5.6454	-5.47385
(1,1,3)	0.514405	-5.61361	-5.40776
(1,1,4)	0.520736	-5.6125	-5.37234
(2,1,0)	0.416806	-5.44995	-5.31153
(2,1,1)	0.524769	-5.63958	-5.46656
(2,1,2)	0.524596	-5.62445	-5.41683
(2,1,3)	0.516312	-5.59274	-5.35051
(2,1,4)	0.515786	-5.57756	-5.30072
(3,1,0)	0.434054	-5.461	-5.28647
(3,1,1)	0.511419	-5.59301	-5.38358
(3,1,2)	0.508363	-5.57213	-5.32779
(3,1,3)	0.507417	-5.55593	-5.27668
(3,1,4)	0.509024	-5.54528	-5.23113
(4,1,0)	0.428012	-5.47273	-5.26145
(4,1,1)	0.477567	-5.5485	-5.30201
(4,1,2)	0.477689	-5.53425	-5.25255

Notă: Toate specificațiile prezentate includ variabila dummy pentru primul trimestru al anului 2009. Tabelul complet ar fi trebuit să includă, de asemenea, modelele (4,1,3) și (4,1,4). Ele sunt, însă, excluse pentru că rădăcinile unor regresori sunt prea mari (adică sunt în afara intervalului permis pentru că se află în afara cercului unitar).

Mai exact, tabelul 7.2. oferă estimări pentru fiecare regresie în conformitate cu trei criterii, și anume:

R^2 ajustat (pentru a capta semnificația regresiei generale, în timp ce penalizează adăugarea de regresori care nu contribuie la puterea explicativă a modelului; este preferabilă specificația cu valoarea mai mare a R^2 ajustat);

Criteriul Informațional Akaike (care este folosit pentru a selecta din specificații alternative –fiind preferată specificația de regresie cu cea mai mică valoare);

Criteriul Informațional Schwartz (aceasta este o alternativă la criteriul informațional Akaike folosit pentru a selecta dintre specificațiile alternative, care, însă, impune o sancțiune mai mare pentru adăugarea de regresori – ca și în cazul Criteriul Informațional Akaike, este preferată specificația de regresie cu cea mai mică valoare).

Este de remarcat că dintre toate modelele raportate în tabelul 4 câteva au un R^2 ajustat mai mare, și anume: modelele (1,1,2), (1,1,4), (2,1,1), (2, 1,2) și (2,1,3).

Totuși, în toate aceste cazuri variabilele explicative suplimentare nu sunt statistic semnificative de la zero. Aceasta explică de ce, în toate cazurile criteriul informațional Akaike a modelului preferat (1,1,1) este mai mic – așa cum este, firesc, decât criteriul informațional Schwartz (care penalizează pentru adăugarea de regresori suplimentari). Prin urmare, modelul (1,1,1) este modelul preferat, luând în considerare toate cele trei criterii.

Pentru a recapitula, modelul ARIMA elaborat este cel mai bun în clasa de modele ARIMA testate și estimate în perioada de timp analizată și ilustrează decelerația de creștere în perioada supusă analizei.

O prognoză elocventă

Ne abținem de la testarea în mod explicit a capacității de prognoză a modelului ARIMA elaborat pentru că:

Testarea capacității de prognoză în afara eșantionului unui model este, de obicei, întreprinsă prin neluarea, explicit cu acest scop, în calcul a unor observații la sfârșitul perioadei. Acest lucru se face prin testarea proprietăților eșantionului neluat în calcul a aceluiași model estimat pe o perioadă mai redusă (asigurându-se astfel că estimările coeficientului estimat nu includ informațiile cuprinse în observațiile neluate în calcul) și compararea prognozei generate cu evoluția reală a seriei de timp. Cu toate acestea, sfârșitul perioadei noastre de date a fost caracterizat de o volatilitate semnificativă din cauza recesiunii în 2009 și a reculului puternic în 2010.

Principalul motiv care a stat la baza elaborării modelului ARIMA nu a fost oferirea unui instrument de monitorizare și prognoză pe termen scurt. Scopul a fost acela de a oferi o perspectivă asupra evoluției PIB-ului făcând abstracție de efectele de sezonalitate asupra seriei de timp și a motivat astfel alegerea seriei de timp ajustate sezonier ca fiind una potrivită pentru investigații. Într-adevăr, dacă obiectivul ar fi fost acela de a dezvolta un instrument de monitorizare și prognoză pe termen scurt a evoluției PIB-ului în Moldova perioada de timp neajustată ar fi de preferat pentru că:

ARIMA ar putea modela în mod explicit sezonalitatea puternică a datelor; și datele preliminare sunt disponibile la frecvențe mai scurte și utilizate atât în scopuri de

monitorizare cât și de prognoză.

Ne întoarcem la această problemă, în secțiunea finală a acestui document.

Cu toate acestea, purcedem la prezentarea unei prognoze efectuate cu date în afara eșantionului privind creșterea în perioada 2011 T1 – 2012 T4. Rata anuală estimată de creștere a PIB real este de ordinul a 5,2 la sută pentru 2011 și crește la 6,6 la sută în 2012. Este, totuși, necesară o analiză pentru a interpreta aceste estimări pentru că o prognoză în afara eșantionului e pasibilă să devină tot mai nesigură. În special, ar trebui subliniat faptul că:

- ✓ modelul nostru preferat nu a fost elaborat și testat ca un instrument de prognoză; și
- ✓ doar prognoza pentru perioada următoare folosește partea explicativă a termenului MM în regresie: acest lucru se datorează faptului că, pentru toate perioadele ulterioare, prognoza tratează dinamica PIB estimat ca estimare curentă. Prin urmare, termenul de MM pentru toate perioadele ulterioare este egal cu zero, iar prognoza este determinată de:
- ✓ Termenul AR (care face legătura dintre perioada următoare și perioada precedentă); și
- ✓ Termenul constant (care captează tendința în perioada de estimare per ansamblu). Trebuie remarcat faptul că, în medie pentru o perioadă caracterizată de o încetinire a creșterii, termenul constant estimat este posibil să fie supraestimat în privința evoluției viitoare, ținând cont de tendințele actuale. Acest lucru este valabil mai ales în cadrul regresiei estimate de către noi, în cazul în care cea mai mare deviație negativă a fost captată printr-o variabilă dummy (care a crescut valoarea termenului constant estimat în regresia noastră). Pe scurt, prognoza generată de modelul nostru este probabil să devină tot mai nesigură cu cât perioada prognozată se mută mai departe în viitor, precum și cu o înclinație spre creștere.

Într-adevăr, disponibilitatea datelor trimestriale, preliminare, neajustate sezonier ale PIB, face ca seriile de timp neajustate să reprezinte alegerea naturală pentru un model dezvoltat în scopul monitorizării și prognozării termen scurt, o problemă la care ne întoarcem în secțiunea finală 6.

Creșterea economică în moldova: datele la zi și implicările pentru politicile în domeniu

Modelul ARIMA elaborat ilustrează decelerarea creșterii economice în perioada analizată. Se sugerează de asemenea că, în absența unor schimbări privind procesul de generare a datelor, creșterea economică va fi de ordinul a 5-6 la sută pe an.

O sursă de îngrijorare este faptul că o astfel de traiectorie de creștere prognozată este în mod clar insuficientă, dată fiind situația economică și nevoile actuale de dezvoltare ale Moldovei, în acord cu aspirațiile ei de integrare în UE. Mai mult, există dovezi semnificative care sugerează că ritmul de creștere pe care l-a cunoscut Moldova în ultimii 10 ani nu poate fi durabil.

Cu privire la PIB pe cap de locuitor

Un indicator al decalajului de dezvoltare existent în Republica Moldova și a necesităților sale de dezvoltare poate fi furnizat prin compararea PIB actual al Moldovei pe cap de locuitor (și prognozat) la paritate puterii de cumpărare cu un număr de țări folosite pentru comparație.

Tabelul 2 reiese din recenta actualizare a Perspectivei economice globale a FMI, și conține estimări și previziuni pentru 2010 și 2016, oferind astfel un indiciu privind posibila evoluție în

conformitate cu tendințele actuale. Țările comparate în tabelul de mai jos sunt țări din CSI, țările vecine în tranziție, care sunt mai avansate din punct de vedere economic în acest moment, precum și cele trei state baltice. Moldova a rămas în urma tuturor țărilor incluse în tabel. Estimările pentru 2016 sugerează că, în conformitate cu tendințele actuale, și în lipsa unei creșteri economice indusă prin politici în domeniu, Moldova va avea o creștere economică modestă și insuficientă pentru a acoperi chiar și decalajul existent cu alte state comparabile enumerate în tabel.

Tabelul 7.3. PIB per cap de locuitor estimat la paritate puterii de cumpărare în 2010 și 2016

Tară	2010	2016
Albania	7,454	10,067
Armenia	5,110	6,712
Georgia	5,114	7,386
Macedonia	9,728	13,136
Moldova	3,083	4,424
Bulgaria	12,851	18,010
România	11,860	16,335
Ucraina	6,712	9,739
Estonia	18,519	25,145
Letonia	14,460	20,213
Lituania	17,185	24,262

Sursa: Perspectiva economică globală 2011, FMI

Privind sustenabilitatea creșterii economice și nevoia pentru o schimbare în paradigma de creștere a Moldovei

Descompunerea creșterii economice înregistrate în Republica Moldova indică faptul că aceasta a fost atribuită în mare măsură unei creșteri a Productivității Totale Factorilor (TFP) de-a lungul acestei perioade și, într-o măsură mai mică, creșterii stocului de capital ca urmare a noilor investiții. Prin contrast, perioada a fost caracterizată de o tendință descendentă în ocuparea forței de muncă. Condițiile de pe piața muncii au fost influențate de consolidarea fluxurilor de migrație, și a reflectat, de asemenea, o tranziție a ocupării forței de muncă dinspre sectorul agricol. Într-adevăr, această tranziție de ocuparea forței de muncă dinspre sectorul agricol, unul cu productivitate relativ scăzută spre sectoare cu productivitate mai mare poate servi parțial drept explicație pentru o creștere substanțială a TFP în decursul acestei perioade.

Limitele sustenabilității în timp a modelului de creștere existent al Moldovei devin evidente atunci când se ia în considerare următorii factori:

Privind înapoi, condițiile inițiale care au predominat la debutul creșterii economice la începutul anului 2000, și anume o economie deprimată caracterizată printr-o neutilizare semnificativă (sau sub-utilizare) a resurselor productive. Odată cu începutul creșterii economice, economia s-a mutat progresiv mai aproape de frontiera posibilității de producție, unde toate resursele sunt pe deplin și eficient utilizate. Dimpotrivă, încercarea de a ajunge din urmă (catching-up) prin utilizarea mai activă a capacităților existente și prin reorganizare mai eficientă a factorilor de producție, ca resurse alternative de creștere, s-a redus semnificativ.

Caracteristicile remiterilor în ceea ce privește volatilitatea lor inerentă și evoluția lor în timp. Remiterile sunt legate de cererea de forță de muncă în țările gazdă (și, astfel, de riscurile care decurg din posibilele evoluții adverse în aceste țări și/sau de acces în continuare a emigranților

moldoveni pe piețele forței de muncă din țările lor gazdă). În plus, este bine-cunoscut faptul că volumul remiterilor se poate reduce pe termen lung, atât timp cât fenomenul de migrație devine mai adânc înrădăcinat, emigranții se mută pentru mai mult timp cu familiile lor, și legăturile emigranților cu țara lor de origine, pot deveni mai puțin puternice pe măsură ce trece timpul;

Limitările inerente impuse de o piață internă relativ mică, și, astfel, perspective limitate de creștere și de dezvoltare a industriilor care în primul rând deservește această piață internă – în principal bunurile și serviciile din sectoarele netranzactionabile (non-tradable).

Prin contrast, un model de creștere care se bazează pe atragerea de investiții (interne și externe) și creșterea sectoarelor tranzactionabile (tradable) ale economiei și în industriile exportatoare ale Moldovei va evita limitările menționate mai sus cu privire la:

- ✓ Lipsa crescândă de disponibilitate a resurselor productive inactive în economia Republicii Moldova (atât capital cât și forță de muncă);
- ✓ Riscurile inerente legate de remiteri (care derivă din posibilele fluctuații nefavorabile privind cererea forței de muncă din țările gazdă și/sau limitează accesul emigranților în țările gazdă) și, eventual, evoluția negativă ale remiterilor în timp;
- ✓ Limitele impuse de pe piața internă relativ mică; și
- ✓ Limitele, deja menționate, privind perspectivele de creștere și de dezvoltare în conformitate cu un scenariu de „nemodificare a politicilor”.

Mai mult un astfel de model va facilita un răspuns sustenabil din partea ofertei, permițând economiei să se concentreze pe segmentele în care aceasta ar putea avea avantaj comparativ. În acest sens, economia va culege câștigurile din comerț și specializare, precum și externalitățile pozitive asociate cu investițiile, oferind astfel bunăstare internă durabilă și creând locuri de muncă. Mai exact, investițiile au un număr bine-cunoscut de efecte benefice. Și anume, investițiile:

- ✓ Sunt o componentă a cererii agregate, și, astfel, contribuie la creșterea pe termen scurt;
- ✓ Se adaugă la stocul de capital al economiei (și, astfel, la capacitatea productivă a economiei și la capacitatea de a crește în viitor);
- ✓ Facilitează introducerea de noi tehnologii în economie, stimulând astfel inovările privind produsele și procesul de producere, consolidând, astfel, productivitatea economiei; și
- ✓ Promovează consolidarea legăturilor de export și facilitează pătrunderea pe piață pentru industriile exportatoare ale unei economii.

Pentru cazul Moldovei aceste externalități ar putea fi semnificative dat fiind:

Rezultatele Moldovei în atragerea de Investiții Străine Directe (ISD) au fost foarte modeste; în timp ce Există dovezi care sugerează că există un potențial semnificativ de atragere a investițiilor străine directe în Republica Moldova. O lucrare semnată de Demekas și alți autori (2005) în care sunt analizate ISD în sud-estul Europei, asociind o legătura cu caracteristicile structurale ale economiei și un vector de variabile ale politicilor, sugerează că există un potențial semnificativ de a atrage investiții străine directe în Republica Moldova care nu este exploatat.

Documentul strategic Moldova 2020 aflat în prezent în curs de dezvoltare oferă oportunitatea de a articula o viziune clară asupra unei creșteri durabile și a dezvoltării socio-economice, care este adaptată la condițiile actuale ale Moldovei și reflectă aspirațiile țării.

Documentul strategic Moldova 2020 va completa, mai degrabă decât să înlocuiască, Programul Guvernului prin oferirea unei viziuni pe termen lung și, punând un accent pe dezvoltarea zonelor prioritare pe care studiile de diagnosticare a țării le arată ca fiind esențiale pentru

dezvoltarea socială și creșterea economică a Moldovei. Această strategie de dezvoltare ar trebui să fie completată prin procese de Menținere a stabilității macro-economice și a durabilității fiscale în timp; și Un efort susținut pentru a facilita accesul pe piață pentru industriile exportatoare ale Moldovei (facilitând astfel trecerea treptată spre o dependență crescută față de atragerea de investiții și o creștere bazată pe exporturi și schimbarea paradigmei de dezvoltare). Aceste eforturi vor avea succes în generarea de resurse pentru creșterea economică durabilă, crearea de locuri de muncă și intervenții de reducere a sărăciei bine orientate, astfel făcând față într-o manieră cuprinzătoare provocărilor existente pentru un viitor de succes și prosperitate pentru toți cetățenii Republicii Moldova.

Concluzii și sugestii pentru activități ulterioare

Motivația analizei prezentate în acest articol a fost dezvoltarea unui model ARIMA ca parte a unui efort de cercetare mai larg pentru a oferi o perspectivă asupra evoluției creșterii economice a Republicii Moldova. Seriile de timp trimestriale ajustate sezonier ale PIB real au fost adecvate pentru acest exercițiu, permițând astfel analizei să facă abstracție de efectul de sezonalitate, unul deosebit de puternic în cazul economiei moldovenești.

Un domeniu firesc pentru continuarea lucrărilor va fi dezvoltarea unui model ARIMA pentru seriile de timp trimestriale originale (adică neajustate) ale PIB real. Un astfel de model va fi deosebit de util pentru scopuri de monitorizare și prognozare dat fiind faptul că:

✓ Acesta va modela în mod explicit puternica sezonalitate care caracterizează evoluția PIB în Republica Moldova; și

✓ Va fi mai ușor de actualizat un astfel de model și utilizat pe termen scurt în scopuri de monitorizare și prognoză. Aceasta pentru că un model ARIMA cu date ajustate sezonier se bazează pe date disponibile cu un decalaj de timp semnificativ (ținând cont de faptul că datele trebuie să fie desezonalizate și reconciliate cu estimările anuale). Prin contrast, estimările preliminare ale evoluției trimestriale date publicității de către Biroul Național de Statistică pot fi ușor incorporate într-un model ARIMA care este estimat cu date care nu au fost desezonalizate, pentru a îmbunătăți astfel monitorizarea de scurtă durată a evoluției PIB în Republica Moldova și pentru a genera prognoze de scurtă durată.

După cum s-a menționat deja, previziunile generate de modelele ARIMA sunt frecvent utilizate ca valori de referință și completează evaluările experților privind evoluțiile macroeconomice și sectoriale, precum și orice alte previziuni generate de modelele structurale, cum ar fi modelul pe care se bazează prognoza de la Institutul de Economie, Finanțe și Statistică.

Referințe

1. Box, G. And G. Jenkins (1970), *Time series analysis: Forecasting and control*, San Francisco: Holden-Day.
2. Demekas, D.G., Horvath, B., Ribakova, E. And Y. Wu (2005), "Foreign Direct Investment in Southeastern Europe: How (and How Much) Can Policies Help?", *IMF Working Paper* No. 05/110.
3. National Bureau of Statistics (2011), "Reconcilierea Calculelor Trimestriale ale Produsului Intern Brut cu Cele Anuale, 1995-2010", available at:
4. http://www.statistica.md/public/files/publicatii_electronice/Conturi_nationale/Reconc_PIB_1995_2011.pdf

ANEXA STATISTICĂ

Estimări aseasonate ale PIB-ului real per cvartal

	I	II	III	IV
Produsul Intern Brut				
1995	4,590,048	4,562,954	4,529,471	4,475,449
1996	4,346,860	4,287,696	4,238,060	4,218,154
1997	4,377,016	4,368,090	4,325,887	4,301,273
1998	4,113,283	4,037,259	4,054,497	4,030,700
1999	3,951,126	3,873,872	3,929,845	3,934,035
2000	3,973,606	3,982,558	4,011,396	4,051,995
2001	4,168,550	4,233,846	4,272,217	4,328,774
2002	4,466,096	4,550,079	4,628,880	4,686,237
2003	4,751,221	4,850,567	4,915,634	5,028,019
2004	5,123,905	5,216,592	5,276,877	5,367,250
2005	5,556,742	5,578,178	5,669,236	5,754,608
2006	5,791,324	5,886,140	5,943,434	6,017,225
2007	5,968,944	6,068,147	6,136,971	6,172,829
2008	6,477,245	6,553,462	6,582,587	6,641,806
2009	6,120,757	6,152,566	6,178,700	6,230,507
2010	6,554,328	6,572,233	6,605,664	6,665,744

Sursă: Biroul Național de Statistică (2011).

Notă: Tabelul reproduce estimări desezonalizate ale PIB-ului real prezentate de către Biroul Național de Statistică. Estimările din tabel nu includ regiunea Transnistreană, sunt coordonate cu estimările anuale ale PIB-ului și sunt exprimate în prețuri medii pentru anul 2000 (mii MDL).

NOTE DE POLITICI

Care sunt cele mai iminente constrângeri în calea creșterii economice în Moldova? Studiu comparativ

*Autori: Andrea Capussela
Marcel Chistruga*

În cei 20 de ani de independență Republica Moldova, în continuare, luptă pentru reforme și creștere economică sustenabilă. Pentru Republica Moldova intențiile de reformare au fost o constantă a agendei politice, însă reușite în materie de transformări nu s-au înregistrat. Cu unele excepții, clasa politică nu și-a putut asuma responsabilitatea și respectiv costurile ce țin de promovarea unor transformări cardinale. Pe de altă parte, neimplicarea în realizarea unor profunde transformări a generat o situație în care economia națională a acumulat dezechilibre structurale și funcționale.

În prezent, situația este una curioasă, Republica Moldova are ritmuri bune de creștere, dar dinamica pozitivă nu e generată de factori interni. Consumul, finanțat din remiteri, determină dinamica economică, iar Republica Moldova are pe intern capacități reduse de a genera o creștere a productivității și competitivității economiei. Considerăm că actualmente orice tergiversare în realizarea unor reforme profunde, liberale prin esență, va reține Republica Moldova în ultimul eșalon al dezvoltării și va împiedica transformarea economiei naționale în una funcțională.

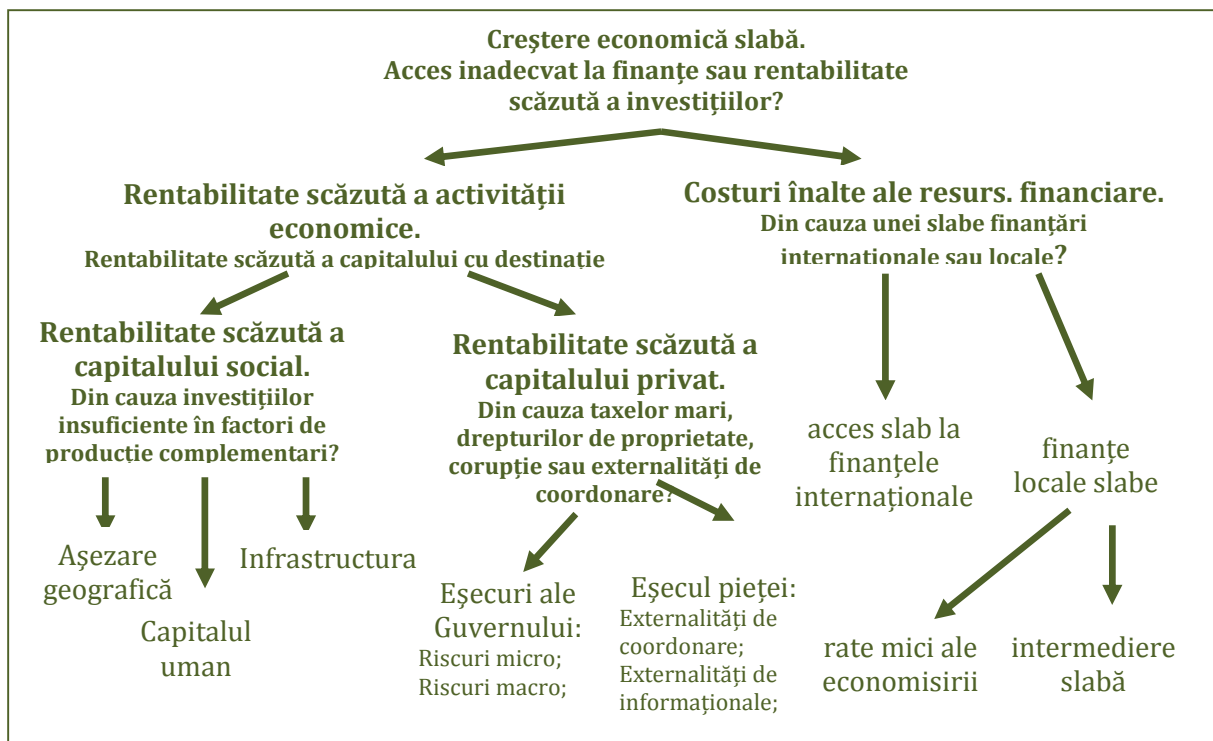
Literatura de specialitate abundă în analize și modele de creștere și dezvoltare economică. Unele aplicabile în cazul Republicii Moldova, altele irelevante. În ultimii 10 ani, un punct de referință în practica internațională în domeniul dat, reprezintă lucrarea lui Hausmann, Rodrik and Velasco unde este descrisă metodologia de determinare a celor mai iminente constrângeri și se bazează pe „o clasificare elementară, dar semnificativă”. Cu alte cuvinte, pentru simplificare, această abordare adresează o chestiune validă pentru economia unei țări – de ce creșterea este lentă, fie din cauza rentabilității activității economice per ansamblu sau din cauza accesului la finanțe. Astfel, atare abordare permite să identificăm unele priorități pentru politicile publice. Este ușor de vizualizat constrângerile și opțiunile de politici examinând schema conceptuală a diagnozei creșterii economice.

Constrângeri de infrastructură: Deficiențe în infrastructură ce face parte din responsabilitatea statului. Aceasta ar include transportul rutier, feroviar, aerian, rețelele de apă, telecomunicații și energetice.

Constrângeri ale climatului investițional: politicile guvernului, regimul de reglementare și implementare a acestora astfel încât stimulării pentru investiții eficiente de către întreprinderile private și indivizi sunt limitați sau distorsionați.

Constrângeri de ordin macroeconomic: politici naționale care generează condiții macroeconomice instabile sau non-viabile și care cauzează incertitudini pentru investitorii din restul economiei.

Schema: Diagnoza creșterii economice

Cadrul conceptual al analizei sugerează următoarele domenii de analiză:

- Constrângeri de capital uman: Deficiențe ale sistemului public de învățământ sau servicii sociale sau stimulanti pentru servicii de instruire oferite de sectorul privat.
- Constrângerile sistemului financiar: sistemul financiar poate fi o constrângere pentru creșterea economică dacă constrângerile generează rata dobânzii înaltă pentru investitori, dacă spread-ul ratei dobânzii este ineficient de înalt, sau dacă sectorul financiar este incapabil (din cauza structurii, proprietății, sau capacității) să ofere servicii financiare, unde serviciile financiare ar fi mutual benefice (pentru bănci și clienți).
- Informare sau inovare insuficientă: lipsa informației despre prețuri și condițiile pieței, diseminarea slabă a inovațiilor, sau stimulanti insuficienți pentru inovare.
- Capitalul natural: caracteristicile geografice și ale mediului din țară poate genera venituri mici din investiții.

Rezumatul concluziilor

În continuare ne vom concentra asupra constrângerilor în Republica Moldova. Analiza se bazează pe următoarele studii, care toate au la bază aceeași metodologie:

”Raport preliminar de analiză a constrângerilor în creșterea economică”, studiu efectuat pentru Programul ”Compact” în 2008, Corporația Provocările Mileniului, D. Caragia, V. Bozu, I. Gotișan.

”Raport privind analiza constrângerilor în creșterea economică”, studiu elaborat de Expert-Group pentru Cancelaria de Stat în anul 2010, particip.gov.md/files/Analiza_constrangerilor_final.pdf.

”Relația dintre constrângeri și creștere economică”, Program pentru tineri cercetători, AȘM, 2010.

În plus, această notă de politici ia în considerare și ultimul Memorandum Economic de țară al Băncii Mondiale.

Conform cadrului de analiză a constrângerilor, cauza RENTABILITĂȚII JOASE A ACTIVITĂȚII ECONOMICE este determinată de deficiența beneficiilor sociale sau de ratele scăzute ale rentabilității capitalului privat.

Rentabilitatea capitalurilor cu destinație socială

Deși, studiile menționate nu au o poziție univocă în această privință așezarea geografică, cât și resursele naturale ale Republicii Moldova nu sunt o problemă de constrângere majoră a creșterii economice, cel puțin pe termen scurt. În analiza efectuată de către Expert-Group resursele naturale ca pământul și resursele acvatice, la momentul actual, sunt suficiente pentru dezvoltarea economică a țării, iar riscurile aduse de schimbarea climei, nicidecum nu sunt cele mai critice din perspectiva comparațiilor internaționale¹³.

Studiul elaborat în 2008 pentru programul ”Compact”, nu consideră că factorii naturali sunt o constrângere critică cu toate că admite existența unor deficiențe. Astfel, accesul pe piețele de desfacere se va ameliora datorită proximității cu UE, dotarea cu terenuri și spații pentru dezvoltare este bună și efectul climei asupra forței de muncă este marginal. În același timp, condițiile climatice și a solului duc la deprecierea rapidă a infrastructurii drumurilor și dotarea cu resurse acvatice este o potențială problemă în viitor¹⁴.

Al treilea studiu elaborat în cadrul programelor de stat pentru tineri cercetători, adăugător la concluziile primelor două studii, consideră că o problemă constituie irigarea și resursele acvatice ale țării. Odată cu recuperarea economiei și agriculturii în particular, deficitul resurselor de apă potabilă se va mări. Pe termen lung, deficitul de apă poate deveni un impediment important în fața creșterii economice. Alte probleme-cheie ale sectorului includ în principiu capacitățile reduse ale instituțiilor de a colecta venituri suficiente pentru acoperirea corespunzătoare a cheltuielilor operaționale, de menținere și investiționale.

Astfel, în ceea ce privește dotarea cu terenuri, Republica Moldova are soluri agricole excelente ce cuprind aproape 77% din suprafața țării, ceea ce nu prezintă o constrângere majoră. Capitalul natural este favorabil dezvoltării Republicii Moldova. Poziția geografică a țării este moderată și compensată prin deschiderea economică a țării.

Infrastructura

Toate analizele efectuate denotă o stare precară a infrastructurii, în special a celei rutiere. Cu toate că în general lungimea și densitatea infrastructurii rutiere par a fi suficiente din perspectiva comparativă, calitatea acesteia este nesatisfăcătoare. Această stare determină costuri sporite pentru desfășurarea afacerilor și reduce atractivitatea investițională a Republicii Moldova¹⁵.

¹³”Raport privind analiza constrângerilor în creșterea economică”, studiul elaborat de Expert-Group, particip.gov.md/files/Analiza_constrangerilor_final.pdf, p.7

¹⁴”Raport preliminar de analiză a constrângerilor în creșterea economică”, D. Caragia, V. Bozu, I. Gotișan, p. 18

¹⁵”Raport privind analiza constrângerilor în creșterea economică”, studiul elaborat de Expert-Group, particip.gov.md/files/Analiza_constrangerilor_final.pdf, p.7

În afară de infrastructura rutieră, studiul efectuat pentru programul "Compact" indică asupra a trei probleme ce împiedică la dezvoltarea eficientă a sectorului TIC: ineficiența pieței de telecomunicații; un sector TIC subdezvoltat, cât și disponibilitatea redusă și acceptarea de servicii electronice de către cetățeni, întreprinderi și autorități¹⁶. Deci, deși statisticile arată un nivel satisfăcător al dezvoltării, sectorul nu-și valorifică pe deplin potențialul. Această concluzie este validă și în cazul studiului Expert-Group.

Conform studiului pentru Cancelaria de Stat, celelalte tipuri de infrastructură sunt la un nivel adecvat regiunii. Constatarea este argumentată în baza unor indici comparativi la nivelul regiunii (indicatorii de tranziție, BERD). Autorii menționează că poziția mediană a Moldovei în aceste clasamente nu camuflează deficiențele la capitolul furnizarea resurselor energetice și eficiența redusă în utilizarea lor, problemele în asigurarea cu apă și cu sistemele de canalizare în mediul rural. Considerăm important de a menționa că, deși eficiența și costurile mari asociate utilizării resurselor energetice nu au fost identificate ca constrângeri iminente, acestea rămân un impediment pentru companiile mari, care au nevoie de economii de scară pentru a se dezvolta și a concura la nivel regional.

Considerăm că este important de menționat că eficiența și costurilor asociate cu utilizarea resurselor energetice nu au fost identificate ca constrângeri semnificative; cu toate acestea, ele reprezintă impedimente pentru companiile mari care au nevoie de economii de scară pentru a se dezvolta și concura la la nivel regional.

Aceleași concluzii le găsim în celelalte două studii, inclusiv în publicația Băncii Mondiale, dar menționăm că, în general, o infrastructură precară reduce mobilitatea factorilor de producție. Mobilitatea factorilor influențează costurile acestor factori. Astfel, diferențele de prețuri ale factorilor de producere este un indicator, implicit, al diferențelor regionale în disponibilitatea componentelor de infrastructură. De aceea, considerăm că nu doar infrastructura rutieră este o constrângere, dar este necesar de a avea o abordare mai amplă ce ar include și celelalte infrastructuri, cea aeriană, de telecomunicații, cea energetică, rețelele de apă și calea ferată. Conform „Raportului de Competitivitate Globală 2010-2011” pe o scară de la 1 la 7, Republica Moldova este notată cu 3,1¹⁷, la calitatea infrastructurii. La acest compartiment ocupăm una dintre ultimele poziții nu doar în regiunea Europei de Est și a Asiei Centrale, ci în lume, și ne plasăm pe poziția 119, într-un clasament format din 139 de state.

Capitalul uman

Deficiențe la capitolul capital uman le găsim în toate cele trei studii, dar cu accente diferite. În analiza efectuată în 2008, capitalul uman nu este prezentat ca o constrângere majoră, astfel, din cauza că beneficiile pentru calificare¹⁸ sunt mari și în creștere. Respectiv, autorii constată că din cauza numărului mare de posesori de studii terțiare printre imigranți, Moldova are capacități umane neutilizate și, respectiv creșterea beneficiilor salariale pentru calificare, nu este un indicativ pentru a constata o constrângere a capitalului uman. În același timp, există evidențe că întreprinderile străine oferă o plată mai mare pentru abilități de lucru critice, ceea ce înseamnă că setul de abilități și deprinderi de muncă cerut de companiile străine, este mai deficitar pe

¹⁶Raport preliminar de analiză a constrângerilor în creșterea economică”, D. Caragia, V. Bozu, I. Gotișan, p. 36

¹⁷Pentru majoritatea indicatorilor incluși în „Raportul de competitivitate Globală 2010-2011”, indicatorii analizați sunt clasificați pe o scară ce cuprinde valori de la 1 la 7 – exprimând cea mai nefavorabilă stare a indicatorului analizat, iar 7 – reprezintă situația inversă.

¹⁸Analiza a fost efectuată pe baza relațiilor lui Mincer.

piața de muncă internă, decât acela cerut de companiile domestice.

În analiza efectuată pentru Cancelaria de Stat, capitalul uman este prezentat ca o constrângere. Concluzia se bazează pe faptul că piața muncii are dezechilibre majore. Contrar aprecierilor din primul studiu, Expert-Group enunță că avem forță de muncă relativ calificată, dar care nu este utilizată eficient. Conform chestionarelor efectuate de organisme internaționale jumătate din angajatori consideră că nivelul scăzut al abilităților de muncă este o constrângere majoră în activitatea lor, și, concomitent, se atestă un nivel redus al indicatorilor de calitate în sistemul educațional din Republica Moldova.

La deficiențele enunțate, studiul AȘM, atestă faptul că la nivel demografic se observă o reducere a populației în ultimii ani, la care se adaugă o creștere masivă a numărului de emigranți. Se observă o descreștere a specialiștilor în domeniul agro-industrial. Calitatea și conținutul studiilor nu corespunde cu necesitățile cererii de muncă în Republica Moldova. Contrar studiilor precedente, analiza efectuată în cadrul proiectelor pentru tineri cercetători, califică remunerarea muncii la un nivel scăzut, în schimb remunerarea specialiștilor cu un grad înalt de calificare la un nivel comparabil cu cel din regiune

Confirmarea acestor probleme se regăsește și în notele de politici ale Guvernului. Sistemul educațional este ineficient, înregistrând o scădere a numărului de elevi comparativ cu un număr mare de cadre didactice și cadre nedidactice, insuficient remunerate. Continuă declinul demografic grație ratelor scăzute ale fertilității și emigrațiunii masive. Normele învechite, datând din timpuri sovietice, au permis creșteri neargumentate a numărului de cadre didactice și nedidactice¹⁹.

Inovarea tehnologică și difuzarea acesteia

Raportul efectuat pentru Cancelaria de Stat atestă faptul că ponderea cheltuielilor asociate cu cercetarea și dezvoltarea în PIB este comparabilă cu alte state din regiune, dar problema este randamentul acestora. Ineficiența cheltuielilor pentru cercetare și dezvoltare este în mare parte asociat cu poziția dominantă a AȘM.

Companiile autohtone prezintă un grad redus de inovații, dar care nu sunt critice pentru creșterea economică. După cum se menționează în studiu, fapt confirmat de ponderea exporturilor tehnologice avansate.

Studiul efectuat pentru programul "Compact", nu consideră inovarea și difuzarea tehnologiilor noi o constrângere pentru Republica Moldova. Astfel, rezultatele cercetării relevă o situație destul de bună la capitolul inovare și difuzare a tehnologiilor. Concluzia principală este că în comparație cu alte țări, exportatorii diversifică cu succes produsele comercializate, cercetătorii furnizează un număr mare de brevete și întreprinderile raportează rezultate inovaționale pozitive²⁰.

Al treilea studiu, pune accentul pe difuzarea noilor tehnologii, concluzionând că la acest capitol Moldova are deficiențe. În linii generale, Economia Republicii Moldova se bazează pe acumularea factorilor de producție și nu pe inovații și tehnologii avansate. Respectiv, din acest motiv, cu

¹⁹ Moldova. Note de politici. 2009, p.56

²⁰ Raport preliminar de analiză a constrângerilor în creșterea economică", p.52, particip.gov.md/files/Analiza_constrangerilor_final.pdf.

unele excepții economia națională nu generează produse inovative și competitive. De aceea, concluzia este că acest aspect nu prezintă o constrângere, la moment, dar se prezintă ca o potențială constrângere în viitorul apropiat, există curenți mari la capitolul difuzarea tehnologiilor, și se observă slabe rezultate la transferul de tehnologii, concomitent ambele aspecte necesită timp pentru a redresa situația.

Rate scăzute ale rentabilității capitalurilor private (low appropriability)

Practic problema constă în faptul de ce 1 leu investit în Moldova are o rentabilitate atât de mică. Analiza cauzelor poate fi grupată în felul următor:

- ✓ riscuri macro – instabilitate financiară, monetară, fiscală etc;
- ✓ riscuri micro – drepturile asupra proprietății, corupția, taxele;
- ✓ eșecul pieței;
- ✓ externalități informaționale;
- ✓ externalități de coordonare.

Riscuri macroeconomice

Studiile analizate reflectă, în mare parte, aceleași rezultate. Astfel, inflația și deficitul comercial este o problemă majoră pentru creșterea economică în Republica Moldova. Studiul pentru Cancelaria de Stat menționează că măsurile BNM de țintire a inflației sunt așteptate să dea rezultate pe termen mediu. Dar, pe de altă parte, se constată existența surselor stabile de acoperire a deficitului comercial (veniturile remise de emigranți). Acest fenomen reduce din vulnerabilitatea economiei la presiunile deficitului comercial, dar are un cost destul de mare. În special acest cost este asociat cu creșterea REER și efectele negative pe care le are asupra competitivității produselor naționale.

Riscul reducerii remiterilor este direct legat de creșterea economică în Republica Moldova. Orientarea economiei naționale pe utilizarea remiterilor nu este o opțiune viabilă. Pe termen mediu neorientarea economiei naționale spre investiții și export poate duce la deteriorarea nivelului și a calității dezvoltării²¹.

Riscuri microeconomice

Studiile menționate atestă deficiențe la acest capitol. Studiul efectuat de către Expert-Group menționează că cele mai problematice domenii sunt: angajarea/disponibilizarea forței de muncă, activitățile de export-import și protecția intereselor investitorilor.

Studiul efectuat pentru programul "Compact" relevă faptul că climatul investițional și de afaceri are o tendință de ameliorare în comparație cu țările de referință analizate, însă din cauza condițiilor de licențiere și obținere de autorizații, rigiditatea reglementării relațiilor de muncă și obiectivitatea sistemului judiciar, pierde din atractivitate. Sunt constatate deficiențe aferente procesului de impozitare, chiar dacă studiul menționează că mărimea impozitelor nu ar reprezenta o problemă majoră. În schimb, costurile asociate cu întocmirea și prezentarea rapoartelor în instanțele abilitate în mod sigur reprezintă un impediment important.

²¹"Relația dintre constrângeri și creștere economică", Program pentru tineri cercetători, AȘM, 2010.

Studiul efectuat de către AȘM are o viziune mai critică asupra situației riscurilor microeconomice, considerându-le una dintre cele mai importante constrângeri pentru Republica Moldova.

Deși, pe parcursul ultimilor ani climatul de afaceri s-a îmbunătățit într-o oarecare măsură, Guvernul s-a orientat spre reforme, ce ar asigura un mediu facilitat pentru afaceri, însă multe proiecte de optimizare se implementează prea lent și nu au consistență.

Problemele asociate cu garantarea drepturilor de proprietate, corupția, birocrăția și supra-reglementarea diminuează puternic efectele pozitive ale reformelor economice ce stimulează mediul de afaceri și climatul investițional. Problema este la nivelul de implementare a reformelor, o îmbunătățire la acest capitol ar contribui la rezultate economice pozitive mai pronunțate.

La aceasta se mai adaugă instabilitatea mediului politic, corupția și birocrăția factori ce mențin mediul de afaceri din Moldova mult mai nefavorabil decât în țările din regiune. Se întreprind eforturi ca sistemul judiciar să devină tot mai independent, dar prevederile actuale nu protejează curțile de presiuni politice. Iar calitatea sistemului judecătoresc nu este compatibil cu aspirațiile de creștere economică sustenabilă a Republicii Moldova.

Accesul la finanțe

Studiile efectuate în cadrul programului tinerilor cercetători al AȘM și cel de către Expert-group au ajuns la concluzia că accesul la finanțe este o constrângere majoră la creșterea economică. Cel de-al treilea studiu efectuat în 2008 pentru programul "Compact", consideră că accesul la finanțe nu este o constrângere, dar în același timp punctând unele probleme ale sistemului financiar.

În ansamblu cercetările studiului arată că indicatorii sectorului bancar se află la un nivel acceptabil, dar tabloul pozitiv este afectat de probleme structurale legate de:

- ✓ cadrul legislativ,
- ✓ absența unor birouri a istoriilor de creditare,
- ✓ relații opace de proprietate.

În studiu se mai evidențiază că sistemul financiar nu este suficient de dezvoltat, iar piața financiară locală nu este matură, creditele bancare sunt în esență ultima și prima sursă de finanțare pentru firmele moldovenești. Principalele constrângeri ale sistemului bancar ar fi: asimetria activității de creditare, preferințele temporale ale băncilor, cât și ambiguitatea cadrului legal din domeniu.

Celelalte două studii relevă probleme grave în accesul la finanțe, studiile pun în evidență faptul că accesul la finanțele interne este deficitar și nu corespunde necesităților economiei. Sumarul cauzelor invocate în ambele studii se rezumă la rate mari ale dobânzii (cele mai mari rate la credite acordate din regiune), condițiile pentru gaj restrictive și mari, pondere mare a creditelor neperformante, lipsa competiției în sistemul bancar, insuficiența produselor financiare, sistem juridic și regulator defectuos, acces limitat la piețele financiare internaționale. De altfel, cauzele problemelor în sectorul financiar al Republicii Moldova, are similitudini și chiar sunt asociate cu riscurile microeconomice despre care am discutat. În special ne referim la lipsa competiției și sistemul judecătoresc incapabil să asigure buna funcționare a economiei.

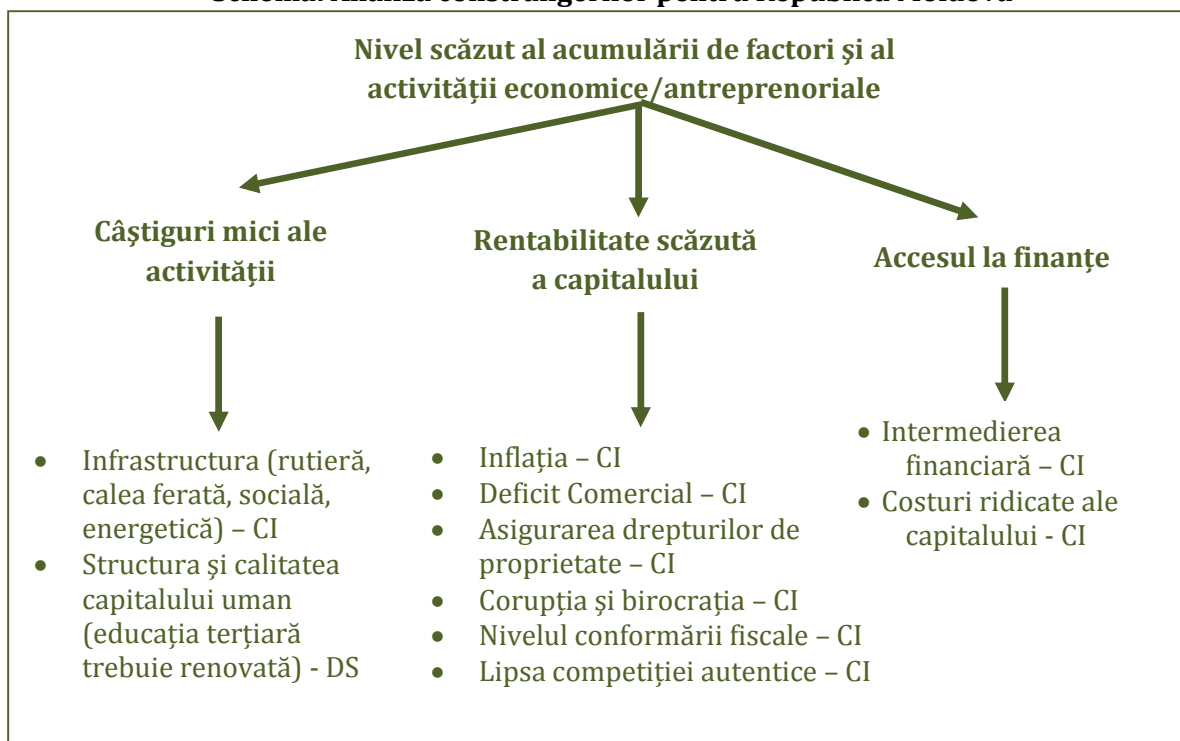
Cu alte cuvinte, cauzele problemelor observate în sectorul financiar din Republica Moldova sunt similare, dacă nu chiar strâns asociate cu, riscurile microeconomic discutate mai sus. În special facem referință la lipsa concurenței și deficiențele sistemului judiciar, care oferă sprijin

insuficient pentru buna funcționare a economiei.

CONCLUZII

Analiza constrângerilor este focusată asupra motivelor care stau la baza deciziilor posesorilor de capital de a investi sau nu (funcția de producție Cobb-Douglas). Diagnoza creșterii realizată prin analiza constrângerilor constă în analizarea acelor factori care reprezintă impedimentele eminente pentru creșterea economică. În continuare, urmând cadrul conceptual al analizei constrângerilor, în urma analizei efectuate, prezentăm schematic constrângerile în calea creșterii economice pentru Republica Moldova.

Schema: Analiza constrângerilor pentru Republica Moldova

DS – Deficiență structurală

CI – Constrângere iminentă

Studiile relevă o multitudine de probleme și deficiențe, întrebarea cea mai importantă este pe care le alegem ca cele mai iminente constrângeri. Considerăm, că la acest nivel al dezvoltării eșecul guvernului de a stabili și respecta reguli clare de joc pentru întreaga societate este cea mai mare piedică pentru creșterea economică. Astfel, constrângeri ca corupția și birocrăția, garantarea drepturilor de proprietate, existența unui cadru concurențial autentic, sunt acelea care nu permit apariția și dezvoltarea unui mediu de afaceri calitativ și viabil.

La această constrângere primordială adăugăm și accesul deficitar la resursele de finanțare, din cauza costurilor mari, lipsei competiției pe piața financiară internă și accesul redus la piețele financiare internaționale.

Teoretic, cele două constrângeri ar trebui să aibă simptome diferite, dacă problema este în accesul la finanțe, atunci ratele dobânzii ar trebui să fie la un nivel mare și cu deficite cronice ale contului curent. Pe când, dacă există o problemă la rentabilitatea investițiilor, atunci ar trebui să

avem rate mici ale dobânzii și resurse externe de finanțare, care stimulează consumul, dar nu contribuie la capacitatea productivă a economiei. Considerăm ambele constrângeri enunțate, valide și, argumentăm acest lucru prin specificul și structura economiei naționale, care este de așa natură, încât subminează sectoarele/zonele în care teoretic ar trebui sau, în unele cazuri chiar, avem o careva ameliorare. Acest tablou este rezultatul lipsei de reforme esențiale și profunde în Republica Moldova.

Cu alte cuvinte, la baza de ambelor constrângeri - riscuri microeconomice și accesul inadecvat la finanțare - se observă probleme foarte asemănătoare, toate legate de deficiențele instituțiilor care stau la baza economiei. Astfel, într-o abordare mai largă, le putem privi ca o singură constrângere, cu implicații atât pentru sectorul financiar, cât și pentru mediul de afaceri și climatul investițional.

Un argument în plus, pentru alegerea acestor constrângeri, a fost faptul că economia de piață funcțională presupune unele caracteristici definitorii: prețuri și comerț liberalizat; sistem juridic funcțional, drept de proprietate garantat; stabilitate macroeconomică și politici economice coerente; sector financiar bine dezvoltat; absența oricărei bariere semnificative la intrarea și ieșirea unei companii de pe piață; sector dezvoltat al întreprinderilor mici. În consecință, următoarele note de politici vor aborda problema mediului de afaceri și accesului la finanțe în Republica Moldova.

Eliminarea constrângerii, în contextul unei abordări mai largi, după cum s-a discutat mai sus, ar trebui să ofere un impuls pentru dezvoltarea durabilă a economiei naționale, și, prin urmare, se prezintă ca o prioritate înaltă pentru politici. În acest sens, menționăm că există posibilitatea de a aborda constrângerile atât prin politici pro-active, cât și prin politici structurale. De obicei, politicile pro-active implică costuri financiare mai mari decât cele structurale și, judecând după experiența anterioară, nu par să fi produs întotdeauna rezultate satisfăcătoare (din cauza problemelor, bine-cunoscute, asociate cu imperfecțiunea informației). Astfel, din punct de vedere teoretic, s-ar părea că politicile structurale ar putea să abordeze, în general, riscurile microeconomice mai eficient și la costuri directe mai mici decât politicile pro-active, care ar trebui să fie utilizate cu prudență atunci când sunt folosite la stimularea dezvoltării unor sectoare specifice. Bine direcționate, politicile pro-active par a fi mai adecvate pentru eliminarea constrângerilor legate de finanțe. Credem, de exemplu, că măsurile pro-active de stimulare a diversificării financiare ar putea fi o opțiune viabilă, ce merită a fi luată în calcul; programul PARE 1 este un exemplu, dar și alte măsuri ar putea fi considerate, prin care capitalul public este direcționat către sectorul real prin intermediul fondurilor de investiții private sau fondurilor de risc.

Mediul de afaceri și climatul investițional slab este o constrângere majoră în calea creșterii economice

Andrea Lorenzo Capussela
Alexadru Fală

Analiza constrângerilor atribuie un rol central rentabilității reduse a capitalului în restricționarea creșterii economice. La rândul său, o cauză importantă, ce determină rentabilitatea redusă a capitalului o reprezintă riscurile microeconomice. În fond, riscurile microeconomice sunt reflectate prin condițiile, ce determină calitatea mediului de afaceri și care se referă la: permisivitatea cadrului regulator, nivelul fiscalității, corupția, calitatea actului judiciar. Practic, pe întreg spectru de compartimente ce reflectă mediul de afaceri, cu unele excepții, Republica Moldova are poziții defavorabile comparativ cu alte state din Europa de Est. *Acest fapt ne permite, să concluzionăm că în cazul Republicii Moldova mediul de afaceri și de investiții neadekvat, reprezintă o constrângere în asigurarea creșterii economice.* Multiplii factori, ce restricționează mediul de afaceri, determină o sub-exploatare a potențialului economic al agenților economici, în felul acesta, temperând creșterea economică și afectând negativ calitatea acesteia.

Un prim indicator, care reflectă calitatea generală a mediului economic, este *Indicele Libertății Economice*. Atare indice agregă diferiți factori și reflectă importanța acestora pentru activitatea economică. Indicele menționat este elaborat de *The Heritage Foundation* și cuprinde 10 compartimente, ce reflectă deschiderea economiei, eficiența reglementărilor guvernamentale, supremația legii și nivelul competitivității. Clasamentul statelor se face în dependență de valoarea indicelui, ce se apreciază pe o scară de la 0 la 100 (cu cât indicatorul este mai apropiat de o sută cu atât țara sau domeniul are o libertate mai mare). În concordanță cu *Indicele Libertății Economice 2011*, Republica Moldova are un scor de 55,7 și este pe locul 120, situându-se între Malawi (119) și Senegal (121). Comparativ cu alte state din regiune Republica Moldova ocupă una dintre ultimele poziții, devansând doar Ucraina. Acest fapt denotă că implementarea reformelor, ce asigură calitatea activității economice, decurg mult mai dificil în Republica Moldova comparativ cu alte state din Europa de Est.

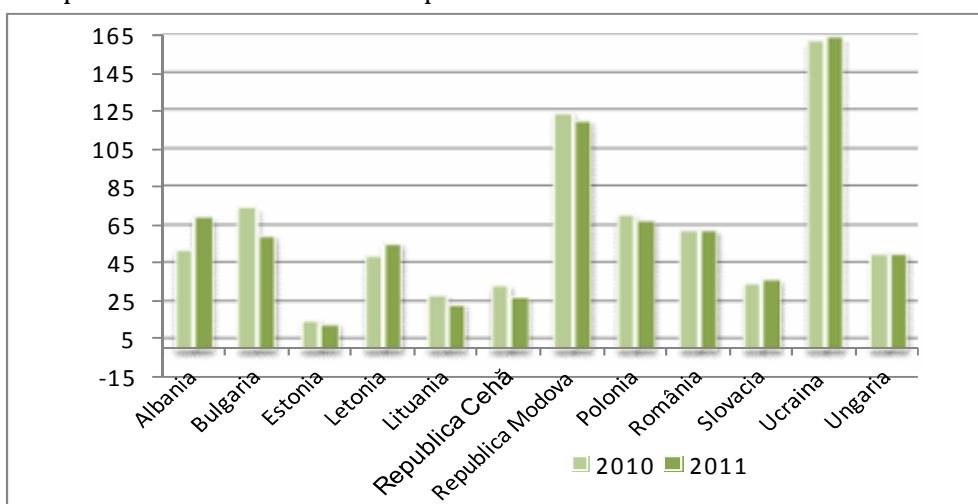

Figura 1. Clasamentul Republicii Moldova conform Indicelui Libertății Economice, comparativ cu alte state din Europa de Est

Sursa: <http://www.heritage.org/>

În ansamblu se atestă o oarecare ameliorare a mediului economic, datorită unor progrese la compartimentele: comerțul exterior, presiune fiscală și libertate monetară. Însă, în aceste domenii, schimbările sunt destul de lente și nu au consistență. Aceasta poate fi explicat prin faptul că factori, precum libertatea muncii (un scor de 39), libertatea investițională (un scor de 35) și libertatea față de corupție (un scor de 33) diminuează mult efectele pozitive ale schimbărilor economice în alte domenii.

Tabelul 1. Scorurile pentru componentele Indicelui Libertății Economice pentru Republica Moldova

COMPONENTA INDICELUI	ANII		COMPONENTA INDICELUI	ANII	
	2010	2011		2010	2011
Libertatea activității antreprenoriale	70.2	69.5	Libertatea investițională	30	35
Libertatea	79.9	80.2	Libertatea financiară	50	50
Libertatea fiscală	85.1	85.6	Drepturi de proprietate	40	40
Cheltuieli publice	43	48.1	Libertatea față de	29	33
Libertatea	67.5	77	Libertatea muncii	42.7	39

Sursa: <http://www.heritage.org/>

Pe de altă parte, corupția rămâne a fi o problemă majoră pentru mediul de afaceri. Comparativ cu alte state din regiune, nivelul corupției în Republica Moldova este unul sporit. Circa 41% dintre agenții economici din Republica Moldova consideră corupția drept o constrângere majoră în derularea afacerii, un nivel care este cu mult mai mare comparativ cu alte state din regiune.

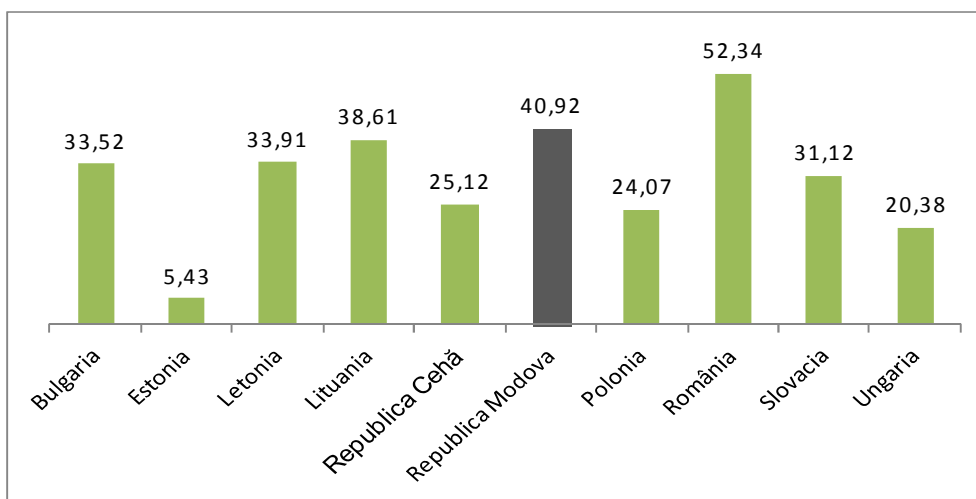

Figura 2. Cota procentuală din toate firmele, care consideră corupția drept o constrângere majoră, aspecte comparative

Sursa: Enterprise Surveys 2009, disponibil la: <http://www.enterprisesurveys.org/>

În clasamentul Competitivității Globale 2011-2021, efectuat pe un eșantion de 142 state, la compartimentul plăți neoficiale și mită, Republica Moldova deține locul 102. Totodată, Republica Moldova, nu prea înregistrează progrese importante, nici la controlul corupției. Conform datelor pentru anul 2009, Republica Moldova are un scor al controlului corupției de 0,74, într-o scară de la -2,5 la 2,5 (valorile mai înalte corespund unui control mai bun al corupției) și, la nivel regional, este la coada clasamentului alături de Ucraina.

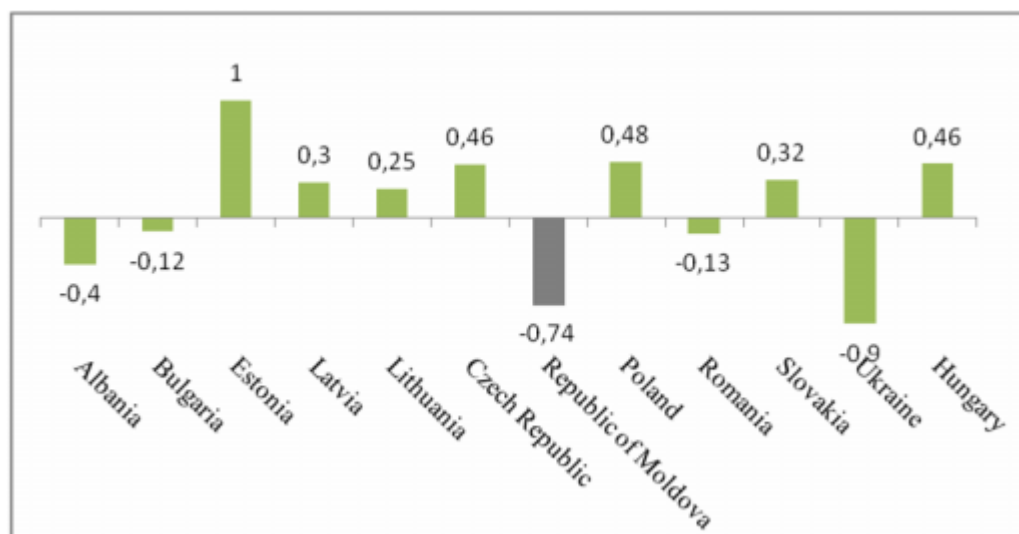

Figura 3. Controlul corupției în 2009, aspecte comparative

Sursa: The Worldwide Governance Indicators, Banca Mondială

În Republica Moldova reglementarea pieței forței de muncă este rigidă. Costurile non-salariale de angajare a unui lucrător sunt mari, iar concedierea unui angajat reprezintă o procedură dificilă și de lungă durată. Comparativ cu alte state din regiune, la capitolul rigiditatea angajării, Republica Moldova are un scor mai înalt (ce indică o flexibilitate redusă), fiind doar înaintea Estoniei, României și Letoniei.

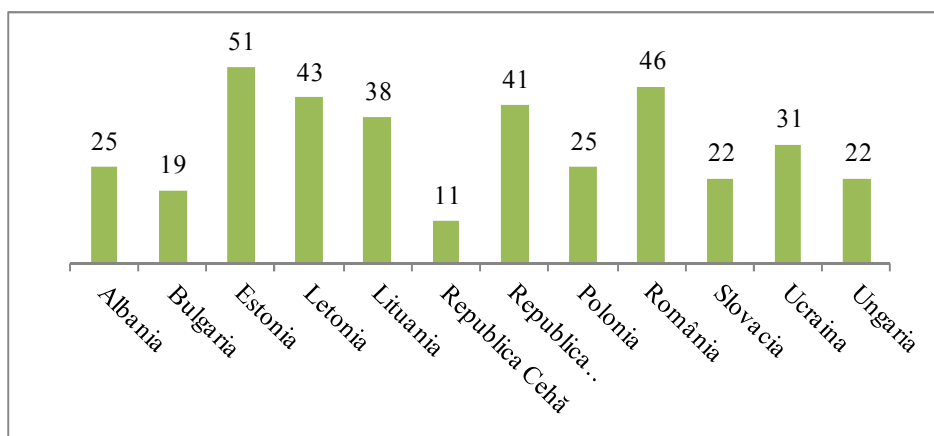

Figura 4. Scorul clasamentului indicilor rigidității angajării, aspecte comparative

Sursa: Raportul Global de Competitivitate 2011-2012

O altă problemă gravă, ce ține de forța de muncă este nivelul redus de calificare. Degradarea sistemului educațional în ultimii 20 de ani, precum și migrarea unui număr mare de specialiști a cauzat reducerea calificării forței de muncă. În prezent, calificarea redusă a forței de muncă a devenit o problemă serioasă pentru mediul de afaceri din Republica Moldova. Conform *Raportului de Tranziție 2010*, elaborat de Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare, calificarea muncii este cea mai gravă constrângere pentru mediul de afaceri din Republica Moldova. Nivelul constrângerii reprezintă abaterea particulară (a acestei constrângeri) de la o medie ajustată pentru 10 constrângeri: infrastructură, cu 3 subcomponente: accesul la electricitate, servicii de telecomunicație și transportul; accesul la pământ; calificarea forței de muncă; administrarea fiscală; reglementarea pieții muncii; taxe vamale; licențierea; justiția;

corupția și nivelul criminalității. O mai mare deviere pozitivă reprezintă o constrângere mai gravă pentru mediul de afaceri. Pentru Republica Moldova calificarea forței de muncă are o abatere de 0,25 (cel mai mare nivel, comparativ cu alte constrângeri), urmat de accesul la pământ cu 0,14 și de infrastructură cu 0,07.

Cu toate că se atestă o ameliorare în activitatea investițională, scorul redus al libertății investiționale denotă complexitatea problemelor cu care se confruntă reprezentanții mediului de afaceri. Atare situație este confirmată de indicele de protecție a investitorilor, indicator care are valori joase pentru Republica Moldova, comparativ cu alte state din regiune. Indicele de protecție a investitorilor are valori de la 1 la 10 – unei valori mai mari îi corespunde un nivel mai sporit de protecție a investitorilor.

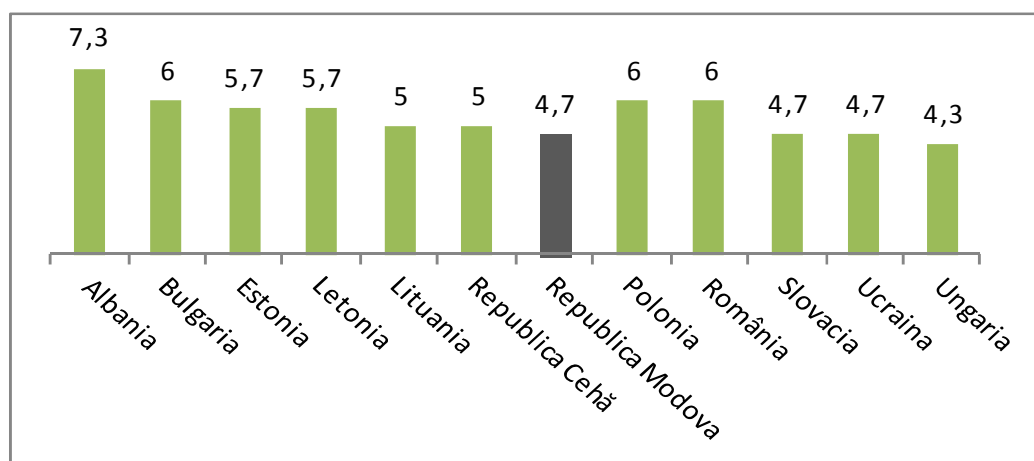

Figura 5. Indicele Protecției Investitorilor, aspecte comparative

Sursa: <http://www.doingbusiness.org>, <http://www.unctad.org/>

În același context, e de menționat că conform Indicelui Libertății Economice, dreptul la proprietate are un scor de 40 pentru Republica Moldova, iar sistemul judecătoresc este caracterizat, ca fiind extrem de ineficient: deciziile instanțelor se iau într-o perioadă lungă de timp, iar corupția este prezentă. Conform *Raportului de competitivitate globală 2011-2012*, la compartimentul *independența justiției*, Republica Moldova este plasată pe poziția 132. La fel, mai mulți investitori consideră că justiția din Moldova este nesigură pentru ei.

Guvernul încearcă să implementeze reforme, ce ar asigura un mediu facilitant pentru afaceri. Totuși, doar prima etapă a reformei regulatorii ("Ghilotina 1") a fost implementată, în timp ce realizarea celei de a doua faze a fost tergiversată, iar alte proiecte de optimizare reglatoare se implementează prea lent. Studiul Băncii Mondiale privind condițiile de practicare a afacerilor *Doing Business 2011* indică o scădere a poziției țării în clasamentul mondial de pe locul 87, unde s-a aflat în 2010 pe locul 90, poziționându-se pe ultimele locuri în comparație cu țările din Europa de Est. Această modificare, în fond, ne demonstrează dezvoltarea reformelor în Republica Moldova este prea lentă în comparație cu țările analizate.

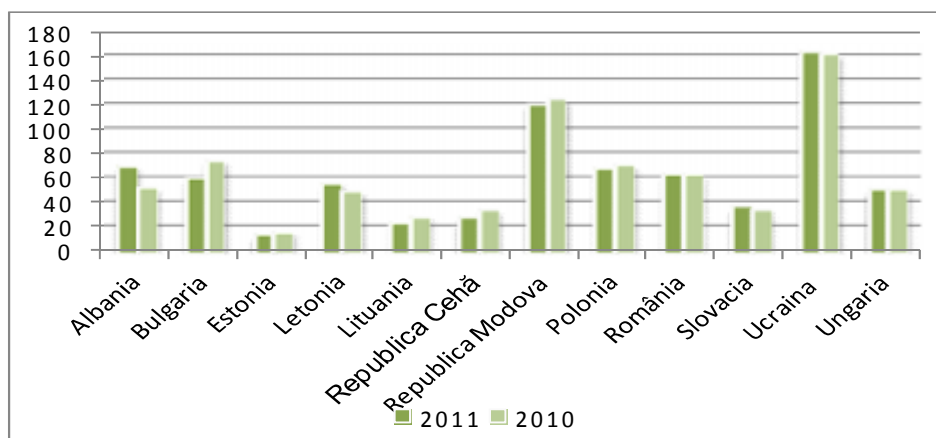

Figura 6. Clasamentul Republicii Moldova conform „Doing Business 2011”, aspecte comparative

Sursa: <http://www.doingbusiness.org/>

Studiul Doing Business 2011 relevă că probleme importante, ce influențează negativ practicarea afacerilor în Republica Moldova sunt condițiile de import/export și recepționarea autorizațiilor pentru construcții.

Deosebit de împovărătoare pentru agenții economici sunt operațiunile de export-import, timpul și costurile asociate operațiunilor transfrontaliere din Republica Moldova sunt mai mari ca în alte state din regiune. Astfel, pentru o țară mică, care nu dispune de o piață internă considerabilă, acest fapt ar putea reprezenta un impediment în dezvoltarea economică. Același impediment ar putea îngreuna tranzitul de mărfuri pe teritoriul țării, în așa fel, limitând extinderea serviciilor asociate, în special a celor de transport.

Tabel 2. Condițiile necesare desfășurării operațiunilor de export-import, aspecte comparative

STATUL	EXPORT		IMPORT	
	Timp necesar, zile	Cost, USD/container	Timp necesar, zile	Cost, USD/container
Albania	19	725	18	710
Bulgaria	23	1551	21	1666
Estonia	5	725	5	725
Letonia	10	500	11	801
Lituania	10	870	10	980
Republica Cehă	17	1060	20	1165
Republica Moldova	32	1765	35	1960
Polonia	17	884	25	884
România	12	1275	13	1175
Slovacia	17	1530	19	1505
Ucraina	31	1560	36	1580
Ungaria	18	1225	17	1215

Sursa: <http://www.doingbusiness.org/>

Cât privește permisele pentru construcție lasă mult de dorit poziționarea la compartimentul, numărul și durata procedurilor. Obținerea permiselor pentru construcție, la fel, plasează Republica Moldova într-o poziție nu prea avantajoasă în comparație cu alte state din regiune.

Tabelul 3. Condiții pentru obținerea permisului de construcție, aspecte comparative

STATUL	NUMĂRUL PROCEDURILOR	TIMPUL NECESAR, zile
Albania	24	331
Bulgaria	24	139
Estonia	14	134
Letonia	24	186
Lituania	17	162
Republica Cehă	36	150
Republica Moldova	30	292
Polonia	32	311
România	17	228
Slovacia	13	287
Ucraina	22	374
Ungaria	31	189

Sursa: <http://www.doingbusiness.org/>

O altă problemă cu care se confruntă agenții economici din Republica Moldova, este activarea într-un mediu cu un nivel redus al concurenței. Aspectele ce reflectă concurența scăzută în sectoarele economiei naționale, precum și progresele reduse în contracararea practicilor anticoncurențiale, determină plasarea Republicii Moldova într-o poziție dezavantajoasă. Conform Raportului de Competitivitate Globală 2011-2012, Republica Moldova se află la coada clasamentului privind compartimentele ce reflectă nivelul concurenței:

- ✓ locul 104 - intensitatea concurenței;
- ✓ locul 111 - prezența dominării pe piață;
- ✓ locul 123 - la eficiența politicilor anti-monopol.

Raportul de Competitivitate Globală 2010-2011, pe lângă corupție, pune în evidență și alte importante dificultăți pe care le întâmpină mediul de afaceri:

- ✓ instabilitatea politicilor (19,5 % din respondenți);
- ✓ accesul la finanțare (10% din respondenți);
- ✓ birocrăția instituțiilor publice (9,2% din respondenți).

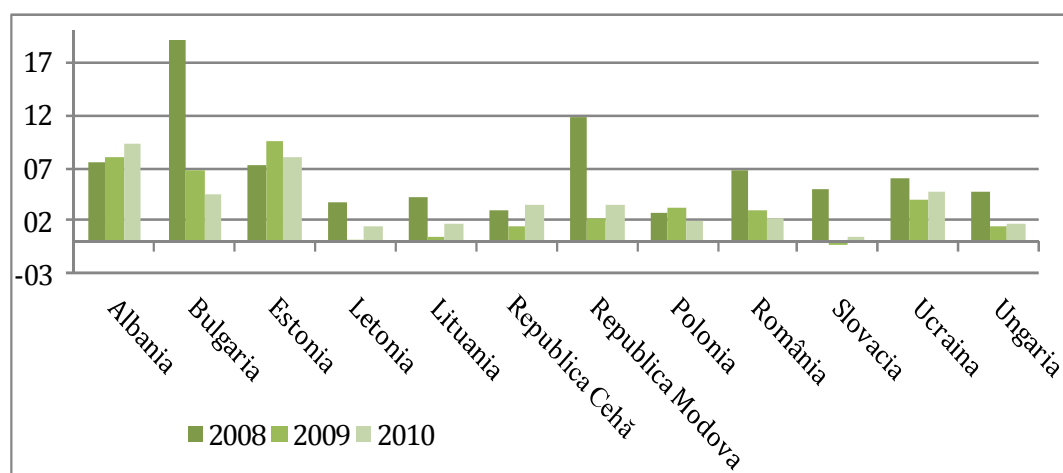

Figura 7. Ponderea investițiilor străine directe în PIB, aspecte comparative

Sursa: <http://www.unctad.org/>

Amplele probleme cu care se confruntă mediul de afaceri cauzează și reticență sporită a investitorilor străini față de inițierea unor proiecte în Republica Moldova. Totuși, influxurile de investiții străine în Republica Moldova necesită o atenție deosebită. Ponderea fluxului de investiții străine directe (ISD) în PIB înregistrat în Republica Moldova este comparabilă cu valorile indicatorului atestat în alte state din regiune.

Mai relevantă este comparația efectuată pe baza ISD per capita. Pentru Republica Moldova indicatorul menționat este cel mai mic, comparativ cu alte state din estul Europei. În rezultat, avem o pondere mare a ISD, comparat cu PIB, dar extrem de modestă pe cap de locuitor.

Tabelul 4. ISD pe cap de locuitor, aspect comparativ

STATUL	ISD PER CAPITA, USD	STATUL	ISD PER CAPITA, USD
Albania	1359	Republica Moldova	794,2
Bulgaria	6401	Polonia	5045,9
Estonia	12256,7	România	3258,4
Letonia	4812,4	Slovacia	9278,1
Lituania	4046,4	Ucraina	1275,8
Republica Cehă	12379	Ungaria	9208,3

Sursa: <http://www.unctad.org/>

Pentru a explica această aparentă inconsistență, menționăm că pentru Republica Moldova cota relativ mare a fluxului ISD în PIB se lămurește, mai curând, prin volumul redus al PIB-ului, decât un volum mare al ISD. În consecință, volumul cumulat al investițiilor străine în Republica Moldova este cel mai mic în comparație cu țările analizate și plasează țara noastră la capătul clasamentului.

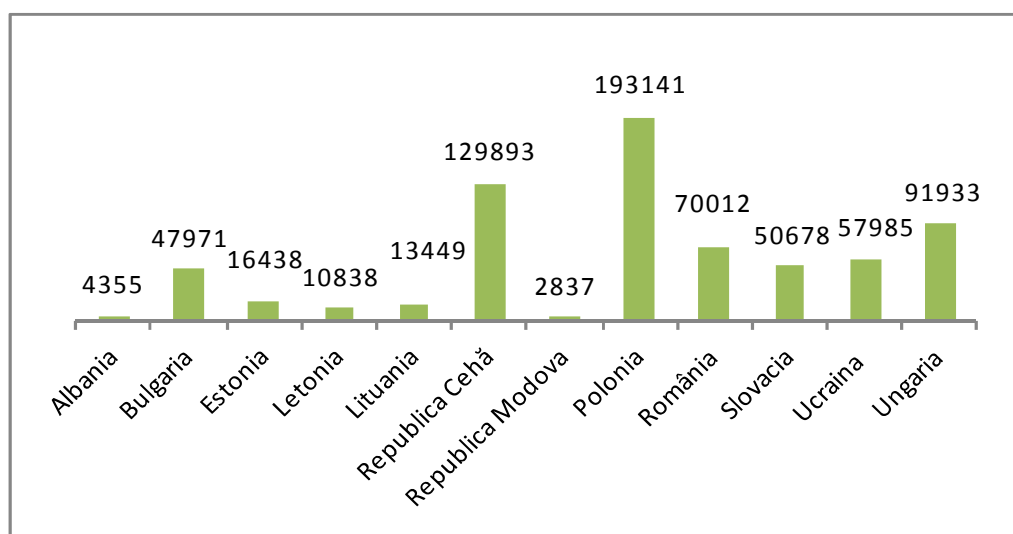

Figura 8. Stocul de ISD pentru anul 2010 (mil. USD), aspecte comparative

Accesul la finanțe – o constrângere importantă pentru creșterea economică

*Andrea Lorenzo Capussela
Marcel Chistruga*

Una din constrângerile iminente revelate de către analiza constrângerilor este accesul defectuos la finanțe. De menționat că din 7 piloni pe baza cărora se va elabora Strategia Națională de Dezvoltare 2012-2020, unul este adresat acestei probleme. Analiza suplunește studiile deja existente, evidențiind și alte aspecte ce identifică constrângerile și cauzele asociate cu accesul la finanțe în Republica Moldova. Rezultatele studiului au fost discutate și prezentate în cadrul Grupului de Lucru "Finanțe accesibile și ieftine", Ministerul Economiei.

La mod general, problema trebuie privită atât din perspectiva accesului la finanțele interne, cât și la piețele financiare internaționale. La rândul său, accesul defectuos la finanțarea internă este asociat cu următoarele două cauze: lipsa competiției și costurile mari ale resurselor financiare. Pe când accesul la piețele financiare externe este condiționat de riscurile de țară, climatul investițional și riscul cursului valutar.

Dacă vorbim de o creștere economică sustenabilă, Republica Moldova trebuie să înregistreze creșteri ale **ratei investițiilor**, cel puțin mai mare decât în țările din regiune. Pentru realizarea acestui obiectiv se cer acțiuni ce ar permite dezvoltarea sistemului financiar.

Accesul la finanțarea internă

Actualmente, în Republica Moldova își desfășoară activitatea 15 instituții financiar-bancare, dintre care în 2010 erau 9 cu capital străin. Numărul total al instituțiilor bancare (filiale, reprezentanțe) a crescut de la 388 în 1999 la-1160 în 2010. Profunzimea sectorului bancar este în continuă creștere și în mare parte adecvată comparativ cu țările din regiune, dar slab dezvoltată comparativ cu țările UE.

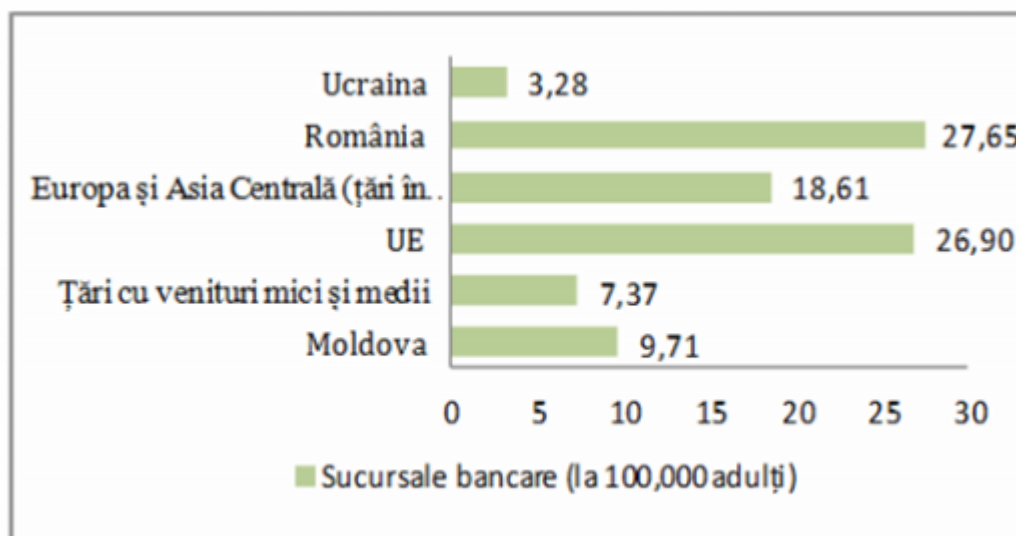

Figura 1. Sucursale bancare la 100 mii adulți

Sursa: conform datelor World Bank Database

Sistemul bancar din Moldova are o pondere relativ mare a băncilor cu capital de stat. Statul este prezent în proporție destul de mică în regiune, dacă excludem Bielorusia, atunci media pentru țările din regiune este de 6,1% din totalul activelor, iar în Moldova această cifră este de 13,4%.

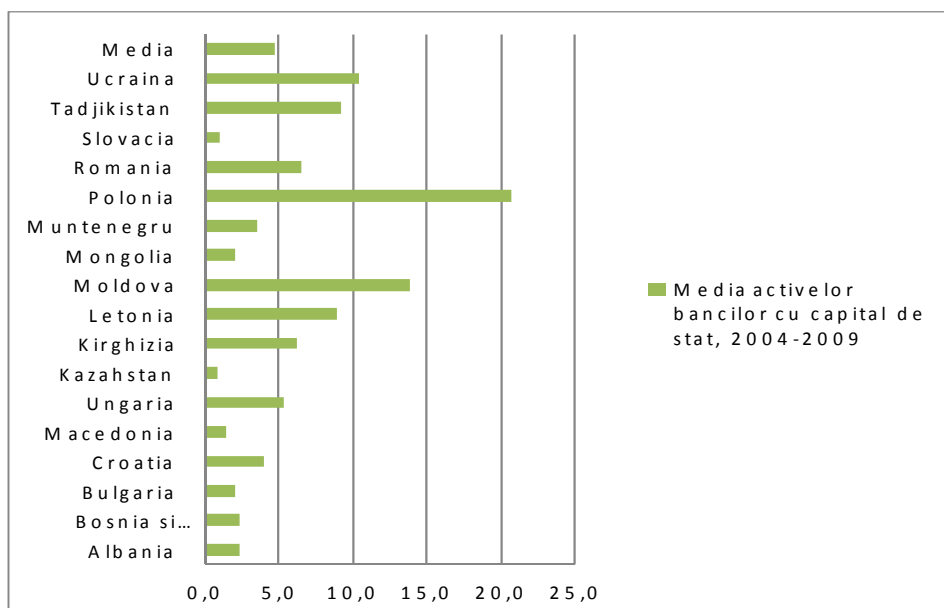

Figura 2. Ponderea activelor băncilor cu capital de stat

Sursa: conform datelor International Financial Statistics database

În același timp, în sistemul bancar autohton ponderea băncilor cu capital străin în totalul activelor din sistemul bancar are o medie de 28% în anii 2004-2009, crescând până la 31,6% în 2010. Această deficiență este confirmată de studiul OECD "Competitiveness and Private Sector Development in Republic of Moldova", respectiv, cu excepția Bielorusiei și Azerbaidjanului, toate țările ECE au o medie de 88%.

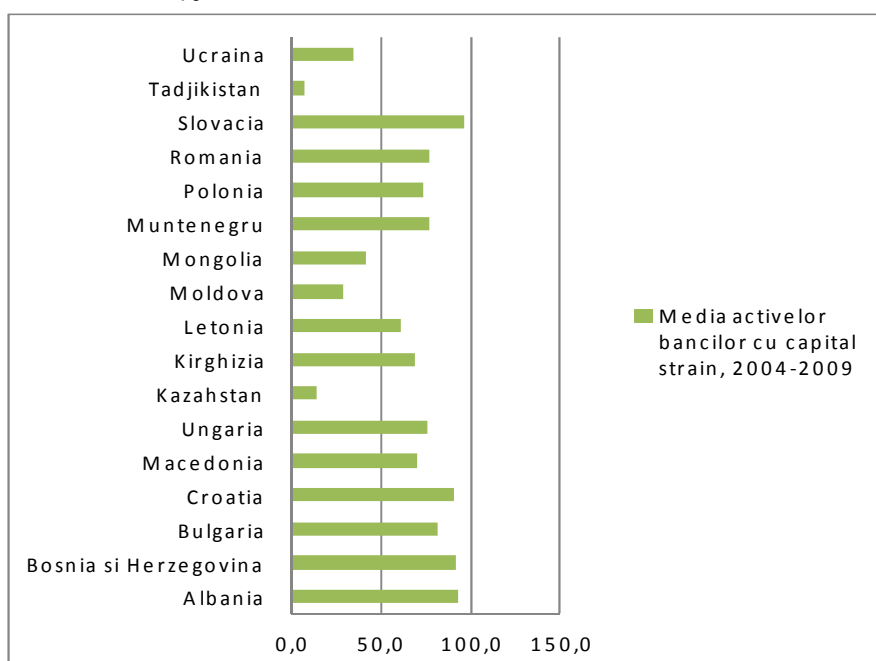

Figura 3. Ponderea activelor băncilor cu capital străin

Sursa: conform datelor International Financial Statistics database

Primele șase bănci din Moldova dețin în jur de 70% din activele pieței bancare și totalul creditelor acordate economiei. Deși, corespunde mediei regiunii indicele de concentrare (CR-4 și HHI-Indicele Herfindahl-Hirschman) a pieței relevă un grad relativ de concentrare a pieței bancare în Republica Moldova

Tabelul 1. Indicatorii de concentrare a sectorului bancar, în anii 2009-2010

Nr.	Indicatorii	2009	2010
1	CR-4, %	59	60
2	HHI, puncte	1172	1210

Sursa: Calcule în baza datelor, oferite de Banca Națională a Moldovei.

Calculând *indicatorii de concentrare* a acestui segment de piață (CR-4 și HHI-Indicele Herfindahl-Hirschmann), observăm, că în anul 2010 se înregistrează un nivel de 1210 puncte, astfel piața bancară se caracterizează printr-un *grad de concentrare moderat*, fapt ce presupune un nivel satisfăcător al concurenței.

Costurile înalte ale finanțelor. Pe parcursul anilor, ratele reale ale dobânzilor la credite și depozite au demonstrat tendințe de scădere. Astfel, evoluțiile echilibrate ale dobânzilor ar însemna o alimentare constantă a sectorului real cu resurse financiare ce ar susține o creștere uniformă a economiei, gradual și fără fluctuații importante. Cu toate că această impresie poate fi eronată.

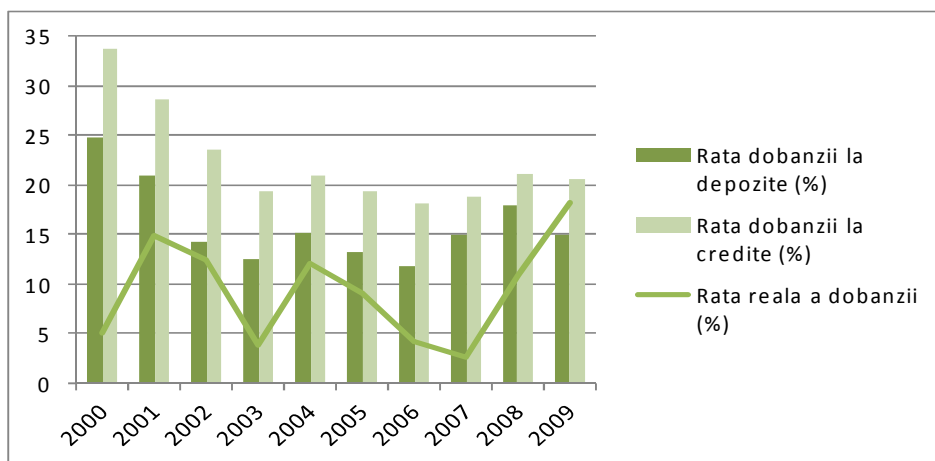

Figura 4. Evoluția ratelor reale ale dobânzilor la credite și depozite.

Sursa: conform datelor World Bank database.

Necesitatea și insuficiența accesului sectorului real la finanțare este captat de Global Competitiveness Report 2010-2011, unde majoritatea respondenților au ales accesul la finanțe, problemă acută pentru desfășurarea afacerii în Republica Moldova. Aceeași situație o găsim și în Raportul Doing Business 2011, în care la capitolul accesul la credite, Republica Moldova scade cu 2 trepte în clasament, fiind pe locul 89 din totalul țărilor analizate. O situație similară prezintă chestionarul întreprinderilor BEEPS, unde problemele ce țin de accesul la finanțe au fost evidențiate de către agenții economici intervievați.

Costurile înalte ale accesului la credite sunt asociate cu rata inflației. Inevitabil, creditarea economiei se face la rate ale dobânzii mai mari decât costul mijloacelor și nu mai mici decât rata inflației. Comparativ cu nivelul regiunii, rata dobânzii la credite în Republica Moldova, atât în

valori nominale, cât și în reale, este la un nivel mare. Parțial datorită unei rate a inflației mari, Republica Moldova are una din cele mai mari rate ale dobânzii din regiune. Odată cu dezvoltarea sectorului financiar, o consecință nefastă a ratelor înalte ale dobânzii ar putea fi stimularea presiunilor speculative, cu consecințe asupra stabilității cursului valutar.

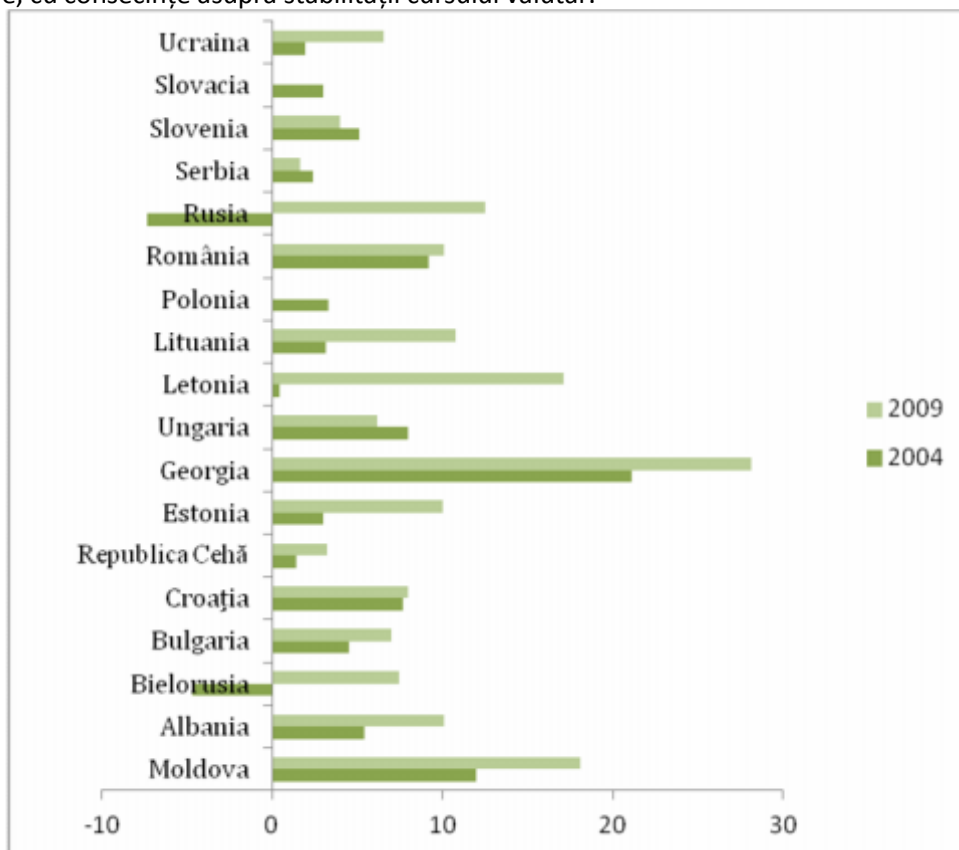

Figura 5. Ratele regionale ale dobânzii, valori nominale

Sursa: conform datelor International Financial Statistics database

Excluzând rata inflației, respectiv o parte din politicile macroeconomice, cauzele unor rate reale înalte ale dobânzii derivă din structura și particularitățile pieței financiare. Pe de o parte, cauze asociate cu managementul și administrarea corporativă a actorilor de pe piața financiară, iar pe de altă parte, elemente ce nu țin de modul de administrare în interiorul sistemului, de exemplu cadrul regulator, structura pieței, diversitatea produselor financiare, accesul la piețele externe etc.

În acest sens, cauza ratelor ale dobânzilor înalte sunt primele de risc și mărimea gajului. Comparativ cu țările din regiune atât prima de risc cât și mărimea gajului sunt unele din cele mai mari din regiune. Prima de risc este diferența dintre ratele dobânzilor la creditele acordate clienților buni și ratele dobânzii la valorile mobiliare emise de stat. Practic, prin această diferență este evidențiată partea pe care o reține banca pentru a se asigura în cazul riscului de neplată. Nesiguranța, incertitudinea și calitatea mediului de afaceri este reflectată în mărimea primei de risc. De menționat că există și alți factori ce influențează mărimea primei de risc, acești factori țin de modul de evaluare a riscurilor, dar și de nivelul competiției în cadrul sistemului bancar. În acest sens, asociem cauzele unei prime de risc înalte cu riscurile microeconomice, evidențiate în analiza constrângerilor, efectuată în această publicație. Susținem, implicit, faptul că riscurile de natură microeconomică sunt problema cea mai importantă pentru Republica Moldova. Rezolvarea acestei constrângeri, în acest caz, va avea un impact și asupra costurilor resurselor financiare.

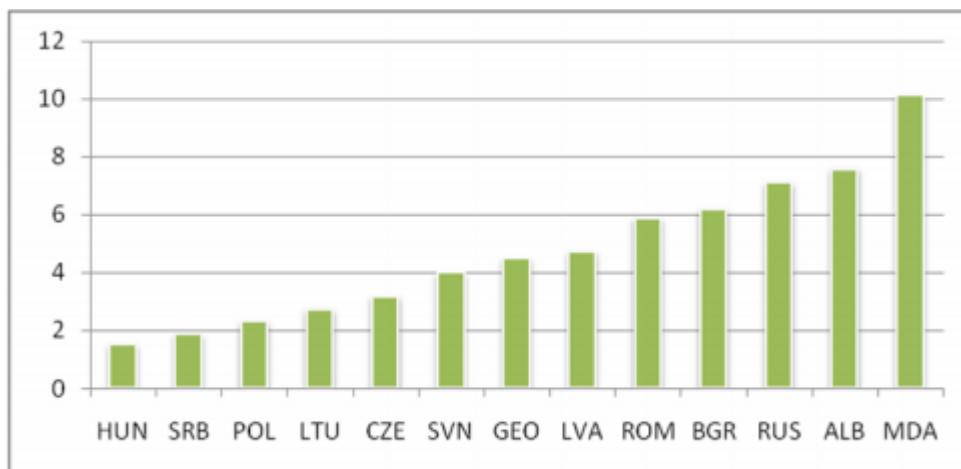

Figura 6. Prima de risc (media ultimilor 10 ani)

Sursa: conform datelor World Bank Database

Volatilitatea și nesiguranța mediului de afaceri autohton este compensată de sistemul bancar prin cerințe sporite față de procedurile de gajare. Mărimea gajului este identificată de către BEEPS ca o problemă a mediului de afaceri la contractarea unui credit. Mărimea gajului în Republica Moldova este de peste 130% din suma creditului.

Dinamica creditării. În ultimii 5 ani sistemul bancar a înregistrat performanțe pozitive la capitolul profituri ale băncilor și nivelul de capitalizare. Această performanță se datorează, parțial creșterii creditelor acordate. De exemplu, în 2008 soldul creditelor contractate s-a majorat cu peste 20%, comparativ cu 2007, implicit au crescut și creditele de consum. Dacă până în 2004, s-a simțit o reticență a băncilor în acordarea creditelor pentru consum, apoi situația s-a redresat vizibil după 2005. Ponderea acestui tip de credit a crescut de la 3,6% la peste 10% în 2008-2009 din portofoliul de credite bancare, atare tendință de creștere s-a materializat în următorii ani cu ritmuri de creștere de peste 12%. De fapt, media creșterii creditelor în economie pe perioada ultimilor 5 ani a fost de 17%. Comparativ cu țările din regiune creșterea din Republica Moldova constituie o performanță. Dar, în același timp, creditele naționale sunt sub nivelul mediu de creditare raportat la PIB al regiunii. În timp ce țările UE creditează sectorul real al economiei cu o pondere de peste 100% din PIB, Republica Moldova are o pondere a creditelor acordate aceluiași sector de doar 23% (media ultimilor 10 ani).

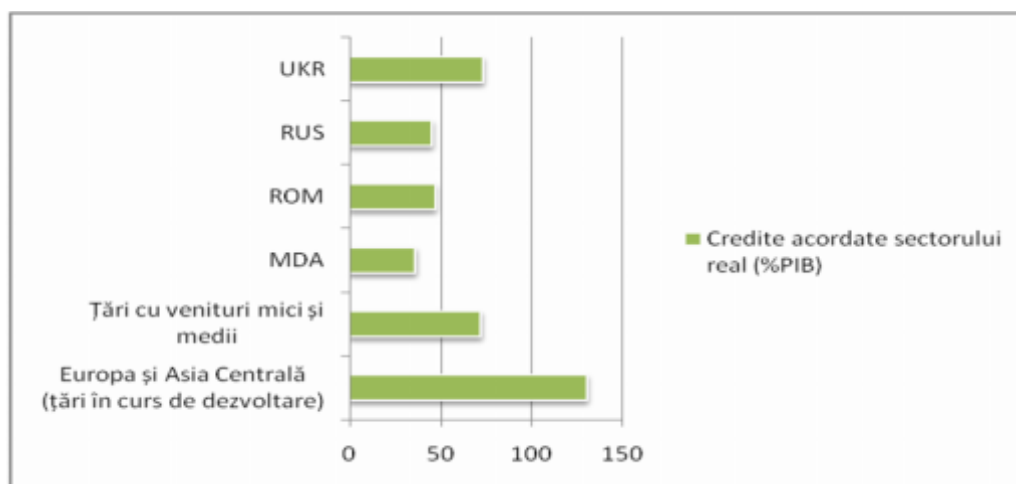

Figura 7. Credite acordate sectorului real al economiei, % PIB

Sursa: conform datelor International Financial Statistics database

Deși la costuri mari, în ultimii ani datele statistice atestă o creștere rapidă a creditelor, dar, la moment, insuficientă pentru a acoperi necesitatea de creditare a economiei. Țările din regiune au o rată a creditelor acordate economiei raportată la PIB, per total mai mare ca cea a Republicii Moldova. Țări ca Slovacia, Ungaria și Estonia sunt liderii acestui clasament, chiar și Ucraina a întrecut Moldova.

Caracteristic sectorului bancar, comparativ cu țările din regiune, există un **grad înalt al creditelor neperformante**. Deși, în 2011 acest indicator s-a diminuat de la 17,8% la 9,3%, sistemul bancar național este constrâns în operațiunile de creditare. Atare situație se explică prin faptul că, parțial în șocurile externe din ultimul timp, în special cele asociate cu operațiunile de export, ce au diminuat bonitatea în economie. În ultimii 10 ani media creditelor neperformante în economie este extrem de mare. De aceea, cauzele pot fi reflectate de calitatea și volatilitatea mediului de afaceri autohton, dar și de practicile sistemului bancar de acordare a creditelor (în mare parte, fără asigurarea unor măsuri de management al riscurilor, dar și a practicilor de administrare corporativă).

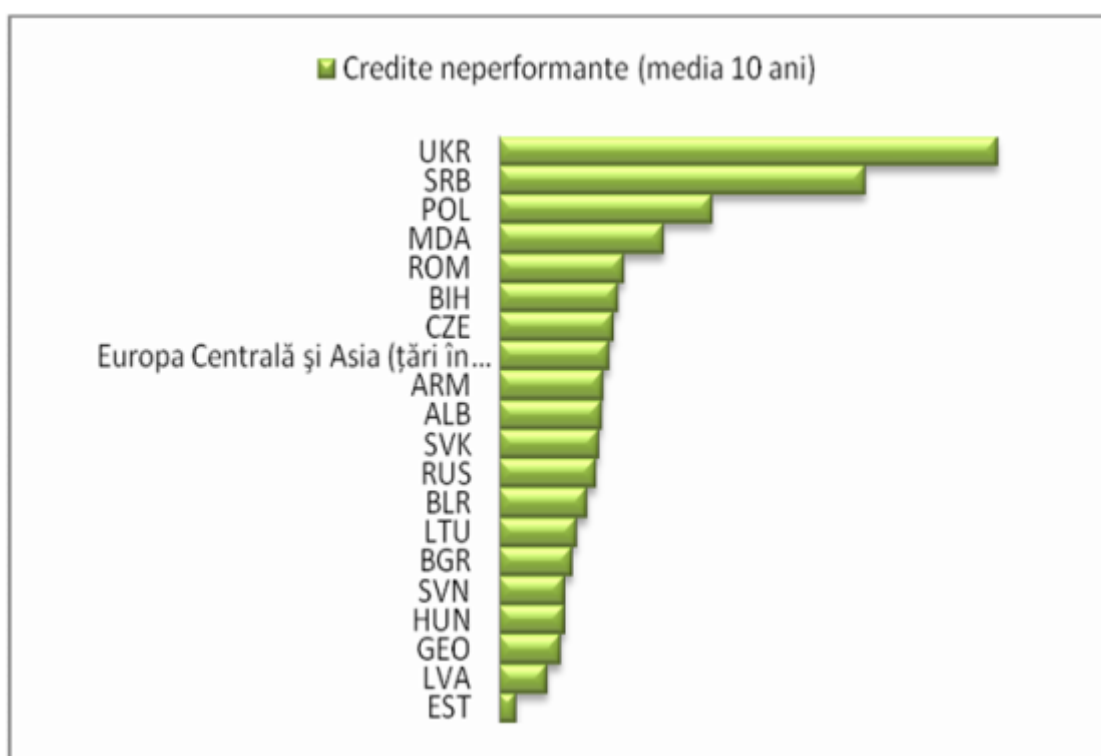

Figura 8. Credite neperformante acordate, analiză comparativă

Sursa: conform datelor International Financial Statistics database

Structura creditelor ne arată că cele mai multe credite sunt acordate industriei și comerțului. Ținând cont de ponderile acestor două sectoare, atât în PIB, cât și în VAB, considerăm că majoritatea creditelor au fost canalizate spre comerț. O fracțiune mică din totalul de credite ajunge pentru dezvoltarea capacităților productive ale economiei. Creditele acordate gospodăriilor casnice reprezintă 20% din totalul de credite, realizare inferioară mediei regionale. În aceste condiții, în special sunt defavorizate IMM, care, conform chestionarului BEEPS, se confruntă cu o lipsă acută de finanțare. Tendințele prefigurate în structura creditelor, împreună cu maturitatea, abordată ulterior, cu cauze diferite, dar efecte asemănătoare, relevă o problemă majoră. Cu alte cuvinte, poate oare creșterea economică să fie generată de capacități interne, dacă există dificultăți la atragerea resurselor finanțare pentru deschiderea și

dezvoltarea unei afaceri.

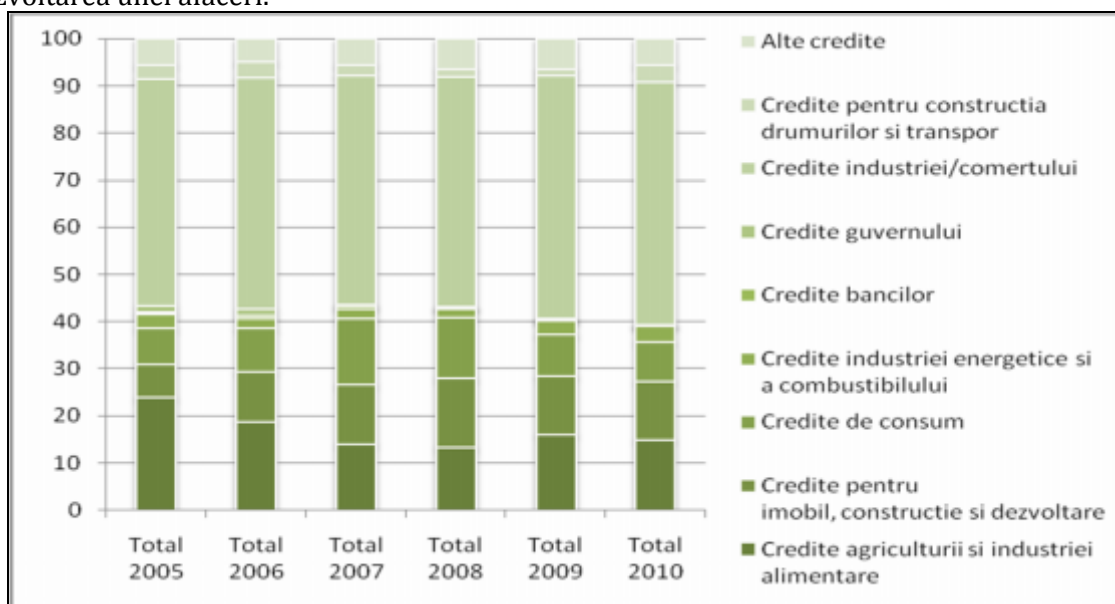

Figura 9. Structura creditelor

Sursa: Conform datelor anuale ale BNM.

Rata de economisire. Ca urmare a volumului înalt de transferuri partea moldovenilor aflați la muncă peste hotare și creșterilor salariale, au crescut economiile populației, respectiv și rata de economisire. Însă, din cauza ritmului lent al reformelor structurale și lipsa unor politici de direcționare a remiterilor, a eșuat canalizarea acestor afluxuri masive de valută în scopuri productive. Efectele pozitive ale remiterilor au fost suprapuse peste cele negative. Acestea au determinat aprecierea leului moldovenesc, care la rândul său a stimulat consumul bunurilor de import, dar a deteriorat competitivitatea externă a produselor locale.

Creșterea economisirii din ultimii ani, comparativ cu țările din regiune, dar și la nivel mondial, este insuficientă. Conform clasificăției Băncii Mondiale țările cu venituri medii și mici sunt în total 56, media economisirilor în aceste state a constituit 35,3% din PIB, în timp ce în Moldova doar 17,7% din PIB.

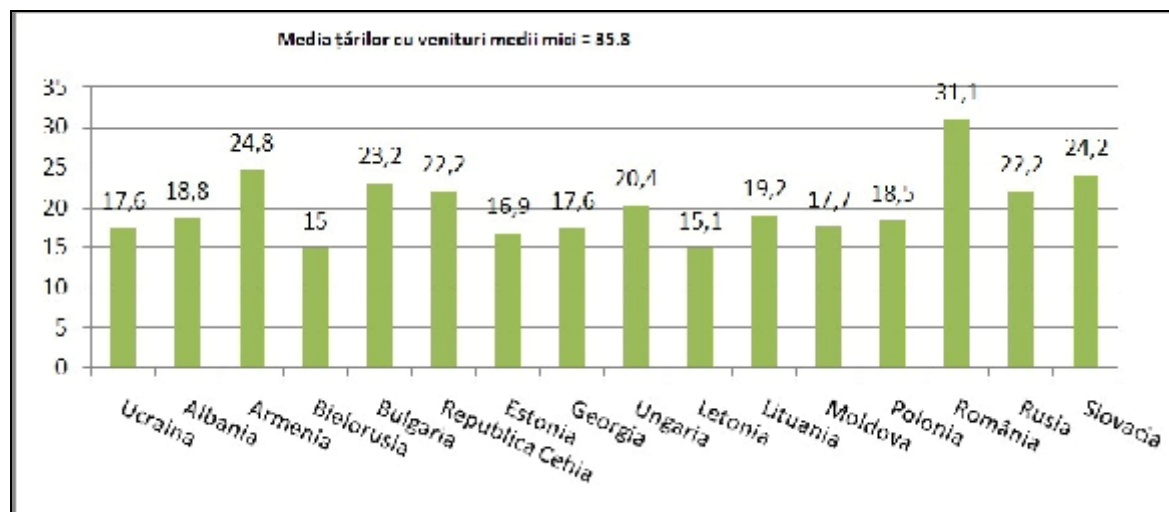

Figura 10. Economisiri raportate la PIB, în % din PIB

Sursa: World Development Database, <http://data.worldbank.org>

Altă particularitate a structurii creditelor și depozitelor în Republica Moldova este **gradul de maturitate** neproporțional. Majoritatea depozitelor sunt de scurtă durată, iar majoritatea creditelor acordate este de durată lungă și medie. Ponderea cea mai mare a depozitelor, de cca 55%, o dețin depozitele în monedă națională, iar aproximativ 45% în valută străină.

Tabelul 2. Structura creditelor și depozitelor după maturitate

Structura depozitelor după maturitate (%)	2007	2008	2009	2010
Depozite bancare în valută străină cu termen mai mic de un an	96,5	96,5	96,5	92,5
Depozite bancare în valută străină cu termen mai mare de un an	3,5	3,5	3,5	7,5
Depozite bancare în moneda națională cu termen mai mic de un an	89,4	95,0	95,9	92,4
Depozite bancare în moneda națională cu termen mai mare de un an	10,6	5,0	4,1	7,6

Structura creditelor după maturitate (%)	2007	2008	2009	2010
Credite bancare în valută străină cu termen mai mic de un an	26,7	31,1	28,1	26,7
Credite bancare în valută străină cu termen mai mare de un an	73,3	68,9	71,9	73,3
Credite bancare în moneda națională cu termen mai mic de un an	41,5	39,2	40,6	32,3
Credite bancare în moneda națională cu termen mai mare de un an	59,4	60,8	59,4	67,7

Sursa: conform datelor BNM

În consecință, discrepanța între maturitatea creditelor și depozitelor este un factor ce influențează posibilitatea de creditare a proiectelor investiționale pe termen lung. Astfel, pe lângă faptul că sistemul financiar și în special băncile autohtone, nu au formate capacități interne, care să gestioneze proiectele investiționale de lungă durată (10-20 de ani), structura depozitelor nu permite creditarea pe termen lung. Majoritatea depozitelor sunt plasate pe un termen mai mic de un an și în monedă națională.

Alternativa sectorului bancar o prezintă **sectorul de microfinanțare**. Analiza evoluției sectorului de microfinanțare demonstrează că, deși acesta deține o pondere de circa 2,0 la sută din PIB, rata de penetrare a serviciilor de microfinanțare rămâne a fi un indicator deficitar la nivel național. Împrumuturile prin intermediul sectorului de microfinanțare oferă servicii de creditare accesibile și disponibile întreprinderilor mici și mijlocii, precum și păturilor social vulnerabile pe întreg teritoriul țării, în mod prioritar în zonele rurale. În 2010 5,1% din populația economic activă din Republica Moldova a beneficiat de împrumuturile sectorului de microfinanțare, valoare în descreștere cu 12,1% față de anul 2009 și mai mică de 2,6 ori față de indicatorul similar înregistrat pentru Bosnia și Herțegovina cu un sector de microfinanțare reprezentativ din Europa Centrală și de Est. În special din cauza ratelor dobânzilor mari și acoperirii reduse, sectorul de microfinanțare are un efect marginal asupra sectorului financiar, nefiind capabil să aibă o influență de avertură. Astfel, sectorul de microfinanțare are o pondere exagerat de mică în totalul împrumuturilor și creditelor acordate în economie, datele empirice atestă faptul că sistemul bancar este un fel de monopol, Republica Moldova fiind fără surse alternative de finanțare.

Piața valorilor mobiliare din Republica Moldova prezintă particularitățile unei piețe emergente: număr restrâns de entități emitente, lichiditate redusă, lipsă de plasamente publice, număr scăzut de investitori, integrare redusă în piețele financiare internaționale. Spectrul instrumentelor financiare emise și tranzacționate pe piața valorilor mobiliare autohtonă se limitează la acțiuni ordinare, nefiind manifestat un interes față de atragerea investițiilor prin intermediul plasării obligațiunilor corporative.

Pe parcursul anului 2010 a fost înregistrată o tendință similară cu cea din anul 2009, investitorii având un comportament rezervat față de oportunitățile oferite de piața valorilor mobiliare.

Piața secundară a valorilor mobiliare a înregistrat în 2010 o descreștere cu 10,1 la sută față de anul 2009, ca urmare a reducerii volumului tranzacțiilor efectuate pe piața extra bursieră.

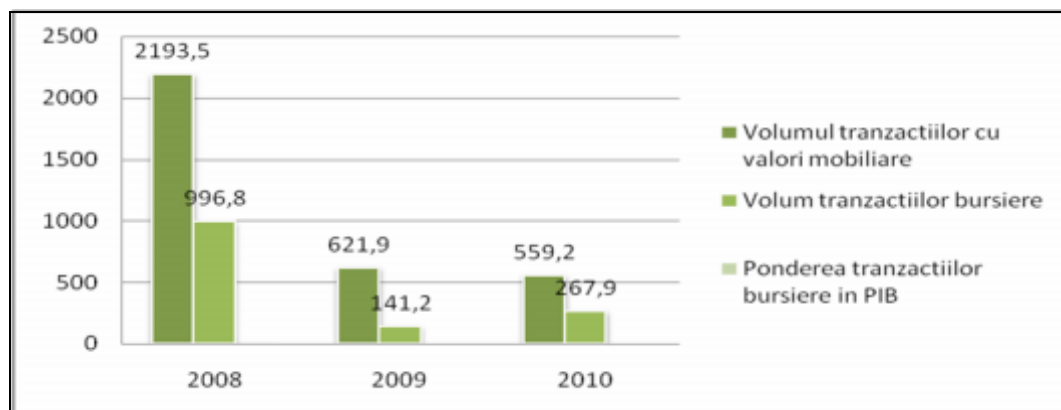

Figura 11. Volumul tranzacțiilor cu valori mobiliare

Sursa: conform datelor CNFP

Dezvoltarea segmentelor-cheie ale sectorului financiar nebanca în Republica Moldova, piața de capital, participarea **fondurilor de pensii și a companiilor de asigurări la piața financiară**, rămâne mult în urma țărilor din regiune și a țărilor din sud-estul Europei. Lichiditatea scăzută și gradul ridicat de fragmentare a infrastructurii de piață au rezultat în determinarea insuficientă a costului instrumentelor financiare și dezvoltarea insuficientă a acestora. Punctele slabe menționate limitează activitatea investitorilor instituționali, creând riscuri semnificative pentru dezvoltarea lor. Experiența crizei economice a accentuat deficiențe importante și este evident că sânt necesare reforme imediate atât pentru a oferi finanțare pentru a susține creșterea economică, cât și pentru a asigura stabilitatea sistemului financiar nebanca.

În acest sens, o oportunitate binevenită ar putea fi perspectiva reformării sistemului de pensii, care din motive de sustenabilitate fiscală, s-ar putea dovedi necesară în termeni relativ apropiați. În acest sens, crearea de noi investitori (fondurile de pensii) ar putea facilita accesul la noi surse de finanțare pentru companiile autohtone, dar și ar facilita integrarea Republicii Moldova pe piețele financiare internaționale.

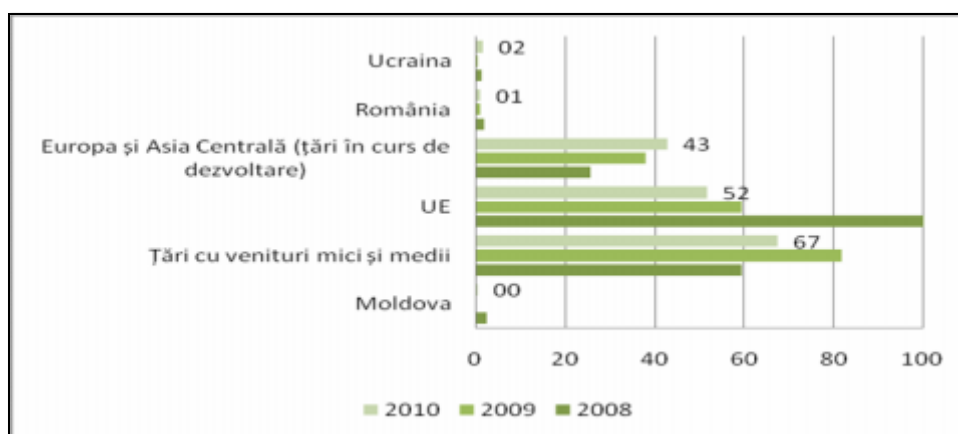

Figura 12. Volumul tranzacțiilor bursiere, % din PIB

Sursa: conform datelor International Financial Statistics database

Elocvent pentru caracterizarea nivelului pieței financiare mobiliere este volumul tranzacțiilor bursiere, care practic este inexistent, în comparație cu alte țări. Majoritatea tranzacțiilor pe piața bursieră nu au ca scop procurarea de mijloace financiare. Caracterul acestor tranzacții este asociat cu schimbarea proprietarilor companiilor tranzacționate la bursă.

Accesul la finanțele interne constituie o constrângere majoră pentru economia și creșterea economică în Republica Moldova. Băncile se ghidează la stabilirea dobânzilor în funcție de principalii indicatori macroeconomici, în special inflația²², de ratele de economisire și de situația economico-financiară a fiecărei instituții bancare. Astfel, una din cauzele costurilor înalte ale capitalului este intermedierea financiară slabă, care reflectă nivelul de dezvoltare al sistemului bancar și al pieței financiare în întregime.

Un aspect aparte îl constituie lipsa concurenței²³ și a instrumentelor alternative de finanțare a economiei, iar pe de altă parte, ineficiența structurală a sistemului bancar. Cele mai evidente simptome sunt volumul mare al creditelor neperformante²⁴ și nivelul înalt al primelor de risc. Ultimele aspecte, în combinație cu lacunele și deficiențele instituțiilor de stat, influențează mărimea gajului, care considerăm a fi un impediment pentru accesul la finanțe.

Alternative sistemului bancar, practic nu există. Sectorul non-bancar este slab dezvoltat acordând credite preponderent sectorului rural și persoanelor fizice, ponderea creditelor acordate, raportate la PIB nu depășește 1-2%²⁵. Procurarea de resurse financiare prin intermediul piețelor de capital și a sectorului de microfinanțare nu este o opțiune relevantă la moment.

Accesul la resurse financiare internaționale

Datoria externă netă a Moldovei raportată la PIB a avut tendințe de scădere în ultimii cinci ani. Atât sectorul public, cât și comparativ cu alte state, sectorul real al economiei naționale este practic absent de pe piețele financiare externe, fapt pentru care i se atribuie o maturitate financiară scăzută și rate ale dobânzilor înalte. Ratingul riscului de țară este mare. Agențiile internaționale de evaluare financiară, precum Moody's Investors Services sau Fitch IBCA, menite să acorde calificative privind riscul de țară în funcție de evoluția principalilor indicatori macroeconomici, au deocamdată calificative scăzute pentru Republica Moldova. Spre exemplu, Moldova are cel mai scăzut rating financiar din regiune, evaluat de agenția Moody's Investors. Totuși, ratingurile de țară ale agențiilor variază. Fitch IBCA a modificat ratingul acordat Republicii Moldova pentru credite de la „stabil” la „pozitiv”, urmare a stabilității și creșterii economice și disciplinei fiscale adoptate. În același timp, Fitch a reconfirmat calificativul acordat Moldovei pentru angajamentele externe pe termen lung în valută străină și monedă națională la nivel de „B-” și respectiv „B”.

Republica Moldova nu este integrată financiar la nivel internațional. Companiile autohtone nu sunt listate la bursele internaționale. Cele mai dinamice în relațiile cu piața financiară internațională sunt băncile și companiile de microfinanțare, dar și unele companii subsidiare ale celor străine. Volumul acestor tranzacții este unul neglijabil în comparație cu țările ce beneficiază de pe urma integrării financiare. În condițiile dezvoltării tot mai pronunțate a piețelor financiare internaționale și ratele mici ale dobânzilor pe aceste piețe, este esențial pentru Republica Moldova să acceseze aceste resurse.

²²Materialul BNM pentru GL "Finanțe accesibile și ieftine".

²³Concentrare relativ mare a sistemului bancar, piață oligopolistă. MET nr.1, www.iefs.md

²⁴OECD Report "Competitiveness and Private Sector Development in Republic of Moldova"

²⁵Detalii în materialele CNFP pregătite pentru GL "Finanțe accesibile și ieftine".

Companii listate la bursele internaționale

Țări cu venituri mici și medii	17506
UE	11865
Europa și Asia Centrală (țări în curs de dezvoltare)	3233
România	1663
Ucraina	236

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Considerăm că cele mai importante constrângeri ale accesului la finanțe pot fi grupate în felul următor:

- ✓ *slabă intermediere financiară,*
- ✓ *costuri înalte ale resurselor financiare,*
- ✓ *cerințe relativ mari pentru gaj,*
- ✓ *deficiențe ale instituțiilor statului.*

Slaba intermediere financiară poate fi abordată prin mai multe măsuri. În primul rând, fiind unica opțiune pentru procurarea de resurse financiare, în sistemul bancar autohton este necesar de a spori nivelul competiției, atât în interiorul sistemului bancar, cât și între alți intermediari financiari. La moment, acest sector, fiind reprezentat de mai mult de 10 instituții, are caracteristicile unei piețe oligopoliste/monopolistice.

Creșterea diversificării instrumentelor financiare și a pieței financiare ar contribui la creșterea intermedierei financiare. Produse și structuri noi ar impulsiona absorbția excesului de lichiditate și ar crea instrumente financiare ce ar corespunde necesităților economiei. Susținerea sectorului non-bancar ar crea presiuni concurențiale suplimentare pentru sistemul bancar.

În condițiile costurilor înalte la resurse financiare și a unei piețe financiare slab dezvoltate, accesul la piețele internaționale ar fi un mobil pentru investițiile interne. Odată cu o deschidere financiară am beneficia atât de resurse ieftine și variate, cât și de transferuri de practici și cunoștințe.

Măsuri:

- ✓ *Eficientizarea activității biroului de creditare.*
- ✓ *Îmbunătățirea administrării corporative.*
- ✓ *Stimularea creării de noi instrumente financiare și dezvoltării pieței financiare*
- ✓ *(crearea de venture capital, cooperarea cu companiile de asigurări și stimularea tranzacțiilor pe piața de capital etc.)*
- ✓ *Dezvoltarea instituțiilor de plasament colectiv, fonduri de pensii private și fonduri de asigurări de viață.*

Altă constrângere este **costul resurselor financiare**. Cea mai importantă cauză a acestei constrângeri ține de stabilitatea macroeconomică, în special nivelul inflației. Pentru a asigura un nivel scăzut al ratelor dobânzii este necesar de a avea echilibru bugetar, extern și de a diminua rata inflației. Problema nivelului inflației este pe larg analizată în societate, iar acțiunile BNM sunt îndreptate spre diminuarea acesteia.

Rata de economisire și prima de risc (pe care o asociem cu riscuri de natură microeconomică, după cum s-a discutat în notele de politici anterioare), sunt alte două cauze ale costurilor înalte ale resurselor financiare. Stimularea ratei de economisire și a depunerilor în depozite prin

crearea de instrumente a menținerii acestor resurse pe termen lung, ar da posibilitatea unei gestiuni mai eficiente și mai echilibrate a riscurilor, diminuând astfel și prima de risc.

Efectele ratelor dobânzii înalte au o influență și asupra structurii creditării. Procesul de raționalizare a creditelor este mai sigur prin creditarea comerțului, motivul fiind termenul mic de acordare a creditelor și siguranței asociate genului de activitate.

Altă implicație este asociată cu „credit rationing” sau procesul de raționalizare de către intermediarii financiari a resurselor de finanțare. La costuri mari ale creditelor proiectele mai sigure, cu o probabilitate mare de a returna creditul, nu acceptă o rată a dobânzii înaltă din cauza implicațiilor asupra profitului. De obicei proiectele investiționale mai puțin riscante au rate ale profitului mai mici în comparație cu cele mai riscante. În acest sens, ratele înalte ale dobânzilor restricționează accesul afacerilor mai puțin riscante. Atare fenomen are implicații asupra creditelor neperformante, dar și asupra cerințelor de gajare prin care intermediarii financiari se asigură.

Măsuri:

- ✓ ***Asigurarea și menținerea stabilității preturilor.***
- ✓ ***Stimularea tranzacțiilor cu valori mobiliare.***
- ✓ ***Majorarea garanțiilor pentru depozite.***
- ✓ ***Creșterea nivelului de concurență pe piața financiară.***
- ✓ ***Dezvoltarea și instrumentele alternative de plată (de exemplu - carduri bancare).***
- ✓ ***Măsuri de asigurare a calității actului juridic (la nivel de reglementare și de aplicare).***
- ✓ ***Măsuri de creștere și asigurare a unei concurențe autentice. În sectorul real***

Cerințe și proceduri exagerate pentru gaj sunt alte constrângeri ale sectorului. Incertitudinea și calitatea mediului de afaceri face ca băncile să se asigure excesiv. În același timp, atunci când majoritatea gajului îl reprezintă valori funciare și imobiliare, piețele respective sunt slab dezvoltate. De aceea considerăm că acțiunile trebuie îndreptate spre:

- ✓ ***Dezvoltarea pieței funciare și imobiliare.***
- ✓ ***Dezvoltarea pieței ipotecare.***
- ✓ ***Stimularea activității biroului de credit.***
- ✓ ***Implementarea metodelor alternative de evaluare a riscurilor (de exemplu, auditul).***
- ✓ ***Stimularea sectoarelor non-bancare.***

Ultima constrângere evidențiată se referă la **deficiențele instituțiilor statului**. Indiferent cât de bine organizată și diversificată va fi piața financiară sau care vor fi rezultatele macroeconomice ale țării, fără catalizatori care ar asigura coeziunea tuturor acestor elemente, sistemul financiar nu va funcționa. În mod cert, rolul acestui catalizator trebuie să fie preluat de către instituțiile statului, care au datoria de a crea și menține un mediu benefic pentru creșterea economică sustenabilă. Din multitudinea problemelor necesare de a fi abordate în procesul de restructurare a instituțiilor statale, ne referim la cele mai importante pentru accesul la finanțe. Garantarea drepturilor de proprietate, procedurile de insolvență și per ansamblu, calitatea actului juridic sunt probleme esențiale care generează constrângeri pentru accesul la finanțe a mediului de afaceri autohton.

Măsuri:

- ✓ ***Dezvoltarea unei economii de piață funcțională și a instituțiilor necesare acesteia.***
- ✓ ***Ameliorarea raportării veniturilor și conformării fiscale.***
- ✓ ***Măsuri de îmbunătățire calității actului juridic.***

Evoluția sărăciei în Republica Moldova

*Anatolii ROJCO
Oxana LIVIȚCHI*

Conform metodologiei oficial aprobate în Republica Moldova cu privire la evaluarea sărăciei, se deosebesc sărăcia extremă (alimentară) și absolută. Pragul sărăciei extreme (alimentare) se determină în baza evaluării costului consumului produselor alimentare care asigură zilnic consumul unei persoane cu 2282 kcal (valoarea calorică a coșului alimentar al minimumului de existență). Pragul sărăciei absolute se determină prin însumarea la valoarea pragului sărăciei extreme a cheltuielilor minime pentru produsele nealimentare și servicii. În anul 2010, pragul sărăciei extreme a constituit 549,4 MDL, pragul sărăciei absolute – 1015,9 MDL. Rata sărăciei extreme/absolute a sărăciei se determină ca pondere a persoanelor a căror consum este sub pragul sărăciei extreme/absolute în numărul total al populației țării.

În anii 2006-2010 rata sărăciei extreme s-a micșorat de la 4,5% până la 1,4%, adică cu 3,1 p.p. sau de 3,2 ori. Rata sărăciei absolute în această perioadă s-a micșorat de la 30,2% până la 21,9%, adică cu 8,3 p.p. sau de 1,4 ori (figura 1). Totodată, în fiecare an sărăcia a evoluat în proporții diferite. După micșorarea ratei sărăciei în anul 2007, în anul 2008 are loc o creștere. În anul 2009 – s-a micșorat nesemnificativ, iar în anul 2010 a avut loc o micșorare esențială a acestui indicator. În anul 2010 nivelul ratei sărăciei absolute a constituit 21,9% și s-a micșorat comparative cu anul precedent cu 4,4 p.p. sau de 1,2 ori.

Profunzimea sărăciei caracterizează deficitul veniturilor în raport cu pragul sărăciei. Profunzimea sărăciei extreme s-a micșorat de la 1,0% în anul 2006 până la 0,3% – în anul 2010, sau de 3,3 ori, iar profunzimea sărăciei absolute – de la 7,9% până la 4,5%, sau de 1,8 ori. Tendința de reducere este caracteristică și pentru severitatea sărăciei, care reflectă complexitatea evoluției sărăciei. În anul 2010 severitatea sărăciei extreme a constituit 0,1%, iar severitatea sărăciei absolute – 1,4%.

Astfel, rata, profunzimea și severitatea sărăciei extreme înregistrează niveluri nu prea înalte, ceea ce demonstrează că fenomenul sărăciei extreme nu este actual pentru Republica Moldova. Din acest motiv, analiza profilului sărăciei se realizează doar după indicatorii sărăciei absolute.

Evoluția ratei sărăciei depinde de locul de reședință a gospodăriei

În orașele mari, nivelul ratei sărăciei pe parcursul anilor 2006-2009 consecutiv, s-a micșorat treptat: de la 20,6% în 2006 până la 7,0% – în anul 2009, sau de 2,9 ori. Însă, comparative cu anul precedent, în anul 2010 a fost o anumită creștere – până la 7,3%, sau cu 0,3 p.p. cauza acestei modificări a fost reducerea veniturilor din muncă, ceea ce a contribuit la micșorarea ponderii lor în structura veniturilor disponibile: de la 65 % în anul 2009 până la 61% – în anul 2010. Un anumit rol în creșterea ratei sărăciei revine remiterilor din străinătate în cazul gospodăriilor amplasate în orașele mari. La majorarea nivelului ratei sărăciei a contribuit majorarea inegalității consumului gospodăriilor din orașele mari. Dacă în anul 2009 celor 20% mai puțin asigurate de populație, reveneau 9,5% din cheltuielile totale de consum, atunci în anul – doar 9,2%. Pe de altă parte, în anul 2009, 37,9% din cheltuielile totale de consum erau concentrate la 20% cele mai asigurate gospodării, iar în anul 2010 – deja 40,0%. Astfel, în mediu pentru toate gospodăriile, majorarea consumului a fost asigurat de un consum semnificativ de mare a celor mai asigurate gospodării comparativ cu cea mai puțin asigurată parte de populație.

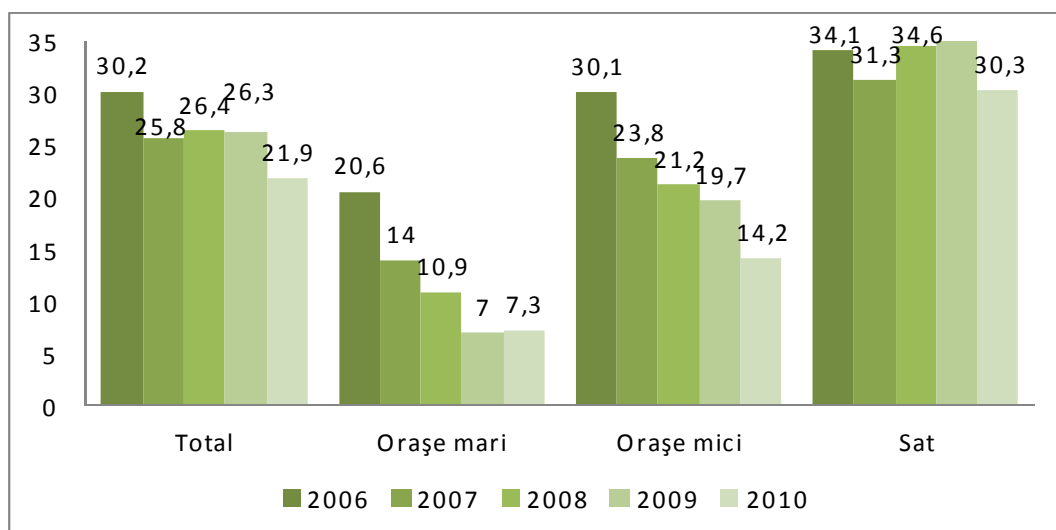

Figura 1. Rata sărăciei absolute în anii 2006-2010, %

Sursa: conform datelor BNS

În orașele mici, nivelul ratei sărăciei absolute are o tendință clară de reducere: de la 30,1% în anul 2006 până la 14,2% – în anul 2010, sau de 2,1 ori. Nivelurile ritmului ratei sărăciei în orașele mici au fost cele mai reduse, comparativ cu orașele mari, însă micșorarea sărăciei s-a realizat din an în an consecutiv.

În localitățile rurale după majorarea nivelului ratei sărăciei în anii 2008-2009 a fost o reducere semnificativă, constituit 30,3%, ceea ce constituie cu 6,0 p.p. sau de 1,2 ori mai puțin comparativ cu anul 2009. Acest a fost determinată de creșterea veniturilor disponibile și a consumului gospodăriilor din mediul rural. Cu 19,3% s-au majorat veniturile medii per capita din activitatea individual agricolă, determinată de creșterea volumului producției agricole și a majorării prețurilor. Au crescut și veniturile din muncă. Cu 16% s-au majorat veniturile din remitențe care ocupă poziția a doua (după veniturile din muncă) în structura veniturilor disponibile a gospodăriilor din mediul rural. O contribuție asupra creșterii bunăstării gospodăriilor a fost a plăților sociale, inclusiv a ajutorului social. Dacă în anul 2009 de ajutor social au beneficiat doar 1,2% din gospodăriile din mediul rural, atunci în anul 2010 ponderea lor a constituit 3,4%.

Se remarcăm o diferențiere esențială în profil regional a ratei sărăciei

În anul 2010, cel mai înalt nivel al ratei sărăciei a fost în zona Centru (29,6%), urmează Sud (27,7%), apoi Nord (23,7%) și mun. Chișinău (5,3%) – figura 2. În primele trei zone statistice nivelul ratei sărăciei depășește nivelul mediu pe țară (21,9%). Însă această ierarhizare zonală a nivelului ratei sărăciei nu a fost întotdeauna. Pe măsura micșorării nivelului ratei sărăciei în diferiți ani pe primele trei poziții se clasau următoarele zone statistice: în anul 2006 – Sud, Centru, Nord; în anul 2007 – Nord, Centru, Sud; în anul 2008 – Sud, Centru, Nord; în anul 2009 – Sud, Centru, Nord. Comparativ cu anul 2009 cea mai mare reducere a nivelului ratei sărăciei a fost pentru zona Sud – 10,3 p.p. (sau 1,4 ori), aceasta în anul 2010 a plasat această zonă pe poziția a doua în ierarhia regională a sărăciei. Reducerea nivelului ratei sărăciei în zona Nord a constituit 4,6 p.p. (sau 1,2 ori), în zona Centru – 3,6 p.p., sau 1,1 ori. Gospodăriile amplasate în mun. Chișinău au cel mai mare risc de a nimeri în stare de sărăcie absolută. În anul 2010 nivelul ratei sărăciei în mun. Chișinău a constituit 5,3%, totodată a rămas același ca și în anul 2009.

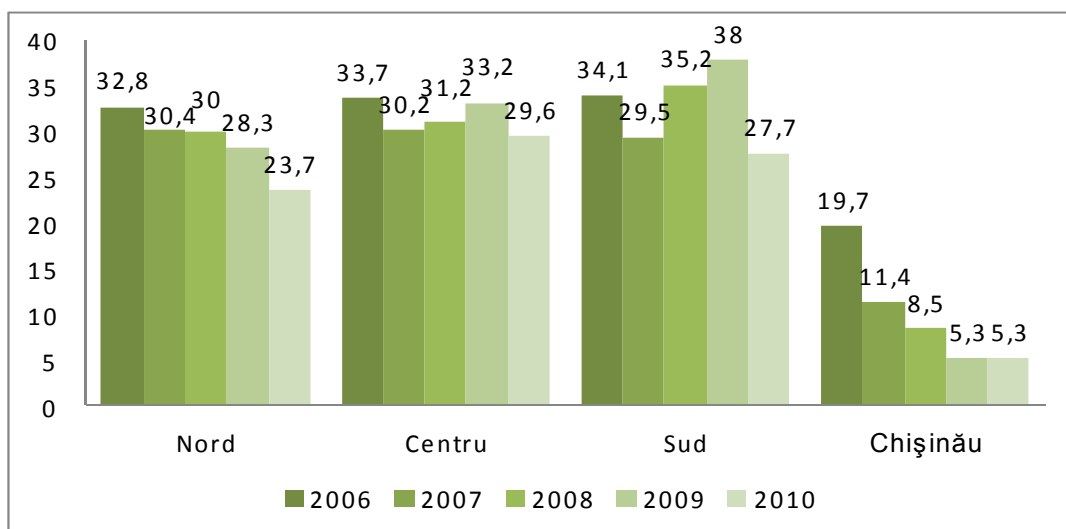

Figura 2. Nivelul ratei sărăciei în Republica Moldova pe zone, anii 2006-2010

Sursa: conform datelor BNS

Sărăcia în Republica Moldova este dominantă în localitățile rurale și are o tendință clară de majorare

În anul 2006 din numărul total de săraci din țară, 65,7%, sau aproape 2/3 locuiau în mediul rural, atunci când 34,3%, sau puțin peste 1/3 – în mediul urban (figura 3). În același timp, în structura populației țării 58,7% reprezenta populația rurală și populația urbană – 41,3%. În anul 2010 structura populației s-a modificat nesemnificativ, însă repartizarea sărăciei în profil “oraș-sat” a devenit mai orientată spre mediul rural. Din zece săraci din țară, doar doi sunt din mediul urban, iar opt – din mediul rural.

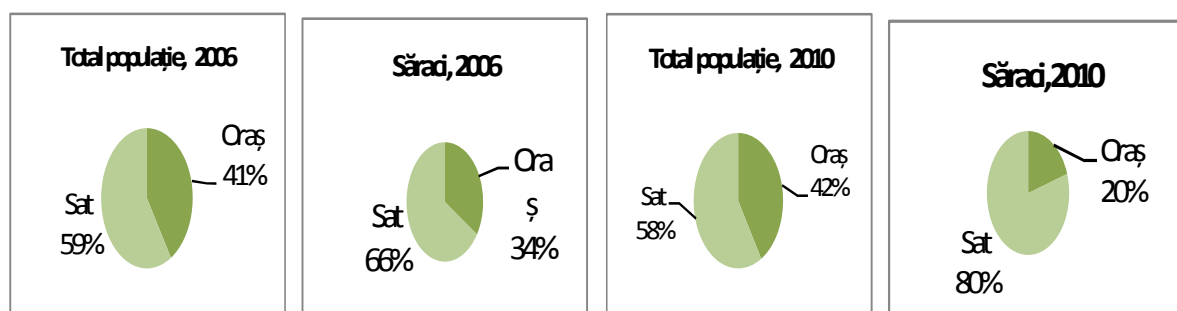

Figura 3. Repartizarea sărăciei în profil “oraș-sat”, 2006 comparativ cu 2010, %

Sursa: conform datelor BNS

Riscul de a fi în stare de sărăcie depinde în mare măsură de caracteristicile gospodăriei.

Gospodăriile mari ca dimensiune au cel mai mare risc de a fi sărace. Nivelul ratei sărăciei pentru gospodăriile cu 5 membri constituie 35,0%, ceea ce este de 1,7 mai mult comparativ cu cel pentru gospodăriile cu 2 membri (figura 4). Menționăm că comparativ cu anul 2009, riscul de a fi în stare de sărăcie a acestor gospodării s-a redus cu 6,7 p.p., sau de 1,2 ori. Un risc înalt este caracteristic pentru gospodăriile alcătuite dintr-o persoană (de regulă, aceștia sunt pensionarii care locuiesc singuri). Fiecare a cincea gospodărie de acest fel este săracă. Totodată, anume pentru astfel de gospodării s-a înregistrat cea mai mare scădere a nivelului ratei sărăciei: de la 29,7% în anul 2009 până la 20,0% – în anul 2010, sau de 1,5 ori.

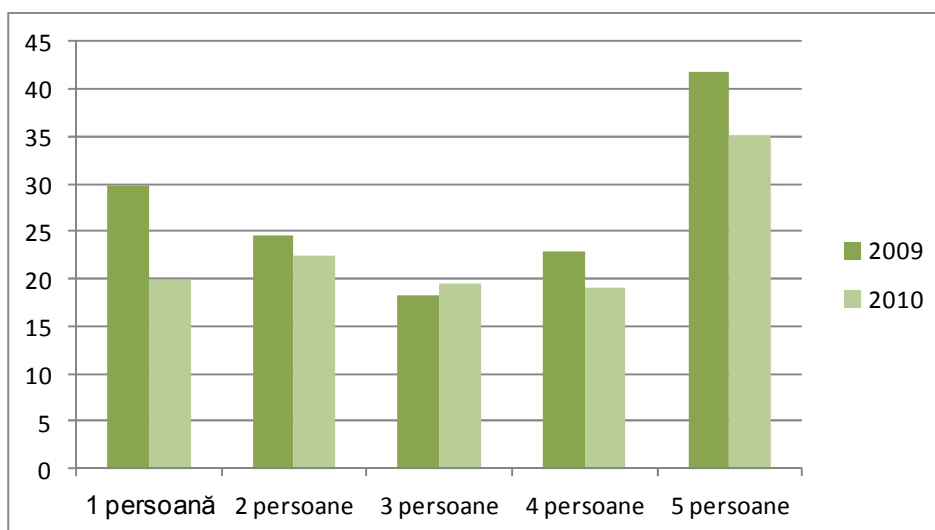

Figura 4. Nivelul ratei sărăciei după mărimea gospodăriei

Riscul sărăciei se majorează pe măsura creșterii numărului de copii

Apariția unui copil în familie deja majorează riscul sărăcie și fiecare a cincea gospodărie cu un copil este săracă (figura 5). Cel mai înalt nivel al ratei sărăciei este caracteristic gospodăriilor cu 3 și mai mulți copii (39,1%), ceea ce este de 2 ori mai mult comparativ cu gospodăriile cu un copil. Comparativ cu anul 2009, nivelul ratei sărăciei s-a micșorat pentru toate gospodăriile cu copii. Pentru gospodăriile cu 3 și mai mulți copii această micșorare a constituit 11,7 p.p., sau 1,3 ori.

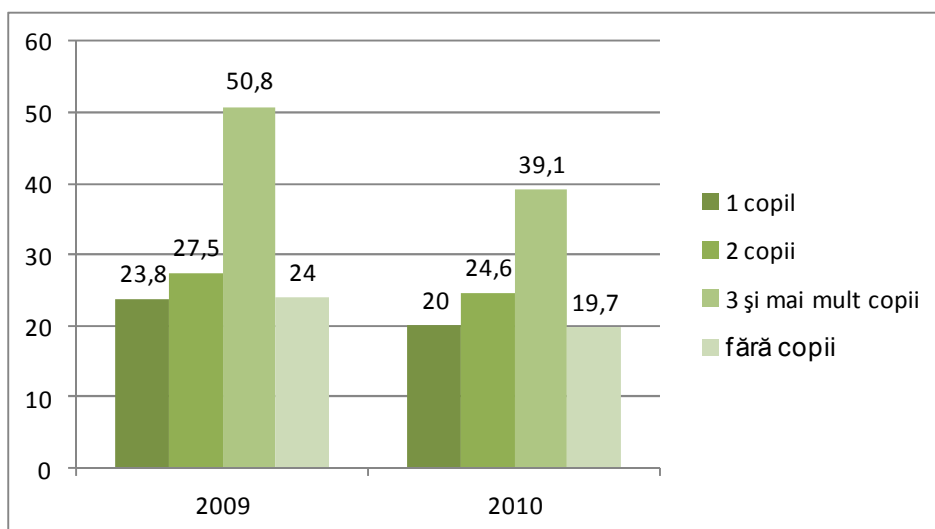

Figura 5. Nivelul ratei sărăciei după numărul copiilor în gospodărie, %

Cu cât vârsta capul gospodăriei este mai mare cu atât mai înalt este riscul gospodăriei de a fi în sărăcie. Gospodăriile în care vârsta capului este mai mult de 65 de ani, nivelul ratei sărăciei constituie 30,2%, ceea ce este de 2,2 ori mai mult, comparativ cu gospodăriile capul cărora a re vârsta 30 ani (figura 6). Tendința de creștere a nivelului ratei sărăciei pe măsura majorării vârstei capului gospodăriei este alta dacă au vârsta 60-64 de ani. Comparativ cu anul 2009, cea mai mare reducere a nivelului ratei sărăciei a fost pentru gospodăriile, vârsta capilor cărora era 60-64 de ani (1,4 ori), precum și 65 ani și peste (1,3 ori).

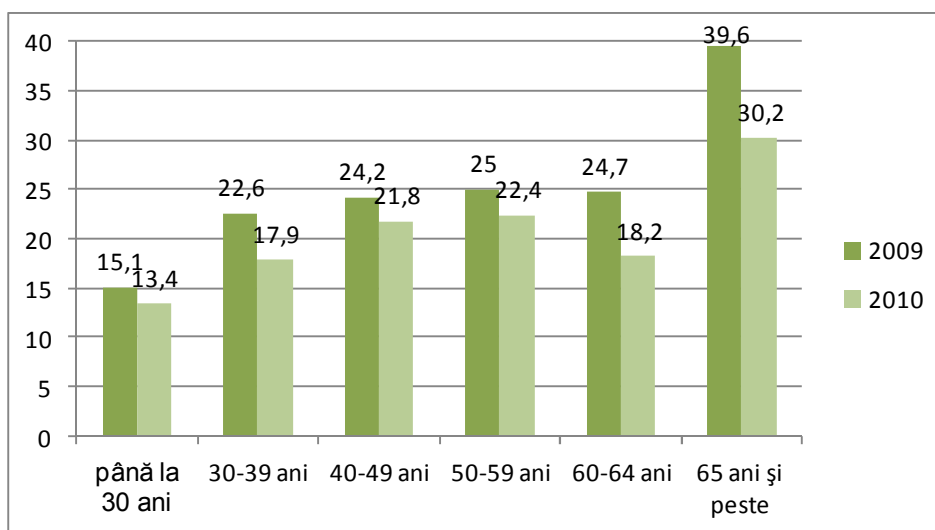

Figura 6. Nivelul ratei sărăciei în dependență de vârsta capului gospodăriei, %

Riscul sărăciei se reduce substanțial odată cu creșterea nivelului studiilor capului gospodăriei. Rata sărăciei gospodăriilor, capul cărora nu are studii, constituie 53,5%, adică peste ½ din aceste gospodării sunt sărace (figura 7).

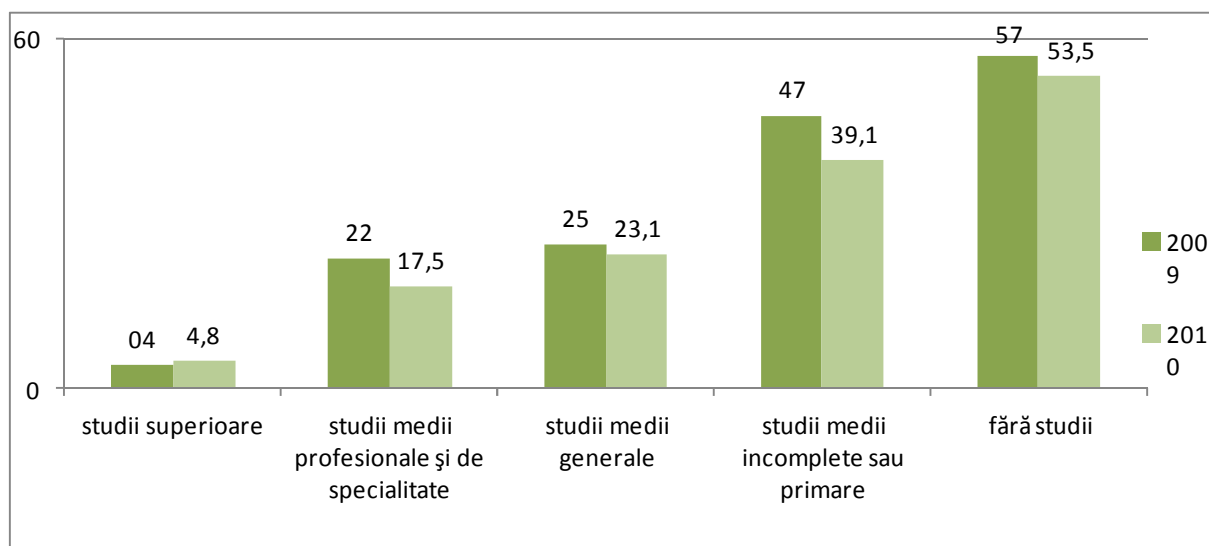

Figura 7. Nivelul ratei sărăciei în dependență de nivelul studiilor capului gospodăriei, %

Dacă gospodăriile sunt conduse de persoane cu studii medii incomplete sau primare, atunci nivelul ratei sărăciei lor se reduce până la 39,1%, sau de 1,4 ori. Nivelul ratei sărăciei gospodăriilor, capul cărora are studii medii generale, constituie 23,1%, iar studii medii profesionale și de specialitate – 17,5 %. În cea mai mică măsură riscul de a fi săraci este în cazul gospodăriilor a căror cap are studii superioare. Nivelul ratei sărăciei constituie 4,8 %, adică de 3,6 ori mai puțin comparativ cu gospodăriile a căror cap are studii medii profesionale și de specialitate, și de 11,1 ori mai puțin comparativ cu gospodăriile conduse de persoane fără studii. Comparativ cu anul 2009, nivelul ratei sărăciei tuturor gospodăriilor, cu excepția gospodăriilor a căror cap are studii superioare.

Riscul sărăciei depinde de statutul social-economic al capului gospodăriei. Cel mai înalt

risc al sărăciei este în cazul gospodăriilor conduse de salariați în sectorul agricol și lucrători pe cont propriu în sectorul agricol. Nivelul ratei sărăciei lor constituie, corespunzător, 44,9 % și 36,5%, de 2,0 ori și de 1,7 ori depășește nivelul mediu pe țară (figura 8). Cel mai scăzut nivel al riscului sărăciei este pentru gospodăriile, capii cărora sunt salariați în sectorul non-agricol – 10,1%, ce constituie de 4,6 ori mai puțin comparativ cu gospodăriile conduse de salariați în sectorul agricol și lucrători pe cont propriu în sectorul agricol, și de 4,8 ori mai puțin comparativ cu gospodăriile conduse de salariați în sectorul agricol.

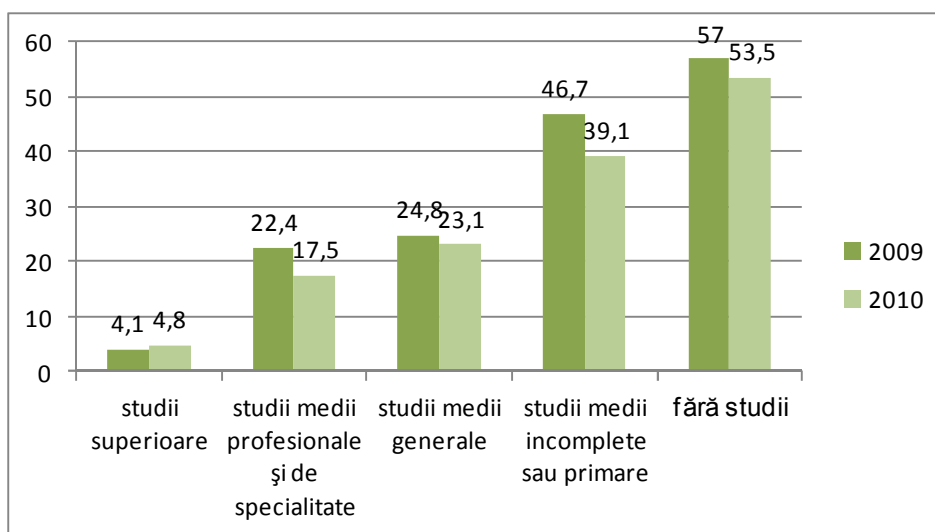

Figura 8. Nivelul ratei sărăciei în dependență de statutul socio-economic al capului gospodăriei, %

Concluzii

1. În Republica Moldova se evidențiază o tendință clară de reducere a nivelului sărăciei. În anul 2010 ponderea populației sărace a constituit 21,9%, cu 4,4 p.p mai puțin comparativ cu anul precedent, sau de 1,2 ori. Numărul populație sărace din țară a constituit 735 mii pers., din care 588 mii locuiau în localitățile rurale.

2. S-a majorat și a devenit semnificativ decalajul dintre nivelul sărăciei în localitățile urbane și localitățile rurale. După creșterea nivelului ratei sărăciei rurale în anii 2008-2009, valoarea ei s-a micșorat în anul 2010 de 1,2 ori. Cu toate acestea, dacă în 2006 rata sărăciei în sate a fost mai mare decât în orașele mari de 1,7 ori, în anul 2010 – de 4,1 ori. S-a majorat gradul de răspândire a sărăciei în mediul rural. Dacă în anul 2006 în sate locuiau 66% din total săraci din țară, atunci în anul 2010 – 80%. Din zece săraci din țară, doar doi erau din mediu urban, iar opt erau din mediul rural.

3. Cel mai înalt risc de a fi în sărăcie, ca și în anii precedenți, este caracteristic gospodăriilor cu mulți membri, familiile numeroase, gospodăriile cu vârsta capului peste 65 de ani, membrii familiilor conduse de persoane fără studii, gospodăriile a căror capi sunt salariați în sectorul agricol și lucrători pe cont propriu în sectorul agricol.

ANEXA
STATISTICĂ

	trim II 2009	trim II 2010	trim II 2011	sem I 2009	sem I 2010	sem I 2011
Conturi Naționale						
Volumul producției, mil. MDL	31389	35800	41224	57784	64389	73732
PIB, mil. MDL	14992	17222	19843	28118	31720	36628
Creșterea PIB (perioada similară a anului precedent=100), %	93,21	114,87	115,22	97,71	112,81	115,47
Resurse						
Creșterea producției agricole (perioada similară a anului precedent=100), %	1,8	7,8	2,1	2,1	6,4	3,3
Creșterea producția industriale (perioada similară a anului precedent=100), %	-24,7	8,2	9,8	-24,4	6,9	9,3
Creșterea serviciilor (perioada similară a anului precedent=100), %	-4,6	5,4	7,2	-3,4	3,4	7
Valoarea adăugată (perioada similară a anului precedent=100), %	-7,4	5,1	7,1	-7	3,6	6,9
Impozite nete pe produse (perioada similară a anului precedent=100), %	-14,6	13,5	5,2	-11,7	16,8	10,8
Utilizări						
Consumul final (perioada similară a anului precedent=100), %	-7,5	5,4	8,7	-8,2	3,6	9,1
Formarea brută de capital (perioada similară a anului precedent=100), %	-58		-4	-59	50,8	7,2
Formarea brută de capital fix (perioada similară a anului precedent=100), %	-36,9	13,7	27,1	-36,7	0,2	26,4
Exportul de bunuri și servicii (perioada similară a anului precedent=100), %	-10,4	3,4	46,2	-12,5	4	39,1
Importul de bunuri și servicii (perioada similară a anului precedent=100), %	-27,3	18,9	23,7	-27,7	10,4	24,7
Indicatori socio demografici						
Numărul populației economice active, mii pers.	1358,1	1349,6	1328,7	1269,6	1237,2	1221,43
Numărul de angajați, mii pers.	1275,3	1255,1	1246,1	1182,7	1138,9	1124,5
Șomeri BIM, mii pers.	82,8	94,5	82,6	86,9	98,3	96,93
Rata de activitate, %						
- urban,%	47,9	48,3	49,6	47,3	46,9	46,9
- rural,%	44,5	43,3	41	39,7	37,8	36,9
Rata ocupării, %						
- urban, %	44	43,5	45,7	43,4	42,1	42,4
- rural,%	42,4	41,4	39	37,5	35,7	34,7
Rata șomajului, %						
- urban,%	8	10	7,9	8,3	10,5	9,8
- rural,%	4,6	4,5	4,7	5,7	5,8	6,2
Prețurile și cursul de schimb						
IPC și a componentelor sale						
Ritmul de creștere al IPC (perioada similară a anului precedent=100), %	-0,9	7,9	7,1	1,1	6,9	6,6
Ritmul de creștere al prețurilor la produsele alimentare (perioada similară a anului precedent=100), %	-8,3	6	7,8	-4,6	4,8	6,6
Ritmul de creștere al prețurilor la produsele nealimentare (perioada similară a anului precedent=100), %	-1,2	8,4	5,1	-0,4	7,4	5,3
Ritmul de creștere al prețurilor la servicii (perioada similară a anului precedent=100), %	10,7	9	8,6	12,4	7,9	8

TENDINȚE ÎN ECONOMIA MOLDOVEI

	trim II 2009	trim II 2010	trim II 2011	sem I 2009	sem I 2010	sem I 2011
Prețurile de producție						
Ritmul de creștere al indicelui prețurilor producției industriale (perioada similară a anului precedent=100), %	-4,2	8,4	6,3	-3,8	8,5	5,5
Ritmul de creștere al prețurilor în construcții (perioada similară a anului precedent=100), %	-12,4	2,9	9,4	-	-	-
Ritmul de creștere al indicelui prețurilor producției agricole (perioada similară a anului precedent=100), %	-	-	-	54	18,4	19,8
Rate de schimb						
Ritmul de creștere a cursului nominal de schimb MDL/USD (perioada similară a anului precedent=100), %	8,8	13,2	-8,3	1,9	15,8	-6,2
Ritmul de creștere a cursului nominal de schimb MDL/EURO (perioada similară a anului precedent=100), %	-5,3	6,1	3,6	-11	15,2	-1
Ritmul de creștere a cursului real de schimb MDL/USD (perioada similară a anului precedent=100), %	8,7	6,8	-11,5	0,3	10,6	-9,6
Ritmul de creștere a cursului real de schimb MDL/EURO (perioada similară a anului precedent=100), %	-4,2	-0,1	-0,7	-11,4	9,2	-4,7
Indicatori fiscali și monetari						
Veniturile bugetare, mil.MDL	5858,2	6817,4	7524,5	10833	12399,8	13646,5
Cheltuielile bugetare, mil.MDL	6853,5	7253,9	8368,6	12910,8	13705,1	15009,1
Datoriile guvernului (sold la sfârșitul perioadei), mil. MDL				12936,4	18005,1	18991,7
Deficitul bugetului public național, mil.MDL	2077,8	1305,3	1362,6			
Active bancare (sold la sfârșitul perioadei), mil.MDL				36586829,4	39653431,7	44837379,7
Obligațiuni, mil.MDL				29749716,3	32546028,2	37354219,4
Capital (sold la sfârșitul perioadei), mil.MDL				6837113,11	7107403,4	7483160,28
Credite acordate (sold la sfârșitul perioadei), mil. MDL				1093,6	2247,7	28833,4
Structura creditelor						
Credite agriculturii și industriei alimentare, %	14,26	16,0	15,03	13,73	15,885	14,895
Credite pentru imobil, construcție și dezvoltare, %	13,575	12,3	11,78	14,0775	12,245	11,8
Credite de consum, %	11,48	8,3	8,17	11,925	8,4	8,175
Credite industriei energetice și a combustibilului, %	2,14	3,0	3,73	2,06	3,105	3,69
Credite băncilor, %	0,07	0,1	0,05	0,0325	0,07	0,055
Credite guvernului, %	0,115	0,1	0,04	0,1225	0,055	0,05
Credite industriei /comerțului, %	50,2	52,0	52,78	50,2125	52,34	52,6
Credite pentru construcția drumurilor și transportare, %	1,495	2,46	2,8	1,4375	1,915	3,06
Alte credite, %	6,64	5,83	5,52	6,405		5,605
Depozite (sold la sfârșitul perioadei), mil. MDL	3716,6	3231,2	29033,5			
Structura depozitelor						
Depozite ale persoanelor fizice/total depozite, %	63,51	63,88	66,07	63,34	63,70	65,335
Depozite ale persoanelor juridice/total depozite, %	28,37	31,30	31,74	28,3	31,04	32,45
Depozite ale persoanelor fizice și juridice/total active, %	61,43	62,97	66,75	62,1	58,50	66,7
Depozite în valută /total depozite, %	55,45	50,41	47,71	52,5	51,46	47,99
Agregatele monetare						
M0 (sold la sfârșitul perioadei), mil. MDL	6600,5	8812,7	10486			

TENDINȚE ÎN ECONOMIA MOLDOVEI

	trim II 2009	trim II 2010	trim II 2011	sem I 2009	sem I 2010	sem I 2011
M1 (sold la sfârșitul perioadei), mil. MDL	10167,8	13498	16077,6			
M2 (sold la sfârșitul perioadei), mil. MDL	17792	21802,3	26417,7			
M3 (sold la sfârșitul perioadei), mil. MDL	29059,7	32951,3	39522,1			
Baza monetară (sold la sfârșitul perioadei), mil. MDL	9506,8	10470,6	13402			
Operațiunile pe piață deschisă						
Rata de bază, %	10,5	7	8	11,2	6,3	8
CNB (soldul mediu zilnic), mil. MDL		3435,8	3446,7		3169,8	3615,2
Rata dobânzii pentru depozitele overnight, %	2	4	5	2	3,3	5
Depozite overnight (soldul mediu zilnic), mil. MDL	208,3	408,6	198,8	123,7	625,0	287,6
Rata dobânzii pentru creditele overnight, %	13	10	11	13,7	9,3	11
Rata rezervelor obligatorii, %	56	0	0	43,9	0	0
Indicatori de rentabilitate						
Rentabilitatea activelor, %	0,47	1,78	1,75			
Rentabilitatea capitalului, %	2,51	9,94	10,32			
Indicile eficienței, %	143,55	169,38	166,32			
Indicatori de lichiditate						
Principiul I, %	0,64	0,62	0,72			
Principiul II > 20, %	31,46	34,81	31,77			
Rata dobânzii la depozite						
În monedă națională, %	16,6	7,14	7,44	18,28	8,11	7,465
În valută străină, %	9,17	3,34	3,53	10,20	3,43	3,465
Rata dobânzii la credite						
În monedă națională, %	21,25	17,04	14,61	22,18	17,20	14,7
În valută străină, %	13,02	10,31	8,84	13,27	10,36	9,025
Indicatorii activității externe						
Valoarea totală a schimbului comercial, mil. USD	1044,80	1217,10	1798,20	2078,3	2283	3329,7
Valoarea exportului, mil. USD	300,90	304,40	521,92	580,60	606,90	1000,53
Valoarea importului, mil. USD	743,90	912,70	1276,20	1497,70	1676,10	2329,10
Exportul net, mil. USD	-443,00	-608,30	-754,20	-917,1	-1069,2	-1328,5
Gradul de acoperire a importurilor prin export, %	40,45	33,35	40,90	38,77	36,21	42,96
Indicii valorii bunurilor exportate (perioada similară a anului precedent=100), %	77,1	102,4				
Indicii valorii unitare ai mărfurilor exportate (perioada similară a anului precedent=100), %	86	100				
Indicii valorici ai mărfurilor exportate (perioada similară a anului precedent=100), %	90	102				
Indicii valorii de mărfuri importate (perioada similară a anului precedent=100), %	57,8	122,7				
Indicii valorii unitare a mărfurilor importate (perioada similară a anului precedent=100), %	85	102				
Indicii de volum a mărfurilor importate (perioada similară a anului precedent=100), %	68	120				
Comerțul regional						
Exporturi, mil. USD						
Țările CSI, mil. USD	112,3	122,5	212,8	207,3	238,1	388,6

TENDINȚE ÎN ECONOMIA MOLDOVEI

	trim II 2009	trim II 2010	trim II 2011	sem I 2009	sem I 2010	sem I 2011
Țările Uniunii Europene (UE-27), mil.USD	159,7	143,7	255,2	313,8	297,5	498,3
Alte țări, mil.USD	28,9	38,2	54	59,5	71,3	113,6
Importuri, mil.USD						
Țările CSI, mil.USD	237,5	250,9	366,6	560,2	538,2	777,8
Țările Uniunii Europene (UE-27), mil.USD	351,5	433,8	610,8	625,1	739,7	1056,2
Alte țări, mil.USD	154,9	228	298,8	312,4	398,2	541,4
Balanța Comercială, mil.USD						
Țările CSI, mil.USD	-125,2	-128,4	-355,6	-352,9	-300,1	-620,9
Țările Uniunii Europene (UE-27)	-191,8	-290,1	-244,8	-311,3	-442,2	-424,1
Alte țări, mil.USD	-126	-189,8	2030,4	-252,9	-326,9	2665,7
Gradul de acoperire a importurilor cu exporturi total, %						
Țările CSI, %	142,2	146,7	174,5	229,6	266,1	301,1
Țările Uniunii Europene (UE-27), %	136,8	99,4	125,5	309,9	258,6	296,4
Alte țări, %	55,9	53,2	54,2	113,2	111,5	133,1
ISD flux, mil. USD	16,6	34,2		59,11	77,51	116,67
ISD sold, mil. USD	2595,93	2691,65		5168,95	5369,82	6007,11
Remiteri de peste hotare, mil. USD	301,87	341	384,87	522,07	596,40	670,11
Indicatorii de comerț cu principalii parteneri economici						
Exporturi, mil. USD						
SUA, mil. USD	251303	314972	370821,30	497650,9	611832,9	721823,6
Extra-EU (27), mil. USD	366889	426611	542452,71	699490,518	833279,641	1044781,43
România, mil. USD	9586	11724	15769,62	18151,44	22662,33	30896,45
Federația Rusă, mil. USD	68113	97400	135520,00	125378,00	189640,00	249211,00
Ucraina, mil. USD	9023	12756	17464,00	17327	23093	32837
CIS, mil. USD	98100	141000	194200,00	182230	269965	359200
Importuri, mil. USD						
SUA, mil.USD	373317	491894	574251,60	738191,10	931506,20	1097244,30
Extra-EU (27), mil.USD	392803	475963	601315,04	790653,37	938322,454	1171740,91
România, mil. USD	12940	15308	20095,20	24375,6838	29081,0576	37279,8914
Federația Rusă, mil. USD	43929	58167	82429,00	82412,00	103877,00	146996,00
Ucraina, mil. USD	9995	13793	19837,00	19774,00	25589,00	38332,00
CIS, mil. USD	76775	97295	121890,00	145025	174880	229500
Export net, mil. USD						
SUA, mil. USD	-122014	-176922	-203430,30	-240540,20	-319673,30	-375420,70
Extra-EU (27), mil. USD	-25914	-49353	-58862,34	-91162,85	-105042,81	-126959,48
România, mil. USD	-3354	-3584	-4325,58	-6224,2399	-6418,7232	-6383,4395
Federația Rusă, mil. USD	24184	39233	53091,00	42966	85763	102215
Ucraina, mil. USD	-972	-1037	-2373,00	-2447,00	-2496,00	-5495,00
CIS, mil. USD	21325,00	43705,00	72310,00	37205,00	95085,00	129700,00
Rata șomajului						
SUA, %	9,1	9,5				
UE, %	8,8	9,6	9,5			
România, %	6,3	6,8	6,8			
Indicatorii activității de afacere						
Numărul întreprinderilor înregistrate	1609	1591	1629	3873	3269	3560
Numărul întreprinderilor lichidate	897	745	965	1826	1532	1762

Responsabil de ediție: Marcel CHISTRUGA

Redactor-șef CE: Iulita BÎRCĂ
Redactori tehnici: Tatiana PARVAN, Andrian SCLIFOS
Designer copertă: Alexandru COVAȘ

Adresa redacției: Complexul Editorial, IEFS, MD-2064,
or. Chișinău, str. Ion Creangă, 45. tel.: 50-11-30, fax.: 74-37-94
web: www.iefs.md/complexul-editorial/; e-mail: bircaiulita@mail.ru

Bun de tipar: 25.10.2011. Tirajul 300 ex.
Coli de tipar conv.11,14. Com. 22.
Complexul-Editorial al IEFS, 2011